

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLÂM TARİHİ VE SAN'ATLARI ANA BİLİM DALI
TÜRK İSLÂM SAN'ATLARI BİLİM DALI

KONYA BÖLGE YAZMA ESERLER KÜTÜPHANESİ'NDEKİ
HALİL HAMİD PAŞA KOLEKSİYONU'NA AİT OSMANLI
CİLDLERİ'NDEN BAZI ÖRNEKLER

Yüksek Lisans Tezi

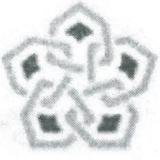
Betül ŞAHİN

098110031002

Danışman

Prof. Dr. Ahmet Saim ARITAN

KONYA-2013

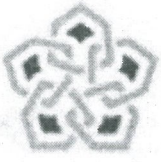

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

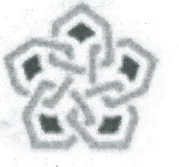
Öğrencinin	Adı Soyadı	Betül SAHİN		
	Numarası	098110031002		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İslam Tarihi ve Sanatları / Türk İslam Sanatları		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐	
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Ahmet Saim ARITAN		
Tezin Adı	Konya Bölge Yagma Eserler Kütüphanesindeki Halil Hamid Papa Koleksiyonuna Ait Osmanlı Ciltlerinden Bazı Örnekler			

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan başlıklı bu çalışma ..07../..08../2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Prof. Dr. Ahmet Saim ARITAN	Danışman	
Prof. Dr. Ahmet ÇAYI	Üye	
Yrd. Doç. Dr. Zehra Şimşir	Üye	

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin

Adı Soyadı *Betül SAHİN*

Numarası *098110031002*

Ana Bilim / Bilim Dalı *İslam Tarihi ve Sanatları / Türk İslam Sanatları*

Programı Tezli Yüksek Lisans Doktora

Tezin Adı *Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesindeki Halil Hamid Paşa Koleksiyonuna Ait Osmanlı Ciddelerinden Bazı Örnekler*

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

B. Kuy

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
ÖNSÖZ.....	IVI
KISALTMALAR.....	VII
I.GİRİŞ	1
I. 1. KONUNUN TANIMI.....	1
I. 2. SINIRLILIKLARI.....	1
I. 3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	1
I.4. KONU İLE İLGİLİ LİTERATÜR.....	3
I.5. HALİL HAMİD PAŞA VE KÜTÜPHANESİ.....	5

II. BÖLÜM

TÜRK CİLD SAN'ATI

II. 1 .CİLDİN TANIMI	8
II. 2. CİLDİN TARİHÇESİ.....	9
II. 2. 1. Uygurlar'da Cild San'atı	9
II. 2. 2. Anadolu Selçukluları'nda Cild San'atı.....	10
II. 2. 3. Beylikler Dönemi'nde Cild San'atı	13
II. 2. 4. Osmanlılar'da Cild San'atı	14
II. 3. CİLDİN BÖLÜMLERİ	22
II. 3. 1. Kapaklar	23
II. 3. 2. Mikleb	23
II. 3. 3. Sırt.....	23
II. 3. 4. Sertâb	23
II. 3. 5. İç Kapaklar.....	24
II. 3. 6. Şirâze.....	24
II. 3. 7. Kapağın Bölümleri:.....	24
II. 3. 7. 1. Zencirek, Bordür, Cetvel.....	25
II. 3. 7. 2. Köşebend.....	25
II. 3. 7. 3. Şemse	25
II. 3. 7. 4. Salbek.....	26
II. 3. 7. 5. Dudak-Muhat.	26
II. 4. CİLD ÇEŞİTLERİ.....	26
II. 4. 1. Malzemelerine Göre Cild Çeşitleri	26

II. 4. 1. 1. Deri Cild	26
II. 4. 1. 2. Kumaş Cild	27
II. 4. 1. 3. Murassa' (Mücevherli) Cild	27
II. 4. 1. 4. Ebrûlu (Kâğıt) Cild.....	28
II. 4. 1. 5. Lâke Cild	28
II. 4. 2. Süslemelerine Göre Cild Çeşitleri	29
II. 4. 2. 1. Şemseli Cild	29
II. 4. 2. 1. 1. Alttan Ayırma Şemseli	29
II. 4. 2. 1. 2. Üstten Ayırma Şemseli.....	29
II. 4. 2. 1. 3. Mülemmâ' Şemseli.....	30
II. 4. 2. 1. 4. Mülevven Şemseli.....	30
II. 4. 2. 1. 5. Soğuk Şemseli	31
II. 4. 2. 1. 6. Müşebbek (Kat') Şemseli	31
II. 4. 2. 2. Zerbahar (Zilbahar) Cild	31
II. 4. 2. 3. Yekşâh Cild.....	32
II. 4. 2. 4. Zerdûz-Simdûz Cild	32
II. 4. 2. 5. Çârkûşe Cild	33
II. 4. 3. Cilbend.....	33
II. 4. 4. Kitap Mahfazası	33
II. 5. CİLD ÜSLÛBLARI	33
II. 5. 1. Hatâi Üslûbu	344
II. 5. 2. Herât Üslûbu	34
II. 5. 3. Arap Üslûbu	34
II. 5. 4. Rûmî Üslûbu	34
II. 5. 5. Memlûk Üslûbu	34
II. 5. 6. Mağribî Üslûbu	34
II. 5. 7. Türk Üslûbu	35
II. 5. 8. Buhârâ-yı Cedîd Hatâi Üslûbu.....	35
II. 6. CİLDLERİN TEZYÎNÂTI	35
II. 6. 1. Hendesî (Geometrik) Tezyînât.....	35
II. 6. 1. 1. Zemini Tamamen Kaplayan Hendesî Tezyînât	35
II. 6. 1. 2. Cildlerin Muhtelif Yerlerinde Mevzîi Olarak Kullanılan Hendesî Tezyînât ...	35
II. 6. 2. Rûmî Tezyînât.....	36
II. 6. 3. Nebâtî (Bitkisel) Tezyînât.....	36
II. 6. 4. Hattî (Yazılı) Tezyînât	37

II. 6. 5. Geçme Ve Girift Örgülü Tezyînât	37
II. 6. 6. Muhtelif Tezyînât.....	37
II. 7. KULLANILAN MALZEME VE ÂLETLER	38
II. 7. 1. Kullanılan Malzemeler.....	38
II. 7. 1. 1. Deri.....	38
II. 7. 1. 2. Murakka' mukavva	38
II. 7. 1. 3. İpek iplik ve ibrişim	39
II. 7. 2. Kullanılan Âletler.....	39
II. 7. 2. 1. Büyük Kalıplar.	39
II. 7. 2. 2. Küçük Kalıplar	39
II. 7. 2. 3. Muhtelif Âletler.....	40

III. BÖLÜM

III. KONYA BÖLGE YAZMA ESERLER KÜTÜPHANESİ'NDEKİ HALİL HAMİD PAŞA KOLEKSİYONU'NA AİT OSMANLI CİLDLERİ'NDEN BAZI ÖRNEKLER (KATALOG).....	41
IV. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	94
V. BİBLİYOGRAFYA	96
VI. RESİMLER.....	98
VI.1. Resimler Listesi.....	99
VI.2. Resimler.....	109
VII. ÇİZİMLER.....	188
VII.1. Çizimler Listesi.....	189
VII.2. Çizimler.....	192
VIII. DEĞERLENDİRME TABLOSU.....	240

ÖZET

Bir mecmua veya kitabın yapraklarını dağılmaktan korumak ve sırasıyla bir arada toplu olarak bulundurmak için, ince tahtadan, deriden veya üzerine deri, kâğıt ve bez gibi şeyler kaplı mukavvadan yapılan kaplara cild denir. En erken cild örnekleri Uygurlara ait olup, Türk Cild Sanatı Tolunoğulları, Gazneliler ve Selçuklularla devam etmiştir. XI. yüzyılın sonlarından itibaren Anadolu'ya hakim olan Selçuklular, Orta Asya Cild San'atı birikimini Anadolu'ya taşımışlar, geliştirmişler çok güzel cildler meydana getirerek Türk-İslâm Cild San'atı içerisinde önemli bir yere sahip olmuşlardır. Karamanoğulları ve diğer Anadolu Beylikleri bu birikimi Osmanlı İmparatorluğuna aktarmışlardır. Diğer sanat dallarında olduğu gibi cild sanatı da Osmanlı döneminde en parlak dönemini yaşamış ve bu dönemde nadide eserler meydana getirilmiştir. Günümüzde ise hak ettiği değeri göremeyen cildcilik neredeyse unutulmaya yüz tutmuştur.

Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi Türkiye'nin ikinci büyük yazma eser Kütüphanesi olup çok kıymetli yazmalara sahiptir. Isparta Halil Hamid Paşa Kütüphanesi'nden buraya devredilen eserlerin oluşturduğu koleksiyon çalışmamıza esas teşkil etmiştir.

Geleneksel Kitap sanatlarımızdan biri olan Türk Cild Sanatı ile ilgili olan bu çalışmanın **birinci bölümünde**; konunun tanımı, araştırma yöntemi, konu ile ilgili literatür, Halil Hamid Paşa ve Kütüphanesi hakkında bilgileri içerirken, **ikinci bölümünde** ise cild san'atının tarihçesi, cildin bölümleri, cildlerin tezyînâtı, cild çeşitleri, cild üslûbları, kullanılan malzeme ve aletler anlatılmaktadır. **Üçüncü bölümde** ise Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'ndeki Halil Hamid Paşa Koleksiyonu'na Ait Osmanlı Cildleri'nden bazı örnekler incelenmiş, cildlerin motif tahlili yapılmış ve elde edilen bütün veriler değerlendirilerek örneklerin ait olduğu dönem tespit edilmeye çalışılmıştır. Eserlerin fotoğrafları ve çizimleri ile çalışma sonlandırılmıştır.

ABSTRACT

Covers such as leather, thin wood or a cardboard covered with leather, paper and/or cloth to prevent a magazine or a books pages to be torn apart and keep them intact is called a binder. Earliest examples of such binders were used by Uighurs. Turkish art of binding continued with Tulunids, Ghaznavids and the Seljuks. The Seljuks, which controlled Anatolia since the end of the 11th century, carried their experience of Central Asian art of binding to Anatolia and improved on it to make great binders. This put the Seljuks in an important spot in the Turkish-Islamic art of binding. Karamanids and other Anatolian beyliks transferred their experience in binding to the Ottoman Empire. Like other art forms, art of binding experienced a bright period and during this period, rare works of binding were created. Today however, binding never quite achieved the value it was once given and has been forgotten a forgotten art since.

Konya Regional Written Works Library, contains the second largest written works volume which are quite precious. The collection of works which were transferred from Isparta Hamid Pasha Library are the main part of the research in this thesis.

In the first part of this research; that deals with Turkish Art of Binding which is a part of traditional art of books, the whole research topic, method of research, literature about the research, information about Halil Hamid Pasha and his library can be found. In the second part; history of the art of binding, sections or parts of binding, ornaments used in bindings, types and styles of binding, tools and material used in binding are explained. In the third part; certain examples like the Ottoman bindings from the Halil Hamid Pasha Collection found in Konya Regional Written Works Library are examined, their motifs analysed and by taking into account all the data from the examples that are examined, the approximate period in which they were made would be determined. The research is concluded with photographs and drawings of the bindings.

ÖNSÖZ

Kitap sayfalarının bir düzen içerisinde bir araya getirilmesi, özenle dikilmesi ve şirazesinin örülmesiyle başlayan cild serüveni; oluşturulan bu kitaba mukavvadan bir kapak yapılması ve onun sabırla, sevgiyle bezenmesiyle hayat bulur. Kullanışlılık gayesiyle ortaya çıkan ve estetiğin devreye girmesiyle bir sanat dalı olarak gelişen cildin; Orta Asya'dan Anadolu'ya, Uygurlar'dan Osmanlı İmparatorluğu'na, yolculuğu böyle başlar.

Kapak içinde ve dışında, sertabta, miklepte kullanılan bezemeler adeta birbiriyle yarışır ve hep daha güzeli bulma çabasına dönüşür. Belki de bu yüzdendir Selçuklu ve Osmanlı cildleri arasındaki bunca farklılık... Zencireğinde, köşebentinde, şemsesinde salbeğinde birbiriyle ahenkli tasarımlarla karşılaşırız Türk cild san'atında. Bazen birbirine oldukça benzeyen tasarımlarda bile gözü rahatsız etmeyecek güzellikte bir farklılıkla; bu san'ata bir kez daha hayran oluruz. Böylece incelediğimiz her eserde ecdadın genelde san'ata, özelde cild san'atına ne denli önem verdiğini ve özen gösterdiğini bir kez daha anlayabiliriz.

Yazmaların cildlerini incelerken gördüğüm güzellikler karşısında; san'atın sabrını, sevginin, gayretin, estetik kaygısının ve Allah vergisi bir zevkin ortak ürünü olduğunu bir kez daha anladım. Ve belki de bu kavrayış sebebiyle; kendimce üzerime düşen görevi yerine getirebilme fırsatını değerlendirmeye ve ecdadın bunca emeğinin gelecek nesillere aktarılmasına vesile olmaya çalıştım. Bu yüzden de özellikle Anadolu Selçuklu Devleti ve Osmanlı İmparatorluğu döneminde hak ettiği önem ve değeri fazlasıyla alan ve günümüzde unutulmaya yüz tutmuş Türk Cild San'atı'nın yeniden ayağa kalkmasına bir nebze de olsa katkıda bulunabilmek amacıyla çalışmamda bu konuyu seçtim.

Çalışmam boyunca bana yardımcı olan ve daha da önemlisi san'atı tanımamı sağlayan, bana büyük bir sabırla cildi öğreten çok değerli hocam Prof. Dr. Ahmet Saim ARITAN'a teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca çalışmalarım için gerekli anlayışı sağlayan sayın Aziz BAYRAK'a, cildlerin tezyinatını ifade etmeme yardımcı olan Öğr.Gör.Habibe ŞİMŞEK'e ve çalışmalarım esnasında karşılaştığım bütün zorluklarda yanımda olan, beni gayrete yönelten, çalışmalarımı büyük bir içtenlikle destekleyen aileme ve eşime teşekkür ediyorum.

Betül ŞAHİN
KONYA-2013

KISALTMALAR

- a.g.e. : Adı geçen eser.
a.g.md. :Adı geçen madde.
a.g.m. :Adı geçen makale.
a.g.t. :Adı geçen tez.
C. :Cilt.
H. :Hicrî.
İ.A. : İslam Ansiklopedisi.
M. : Mîlâdi.
S. :Sayı.
s. :Sayfa.
ss. :Sayfa sayısı.
S.D.Ü. :Süleyman Demirel Üniversitesi.
S.Ü :Selçuk Üniversitesi.
T. D. V.İ.A : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.

I.GİRİŞ

I. 1. KONUNUN TANIMI

Bu çalışmada Halil Hamid Paşa Kütüphanesi'nden Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'ne aktarılan yazma eserlerin cildleri incelenmiş olup, bu cildlerden sanat değeri taşıyan deri cildlerden Osmanlı Cildleri tercih edilmiştir. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır:

Giriş kısmı olan **birinci bölüm**'de; konunun tanımı, araştırma yöntemi, konu ile ilgili literatür, Halil Hamid Paşa ve Kütüphanesi hakkında bilgi yer almaktadır.

İkinci bölüm'de cild san'atının tarihçesi, cildin bölümleri, cildlerin tezyînâtı, cild çeşitleri, cild üslûbları, kullanılan malzeme ve aletler anlatılmaktadır.

Üçüncü bölüm'de Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'ndeki Halil Hamid Paşa Koleksiyonu'na Ait Osmanlı Cildleri'nden bazı örnekler işlenmektedir.

Katalogdan sonra ise kataloga giren eserlerin fotoğraflarına ve bu eserlerin çizimlerine yer verilmektedir.

I.2. SINIRLILIKLARI

Bu çalışmada yaklaşık 1600 eser incelenmiş bulunmaktadır. İncelenen bu eserler Ebrûlu, Deri ve Kağıt Cild olarak tasnif edildikten sonra; Osmanlı cildlerinden san'at değeri taşıyan 26 deri eser seçilerek incelemeye alınmıştır.

I.3. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmamızın materyalini Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'nde bulunan Halil Hamid Paşa Koleksiyonu'na ait cildler oluşturmaktadır.

Bu araştırmaya cild san'atı hakkında yazılmış olan eserleri taramakla başlanmıştır. Eserlerin her biri incelenerek dönemlerine göre gruplara ayrılmıştır. Dönem olarak Osmanlı cildlerinde karar kılındıktan sonra; mevcut eserler san'at değeri açısından değerlendirilmiş ve motif tahlili yapılmasına imkan vermeyen eserler elenmiştir. Karar kılınan örneklerle ilgili katalog çalışması yapılmış ve ilişikteki gözlem formu doldurulmuştur. Katalogdaki eserlerin sıralaması; eserlerin motif özellikleri dikkate alınarak, bulutlu-nebati, nebati ve rûmîli olmak üzere yapılmıştır. Tarihi bulunmayan örnekler daha önce yapılmış olan çalışmalardaki örneklerle kıyaslanarak tarihlendirilmiştir. Üslûb ve motif özellikleri de değerlendirilerek tarihlendirme ve sentez yapılmıştır. Gelecek nesillere daha iyi aktarılabilmesi için cildlerin birebir çizimleri yapılmış ve bu çizimlerle çalışma sonlandırılmıştır.

GÖZLEM FORMU ÖRNEĞİ

ÖRNEK NUMARASI :
ÇİZİM NUMARASI :
RESİM NUMARASI :
ESERİN ADI :
DİL/KONU :
ENVANTER NUMARASI :
ÖLÇÜLER : Cild ve Kâğıt :
Yazı :
VARAK(YAPRAK) SAYFA :
KETEBESİ (TARİH) :
MÜELLİFİ :
HATTÂTI :
MÜZEHHİBİ :
MALZEME VE RENGİ :
CİLD ÇEŞİDİ :
BUGÜNKÜ DURUMU :
CİLDİN ANLATIMI VE RESİMLERİN KULLANILMA SIRASI:
1. ZENCİREK
2. KÖŞEBENT VE ŞEMSE ÖZELLİKLERİ
3. SERTÂB
4. İÇ KAPAK ÖZELLİKLERİ
DEĞERLENDİRME :

I.4. KONU İLE İLGİLİ LİTERATÜR

Konu ile ilgili kaynakça sınırlı olmakla birlikte aşağıda bazıları sunulmaya çalışılmıştır. Kaynaklar alfabetik olarak ve aynı yazara ait olanlar da kendi içinde basım yılına göre sıralanmıştır.

KİTAPLAR

1- ARITAN Ahmet Saim, *Karamanoğulları Cild San'atı*, Konya 2008.

Cild san'atı hakkında ayrıntılı bilgi verilmiş, daha sonra Karamanoğulları cild san'atı anlatılmıştır. Döneme ait cild örnekleri fotoğraflarıyla birlikte verildikten sonra örnekleri anlatan tanıtıcı bilgilere yer verilmiştir.

2-BİROL İnci, DERMAN Çiçek, *Türk Tezyîni San'atlarında Motifler (Motifs in Turkish Decorative Arts)*, İstanbul 2001.

Eserde tezhipte kullanılan motiflerin, tarihçesi, nasıl olduğu ve çizim metodları anlatılmaktadır. Eserde bunun yanı sıra anlatılan bu motiflere ait birçok çizim örneğine de yer verilmiştir.

3- ÖZEN Mine Esiner, *Türk Cilt San'atı*, Ankara 1998.

Eser üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Klâsik Doğu Ciltleri ana başlığının altında tarihçe, klâsik cildin bölümleri, klâsik doğu cildinin özellikleri ve batı cildinden farkı, klâsik cildin çeşitleri yer almaktadır. İkinci bölümde ciltçiler (mücellidan) hakkında bilgi verilmiştir. Eser son bölüm olan sözlükle tamamlanmıştır.

4- ÖZKEÇECİ İlhan, ÖZKEÇECİ Şule Bilge, *Türk Sanatında Tezhip*, İstanbul 2007.

Eser on beş bölümden oluşmaktadır. Yazma kitap sanatları içinde tezhibin yeri; tezhibin tanımı, tezhipte kullanılan motifler, tezhibin yapılışı, tezhibin klâsik uygulama alanları, tezhipte kullanılan malzemeler anlatılmış, renkli resimlere de yer verilmiştir. Eserde ayrıca; hat, cilt, resim, ebrû, kat', halı, kumaş, ahşap ve kalem işi sanatları hakkında da bilgi verilmiştir.

MAKALELER

Burada belirtilen makaleler alfabetik olarak ve aynı yazara ait olanlar da kendi içinde basım yılına göre sıralanmıştır.

1- ARITAN Ahmet Saim, "Ciltçilik", *T.D.V. İslâm Ansiklopedisi*, C.VII, İstanbul 1993, ss. 551-557.

Cild san'atının tarihi gelişimi verildikten sonra cild üslûpları-çeşitleri, mücellidler ve cildcilik teşkilâtı, cilde kullanılan malzeme ve aletler, Anadolu Selçuklular'da ve Osmanlı'da cild hakkında bilgi verilerek tamamlanmıştır.

2- ARITAN Ahmet Saim, "Anadolu Selçuklu Cilt Sanatı", *Türkler*, C.VII, Ankara 2002, ss. 933-943.

Anadolu Selçuklu Cild'i her yönüyle ele alınmıştır. Anadolu Selçuklu cildlerindeki tezyînâtta, üslûba; kapağın bölümlerinden, kullanılan malzeme ve âletlere kadar geniş bir yelpazede bilgi verilmiştir.

3- ARITAN Ahmet Saim, "Türk Cild San'atı", *Türk Kitap Medeniyeti*, İstanbul 2008, ss. 62-93.

Cildin tanımından başlayarak cild hakkında gerekli olan tüm bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca Anadolu Selçuklu, Karamanoğulları ve Osmanlı cildi de anlatılmıştır. Sayfalar ortadan ikiye ayrılmış gibi tasarlanmış bir tarafta çalışmanın türkçesi diğer tarafta ingilizcesi verilmiştir.

4-ARSEVEN Celal Esat, "Cild", *Sanat Ansiklopedisi*, C.I, İstanbul 1958. ss.341-348.

Eski Türk cildlerinden ve eski Avrupa cildlerinden bahsedilmiş, kitapların cildlenmesi de anlatılmıştır.

5-BALKANAL Zeynep, "Bilgi ve Sanatı Kaplayan Sanat: Ciltçilik", *Türkler Ansiklopedisi*, C.XII, Ankara 2002, ss. 341-347.

Daha ziyade Osmanlı cildleri hakkında bilgi verilmiştir. Cildin kısa tarihçesi verilerek başlanmış, cildde kullanılan âletlerle bitirilmiştir.

6- ÇİĞ Kemal, "Türk Kitap Kapları", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.4, Ankara 1953, ss.1-20.

Cild san'atı, deri cildlerde kullanılan malzeme ve teknikten bahsedildikten sonra 15.-20. yüzyıldaki Türk deri cildlerinin özellikleri anlatılmış, anlatılan özelliklerle ilgili cildlerin fotoğrafları verilerek tamamlanmıştır makale.

7- CUNBUR Müjgân, "Türkler'de Cild San'atı", *Türk Dünyası El Kitabı*, C.II, Ankara 1992, ss.452-463.

Eski cildlerimiz ve Türk cildciliğinin tarihi gelişimi hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın sonunda ise cild örneklerine dair fotoğraflara yer verilmiştir.

8- TANINDI Zeren, “Osmanlı Sanatında Cilt”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, C.XI, Ankara 1999, ss. 103-107.

Osmanlı cildleri yüzyıllara ayrılarak 15., 16., 17., 18. ve 19. yüzyıl olarak anlatılmıştır.

1.5. HALİL HAMİD PAŞA VE KÜTÜPHANESİ

Halil Hamid Paşa XVIII. asırda yetişmiş Osmanlı sadrazamları arasında ıslahat ve yenilik yapmak isteyenlerin en ileri gelenlerinden biri ve hatta birincisidir. Bazı eserler kendisinin Burdur’lu olduğunu belirtiyorsa da (1198 Muharrem 1783 M) tarihli vakfiyesinde: “*vilâyeti Anadolu’da nasiye zârı kadimim olan Isparta kasabasında*” tabiri ile doğduğu yerin Isparta olduğu gösterilmiştir. Halil Hamid Paşa, torunları elindeki silsilenameye göre (1149H 1736 M) senesinde Ispartada doğmuş olup babası Hacı Mustafa Ağa validesi Zeyneb hanımdır¹.

Küçük yaşta babası Hacı Mustafa Ağa ile birlikte İstanbul’a gelmiş ve tahsiline burada devam etmiştir². Halil Hamid Paşa İstanbul’daki tahsil hayatından sonra ilk görevine Bâbîâli divan kaleminde başlamıştır. Belli bir süre sonra himayesiz ve maişetçe darda olduğundan dolayı Eflak Voyvodalığı Kapı Kethüdası İstavrakioğlu’nun yanında katip olarak çalışmıştır. İstavrakioğlu’nun katli üzerine tekrar Bâbîâli’de eski kalemine devam etmeye başlamıştır³. Bâbîâli’deki çeşitli kalemlerde yetişerek yükselen Halil Hamid Efendi devlet teşkilat ve işleyişini çok iyi öğrenmiştir. Reisülkütüblüğe ve 1780’de de Sadrazam Silâhdar Karavezir Mehmed Paşa’nın kethüdâlığına getirilmiştir⁴. Karavezir ismiyle şöhret bulan Sadrazam Silâhdar Mehmet Paşa 1781 iptidasında vefat edince, yerine ikinci defa Bolulu İzzet Mehmet Paşa sadrazam olmuş, sadaretinin dördüncü ayında da Halil Hamid efendiyi kethüdalıktan azletmiştir. Buna da sebep yeni sadrazamın maiyetinin, Halil Hamid efendinin nüfuzundan ürkmeleridir⁵. Halil Hamid Efendi kısa bir müddet için daha aşağıda bir memuriyet olan tersane eminliğini sürdürmüştür. Bolulu İzzet Mehmet Paşa’nın azli sırasında bizzat I. Abdülhamid’in emriyle ikinci defa sadâret kethüdalığına getirilmiştir (1782). Yeni sadrazam Yeğen Mehmed Paşa’nın dört ay kadar süren kısa sadâretinden sonra da sadrazam olmuştur (31 Aralık 1782)⁶. Halil Hamit Paşa, iki yıl dört ay kadar devam eden sadrazamlığını çok başarılı bir şekilde sürdürmüş ve bizzat I.

¹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, “Sadrazam Halil Hâmid Paşa”, *Türkiyat Mecmuası*, C.V, İstanbul 1936, s.214.

² Kemal Beydilli, “Halil Hamid Paşa”, *T.D.V.İ.A.*, C.XV., İstanbul 1997, s.316.

³ Mustafa Akkuş, *Halil Hamit Paşa’nın Hayatı, Islahatı Ve Islahatına Ulemânın Tavrı*, S.D.Ü., Sos.Bil.Ens. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2001, s.42.

⁴ Kemal Beydilli, a.g.md., s.316.

⁵ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, a.g.m, s.216.

⁶ Kemal Beydilli, a.g.md., s.316-317.

Abdülhamit'in hizmetlerinden duyduğu memnuniyeti çeşitli vesilelerle gözler önüne sermiş olduğu görülmüştür⁷. Halil Hamid Paşa 20 Cemâziyelevvel 1119 (31 Mart 1785) tarihinde sabaha karşı aniden azledilerek Gelibolu'ya sürgüne gönderilmiş ve bütün mal varlığına el konulmuştur. Halil Hamid Paşa hemen idam edilmemiş, burada ikamete mecbur tutulduktan bir müddet sonra kendisine Mekke-i Mükerrerme şeyhülharemligi ve Cidde sancağı ilavesiyle Habeş eyaleti verilmiştir. 1785 Nisanını hazırlıklarını sürdürmekte olduğu Bozcaada'da geçiren ve aynı amaçla yol tedariki görmek üzere İstanköy adasına geçip orada beklemesi emredilen Halil Hamid Paşa burada yeni tayin edildiği valilikten azledilmiştir. İdamı için ferman çıktığından, bu işle görevlendirilen ve Cezayirli Gazi Hasan Paşa'nın adamlarından olan Karakethüdâzâde Ali tarafından öldürülerek (27 Nisan 1785) kesik başı İstanbul'a gönderilmiş ve orada teşhir edilmiştir. Vücudu Bozcaada'da defnedilip kesik başı daha sonra Karacaahmet Mezarlığı'ndaki aile kabristanına gömülmüştür⁸. Halil Hamid Paşa'nın azlinin ve idamının başlıca sebebinin Abdülhamidi tahttan indirip yerine yenilik taraftarı olan şehzade Selim'i hükümdar yapmak istemesini sebep olarak⁹ gösterilmektedir.

Hakkında bilgi veren bütün kaynaklar ondan devlet işlerine vakıf, değerli, tecrübeli, meselelere cesaretle el atan bir ıslahatçı olarak söz etmektedir. Eski gücünü kaybeden ve gerileyen Osmanlı İmparatorluğu'nun yenileşme ve ıslah zarureti, seleflerinden bazıları yalnızca idrak etmekle kalmayıp bütün hayati tehlikeleri göze alarak bunu uygulama azim ve cesaretini göstermiş olan nadir devlet adamlarından biridir¹⁰. Sürat topçu ocağını ihya etmesi, Yeniçeri ve Lağımcı ocaklarını ıslah çalışmaları Halil Hamid Paşa'nın yenilik hareketlerinden¹¹ sadece birkaçıdır.

Halil Hamid Paşa'nın İstanbul, Isparta, Kayseri'de kütüphane, cami, çeşme gibi hayırlı eserleri vardır¹². 1197 – 1783 Yılı'nın sonlarında düzenlenen vakfiyesinden anlaşıldığına göre Isparta'daki kütüphane, Halil Hamid Paşa'nın Hacı Abdi Efendi Camii içinde yaptırdığı kargir binada bulunmaktaydı¹³. Kütüphanenin kuruluş amacı vakfiyede açık olarak belirtilmemiştir. Bununla beraber kütüphane halkın, devrin bilginlerinin ve medrese öğrencilerinin devamlı uğrayacakları yer olan camide kurulduğuna göre kütüphanenin amacı, devrin bilginlerine, medrese öğrencilerine ve kitaplardan istifade etmek isteyen herkese açık tutulması olarak

⁷ Mustafa Akkuş, a.g.t.,s.49.

⁸ Kemal Beydilli, a.g.md., s.317-318.

⁹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, a.g.m., s.239

¹⁰ Kemal Beydilli, a.g.md., s.318.

¹¹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, a.g.m., s.225-233

¹² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, a.g.m., 261.

¹³ İsmail E. Erünsal, "Halil Hamid Paşa Kütüphanesi", T.D.V.İ.A., C.XV., İstanbul 1997., s.318.

söylenbilir¹⁴. İki hâfız-ı kütüb, bir bevvâb ve bir ferrâşın görevlendirildiği kütüphaneye başlangıçta 449 cilt kitap konulmuştur. Halil Hamid Paşa Kütüphanesi koleksiyonu, daha sonraki yıllarda yapılan bağışlarla ve Eğridir ilçesindeki Yılanlıoğulları'ndan Şeyh Ali Ağa'nın kütüphanesinden nakledilen eserlerle oldukça zenginleştirilmiştir¹⁵. İlçelerden gelen eserlerle beraber burada bulunan tarihi ve yazma eserler Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'nde devredilmiştir. Geçen yıllar boyunca birkaç farklı binaya taşınan Isparta Halil Hamid Paşa Kütüphanesi günümüzde yeni binasında hizmet vermektedir.

¹⁴ Mustafa Akkuş, a.g.t., s.75.

¹⁵ İsmail E. Erünsal, a.g.md., s.318.

II. BÖLÜM

TÜRK CİLD SAN'ATI

Ciltçilik, Türk san'at tarihinde, eski kitapçılık sanatlarımızın başında gelir¹⁶. Kitaba karşı duyulan saygı, verilen değer kitapların bezenmesine ve özen gösterilmesine sebep olmuştur. Kitabın yazıldığı ilk devirlerde derinin, daha sonraları da yazı malzemesi olarak kullanılan kâğıdın az bulunuşu, büyük bir bedel karşılığı satın alınması yanında eski yazı san'atımızın en güzel hatlarıyla kaleme alınırken, tezhiblenirken dökülen göz nuru, verilen emek kitabı çok pahalı ve nadir bir san'at eseri haline getirmiş, bu eserin korunması için, bir bakıma da duyulan saygının ifadesi olarak ciltçilik güzel san'atlarımızın bir dalı halinde geliştirilmiştir¹⁷. Usta-çırak ilişkisi içinde babadan oğula geçen evlâdiyelik bir sanat dalı olarak süren cild sanatı, yazma eserlerin kaplanması ve muhafazasında büyük yeri olan kitapçılık sanatlarındandır¹⁸.

II. 1.CİLDİN TANIMI

Cild ile ilgili birçok tanım yapılmaktadır. Bazıları şunlardır:

1. Cilt kelimesi dilimize Arapçadan geçmiştir. Deri demektir. Mücellit de bundan müştaktır¹⁹.
2. Kâğıdın çok kıymetli olduğu çağlardan beri yaprakları korumak için yapılan koruyucu kılıf²⁰.
3. Kitaba geçirilen, deri, bez veya kâğıtla kaplanmış kap²¹.
4. Yazma ve basma kitapların yapraklarının, yıpranmaması ve dağılmadan saklanması için birbirine dikilerek koruyucu kapaklar içine yerleştirilmesi san'atı²².
5. Bir mecmua veya kitabın yapraklarını dağılmadan ve sırası bozulmadan bir arada tutabilmek için yapılan koruyucu kapak²³.
6. Bir mecmua veya kitabın yapraklarını dağılmaktan korumak ve sırasıyla bir arada toplu olarak bulundurmak için, ince tahtadan, deriden veya üzerine deri, kâğıt ve bez gibi şeyler kaplı mukavvadan yapılan kaplara denir²⁴.

¹⁶ Zeynep Balkanal, "Bilgi ve San'atı Kaplayan San'at: Ciltçilik", **Türkler Ansiklopedisi**, C.XII, Ankara 2002, s. 341.

¹⁷ Müjgan Cunbur "Türklerde Cild San'atı", **Türk Dünyası El Kitabı**, C.II, Ankara 1992, s. 452.

¹⁸ İlhan Özkeçeci, Şule Bilge Özkeçeci, **Türk Sanatında Tezhip**, İstanbul 2007, s.191.

¹⁹ Kemal Çığ, "Türk Kitap Kapları", **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S.4, Ankara 1953, s. 12.

²⁰ Hasan Özönder, "Cild", **Ansiklopedik Hat ve Tezhip Sanatları Deyimleri, Terimleri Sözlüğü**, Konya 2003, s. 24.

²¹ **Türk Ansiklopedisi**, "Cilt", C.XI, Ankara 1963, s.2.

²² **Ana Britannica Ansiklopedisi**, "Ciltçilik", C.VI, İstanbul 1987, s.1.

²³ Ahmet Saim Arıtan, "Ciltçilik", **T.D.V .İ.A.**, C.VII, İstanbul 1993, s.551.

²⁴ Celal Esat Arseven, "Cild", **Sanat Ansiklopedisi**, C.I, İstanbul 1958, s.341

Kültür tarihimizde kitap sevgisinin kazanılmasında, okuma zevkinin artışıyla, kitap san'atlarımızın büyük hizmeti bulunduğu tespit edilmektedir. Tezhible birlikte Türk cildciliği kitap san'atlarımızın en mühim dallarını teşkil etmektedir²⁵.

II. 2.CİLDİN TARİHÇESİ

Yazılı eserlerin korunmasında büyük önemi olan cilt ve ciltçiliğin başlangıcı, henüz kâğıdın bulunmadığı zamanlarda balmumu levhalar ve papirüs üzerine yazılan eserlerin saklanmasında tahta kapakların kullanıldığı çağlara değin götürülebilir²⁶.

Köklü bir tarihi olan bu san'at dalında kullanılan ilk cilt kapakları ahşaptandır. Daha sonra, parşömenin kullanılması ve kâğıdın icadıyla daha muntazam kaplar vücuda getirilmiştir²⁷.

Cild, tomar(rulo) şeklinde olan kitapların yerini Romalılar devrinde yaprakları dikdörtgen biçiminde kesilmiş kodeksin (mushaf) almasıyla ortaya çıkmıştır. Ele geçmiş en eski cild kapakları IV. yüzyıla ait olup papirüs üzerine sade ve gösterişsiz bir şekilde meşin kaplanarak yapılmışlardır. San'at eseri niteliği taşıyan ilk cildler ise VIII.-IX. yüzyıllarda Mısır'da Koptlar ve Orta Asya'da Uygurlar tarafından meydana getirilmiştir ve bunların aralarında büyük benzerlikler olduğu görülmektedir²⁸.

Çin tarihi yazarı Prof. Wolfram Eberhard, yakın zamanlara kadar ileri sürülen cild san'atının Çin'de gelişip yayıldığı görüşünü reddetmektedir. Ona göre hayvan ürünlerini, bu arada deriyi işlemekte çok mahir bir millet olan Türkler'de ciltçilik Çinlilerden önce gelişmiştir²⁹. Çinlilerin icat ettiği kâğıdın sırrını, 600 yıl sonra onlardan Türkler öğrenmişler, bu sırrı 400 sene kadar saklamışlar, onun ticaretini yapmışlar, bunun sayesinde de bu bölgede ciltçilik bir san'at halini almıştır³⁰.

II. 2. 1. Uygurlar'da Cild San'atı

En erken cild örnekleri Uygurlara aittir. Bunlar: Doğu Asya Çin tarzı tomarlar (tezginç), alt ve üstü tahta kapaklı ve üstten alta geçirilen sicimin tahtaların dışında düğümlenmesiyle elde edilen cildler ve dikişli formaya geçirilmiş deri ciltlerdir³¹.

Bugünkü mânâda, deriyle kaplı bir kitap cildini ilk defa Uygurlar yapmıştır. Her ne kadar, yerli ve yabancı kaynakların hemen hepsi, deriden yapılmış ilk cildlerin, Mısır'daki Kıptilere ve VI.-IX. yüzyıllara ait olduğunu söylerse de, bir Uygur şehri olan Karahoço'da

²⁵ Müjgân Cunbur, a.g.m., s.452.

²⁶ Zeynep Balkanal, a.g.m., s. 341.

²⁷ Ahmet Saim Arıtan, "Anadolu Selçuklu Cilt San'atı'nın Özellikleri" **I-II Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri**, Konya 1993, s.181.

²⁸ Ahmet Saim Arıtan, "Ciltçilik", s.551.

²⁹ Zeynep Balkanal, a.g.m.,s.341

³⁰ Ahmet Saim Arıtan, "Anadolu Selçuklu Cild San'atı'nın", s.181.

³¹ Mine Esiner Özen, **Türk Cilt San'atı**, Ankara 1998, s.9.

bulunan iki yazma, bu görüşü doğrulamamaktadır. A. Von le Coq tarafından ortaya çıkarılan bu cildler, minyatür ve tezhiplerle bezenmiş yazma eserleri örtmekte olup, üzerlerindeki tezyînat geometriktir. Bu cildler, derinin bıçakla oyularak, altına da yıldızlı derinin yapıştırılmasıyla yapılmışlardır. Bu ve daha sonraki yüzyıllardan kalan cildler, san'at tarihçilerince, diğer doğu milletleri cildlerinden daha üstün san'at eseri sayılmaktadır. Bu cildlerle Mısır cildlerindeki bezemeler arasında benzerlik bulanlar da vardır³².

Daha sonra Karahoço'da P.K.Koslov tarafından bulunan bir sonraki örneğin tahlili S.F.Oldenburger tarafından yapılmış ve bu kitap kapağının XIII. yüzyıla ait olduğu belirtilmiştir³³. Bu örnekte, zencirek basit, dar, asma filiz desenlidir. Ortadaki şemse ve köşebentler örgülerle oluşmuştur. Bu cild üzerindeki motifler, Selçuklu cildleri ile büyük benzerlik göstermektedir³⁴.

Dr. A. Stein Polliot'un Bin Buda mağaralarında yaptığı kazılarda ortaya çıkan kitaplardan Orta Asya Türklerinin cildlerde deri kullanıp üzerine madeni kalıplarla desen bastıkları anlaşılmıştır³⁵.

Uygur sanatkarlarının Çin illerine göçüp yerleşmesiyle Çin'de ciltçilik gelişmeye başlamıştır³⁶.

IX. Yüzyılda Halife Mu'tasım Billah (833-842)'ın teşvik ve himayesinde Samarra'ya yerleştirilen Uygur Türkleri, burada yaptıkları cildlerle bu san'atı geliştirdiler. Bu san'at bunlar vasıtasıyla da İslâm dünyasına yayılmış oldu. Doğal olarak Irak ve Horasan bölgesi de ilk gelişme merkezleri olmuştur. İslâm cildinin bilinen ilk örnekleri, yine bir Türk devleti olan Tolunoğulları (868-905) zamanına aittir. İslâm cildindeki bu gelişme, XII. yüzyıla kadar, Fâtımîler, Gazneliler, Büyük Selçuklular'la devam etmiştir³⁷.

II. 2. 2. Anadolu Selçukluları'nda Cild San'atı

XI. yüzyılın sonlarından itibaren Anadolu'ya hakim olan Selçuklular, Orta Asya Cild San'atı birikimini Anadolu'ya taşımışlar, geliştirmişler, burada XII.-XIII. yüzyıl ve XIV. yüzyılın I. çeyreğinde çok güzel cildler meydana getirip Türk-İslâm Cild San'atı içerisinde önemli bir yere sahip olmuşlardır³⁸.

³² Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", **Türk Kitap Medeniyeti**, İstanbul 2008, s.63-64.

³³ Ahmet Saim Arıtan, "Anadolu Selçuklu Cild San'atı'nın", s.181.

³⁴ Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.64.

³⁵ Zeynep Balkanal, a.g.m., s.341.

³⁶ İlhan Özkeçeci, Şule Bilge Özkeçeci, a.g.e., s.192.

³⁷ Ahmet Saim Arıtan, "Anadolu Selçuklu Cild San'atı'nın", s.181.

³⁸ Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.64-65.

Türk cild zincirinin bir halkası olan Anadolu Selçuklu cildinin menşei, Uygur cildine dayanmaktadır. Anadolu Selçukluları'na ait en erken cild örneği, 549 / 1154 tarihli, “Kitâbü’l - Ğarîbeyn fi’l Kur’ân ve’l Hadis” isimli eserin kapağıdır³⁹.

Anadolu Selçuklu cildlerinde, Uygur, Büyük Selçuklu ve Gazneli San’atı’nın akisleri hemen göze çarpar. Ayrıca, Selçuklu ve Selçuklu uslûbunu taşıyan cildler incelendiğinde, dönemdeki ahşap, çini, taş, mezartaşı, maden ve minyatür san’atlarındaki motiflerle büyük paralellik arzettiği görülür⁴⁰.

Anadolu Selçuklu cildlerinde ön ve arka kapaklar çok defa ayrı karakterde süslenmiştir. Mesela, birinin geometrik motifli, diğersinin Rûmîli yahut şemseli veya şemseleri yuvarlak ve oval olarak farklı yapıldığı görülmektedir. Bunların yanında her iki kapağı aynı karakterde olan cildler de bulunmaktadır⁴¹.

Anadolu Selçuklu cildleri kahverenginin çeşitli tonları ve bazen de siyah deridir. Şemse yuvarlaktır ve içinde rûmî veya geometrik motifler görülür. Köşebent yoktur ya da çok küçüktür. Bazı Selçuklu cildlerinde geçme motifler bütün kapağı kaplamıştır. Selçuklu tarzı cildlerde ön ve arka kapağı ayrı motifli olanlara oldukça sık rastlanır. Bunların bir kapağı yuvarlak şemseli diğeri bütün geçme motifli olabildiği gibi, bazen de iki kapak da yuvarlak şemseli ama biri rûmî diğeri küçük tırtılsı desenlidir. Biri yuvarlak diğeri beyzî şemseli olanlarda görülür⁴².

XII. ve XIII. yüzyıllar arasında Selçuklular ciltçilikte “Rumî” üslûbunu geliştirmişlerdir, bu üslûpta kitapların tezhipleriyle paralellik arzeden girift geometrik şemalar, çok köşeli yıldızlar, rûmiler ve stilize edilmiş bitki motifleri cild bezemelerinde yer almıştır⁴³. Kullanılan bu çok köşeli geometrik şekiller, bunların yan yana gelmesinden ortaya çıkan motifler, meselâ yıldız motifi, Anadolu Selçuklu tahta oymacılık san’atının cilde tatbik edilmişidir. Cildin bir yüzünü bu çok köşeli geometrik şekiller tam bir ahenk içinde kaplarken öbür yüzünde yuvarlak şemselere rastlanmaktadır⁴⁴.

Bir Anadolu Selçuklu cild kapağında, gerek kendinden önceki ve sonraki Türk cildleri, gerekse diğers İslâm cildleri ile bölüm itibariyle bir farklılık görülmez. Fark, bir cildin iskeletinde değil, bunların uygulanması ve tezyînâtındaki anlayıştan doğmaktadır. Her cildde

³⁹ Ahmet Saim Arıtan, “Anadolu Selçuklu Cild San’atı’nın”, s.181.

⁴⁰ Ahmet Saim Arıtan, “Anadolu Selçuklu Cild San’atı’nın”, s.181.

⁴¹ Ahmet Saim Arıtan, “Ciltçilik”, s.555.

⁴² Mine Esiner Özen, a.g.e., s.17.

⁴³ İlhan Özkeçeci, Şule Bilge Özkeçeci, a.g.e., s.192.

⁴⁴ Müjgân Cunbur, a.g.m., s.454.

olduğu gibi, Anadolu Selçuklu Cildi de, ön ve arka kapaklar, miklep, sırt, sertâp ve iç kapaklardan müteşekkildir⁴⁵.

Anadolu Selçuklu Cildleri'ni, önceki devir ve bilhassa Osmanlı Cildlerinden ayıran en önemli özelliklerden birisi, "altın kakma" tekniğidir. Bu teknik, kapaklarda, motiflerin aralarını dolduran noktalarda uygulanmıştır. Tek veya çift sıralı olan bu noktalara kakma denmesi, bunların belirli bir kalınlığının olması ve yılların tahribatı ile yer yer dökülmesindedir. Bunun dışında boyama veya sürme altın diyebileceğimiz teknik de kullanılmıştır. Ancak, bu hem "altın kakma"dan daha sonra kullanılmıştır, hem de sadece cetvel ve konturlarda görülmektedir⁴⁶.

Anadolu Selçuklu Cildi'nin önde gelen alâmet-i fârikalarından birisi de iç kapaklardır. İç kapaklar deri ile kaplıdır ve umumiyetle kabartmalı olarak ve rûmîlerle bezenmiştir. Burası nadiren boş bırakılmıştır. Buradaki rûmîleri, kıvrımdal, helezon ve yuvarlak formlar üzerinde, çok sık ve küçük veya çok iri hallerde görmekteyiz. İç kapaklarda, rûmîden daha az olmakla birlikte geometrik ve nebâti tezyînat görüldüğü gibi bunların hepsinin bir arada uygulanışına şahit olmak da mümkündür⁴⁷.

Araştırmalar sonucunda Selçuklu Cildi, bazı noktalarda muâsırı diğer İslâm ülkeleri cildleriyle bazı benzerlikler göstermektedir. Ancak, taranan yayınlarda, geçmişten o günlere ulaşan ve anonimleşen bazı motifler dışında paralellikler de bulunmamaktadır. 1970'li yıllara kadar yapılan diğer yayınlardaki Mısır, İspanya, Kuzey Afrika cild örneklerinin de Selçuklu Cildleri ile paralellikleri bulunmamaktadır. Ayrıca 1970'lerden sonraki yayınlarda ise, "Kur'ân" ve "İslâm Cildleri" gibi genel başlıklar altında, Türk cildinden hiç bahsedilmemektedir⁴⁸.

Anadolu Selçuklu cild üslûbu, XIII. yüzyılın 3. çeyreğinden itibaren Memlûkler, XIV. yüzyıldan itibaren de İlhanlılar ve Karamanoğulları başta olmak üzere, Anadolu Beylikleri cildlerinde devam etmiştir. Bu cild üslûbu, aynı zamanda Osmanlı Cilt San'atı'na geçişi sağlamıştır⁴⁹.

⁴⁵ Ahmet Saim Arıtan, "Anadolu Selçuklu Cild San'atı'nın", s.181.

⁴⁶ Ahmet Saim Arıtan, "Anadolu Selçuklu Cild San'atı'nın", s.s.186-187.

⁴⁷ Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.75.

⁴⁸ Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.76.

⁴⁹ Ahmet Saim Arıtan, "Anadolu Selçuklu Cilt Sanatı", **Türkler Ansiklopedisi**, C.VII, Ankara 2002, s.933.

II. 2. 3. Beylikler Dönemi'nde Cild San'atı

Anadolu Selçukluları sonrası Türk cildi, büyük ölçüde, Anadolu Selçukluları ile sıkı münasebetler içinde bulunan ve onların emirliklerini yapan Karamanoğulları ile devam etmiştir⁵⁰. Bu konuda veriler çoğaldıkça yeni bilgilere ulaşılabilecektir.

Karamanoğulları devleti, mi'mârî ve diğer san'at alanlarında olduğu gibi cild san'atı'nda da; zamanın devlet adamları ve Beylerinin himayesinde çok güzel eserler meydana getirmişlerdir. Böylece de, XIII. yüzyıldan aldıkları Anadolu Selçuklu Cild birikimini XIV. yüzyılda kendilerine özgü bir tarzda ortaya koymuşlar, XV. yüzyıldaki uygulamaları ile de Anadolu Selçuklu Cild San'atı ile Erken Osmanlı Cild San'atı arasında köprü görevi yapmışlardır⁵¹.

Anadolu'da mükemmel bir kültür ve san'at ortamı ortaya koyan Selçuklularla 1228'lerde başlayan bazen dostâne, bazen hasmâne iç-içelik, o ortamda yetişen Karamanlı Beylerini de etkilemiş olmalı ki, Anadolu Selçuklu Devleti'nin inkırâzından hemen sonra, san'at ve kültür hâmişî Beylerle karşılaşmaktayız⁵².

Aynı coğrafyayı paylaştıkları Anadolu Selçukluları ile İlhanlılar ve Memlûkler'le yakın ilişkiler içinde bulunan Karamanoğulları döneminde yazılan eserleri koruyan cildlerin de, o yazma eserler kadar san'atlı olması gerekiyordu⁵³.

Karamanoğlu cild san'atı, başta Büyük Selçuklular olmak üzere Anadolu Selçuklu, İlhanlı ve Memlûk san'atlarından etkilenmiştir. Tabiatıyla bu etkileşim büyük oranda Anadolu Selçukluları'ndan olmuştur. Bu etkinin gücünü, Anadolu Selçukluları'nın çöküşünden hemen sonra kurulan Karamanoğlu ve Erzincanlı Beylerin koruyuculuğunda gelişen eserlerden anlıyoruz. Hattâ bu etkileşim en çok da Anadolu Selçukluları'nın başşehri olan Konya merkezlidir. Eserlere bakıldığı zaman açıkça görülecektir ki eserler ya Konya'da yazılmış, ya Konya'lı bir hattat veya müzehhib tarafından yazılmış ve süslenmiştir⁵⁴.

Karamanlılar'ın Memlûklerle münasebetlerinden dolayı karşılıklı etkilenmeleri mümkündür. Nitekim Karaman'dan Kahire'ye bir şâir (Erzurum'lu Darîr) gitmiş ve Türkçe yazdığı *Siyer-i Nebî*'yi 1388 yılında Sultan Berkûk'a sunmuştur. Yine Diyarbakır'lı müzehhib

⁵⁰ Ahmet Saim Arıtan, "Orta Asya'dan Anadolu'ya Türk Cild San'atı", **Sanatta Anadolu Asya İlişkileri Sempozyumu Bildirileri**, Ankara 2006, s. 30.

⁵¹ Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", **Türk Kitap Medeniyeti**, İstanbul 2008, s.76.

⁵² Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.77.

⁵³ Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.78.

⁵⁴ Ahmet Saim Arıtan, "Orta Asya'dan", s.30.

İbrâhim Âmidî Memlûk Sultanı Şaban için yazılan müheykel *Kur'ân-ı Kerîm*'lerin tezhiplerini yapmıştır⁵⁵.

Karamanoğlu cild san'atı, bir yandan Konya Mevlânâ Müzesi: 12 ve 13 numaralı *Kur'ân-ı Kerîm*'leri gibi muhteşem ve müheykel eserler sunarken, bir yandan da Selçuklu geleneğini aynı güzellikte devam ettiren daha sâde eserler de vermişlerdir. (Konya Mevlânâ Müzesi No.: 67, 90, 2109 vb.)⁵⁶.

Kapak içlerinde kullanılan kalıplar Anadolu Selçuklu'da yekpâre olmasına rağmen burada parça (küçük) kalıplar kullanılmıştır⁵⁷.

Bu dönemin şemse gelişim tarzı Anadolu Selçuklu şemselerinin gelişimini takip etmektedir⁵⁸.

Bu dönem cildlerinde kullanılan zencirek, bordür ve örgü sistemlerindeki farklılık da dikkat çekicidir⁵⁹.

Bazı kapakların yuvarlak şemse uçlarında mübâlağalı hilâlli salbekler görülmektedir. Bu XIII. yüzyıl sonundan itibaren XIV. yüzyıla ait cildlerde karakteristiktir⁶⁰.

Bu örneklerde, yuvarlak şemseli, şemse uçları salbekli, tam zeminli geometrik, tam zeminli rûmîli şemse tarzlarının hepsi görülmektedir⁶¹.

XIV. yüzyılın II. yarısında; kapak içlerinde, XIII. ve XIV. yüzyıl için karakteristik zemini tam dolduran uygulama yerine, örgülü tarzda ve zincir-i saâdetli ve küçük “zencirek-köşebent- şemse”li uygulamaların başladığını görmekteyiz. Bu, erken Osmanlı Dönemi cildleri'ndeki bu tarz bir uygulamanın da prototipi sayılabilecektir⁶².

Karamanoğlu cild san'atı, Anadolu Selçuklu cild san'atı ile Osmanlı cild san'atı arasında köprü görevi yapmıştır⁶³.

II. 2. 4. Osmanlılar'da Cild San'atı

XV. Yüzyıl: XV. yüzyıl, Anadolu Selçuklu cildinden Osmanlı cildine geçiş devridir⁶⁴. Erken Osmanlı ciltlerinin san'at değeri taşıyan ilk örneği, san'at koruyucusu Sultan

⁵⁵ Ahmet Saim Arıtan, “Orta Asya'dan”, s.30.

⁵⁶ Ahmet Saim Arıtan, “Orta Asya'dan”, s.31.

⁵⁷ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'atı”, s.79.

⁵⁷ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'atı”, s.78.

⁵⁷ Ahmet Saim Arıtan, “Orta Asya'dan”, s.31.

⁵⁷ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'atı”, s.79.

⁵⁸ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'at'ı”, s.78.

⁵⁹ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'atı”, s.79.

⁶⁰ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'atı”, s.79.

⁶¹ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'atı”, s.79.

⁶² Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'atı”, s.79.

⁶³ Ahmet Saim Arıtan, “Orta Asya'dan”, s.s.30-31.

⁶⁴ Ahmet Saim Arıtan, “Ciltçilik”, s.556.

II. Murad için 1434-35 yılında musiki nazariyatıyla ilgili olarak hazırlanan eserin kabıdır⁶⁵. Bu eserin açık kahverengi deri dış kapaklarının ön yüzüne içi rumîlerle dolu oval, arka yüzüne yuvarlak birer şemse yapılmış, köşebentleri ve enli bordürleri örgü motifleriyle, miklebinin üzeri ise rumî motiflerinin yanı sıra XVI. yüzyıl deri ciltlerinde yaygın olarak kullanılacak sarmal dallar üzerinde sıralanan iri çiçekler ve yapraklarla süslenmiştir. Süslemeler aletle yapılmış ve aletin bıraktığı oyuntular altın yaldıza ve mavi renge boyanmıştır⁶⁶.

Osmanlı cildlerinin ilk örnekleri Fatih Sultan Mehmed zamanından kalmaz ve bunlarda Anadolu Selçuklu tesiri açıkça görülür⁶⁷. Zira yazma eserin san'at değerinin de olması için yoğun bir çabanın ve özenin gösterilmesi Fatih Sultan Mehmed (1444-1446/1451-1481) 'in desteğinde olur⁶⁸. Fâti'h'in özel kütüphanesi için yazılan kitaplar hattıyla, tezhibiyle, cildiyle, hatta kâğıdıyla Türk kitap san'atında o devre damgasını vuran başlı başına bir üslûp oluşturarak yeni bir san'at çığırını açmıştır. Fatih döneminin cildleri Timurlular, Karakoyunlular, Akkoyunlular ve Memlükler'in son devirlerinde yapılanlarla benzerlik gösterirse de üslûpları farklıdır. Fatih devri Türk cildi için bir yükselme çağıdır ve ilk ciltçilik teşkilâtı da bu yükselmeye paralel olarak II. Bayezid zamanında kurulmuştur⁶⁹.

Bu döneme ait ilk örneklerden birinin kapağında yer alan kabartma motiflerinin altınlanıp teberle taranması suretiyle yapılmış süsler, o asırda eşine başka bir millette rastlanmayan san'at eseri niteliğinde ciltlerin meydana getirildiğini göstermektedir⁷⁰.

Bu dönemde Fatih Saray Nakkaşhanesinde yapılmış olan deri cildlerde uygulanan bezeme anlayışında genellikle cildin ön ve arka dış kapağında alt yüzeyine oranla iri, dilimli, salbekli, oval şemse ve köşebendler görülür⁷¹. Şemse ve köşebendlerin içi aletle yapılmış, iri hatayîler, rûmîler ve dallarla bezenmiş, aletin oyuntuları altın yaldızla veya maviyle boyanmıştır. Deri cildin dış kapaklarına rugânî teknikte süsleme yapılması da bu dönemde olmuştur. Gömme şemse ve köşebentlerle yapılmış olanları hattat Şeyh Hamdullah'ın istinsah ettiği Kuran nüshalarının kaplarında görülür. Bu tür tasarımların yapılmasında ve gelenekselleşmesinde mücellid Gıyaseddin'in önemli payı vardır. Bu döneme ait kitapların kimilerinin deri dış kapaklarında hayvan mücadelelerini gösteren süslemeler de aletle veya kalıpla yapılmıştır. Çağdaşı Türkmen ve Timurî mücellitlerince sık kullanılan bu tür

⁶⁵ Zeynep Balkanal, a.g.m., s.341. Bununla birlikte makalede bu eserle ilgili ayrıntılı bilgiye yer verilmemektedir.

⁶⁶ Zeren Tanındı, "Osmanlı Sanatında Cilt", **Osmanlı Ansiklopedisi**, C.XI., Ankara 1999, s.104.

⁶⁷ Ahmet Saim Arıtan, , "Ciltçilik", s.556.

⁶⁸ Zeren Tanındı, a.g.m., s.103-104.

⁶⁹ Ahmet Saim Arıtan, , "Ciltçilik", s.556.

⁷⁰ Ahmet Saim Arıtan, , "Ciltçilik", s.556.

⁷¹ Zeynep Balkanal, a.g.m., s.342.

tasarımları İstanbul'a taşıyanın Türkmen mücellid ve hattat Gıyaseddin el-İsfahani olduğu sanılır⁷².

Ayrıca bu dönemde bazı kapak içlerinin yapılışında da değişik bir teknik uygulanmıştır. Bu teknik dış kapağın zıddı bir renkte olan iç kapak derisinin boya ve altınla süslenmesidir⁷³. Kat' tarzı iç kapaklar da mevcut olup, İran cildlerinde çok ince ve çok renkli olan bu süsler, genellikle daha kalın ve en çok iki renklidir⁷⁴.

Saray nakkaşhanesinde yapılan cildlerde çoğunlukla siyah deri tercih edilmiştir⁷⁵; Ayrıca kahverenginin çeşitli tonlarındaki derilerin yanında kırmızı, vişneçürüğü, mavi, mor, neftî, zeytûnî ve tahînî deriler de kullanılmıştır. XV. yüzyılda deriden başka lâke ve kumaş cildler de yapılmıştır⁷⁶. Kumaş cildlerde kırmızı, yeşil, desenli veya düz kadife, desenli saten, ipekli, pamuklu çizgili dokumaların kullanıldığı görülür. Bu kumaşların hiçbiri cild için özel dokunmamıştır. Bunlar, başka amaçlar için kullanılmış artık parçalar veya numune olarak dokunmuş parçalar olmalıdır⁷⁷.

XVI. Yüzyıl: XVI. yüzyıl, Osmanlı İmparatorluğu'nun her sahada olduğu gibi cild san'atında da en muhteşem çağı olmuş ve bu yönden de "Klâsik Dönem" adını almıştır. Cilddeki bu gelişme biraz da XVI. yüzyılın başından itibaren her renk deriyi üretebilen Osmanlı dericiliğinin gelişmesine bağlıdır⁷⁸. Buna ek olarak san'atkârı ve san'at eserini iyi anlayıp seven Yavuz Sultan Selim'in ele geçirdiği memleketlerin bu nev'i eserlerini harp ganimetleri olarak İstanbul'a getirmesini ve bunların muhafazasına büyük bir kıymet vererek bugüne kadar kalmalarını sağlamasını da zikredebiliriz⁷⁹.

İlk cildcilik lonca teşkilâtı II. Bayezid zamanı (1481-1512)'nda kurulmuştur. Böylece diğer sanatkârlar gibi bir zümre teşkil eden saray mücellidleri önce usta ve şâkird olarak ikiye ayrılmışlar, ustalar da kendi maharet ve kıdemlerine göre sermücellid, serbölük, seroda, kethüdâ, serkethüdâ gibi rütbe ve mevkiler almışlardır. Topkapı Sarayı Ehl-i Hiref defterlerindeki kayıtlardan, hassa mücellidleri sayısının bir ara elli kişiye kadar yükseldiği öğrenilmektedir⁸⁰. Belgeler bu dönemin mücellid zümresinin başında Mehmed Çelebi olarak bilinen Mehmed b. Ahmed'in olduğunu ve onun kardeşleri Hüseyin, Hasan ve Mustafa'nın aynı örgüt içinde çalıştıklarını ve Mehmed'in oğlu Süleyman'ın da XVI. yüzyılın sonlarında mücellidbaşı olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla Mehmed Çelebi'nin Sultan Süleyman

⁷² Zeren Tanındı, a.g.m., s.104.

⁷³ Ahmet Saim Arıtan, , "Ciltçilik", s.556

⁷⁴ Zeren Tanındı, a.g.m., s.

⁷⁵ Zeynep Balkanal, a.g.m., s.342.

⁷⁶ Ahmet Saim Arıtan, , "Ciltçilik", s.556.

⁷⁷ Zeren Tanındı, a.g.m., s.104.

⁷⁸ Ahmet Saim Arıtan, , "Ciltçilik",s. 557.

⁷⁹ Kemal Çığ ,a.g.m., s.12.

⁸⁰ Ahmet Saim Arıtan, "Ciltçilik", s.553.

dönemi Ehl-i Hiref örgütünün önde gelen bir san'atçısı olarak *Süleymannâme* 'nin cildini yaptığı ve bu ciltte uyguladığı tasarımla Türk cild san'atında geleneksel öğeleri yerleştirdiği söylenebilir⁸¹. Mehmet Çelebi ve o aileden gelen Süleyman Çelebi, Mustafa Çelebi gibi kudretli san'atkârlar elinde Türk deri cildleri o kadar güzel, zarif ve fevkalâde örnekler vermiştir ki, aynı asır içinde İranlı san'atkârların yaptıkları cildler bunların yanında sönük kalmıştır⁸². Bu dönemde geleneği özenle geliştiren mücellit Abdi olmuştur. Onun Mehmed Çelebi'nin kardeşi Mustafa'dan sonra sermücellit olduğu ve bu görevde 1584-1605 yılları arasında kaldığı düşünülür⁸³.

XVI. yüzyılın ilk yarısında kitap kaplarına gömme şemse ve köşebentli deri cildler, şemse ve köşebentli rugani cildlerle, geçmişin geleneksel bezemelerine yeni yorumlar getirilmiştir⁸⁴. Bu yenilikler şemse ve köşebent içlerini dolduran bezeme tasarımında kendisini göstermektedir. Oval, dilimli şemse ve köşebentler içindeki bir yaprak kümesinden veya birkaç saptan çıkan ince dal şemse içinde dağılır, kıvrılır veya kırılarak aşağı uzar. Bu dallar üzerinde hançeri yapraklar, tomurcuk halinde açmış veya buket halinde hatayîler sıralanır. Saz üslubu olarak tanımlanan bu tasarım, miklebin şemse ve köşebentlerinde de tekrarlanır. Bezemeler altın yaldıza boyanır. Burada saz üslûbundaki bezemeye bulut motifleri de katılmış, zeminler altın yaldıza boyanmıştır. Yukarıda açıklanan deri cild bezeme tasarımı bundan böyle Türk kitap kaplarının esas ögesi olur ve bu tasarım XX. yüzyılda da Türk mücellidleri tarafından uygulanır⁸⁵.

Belirli üslûpların doğduğu bu dönemde tezyinat İran cildlerinin aksine bütün sathı kaplamaz. Altan veya üstten ayırma şemselerle cilde sade bir güzellik verilmiştir. XV. yüzyıl cildlerinde olduğu gibi kabartma şemse ile köşebentlerin arası çoğunlukla boş bırakıldığı halde bazen bunların aralarının kabartma veya halkâr tarzında motiflerle doldurulduğu mülemmâ' şemseler de yapılmıştır⁸⁶. Dış kenar çerçeveyi teşkil eden kısımda kartuşlar vardır⁸⁷.

Bu dönemde meydana getirilen deri görünümlü kumaş ve kumaş görünümlü deri cild kapakları özellikle dikkat çekicidir⁸⁸. Ayrıca bu dönemde zerduzi ve murassa tarzı cildler de yapılmıştır⁸⁹.

⁸¹ Zeren Tanındı, a.g.m., s.105.

⁸² Kemal Çığ, a.g.m., s.12.

⁸³ Zeren Tanındı, a.g.m., s.105.

⁸⁴ Zeynep Balkanal, a.g.m., s. 342.

⁸⁵ Zeren Tanındı, a.g.m., s.104.

⁸⁶ Ahmet Saim Arıtan, "Ciltçilik", s.557.

⁸⁷ Zeynep Balkanal, a.g.m., s.s.342-343.

⁸⁸ Ahmet Saim Arıtan, "Ciltçilik", s.557.

⁸⁹ Zeren Tanındı, a.g.m., s.106.

Kapak içleri XV. yüzyıl geleneğini devam ettirir. Bu asırda bordürler daha genişlemiş ve içlerine yuvarlak veya oval kartuşlar konulmuştur. Süslemelerde XV. yüzyıl motifleri kullanılmakla birlikte daha çok klâsik devrin bütün san'at kollarına hâkim olan stilize narçiçeği, altılı çiçek, çintemani-bulut ve bilhassa tırtıllı yaprak görülür⁹⁰.

XVII. Yüzyıl: Bu dönemde İmparatorluğun duraklamasına paralel biçimde diğer san'at kollarında olduğu gibi ciltçilikte de bir duraklama hissedilir⁹¹. Teknikte bir değişiklik olmamakla beraber, kompozisyonda ve motiflerin işlenmesinde bariz bir gerileme müşahade edilmektedir⁹².

Genellikle köşebent ve bordürler kalkmış, bunların yerine yan ve tepeleri çıkıntılı dikdörtgene benzer büyük şemseler tek başına süsleme olarak kullanılmıştır. Bazı cildlerde de oval şemse, çok olmamakla beraber yine yapılmaya devam edilmiş ve fakat bariz şekil bozukluğu göstermiştir⁹³.

Yine bir kısım kapaklarda da beyzî şemseler yapılmış, dış kenar bordürü yerine kaim olmak üzere kalınca “Zencirek” çekilmiştir⁹⁴.

Klâsik forma sadık kalan örneklerde ise salbekler iyice büyüyerek köşebentlere yaklaşmıştır⁹⁵. Bu durum ise XVI. asırdaki zarafetini kaybetmesine neden olmuştur. Mamafih aynı asır içindeki İran kablalarında sa'lbekler şemseden tamamen ayrılarak cild üzerindeki kompozisyonun muvazenesini bozmuş ve bir zevksizlik yaratmıştır. Bu cihet Türk kablalarında hiçbir devirde vuku bulmamıştır⁹⁶.

XVII. yüzyıl başında özellikle Sultan I. Ahmed adına veya onun döneminde hazırlanmış eserlerin deri cildlerinde görüleceği gibi, kitap ölçülerinin büyük olduğu ve mücellid Abdi ve ekibinin üslûp özelliklerini taşıdıkları görülür⁹⁷.

Cildlerin dış ve iç kapaklarının içleri, kademeli saz üslûbunda bezenmiş ve yaldızlanmış (altınlanmış) şemse ve köşebentli, enli gömme bordürün bulut, iri rûmî ve dallar, hatayîlerle süslediği görülmektedir. Kimi deri dış kapakların bir çini pano izlenimi uyandıracak biçimde sıvama saz üslûbunda fırçayla bezenmesi ve bezemelerin altınlanması dönemin mücellidlerinin cild tasarımlarındaki yenilikleridir⁹⁸.

⁹⁰ Ahmet Saim Arıtan, , “Ciltçilik”, s.557.

⁹¹ Ahmet Saim Arıtan, , “Ciltçilik”, s.557.

⁹² Kemal Çığ, a.g.m., s.14.

⁹³ Zeynep Balkanal, a.g.m., s.342.

⁹⁴ Kemal Çığ, a.g.m., s.15.

⁹⁵ Ahmet Saim Arıtan, “Ciltçilik”, s.557.

⁹⁶ Kemal Çığ, a.g.m., s.15.

⁹⁷ Zeren Tanındı, a.g.m., s.106.

⁹⁸ Zeynep Balkanal, a.g.m., s.343.

Bu dönem cildlerinde görülen bütün bu değişiklikler XV. yüzyılda ulaşılan mükemmeliyetten sonraki bir yenilik arayışı olarak değerlendirilebilir⁹⁹.

XVII. yüzyılın sonlarında gömme şemseli ve köşebentli deri ciltlerin yanı sıra şemse ve köşebentlerin içlerinin ve şemse ve köşebentler arasında kalan alanın, bordürlerin içinin aletle yapılmış ve altın yaldıza boyanmış sarmal rûmîler ve noktalarla bezendiği görülür¹⁰⁰.

XVII. yüzyıl maaş defterlerinde Abdi b. Şaban'ın* ekibinde ser bölük olarak çalışan ve bu görevi 1623 yılına kadar sürdüren mücellid Kara Mehmed'i zikretmeden geçmemek gerekir. Zira Kara Mehmed'in yaptığı deri cildlerin bir kısmı minyatürlü *Siyer-i Nebi'* ye aittir. Bu cildler ve ona atfedilen başka cildler, içleri saz üslûbunda kalıpla bezemeli gömme altın yaldız şemseli ve köşebentli olarak tasarlanmıştır¹⁰¹.

Bu asırda genel olarak işçilikte de bir gerileme olduğu görülür. Fakat her şeye rağmen bu asrın cildi renk anlayışı itibariyle asaletini muhafaza edebilmiş, altın ve muhtelif çiğ renkleri rastgele kullanarak zevksizliğe düşmemiştir¹⁰².

XVIII. Yüzyıl: Bu asırda aradaki duraklama devrinden sonra yine klâsik devrin güzel örneklerine dönülmüş¹⁰³, hattâ III. Ahmed zamanı (1703-1730)'nda pek nefis eserler de meydana getirilmiştir. Kendisi de kudretli bir hat san'atkârı olan III. Ahmed zevke ve güzel san'atlara düşkün olan veziri Nevşehirlî Damat İbrahim Paşa'nın teşvikiyle, güzel san'atların yükselmesine hizmet etmiştir¹⁰⁴.

Bu dönemde klâsik deri cildlerin yapılmasına devam edilmiş, bunun yanı sıra başka tip ve teknikte cildler de yapılmıştır¹⁰⁵. Dış ve iç kapak süslemeleri artmış, her renk deri ve daha bol altın kullanılmıştır¹⁰⁶.

XVIII. yüzyıl ortalarında, şişkin, dar, uzun şemse biçimleri yaygınlaşır. Bu biçimdeki şemse içine aletle sarmal rûmîler ve noktalar, fırçayla içi çiçeklerle dolup taşan vazo motifleri yapılır. Dönemin sonlarında kimi cildlerin dış ve iç kapakları fırçayla yapılmış ve altınlanmış sıvama baklava biçimleriyle bezenirken kimi cildlerde de dış kapağa kumaş kaplanmış, iç kapaklarına buketler yapılmıştır¹⁰⁷.

Klâsik üslûbun yanı sıra yapılan diğer teknik ve üslûplar şunlardır:

⁹⁹ Mine Esiner Özen, a.g.e., s.19.

¹⁰⁰ Zeren Tanındı, a.g.m., s.106.

*Bu konuda ayrıntılı bilgi olmamakla birlikte; XVI. yüzyılda ismi zikredilen Mücellit Abdi ile buradaki Abdi b.Şaban'ın aynı kişi olduğu kanaatini taşımaktayız.

¹⁰¹ Zeren Tanındı, a.g.m., s.106.

¹⁰² Ahmet Saim Arıtan, "Ciltçilik", s.557.

¹⁰³ Ahmet Saim Arıtan, "Ciltçilik", s.557.

¹⁰⁴ Kemal Çiğ, a.g.m., s.15.

¹⁰⁵ Zeynep Balkanal, a.g.m., s.343.

¹⁰⁶ Mine Esiner Özen, a.g.e., s.19.

¹⁰⁷ Zeren Tanındı, a.g.m., s.107.

1.Lake Cildler: XV. yüzyılda bazı güzel örnekleri görülen ve XVII. yüzyılda diğer cild türleri gibi duraklama dönemi geçiren lake cildler, XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren bol ve çeşitli örnekleriyle tekrar ortaya çıkmıştır. Bu tekniği cilde de uygulayan sanatçıların önde geleni 1718- 1763 yılları arasında eser veren Ali el-Üsküdarî'dir. Ali Üsküdarî saz üslûbunda bezenmiş cild tasarımında gelenekselliği sürdürürken, gölgeli boyamalarda ve buket biçimli bezeme öğelerinde çağdaş üslûblara da yer vermiştir¹⁰⁸.

Bu cildin en büyük ustasının Ali Üsküdârî olduğu kabul edilir¹⁰⁹.

2. Realist motifler kullanılarak yapılan cildler. Bunlar da teknik bakımdan iki kısma ayrılır:

a –Süsleme motifleri derinin üzerine sırma ile işlenerek yapılan cildler.

b –Klâsik teknikle yapılmış klâsik kompozisyon tarzında (şemse, salbek, köşebent) fakat realist motifleri ihtiva edenler¹¹⁰.

3. Yekşah Cildler: Altın sürülmüş deri “Yekşah” tabir edilen demir âleti kakma tekniği ile süslenmiş cildlerdir. Bunların süsleme motifleri klâsik cildlerde olduğu gibi stilize motiflerdir¹¹¹. Bu cildlerde ise üslûp klâsik olmakla birlikte teknik yenidir; XVIII. yüzyılın sonlarında ve XIX. yüzyılda zerbahar (zilbahar) süslemeli cildler de bu teknikle yapılmıştır¹¹².

4. Asrın ikinci yarısından sonra bilhassa Avrupa tesiri ile meydana gelen ve “Rokoko” ismiyle anılan süslemenin uygulandığı cildlerdir.¹¹³.

5. Tamamen klâsik teknik ve klâsik motifler, bu yüzyıla kadar alışılmamış bir tarzda, sıvama tabir edilen şekilde cildin bütün yüzünü kaplayarak yapılan cildler¹¹⁴.

XIX. Yüzyıl: XIX. yüzyılda klâsik tarz deri kaplar çok kötü örnekler vererek devam etmekle beraber daha ziyade XVIII. asrın “demir kakma” tekniği ile yapılan cildiyle, “rokoko” cildleri fazla yapılmaya başlanmış ve bu yeni usuller, klâsik cildlerle aradaki bağı tamamen koparmıştır¹¹⁵. Bu devir Türk cildleri için herhangi bir üslûb ve mektepten söz etmek mümkün değildir¹¹⁶.

Ayrıca bu yüzyılda şemseli cild sayısı iyice azalmış, zilbahar (kafes) cildler yaygınlaşmıştır. Basılı eserlerin çoğalmasıyla, Batı tarzı deri cildler yanında Yıldız cildi

¹⁰⁸ Zeren Tanındı, a.g.m., s.106-107.

¹⁰⁹ Ahmet Saim Arıtan, “Ciltçilik”, s.557.

¹¹⁰ Kemal Çığ, a.g.m.,s.15.

¹¹¹ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'atı”, s.83.

¹¹² Ahmet Saim Arıtan, “Ciltçilik”, s.557.

¹¹³ Kemal Çığ, a.g.m.,s.15.

¹¹⁴ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'atı”, s.83.

¹¹⁵ Kemal Çığ, a.g.m., s.16.

¹¹⁶ Ahmet Saim Arıtan, “Ciltçilik”,s. 557.

denilen, bir yüzüne altın yıldızla Osmanlı san'at arması, diğerine ay yıldız basılı deri, atlas ve kadife cildler yapılmıştır. Fakat bunların san'at kalitesi çok düşüktür¹¹⁷.

XIX. Yüzyıl müzehhiblerinin aynı zamanda sermücellid olarak sarayda görev aldıkları bilinmektedir. Bu san'atçılar batı san'atının barok ve rokoko kıvrımlarını, içi çiçekle dolu sepet ve saksıları tezhipteki kadar coşkulu ve renkli olmasa bile cildlere uygulamışlardır. Ahmed Ataullah, Mehmed Raşid, Mehmed Salih, Ali Ragıp eserleri bilinen müzehhip ve sermücellitlerdir¹¹⁸.

XX. Yüzyıl: XX. yüzyıl, daha çok Alman ve Fransız cildlerinin tesirinde kalındığı, bazen Türk motiflerinin de kullanıldığı ve herhangi bir üslûb ve ekole bağlılığın görülmediği çöküş dönemidir¹¹⁹. Bu son dönemde çok defa büyük preslerle modern aletler kullanılarak yapılan cildlerde şu çeşitler görülmektedir: Deri aplike, deri röliyef, lake, yarım deri-cild bezi, yarım deri-eburu veya batikli, sunî deri, kâğıt kaplı cildler¹²⁰. Ayrıca XX. yüzyıl başlarında ve Cumhuriyet döneminde cild kapaklarını gömme şemse ve köşebentlerle bezeme Türk mücellidlerinin vazgeçemedikleri bir tasarım olmuştur¹²¹.

XX. Yüzyıl cildleri san'atın yeni cereyanlarına uyarak büsbütün modern bir şekil almıştır. Eski cildlerle bugünkü modern cildler arasında şekil ve yapılaş itibariyle çok fark vardır. Şimdi gerek Avrupa'da gerekse Türkiye'de yapılan cildler teknik bakımından çok ileri gitmiştir. Ayrıca kaplarındaki sağlamlık ve dikişlerindeki yatkınlık itibariyle kullanışlılık cihetinden, eski cildlere üstün oldukları görülmektedir. Kitapların çoğalması ve her birini pahalı ve itinalı bir şekilde deri cilde geçirmek imkanı olmaması dolayısıyla birçok kitaplar bez ve kâğıt kaplarla cildlenmekte ve birçokları da yalnız kâğıt kapaklara geçirilerek satılmaktadır¹²².

Cumhuriyet'ten bu yana Bahaddin Tokatlıoğlu (1866-1939), Necmeddin Okyay (1883-1976), Sâcid Okyay (1915-1999), Mustafa Düzgünman (1920-1990) ve Emin Barın Türk Cild San'atı'nı yaşatmaya çalışmışlardır¹²³.

Günümüzde ise durum pek iç açıcı değildir. Bırakın yeni bir üslûb ortaya koymayı, mevcut eserleri bile tamir edemiyoruz. Bugün Türkiye'nin en büyük yazma eserler kütüphanesi olan İstanbul-Süleymaniye Kütüphanesi'nde bile, buradaki 180.000 civarındaki yazma eseri tamir edecek bir mücellid olmadığı göz önünde bulundurulursa, durumun

¹¹⁷ Zeynep Balkanal, a.g.m., s.343.

¹¹⁸ Zeren Tanındı, a.g.m., s.107.

¹¹⁹ Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.83.

¹²⁰ Ahmet Saim Arıtan "Ciltçilik", s.557.

¹²¹ Zeren Tanındı, a.g.m., s.107.

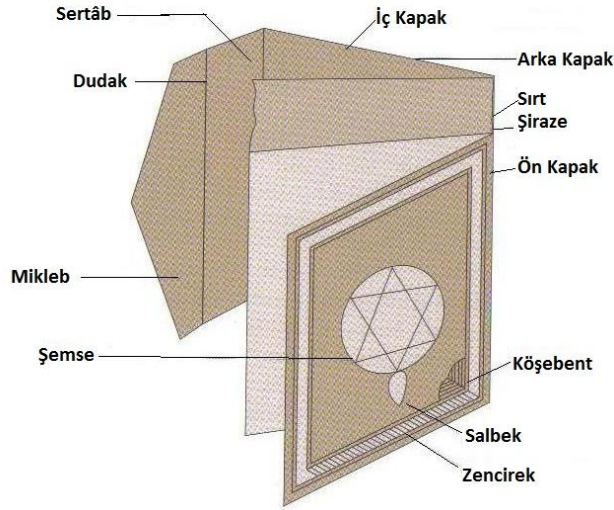
¹²² Celal Esat Arseven, a.g.md., s.347.

¹²³ Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.83.

vehâmeti apaçık görülecektir¹²⁴.Türkiye’de bugün cild ile ilgili tek okul “Mimar Sinan Üniversitesi Güzel San’atlar Fakültesi”nin ilgili bölümüdür. Günümüzde Klâsik Türk Cildi’ni omuzlayan san’atkârlar İslâm Seçen, M. Ali Kunduracıoğlu, Habib İşmen ve Gürcan Mavili ile bunların yetiştirdiği birkaç genç mücelliddir¹²⁵. Bu isimler arasında yıllarını cild san’atını yaşatmaya ve bu san’atın hak ettiği değeri görmesini sağlamaya veren hocam Ahmet Sâim Arıtan’ı zikretmeden geçmemek gerekir.

Yapılacak iş ise, mevcut ustalardan faydalanılarak yazma eserlerin çok olduğu başta İstanbul olmak üzere, Konya, Bursa, İzmir, Ankara gibi illerdeki üniversitelerin Güzel San’atlar Fakülteleri bünyesinde birer “Klâsik Türk Cildi Bölümü” açılması ve buralara 5-10 yıllık hedeflerle süratle, mücellid yetiştirecek akademisyen-ustalar yetiştirilmesidir. Ancak, bundan sonra, geçmişin birikimi ve teknolojinin imkanlarından da faydalanarak “21.yüzyılda Türk Cildi” ekolünden belki bahsedebileceğiz¹²⁶.

II. 3. CİLDİN BÖLÜMLERİ

Çizim: 1, Cildin Bölümleri¹²⁷

Bir cild kapağında, gerek Türk cildlerinde, gerekse diğer İslâm cildlerinde, bölümleri itibariyle bir farklılık görülmez. Fark, bir cildin iskeletinde değil, bunların

¹²⁴ Ahmet Saim Arıtan, “Orta Asya’dan”, s.31.

¹²⁵ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San’atı”, s.83.

¹²⁶ Ahmet Saim Arıtan, “Orta Asya’dan”, s.31.

¹²⁷ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San’atı”, s.66.

uygulanması ve tezyînâtındaki anlayıştan doğmaktadır. Her cild ön ve arka kapaklar, mikleb, sırt, sertâb ve iç kapaklar'dan müteşekkildir¹²⁸.

II. 3. 1. Kapaklar: Ön ve arka kapağa bazı san'at tarihçilerimiz “üst” ve “alt” kapak da demektedirler¹²⁹. Alt ve üst kapak, kitabın alt ve üst kısmını örter¹³⁰. Ayrıca alt ve üst kapağın her biri *deffe* diye de adlandırılmıştır. Bir kitap kabı gibi ortasından menteşeli ve açılıp kapanır iki kanat şeklinde çift sayfalara *deffeteyn* adı verilmiştir. Üzerine dînî ve sembolik resimler yapılmış, bazısı büyük kitaplara kap olarak kullanılmıştır. San'atkârlar arasında ise deffeteyn, doğrudan doğruya kitap cildine denilmiştir¹³¹. Bir cildin en önemli bölümü olan kapaklardaki şemseler, Anadolu Selçuklu Cildleri'nde ayrı karakterde yapılmışlardır. Meselâ, ön kapak geometrik zeminli iken, arka kapak yuvarlak şemseli; ön kapak rûmî zeminli iken arka kapak yuvarlak şemseli; ön kapak geometrik zeminli iken arka kapak nebâti ve ovalimsi yapılırken, yuvarlak şemseler içinde ön ve arka kapaklar farklı tezyînâtlı; ön kapak yuvarlak arka kapak 8 kollu yıldızlı şemseli cildler vardır. Bunun yanında her iki kapağı aynı karakterde olan cildler de yapılmıştır¹³².

II. 3. 2. Mikleb: Kitabın ağız kısmını örten, alt kapağa bağlı, üçgen bazen de yamuk dörtgen şeklinde ucu üst kapakla kitabın iç kapağı arasına giren bölüm olan miklebe, *miklâb* veya *cild kanadı* da denmektedir¹³³. Cilddeki görevi, kitabın yapraklarını korumak olan mikleb, çok defa ait olduğu kapakların zencirek, köşebent ve şemsesi tarzında yapılmıştır. Bunun yanında, kapaklarla farklı miklebler de görülmektedir. Bu daha yaygın bir tatbikattir¹³⁴. Miklebde, kapak şemselerine benzer şemsenin dışında en çok kullanılan tezyînât unsuru **hilâl ve Mühr-i Süleyman**'dır. Ayrıca zemini tamamen örgü ve geçmelerle doldurulmuş örnekler de bulunmaktadır¹³⁵.

II. 3. 3. Sırt: Dip de denilen sırt, kitabın arkasını örter¹³⁶. Türk cildlerinde sırt daima düz ve yumuşaktır; kamburalı (bombeli) örneklere rastlanmaz¹³⁷.

II. 3. 4. Sertâb: Miklebin kapağa bağlandığı yer olup, miklebe hareket edebilme imkanı sağlar¹³⁸. Kitabın önünü muhafaza için yapılan sertâb'da, ilk dönemlerde tezyînât pek

¹²⁸ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'atı”, s.66.

¹²⁹ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'atı”, s.66.

¹³⁰ Kemal Çiğ, a.g.m., s.9.

¹³¹ Mine Esiner Özen, a.g.e., s.11.

¹³² Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'atı”, a.g.e., s.67.

¹³³ Zeynep Balkanal, “Türk Cild San'atı”, s.344.

¹³⁴ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'atı”, s.67.

¹³⁵ Ahmet Saim Arıtan, “Ciltçilik”, s.555.

¹³⁶ Kemal Çiğ, a.g.m., s.9.

¹³⁷ Ahmet Saim Arıtan, “Ciltçilik”, s.556.

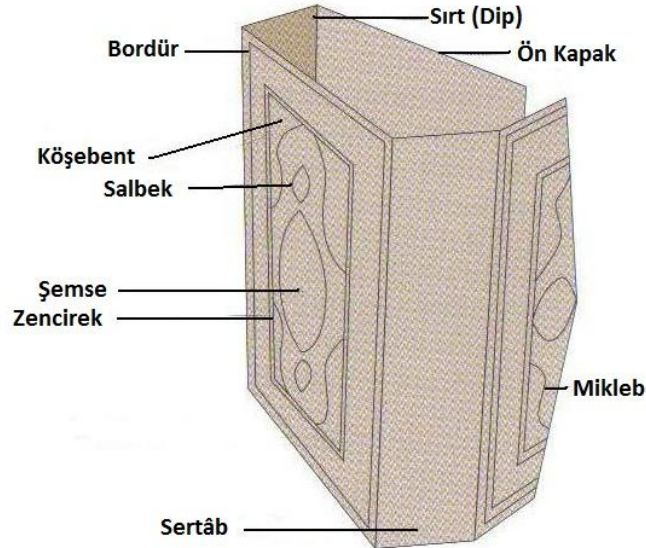
¹³⁸ Zeynep Balkanal, a.g.m., s. 344.

yoktur veya çok sade olarak yapılmıştır. Sonraları daha müzeyyen sertâblar yapıldığı gibi boş olarak da bırakılmıştır. Yazılı sertâblar da nadiren görülürler¹³⁹.

II. 3. 5. İç Kapaklar: Selçuklu cildlerinde kapakların içleri, derinin altın varak veya zermürekkep kullanmadan kabartma desenlerle soğuk baskı tarzında süslenmesi sebebiyle kendine has bir özellik taşır. Bu süslemelerde, ağırlık rûmîlerde olmak üzere bitkisel ve geometrik bir motif zenginliği görülür¹⁴⁰. Çok az sayıdaki kapak içleri de düz deri ile kaplanmıştır¹⁴¹.

II. 3. 6. Şirâze: Şirâze, sözlük anlamı itibariyle kitabın yapraklarını muntazam bir surette tutan bağ, örgü demektir. Şu şekilde yapılır: cild yapılacak kitabın sahifeleri cüz cüz alınır ve her mücellidin kendi maharet ve zevkine göre birbiri yanına dikilir. Dikişte kullanılan ipin uçları uzun bırakılır ki, buna kanad denir ve kitabın cilde bağlanmasını sağlar. Cilde esas cüzleri tutan, birbirine ekleyen kısım şirazedir. Sekiz on çeşit şirâze örüldüğü görülmüş olup, en çok tanınanları, alafranga, balıksırtı, sıçandışi, tek baklava, geçmeli, düz, zikzak sağ-sol yolu gibi isimler almaktadır¹⁴².

II. 3. 7. Kapağın Bölümleri:

Çizim: 2, Kapağın Bölümleri¹⁴³.

¹³⁹ Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.67.

¹⁴⁰ Ahmet Saim Arıtan, "Ciltçilik", s.555.

¹⁴¹ Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.68.

¹⁴² Kemal Çığ, a.g.m., s.16.

¹⁴³ Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.66.

II. 3. 7. 1. Zencirek, Bordür, Cetvel: Kapağı en dışta ve 4 tarafta çevirir. Daha çok 4- 5 mm. genişlikteki zencirek kullanılır. Daha geniş olan bordür de yapılmıştır. Bazen iç içe 4- 5 sıra zencirek-bordür görülmektedir. Bu zencireklerin araları, ince- kalın cetvellerle ayrılmaktadır¹⁴⁴. Ahmet Saim Arıtan şimdiye kadar 27 zencirek tipi tespit etmiş bulunduğunu ifade etmiştir. Bunlardan bazıları: Ters ve düz Post Samarrâlı, sırt- sırta iki sıra post samarrâ aralarındaki boşluklar 4 kollu çiçek ile doldurulmuş, 2-3 iplik örgülü, muhtelif geometrik geçmeli, kare karakterliden müteşekkil, kartuşlar içinde, tek ve çift 4 kollu yıldız şeklinde olanlardır¹⁴⁵.

Biz ayrıca bu çalışmamızda kullandığımız eserlerin katalogda tasnifini yaparken sarmal zencireği; bir kademeli sarmal zencirek, iki kademeli sarmal zencirek, üç kademeli sarmal zencirek, dört kademeli sarmal zencirek, beş kademeli sarmal zencirek ve altı kademeli sarmal zencirek gibi isimlerle zikrettik. Bu isimlendirmeyi kullanırken de “S” zencirek kalıbının vurulma sayısını baz aldık.

II. 3. 7. 2. Köşebend: Köşelerde ve zencireklere bitişik olarak yer alır. Köşe çiçeği, köşe bağı gibi mânâlara gelen köşebende, kenar şemsesi de denilmektedir. Köşebendler, bazen 1-2 sıra düz cetvel şeklinde olursa da genellikle tezyînî özellikler taşırlar. Bazı cildlerde köşebend yoktur. Tam zeminli geometrik ve rûmîli kapaklarda ise, tabii olarak köşebend bulunmaz¹⁴⁶.

II. 3. 7. 3. Şemse: Şemse Arapça’da güneş anlamına gelen “şems” kelimesinden gelmektedir. Güneş şeklinde süsleme motifi demektir. Güneşin gökyüzünün ortasında ışınlarıyla etrafını aydınlatan bir yıldız olduğu kabul edilerek, kitap kaplarımızın ortalarında bulunan özel şekle de süsleme ve Türk cildcilik san’atında “şemse” denilmiştir¹⁴⁷. Bu sebeple şemse yuvarlak olarak düşünülebilirse de, kapakta, genellikle ortada bulunan ve tezyînâta hâkim olan unsurdur. Şemse bazen de kapak zeminini tamamen örter. Yuvarlak şemsenin dışında, oval, yıldızlı, altıgen, sekizgen v.s. gibi şemseye de rastlanmaktadır. Anadolu Selçuklu cild kapaklarının en mühim tezyînî unsuru şemselerdir¹⁴⁸. Şemseler Selçuk cildlerinde ve XV. asrın başında Osmanlı cildlerinde umumiyetle yuvarlak, XVI. asırdan itibaren de beyzî yapılmıştır. Şemselerin iki ucu uzatılarak süslenmiş ise buna “salbekli şemse” denir. Türk cildlerinde umumiyetle köşebend ile şemse arasındaki saha boş bırakılmıştır. İstisnai olarak bazı XVI. yüzyıl cildlerinde bu kısım da süslenmiştir ki bu nevi

¹⁴⁴ Ahmet Saim Arıtan, “Anadolu Selçuklu Cild San’atı’nın”, s.184.

¹⁴⁵ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San’atı”, s.68.

¹⁴⁶ Ahmet Saim Arıtan, “Anadolu Selçuklu Cild San’atı’nın”, s.184.

¹⁴⁷ Zeynep Balkanal, a.g.m., s.345.

¹⁴⁸ Ahmet Saim Arıtan, “Anadolu Selçuklu Cild San’atı’nın”, s.185.

cildlere “mülemmâ şemse” denir¹⁴⁹. Şimdilik şemselerin 26 tipi bilinmektedir. Düz yuvarlak, 4 dilimli yuvarlak, 6 dilimli yuvarlak, düz yuvarlak içi Mühr-i Süleyman’lı, dilimli yuvarlak içi Mühr-i Süleyman’lı, 8 kollu yıldızlı, merkezi 8 kollu yıldızlı tek ve çok merkezli geometrik zeminli, düz oval, zencîr-i saâdet, dikdörtgen bunlardan bazılarıdır¹⁵⁰.

II.3.7. 4. Salbek: Şemselerin alt ve üstlerine eklenen tezyînî bir unsurdur. Şemseye bitişik olarak yapıldığı gibi, ayrı olarak da yapılmıştır. Salbek, daha çok, Anadolu Selçukluları’nın son dönemlerinde ve Beylikler ile erken Osmanlı döneminde, yuvarlaktan oval şemseye geçişte kullanılmıştır¹⁵¹.

II. 3. 7. 5. Dudak-Muhat: Kapakların rahatça açılıp kapanmasını sağlamak için, sırtla kapaklar arasında bırakılan boşluğa muhat payı, sayfaların ön kenarlarının bozulmaması için sertabın iki yanında, alt kapak ve mikleb boyunca bırakılan fazlalığa dudak denir¹⁵².

II. 4. CİLD ÇEŞİTLERİ

Çoğu, Türk üslûbunun klâsik döneminde gelişmiş olan cild çeşitlerini malzemelerine ve süsleme tekniklerine göre iki ana grup altında incelemek mümkündür: Malzemelerine göre: deri, kumaş, ebrûlu, murassâ (mücevherli), lâke; süsleme tekniklerine göre: şemseli, zilbahar, yekşâh, zerdûz, çârkuşe¹⁵³.

II. 4. 1. Malzemelerine Göre Cild Çeşitleri:

II. 4. 1. 1. Deri Cild: Klâsik cild san’atında en geniş yeri deri cildler tutmaktadır¹⁵⁴. Bunların ince tahta üzerine deri kaplanmış olanları da vardır¹⁵⁵. Deri cildler süsleme biçimlerine göre çeşitli kısımlara ayrılır:

Düz Deri Cildler; kitabın ölçüsündeki murakka mukavvaya tıraşlanmış deri kaplanarak yapılmış cildlerdir. Sıkça okunan ve çok sayıda istinsah edilmiş eserler böyle cildlenmiştir. Her dönemde görülebilen düz deri cildlerin yanı sıra, kapaklarının yalnızca çevresi zencirekli deri cildlere de rastlanmaktadır¹⁵⁶.

¹⁴⁹ Kemal Çiğ, a.g.m., s.9.

¹⁵⁰ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San’atı”, s.69.

¹⁵¹ Ahmet Saim Arıtan, “Anadolu Selçuklu Cild San’atı’nın”, s.185.

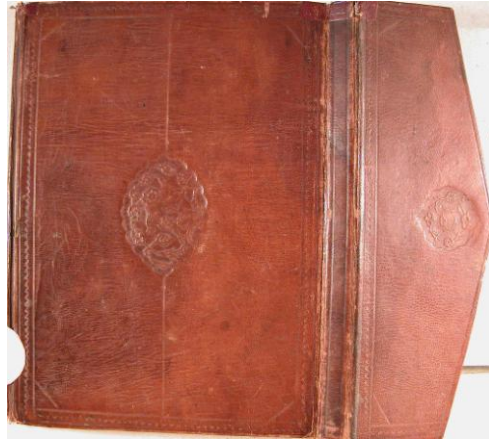
¹⁵² Zeynep Balkanal, a.g.m., s.344.

¹⁵³ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San’atı”, s.85.

¹⁵⁴ Mine Esiner Özen, a.g.e., s.13.

¹⁵⁵ Celal Esat Arseven, a.g.md., s. 342.

¹⁵⁶ Mine Esiner Özen, a.g.e., s.14.

Resim:1, Deri Cild¹⁵⁷.

II. 4. 1. 2. Kumaş Cild: Mukavvâ üzerine keten, ipekli veya kadife kumaş kaplanarak yapılan cildlerdir¹⁵⁸. Kullanılan kumaşlar cild için özel olarak dokunmamıştır. Cildin yapıldığı yıllarda İstanbul, Bursa vb. şehirlerde dokunmuş olan veya Çin'den, Şam'dan getirilmiş üzerine çiçek buketi işi kumaşların parçaları cild üzerinde kullanılmıştır. Ancak işlemeli kumaş cild kapakları için, kitap kapağı boyutunda ve klâsik deri cild süslemeleri formunda işlenmiş kumaşlar daha sonra cild kapağında kullanılmıştır. Süleymaniye Kütüphanesi Nafiz Paşa 1514'de kayıtlı *Mecmûatü'r Resâil*'in cildi, kumaş üzerine çiçek buketi işlidir¹⁵⁹. Ayrıca düz ya da desenli ipek kumaşlar, deri cildlerin iç kapak yüzlerini kaplamak için de kullanılmıştır. Hemen her devirde sıkça yapılmış olan kumaş cildler, XIX. yüzyılda, Yıldız Sarayı'ndaki mücellidhanede yapıldığından Yıldız cildi diye adlandırılan, bir yüzüne altınla Osmanlı saltanat arması, diğerine ay yıldız veya tek ay basılı, mor, kırmızı, bordo veya yeşil kadife cildlerle devam edilmiştir. Ama bunlar matbu eserlerdir ve klâsik tarzda değil modern tarzda cildlenmişlerdir¹⁶⁰.

II. 4. 1. 3. Murassa' (Mücevherli) Cild: Kıymetli taşlarla bezenmiş cildlere denir. Fildişi, sedef, firuze, mine, mercan, yakut, zümrüt, inci ve elmas süslemeli olanları vardır¹⁶¹. Cild san'atından çok kuyumculuk san'atıyla ilgili olan bu tür, maddî kıymeti yüksek bir cild çeşididir. Daha çok Kur'ân-ı Kerîm cildlerinde uygulanmıştır¹⁶². Örnekler müzelerde ve İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Nadir Eserler Bölümü'nde sergilenmektedir¹⁶³.

¹⁵⁷ Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, Envanter No: 3734.

¹⁵⁸ Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.86.

¹⁵⁹ Mine Esiner Özen, a.g.e., s.28.

¹⁶⁰ Zeynep Balkanal, a.g.m., s.344.

¹⁶¹ Mine Esiner Özen, a.g.e., s.30

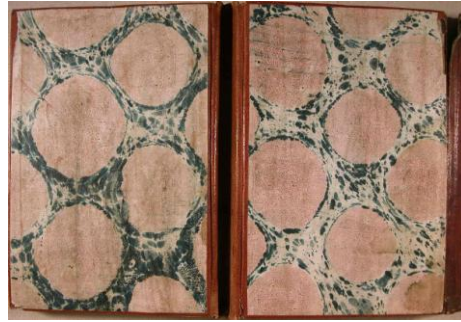
¹⁶² Ahmet Saim Arıtan "Türk Cild San'atı", s.86.

¹⁶³ Mine Esiner Özen, a.g.e., s.30.

Resim:2, Murassa Cild¹⁶⁴.

II. 4. 1. 4. Ebrûlu (Kâğıt) Cild: Tarihçesinin XV. yüzyıla kadar indiği bilinen ebrunun cild san'atında önemli bir yeri vardır. Ebrûlu cildler, dayanıklı olabilmeleri için genellikle çârkûşe tekniğinde yapılmışlardır¹⁶⁵. Sayısız örnekte cild kapağında yer alan ebru, hemen her devirde alt ve üst kapakla mikleb üzerinde de çok kullanılmış, yine her devirde cild yan kâğıdı olarak kitabı süslemiştir. Kütüphane koleksiyonlarındaki kitap mahfazalarının en büyük bölümü de ebrudan yapılmıştır¹⁶⁶.

Resim:3, Ebrûlu (Kağıt) Cild¹⁶⁷.

II. 4. 1. 5. Lâke Cild: Adını “lâk” (vernîk) kelimesinden alan ve **rugânî** veya **edirnekârî** de denilen lâke cildlerde kapağın yapıldığı mukavvâ veya deri perdahlanıp tamamen pürüzsüz hale getirilerek verniklenir. Bu cilâlı satıh üzerine altın ve boya ile nakışlar yapıldıktan sonra cam gibi parlak bir yüzey elde edilinceye kadar birkaç kat daha vernik çekilir¹⁶⁸. Sulu boya ile yapılan nakışları korumak ve bozulmalarını önlemek için, bir sıvıda eritilen reçine boyaların üstüne kaplanır. Suda erimeyen bu verniğe lâk veya rugan denir. Celal Esat Arseven, *Sanat Ansiklopedisi*’nde, lâk’ın “Rhus vernicifera” denilen ve Hindistan’la Çinde bilhassa bu iş için yetiştirilen bir ağaçtan çıkan zamkla yapıldığını; bu

¹⁶⁴ Kemal Çığ, a.g.m., s.60.

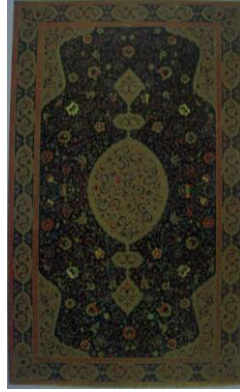
¹⁶⁵ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San’atı”, s.86

¹⁶⁶ Zeynep Balkanal, a.g.m., s.346.

¹⁶⁷ Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, Envanter No: 3837.

¹⁶⁸ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San’atı”, s.87.

maddenin havayla temas ettiğinde sertleşip biraz da karardığını belirtir¹⁶⁹. Lake süsleme, mukavva, deri ve tahta olmak üzere üç çeşit madde üzerine yapılmıştır. Lake eserlerin en eski örneklerine, Kahire el-Methâfû'l Mısri'de bulunan, bundan 5000 yıl önceki Eski Mısır'a ait tahta lahitlerde rastlandığı bilinmektedir. Daha sonra Çin ve Japonya'da görülen bu san'at, XV. yüzyılda İran'da Timurlular hâkimiyeti sırasında kalemdân ve kitap kapları üzerinde güzel örnekler vermiştir. Bizde lâke usûlü yapılmış en eski eser Topkapı Sarayı Müzesi Revan Kitaplığı 824'de bulunan, *Zübdetü'n- Eş'âr* adlı şiir mecmuasının kabında görülmektedir¹⁷⁰.

Resim:4, Lake Cild¹⁷¹.

II. 4. 2. Süslemelerine Göre Cild Çeşitleri

II. 4. 2. 1. Şemseli Cild: Adını deri üzerine yapılan şemse motifinden alır. Bu cildler şemsenin bezenme tarzına göre çeşitli isimlerle anılır¹⁷².

II. 4. 2. 1. 1. Alttan Ayırma Şemseli: Motiflerin zemini altınla doldurulmuş, motifler kabartma şeklinde üstte ve deri renginde bırakılmıştır¹⁷³.

Resim:5, Alttan Ayırma Şemseli Cild¹⁷⁴.

II. 4. 2. 1. 2. Üstten Ayırma Şemseli: Zemin olduğu gibi bırakılıp yalnız motifler altınlanmıştır¹⁷⁵.

¹⁶⁹ Mine Esiner Özen, a.g.e., s.24.

¹⁷⁰ Zeynep Balkanal, a.g.m., s.344.

¹⁷¹ Kemal Çığ, a.g.m., s.61.

¹⁷² Ahmet Saim Arıtan, a.g.m., s.85.

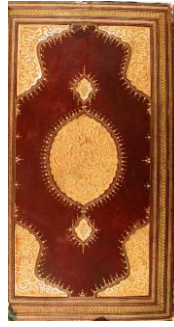
¹⁷³ Zeynep Balkanal, a.g.m., s.s.345-346.

¹⁷⁴ Konya Blge Yazma Eserler Kütüphanesi, Envanter No: 3716.

Resim:6, Üstten Ayırma Şemseli Cild¹⁷⁶.

II. 4. 2. 1. 3. Mülemmâ' Şemseli: Mülemmâ' kelimesinin sözlük anlamı; parlak, baştan sona sıvanmış demektir¹⁷⁷. Motiflerin hem zeminleri hem de kendileri altınlanmıştır; bu durumda zemin ve motiflerde iki ayrı renkte altın kullanılabilir¹⁷⁸.

Resim:7, Mülemmâ' Şemseli Cild¹⁷⁹.

II. 4. 2. 1. 4. Mülevven Şemseli: Şemse, köşebent ve diğer bezemeler kapakta kullanılan esas deriden başka bir deri ile kaplanmıştır¹⁸⁰. Bu şekilde renkli derilerle yapılan şemse cildde de, diğer şemse cildlerde olduğu gibi, motifleri üstten veya alttan ayırma tarzında altınla bezemek mümkündür¹⁸¹.

Resim:8, Mülevven Şemseli Cild¹⁸².

¹⁷⁵ Mine Esiner Özen, a.g.e., s.15.

¹⁷⁶ Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, Envanter No: 3997.

¹⁷⁷ Hasan Özönder, a.g.md., s.142.

¹⁷⁸ Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.85.

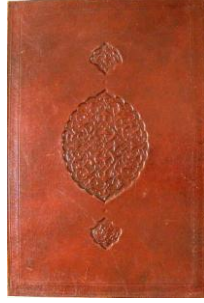
¹⁷⁹ Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, Envanter No: 4127.

¹⁸⁰ Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.85.

¹⁸¹ Mine Esiner Özen, a.g.e., s.15.

¹⁸² Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, Envanter No: 3977.

II. 4. 2. 1. 5. Soğuk Şemseli: Cild kapakları üzerine bir kalıp aracılığıyla basılarak uygulanan ve üzeri altınlanmayan cild kapağı renginde ve madalyon biçiminde sade bırakılan şemselere denir¹⁸³. Şemse, cild kapağına altın kullanmadan işlenir, dolayısıyla deriden farklı renkte değildir¹⁸⁴.

Resim:9, Soğuk Şemseli Cild¹⁸⁵.

II. 4. 2. 1. 6. Müşebbek (Kat') Şemseli: Bu şemse daha çok cildin, iç kısmında görülür. Deri bir dantel gibi oyulduktan sonra zeminine ayrı renkte deri veya kumaş yapıştırılmıştır¹⁸⁶.

Resim:10, Müşebbek Şemseli Cild¹⁸⁷.

II. 4. 2. 2. Zerbahar (Zilbahar) Cild: Adını XVIII. yüzyılın sonunda ve özellikle XIX. yüzyılda görülen ve halk arasında “kafes şemse” de denilen bir süsleme türünden alır. Kapak üzerine ezilmiş varak altını ile dört dilimli yaprak motifi ve parmaklık şeklinde çizgiler çekilir. Bu bezeme cildin göbek kısmında veya zeminin tamamında bulunabilir. Sonraları oluşturulan dikdörtgenlerin araları küçük yıldızlarla süslenip kapaklar daha zengin görümlü hale getirilmiştir¹⁸⁸.

¹⁸³ Zeynep Balkanal, a.g.m., s.345.

¹⁸⁴ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San’atı”, s.85.

¹⁸⁵ Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, Envanter No: 3710.

¹⁸⁶ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San’atı”, s.85.

¹⁸⁷ Karaman Müzesi, Envanter No:280.

¹⁸⁸ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San’atı”, s.86.

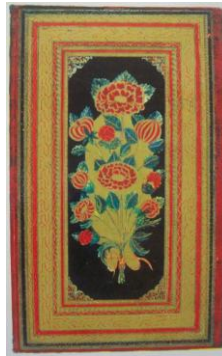
Resim:11, Zerbahar Cild¹⁸⁹.

II. 4. 2. 3. Yekşâh Cild: Motifler kalıpla basılmayıp, ezme altın fırça ile sürüldükten sonra yekşâh denilen demir bir aletle deri çukurlaştırılarak meydana getirilir¹⁹⁰. Bazen bu tarz bezeme zilbahar şemseli cildlere de uygulanmıştır¹⁹¹.

Resim:12, Yekşah Cild¹⁹².

II. 4. 2. 4. Zerdûz-Simdûz Cild: Deri üzerine sarı, pembe ve yeşil sırmalarla realist motiflerin işlendiği cildlerdir¹⁹³. Ayrıca gümüşle yapılan işlemeli cildlere simdûzî, altınla işlenmiş olanlara da zerdûzî denilmektedir¹⁹⁴.

Resim: 13, Zerdûz Cild¹⁹⁵.

¹⁸⁹ Karaman Müzesi, Envanter No: 281

¹⁹⁰ Zeynep Balkanal, a.g.m., s. 346.

¹⁹¹ Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.86.

¹⁹² Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, Envanter No: 4075

¹⁹³ Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.86.

¹⁹⁴ Mine Esiner Özen, a.g.e., s.22.

II. 4. 2. 5. Çârkûşe Cild: Kenarları yaklaşık birer santim eninde deri ile çevrilmiş, ortası kumaş, ebrû veya kâğıt kaplı cildler çârkûşe (çaharkûşe) cild adı altında toplanmaktadır. Kenar derileri küçük köşebentler oluşturduğundan bu adı aldığı söylenirse de, büyük bölümünde köşebend yoktur. Ayasofya 3740 numaralı *Mesâlihü'l Ebdân ve'l Enfûs* adlı tıp kitabı çârkûşe kadife cillidir¹⁹⁶.

Resim:14, Çarkûşe Cild¹⁹⁷.

Bu cild çeşitlerinden başka cilbend ve kitap mahfazaları da cildcilik içinde ele alınabilir.

II. 4. 3. Cilbend: Cilbend, deriden bir kitap cildi gibi iki kapaklı olarak yapılır ve her iki kapağın iç tarafında gözler bulunur; kâğıt ve değerli evrakın yıpranmamasını sağlar ki bugünkü mânâda portföy veya sapsız koltuk altı evrak çantası sayılabilir¹⁹⁸.

II. 4. 4. Kitap Mahfazası: Kitap mahfazası ise yazma eserleri korumak için yapılan, içine kitabın uzunlamasına konulduğu bir kutudur. Tamamen deri ile kaplandığı olursa da daha çok ebrûnun kullanıldığı görülür. Kitap bir ucu mahfazanın içine tespit edilen 1-1.5 cm. enindeki bez veya deri bir şerit üzerine yerleştirilip kutuya sokulur: alınacağı zaman şerit çekilerek kitabın mahfazadan kolayca dışarı çıkması sağlanır¹⁹⁹.

II. 5. CİLD ÜSLÜBLARI

Cildler teknik özelliklerinden çok malzemelerine ve süslemelerine göre birbirlerinden ayrılmakta ve ortaya çıkan üsluplar daha çok ait oldukları kültür alanlarının adıyla anılmaktadır. Tarihi gelişmesi içinde İslâm cild san'atının kazandığı üslûblar şunlardır: Hatâî, Arap, Rûmî, Memlûk, Mağribî, Türk(Osmanlı), Buhârâ-yı Cedîd²⁰⁰.

¹⁹⁵ Kemal Çığ, a.g.m., s.71.

¹⁹⁶ Mine Esiner Özen, a.g.e., s.28.

¹⁹⁷ Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, Envanter No: 4681.

¹⁹⁸ Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.87.

¹⁹⁹ Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.87.

²⁰⁰ Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.84.

II. 5. 1. Hatâi Üslûbu: Merkezinde stilize edilmiş bir çiçek veya baklava motifi ile etrafındaki dallarda stilize çiçek ve yapraklar bulunan süsleme üslûbudur²⁰¹. Pek az yönüyle birbirinden farklılık gösteren Kâşî, Horasan, Buhâra ve Dihlevî alt üslûblarına ayrılır²⁰².

II. 5. 2. Herât Üslûbu: Timurlular zamanı (1370-1506)'nda en büyük san'at merkezi olan Herat ile diğer önemli san'at merkezleri Şirâz ve İsfahân'da Türk, Moğol ve İranlı ustalar tarafından geliştirilmiştir. En güzel örnekleri Timur ve torunlarının sarayları ile ünlü vezir Ali Şir Nevâî'nin sarayında yapılmış olan bu cildlerde, şemselerle köşebentlerin içleri ve aralarında kalan boşluklar bitkisel motiflerle doldurulmuş, ayrıca uygun yerlere insan, kuş, yılan, aslan gibi hayvan ve ejderha, zümrüdüankâ gibi efsânevi yaratık figürleri yerleştirilmiş, bunların aralarına da Çin bulutları serpiştirilmiştir. Kapak içlerinde ise kat' tekniğinin yaygın olarak kullanıldığı görülür. Bu tarz cildlere Timurlular yanında Celâyirli, Karakoyunlu, Akkoyunlu, Safevî ve erken dönem Osmanlı cildleri arasında da rastlanmaktadır. Hatâi üslûbunun son zamanları Herat üslûbu ile aynı döneme rastlar²⁰³.

II. 5. 3. Arap Üslûbu: El- Cezire, Halep ve Şam bölgelerinde gelişmiştir. Cildlerin gerek derileri gerekse işlemeleri biraz kaba görünüşlüdür. Bu aslında Abbâsiler'le başlayan Türk tesirli bir üslûbtur ve Uygur cildinden mülhemdir²⁰⁴.

II. 5. 4. Rûmî Üslûbu: Anadolu'daki Selçuklu ve Moğol istilasından sonra Selçuklu tesiri altında devam ettirilen İlhanlı ve Anadolu Beylikleri cildciliğidir²⁰⁵.

II. 5. 5. Memlûk Üslûbu: Memlûk Türklerinin Mısır'da ortaya koydukları Arap üslûbuyla karışık olan Memlûk üslûbu birçok yönüyle Rûmî'ye benzer; XV. yüzyılda ve XVI. yüzyılın başlarında da Osmanlı üslûbuyla paralellik gösterir²⁰⁶. Memlûk cildlerinin bir kısmında motifler, yıldız tahrir çekilerek belirgin hale getirilmiştir. İç kapakta ince deri kullanılmış; bazı Memlûk cildlerinde bu deri, soğuk damga ile yapılmış ince ve düzgün kabartma desenlerle süslenmiştir²⁰⁷. Bu üslûpta yapılan cildlerin pek çoğu Kayıtbay (1468-1496) ile Kansû Gavri (1501-1561)'ye ithâf edilmiştir²⁰⁸.

II. 5. 6. Mağribî Üslûbu: Endülüs, Sicilya ve Fas'ta gelişmiştir. Arap üslûbunu andırır: İspanya ve Sicilya yoluyla Avrupa cildciliğini etkilemiştir. Renk, ağırlıklı olarak

²⁰¹ Mine Esiner özen, a.g.e., s.16.

²⁰² Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.84.

²⁰³ Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.84.

²⁰⁴ Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.84.

²⁰⁵ Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.84.

²⁰⁶ Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.84.

²⁰⁷ Mine Esiner Özen, a.g.e., s.17.

²⁰⁸ Ahmet Saim Arıtan, "Türk Cild San'atı", s.84.

kahverenginin bütün tonları ile siyahtır. Yuvarlak, girift geometrik şemseler çok görülür. Cild kenarlarında mutlaka zencirek veya bordür vardır²⁰⁹.

II. 5. 7. Türk Üslûbu: Diyarbakır, Bursa, Edirne, İstanbul, Şükûfe, Barok ve Modern olmak üzere birbirinden küçük farklılıklar gösteren alt üslûblara ayrılır. Adı geçen şehirler Osmanlı cildciliğinin geliştiği başlıca merkezlerdir²¹⁰. XVIII. ve XIX. yüzyıllarda yaygın bir süsleme biçimi olan şükûfe üslûbunda ise, doğal veya üslûplanmış çiçek minyatürleri, buket, vazolu, vazosuz, çiçekler veya tek çiçek resmedilmiştir²¹¹.

II. 5. 8. Buhârâ-yı Cedîd Hatâî Üslûbu: Dihlevî ve Avrupa üsluplarının karışmasından meydana gelmiş olup İslâm cild san'atının son safhasıdır²¹².

II. 6. CİLDLERİN TEZYİNÂTI

Cildlerde kullanılan tezyînât; hendesî (geometrik), rûmî, nebâtî (hatâî, bitkisel), geçme ve girift örgüler, muhtelif ara dolgusu, hattî tezyînâttır.

II. 6. 1. Hendesî (Geometrik) Tezyînât: Türk ve Anadolu Selçuklu tezyînâtının en çok kullanılanı olan ve batılı san'at tarihçileri tarafından yanlışlıkla “**Arabesk**” adı verilen, Türk san'at tarihçilerince de bu şekilde kullanılan hendesî (geometrik) tezyînâtın menşeinin Türk San'atı'na dayandığı bilinmektedir²¹³. İki şekilde karşımıza çıkar:

II. 6. 1. 1. Zemini Tamamen Kaplayan Hendesî Tezyînât: Bu süsleme tarzında; bir yıldızın ve onun uzantısının bütün kapağı doldurduğu görülür. Daha çok dış kapaklarda, nâdiren iç kapaklarda uygulanmıştır. Zemini tamamen örten tezyînâtın; tek merkezli 6-8 kollu yıldızlı, çok merkezli 8 kollu yıldızlı, tek merkezli 10 kollu yıldızlı, çok merkezli 10 kollu yıldızlı, tek merkezli 12 kollu yıldızlı, çok merkezli 12 kollu yıldızlı çeşitleri görülmektedir²¹⁴.

II. 6. 1. 2. Cildlerin Muhtelif Yerlerinde Mevzî Olarak Kullanılan Hendesî Tezyînât: Bu şekildeki uygulamada, hendesî tezyînât; şemse, mikleb, sertâb vs. gibi yerlerde mevzî olarak görülür. Bu süsleme tarzının da uygulamalarından bazıları; yuvarlak, 5 kollu yıldızlı, 6 kapalı kollu yıldızlı, dikdörtgen, bal peteği gibi altıgen şekindedir²¹⁵.

Başlangıcı ve sonu belli olmayan, çok karışık gibi görüldüğü halde tam bir düzen ve ahenk gösteren bu yıldız ağlarının kâinat düzenini, her şeyin üstünde olan ilâhi iradeyi ve Allah'ın sonsuzluğunu ifade ettiğine inanılmaktadır. Selçuklu ve Selçuklu üslûbunu sürdüren

²⁰⁹ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'atı”, s.84.

²¹⁰ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'atı”, ss.84-85.

²¹¹ Mine Esiner Özen, a.g.e., s.21.

²¹² Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'atı”, s.85

²¹³ Ahmet Saim Arıtan, “Anadolu Selçuklu Cilt Sanatı”, **Türkler Ansiklopedisi**, C.VII., Ankara 2002, s.936.

²¹⁴ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'atı”, s.70.

²¹⁵ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'atı”, s.70.

geometrik tezyînâtılı cildlerin en eski örnekleri XII. yüzyılın ikinci yarısına, en yenileri ise XV. yüzyılın ikinci yarısına aittir²¹⁶.

II. 6. 2. Rûmî Tezyînât: Rûmî, Türk süslemesinin klâsik üslûbudur²¹⁷. Rûmî tezyînât, başlangıcından günümüze kadar taş, çini, ahşap, kumaş ve kitap san'atları gibi bütün süsleme dallarının bir parçası olmuş, özellikle de Anadolu Selçukluları tarafından geliştirilerek, bu dönemde yaygın olarak kullanılmaları nedeniyle de “**Anadolulu**” demek olan “**Rûmî**” adını almıştır. Bu motife aynı maksatla “**Selçûkî**” adı da verilmiştir²¹⁸.

Bu tezyînât unsuru, Orta Asya Türk San'atı'ndaki hayvan figürlerinden kaynaklanmaktadır. İslâmiyet'in kabulünden sonra stilize edilerek hayvanî karakteri tamamen kaybedilmiş ve soyut bir motif haline getirilmiştir. Anadolu Selçuklu cildlerinde rûmîler kapakların dışında, içinde ve mikleblerde zemini tamamen kaplarken; zencireklerde, şemse merkezlerinde ve diğer tezyîni unsurlar arasında da uygulanmıştır. Bu tezyînâtın kullanıldığı en eski cild 592/1196 yılına aittir. XII. yüzyılın sonlarında başlayan bu uygulamanın Selçuklu üslûbu içerisinde XV. yüzyılın ikinci yarısına kadar devam ettiği görülmektedir²¹⁹.

II. 6. 3. Nebâtî (Bitkisel) Tezyînât: Anadolu Selçuklu cildlerinde, hendesî ve rûmî tezyînâta göre daha az kullanılan nebâtî tezyînâtın en çok kullanılan türü hatâî'dir. Orta Asya'dan gelen ve Çin san'atının etkisi altında (hitay) geliştiği için **Hatâî** adını alan bu süsleme tarzı genellikle çiçekleri ve goncaları ele alır²²⁰. Merkezinde stilize edilmiş bir çiçek ve yapraklar bulunan süsleme biçimidir. Şemse içinde hatâî motif yerleşimi çoğu zaman “S” harfi biçiminde bir hat gelişimi üzerinde yer almıştır. Süslemelerde adeta ters bir simetri vardır²²¹. Hatâîlerin en erken örnekleri Uygurlarca VIII. ve IX. yüzyıllarda yapılmıştır. Çoğu kez asılları belli olmayacak derecede stilize edilerek, süsleme alanlarının hepsinde kullanılan hatâî motifi, Anadolu Selçukluları'nda oldukça sade bir tarzda kullanılmıştır. Nebâtî tezyînât, cildlerde daha çok kapak içlerinde kullanılmış olup şemse ve mikleblerde de görülmektedir. Hatâîlerin Anadolu Selçuklu cildlerinde uygulandığını tespit edebildiğimiz en eski örnek rûmî ile birlikte kullanılmıştır ve 1296 tarihini taşıyan bir eserin miklebinde görülmektedir²²².

Bu tezyînât Beylikler döneminde gelişmesini sürdürmüş, asıl zenginliğine ise Osmanlı san'atının klâsik döneminde ulaşmıştır²²³.

²¹⁶ Ahmet Saim Arıtan, “Ciltçilik”, s.556.

²¹⁷ Mine Esiner Özen, a.g.e., s.16.

²¹⁸ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'atı”, s.70.

²¹⁹ Ahmet Saim Arıtan, “Ciltçilik”, s.556.

²²⁰ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'atı”, s.72.

²²¹ Mine Esiner Özen, a.g.e., s.16.

²²² Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'atı”, s.72.

²²³ Ahmet Saim Arıtan, “Ciltçilik”, s.556.

II. 6. 4. Hattî (Yazılı) Tezyînât: İslâmiyet’i kabûllerinden sonra 1000 yıllık müddet içerisinde İslâm san’atının en büyük temsilcisi olan Türkler, Kur’ân yazısı olan Arap harflerini de tabiatıyla kullanmışlar, bunları, çini, ahşap, maden, taş vs. eserlerde olduğu gibi, Anadolu Selçuklu devri cild san’atında da dekoratif bir unsur olarak görmüşlerdir²²⁴.

Anadolu Selçuklu cild kapaklarında, kullanılış yerine göre; şemse içinde ve dışında, bordür(zencirek)lerde, köşebentlerde, sertâpta, kapak içlerinde kullanılırken, kullanılış şekline göre; imza şeklinde -ki bu da minik yuvarlaklar içinde, iri yuvarlaklar içinde- diğer geometrik şekillerde kullanılmış, ayrıca düz şekilde ve aynı yazının tekrarı şeklinde uygulanmıştır²²⁵.

II. 6. 5. Geçme Ve Girift Örgülü Tezyînât: Diğer Türk san’atlarına nisbetle; Anadolu Selçuklu cildlerinde çok görülen bir tezyînât çeşidi de girift örgü ve geçmelerdir²²⁶.

Birbirine benzerlikleri ve aynı maksatla kullanılışları sebebiyle bu iki mefhum birbirine çok benzer gibiyse de, burada “geçme” cild kapaklarında ana tezyînâtın içi veya aralarını dolduran, çok defa dolgu elemanı olarak kullanılan bir dolgu tezyînâtı, “örgü” ise ona nisbetle daha ölçülü, kâideli olan bir tezyînât unsur olarak kabul edilmektedir²²⁷.

Çok değişik uygulamaları olan bu tezyînâta; şemse zemininde, bordür ve zencirekte, geometrik yıldız ağları arasında ve özellikle mikleble köşebendlerde rastlanır²²⁸.

II. 6. 6. Muhtelif Tezyînât: Cildde gerek diğer Türk, gerekse Anadolu Selçuklu san’atındaki motif zenginliği, yukarıda sayılanlarla bitmemekte, bir grup teşkil etmemekle birlikte, Anadolu Selçuklu tezyînâtının bir çeşni olan birçok motif ve tezyîni unsur daha bulunmaktadır. Bunlar şöyle sıralanabilir: Noktalamalar, Post-Samarrâlı tezyînât, balık pulu, gamalı haç, rüzgar gülü (çark-ı felek), zencîr-i saâdet, saâdet sembolü, hilâl, muhtelif dilimli gülçe, zig-zaglı ve baklava dilimli, fırfır, tam daire ve çeyrek güneş kursu (istiridyemünhani)dir²²⁹. Biz burada sadece noktalamalar ve Post-Samarrâlı olanları açıklayacağız:

Noktalı, noktamalı tezyînât; Türk san’atı içinde, motiflerin aralarında kalan boş zeminlerin doldurulmasında önemli bir yer tutar. Bu tezyînât, ahşap san’atında çok görülmekle birlikte Anadolu Selçuklu cildlerinde de sık sık uygulanmıştır. Noktamalı tezyînât, altın kakmalı ve sade (soğuk) olarak kullanıldığı gibi, tek ve çift sıra noktalı şekillerde de kullanılmıştır²³⁰.

²²⁴ Ahmet Saim Arıtan, “Anadolu Selçuklu Cilt Sanatı”, s.937.

²²⁵ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San’atı”, s.73.

²²⁶ Ahmet Saim Arıtan, “Anadolu Selçuklu Cilt Sanatı”, s.938.

²²⁷ Ahmet Saim Arıtan, “Anadolu Selçuklu Cilt Sanatı”, s.938.

²²⁸ Ahmet Saim Arıtan, “Ciltçilik”, a.g.m., s.556.

²²⁹ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San’atı”, s.73-74.

²³⁰ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San’atı”, s.73.

Post- Samarrâli tezyînât; Bilhassa Anadolu Selçuklu cildlerinin zencireklerinde sıkça kullanılan Samarrâ tezyînâtının birçok çeşidi görülmektedir: ters-düz Post-Samarrâ'lı, sırt sırta 2 sıra Post- Samarrâ'lı, aralarında tepeliklerin bulunduğu, 3 dilimli ters-düz Samarrâ'lı²³¹.

II. 7. KULLANILAN MALZEME VE ÂLETLER

II. 7. 1. Kullanılan Malzemeler

II. 7. 1. 1. Deri: Cild kapaklarında en çok kullanılan kaplama malzemesidir²³². Eski cildlerimiz umumiyetle **meşin** denilen koyun, **sahtiyan** adı verilen keçi ve **rak** tabir olunan ceylan derisinden yapılmış, derilerin işlenişine, kafa, etek ve sırt kısımlarının kullanılmasına göre ince veya kaba görünüşler kazanmıştır²³³. Nadiren de kösele denilen sığır derisi kullanılmıştır²³⁴. Bu derilerin muhtelif kısımlarına şu isimler verilmektedir: hayvanın baş tarafına gelen deri kısmına *kafa*, baştan kuyruğa kadar olan kısma *sırt*, kenara gelen kısımlara *etek*, derilerde kurt yeniklerinden hasıl olan izlere de *okra* denilmektedir²³⁵. Anadolu Selçuklu ve Memlûk cildlerinde kahverenginin bütün tonları, XV. yüzyıldan itibaren Osmanlılar döneminde kahverenginin yanı sıra kırmızı, vişneçürüğü, yeşil ve siyahın kullanıldığı görülür²³⁶. XV. Yüzyılda iç kapak ise bordo veya açık kahverengi deri ile kaplıdır. XVI. Yüzyıldan itibaren, kullanılan bu renklere(yeşil, siyah vb.) mavi ve moru da ekleyebiliriz²³⁷. Selçuklu ustaları kapakların dışında ve içinde genellikle aynı renkte, diğerleri ise aynı olduğu kadar farklı renkte derileri de tercih etmişlerdir. Deri özellikle kapak içlerinde, konunun uzmanı olmayan kişilerce kâğıt zannedilebilecek kadar inceltilerek kullanılmıştır. Eskiden elle yapılan inceltme işi bugün özel makinelerle yapılmaktadır²³⁸.

II. 7. 1. 2. Murakka' mukavvâ: Cild yapılmasında kullanılan maddelerden biri de “mukavva”dır. Mukavva; lûgat manası itibariyle “kuvvetlendirilmiş” demektir²³⁹. Kâğıdın bilinmediği zamanlarda ve ilk İslâm cildlerinde deri ince tahta plâkalar üzerine kaplanmıştır. Ancak kısa sürede ahşabın yerini özel olarak hazırlanan mukavvâ almıştır²⁴⁰. Mukavvânın tahtaya nazaran işlenmesi daha kolay olduğundan cildcilikte daimî olarak kullanıla gelmiştir.

²³¹ Ahmet Saim Arıtan, “Anadolu Selçuklu Cild Sanatı”, s.938.

²³² Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'atı”, s.85.

²³³ Müjgân Cunbur, a.g.m., s.453.

²³⁴ Ahmet Saim Arıtan, a.g.m., s.90.

²³⁵ Celal Esat Arseven, a.g.md., s.342.

²³⁶ Ahmet Saim Arıtan, “Ciltçilik”, s.554.

²³⁷ Zeynep Balkanal, a.g.m., s.342.

²³⁸ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'atı”, s.90.

²³⁹ Kemal Çığ, a.g.m., s.8

²⁴⁰ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San'atı”, s.90.

Cild için kullanılacak mukavva şu şekilde hazırlanır: İstenilen kalınlığı temin edecek kadar kâğıt alınır. Bu kâğıtlar üst üste, birinin suyu diğerinin aksi istikametinde olmak üzere, yapıştırılır. Yapıştırma maddesi olarak kullanılan kolanın içine, kabı kurttan muhafaza için, şap, tenekâr ve son asırlarda da bütün suyu gibi zehirli maddeler karıştırılır. Bu suretle hazırlanmış mukavva iyice kuruduktan sonra tahta gibi sert ve mukavim olduğundan deforme olma ihtimali yoktur. Böyle mukavvalara “murakka’ mukavvâ” denir²⁴¹.

II. 7. 1. 3. İpek iplik ve ibrişim: Kitabın yapraklarını birbirine tutturmak ve bunu da çok defa kâğıdın âharlı rengine uydurmak için ince sarı ipek iplik, kitabı daha çok sağlamlaştırmak için sırtın üst ve alt köşelerine örülen şirâzelerde ise renkli ibrişimler kullanılmıştır²⁴².

II. 7. 1. 4. Kakma altın, altın varak ve altın suyu: Cildler üzerinde çok sık rastlanan, belli bir kalınlığı bulunan ve bazen düştüğü görülen, Anadolu Selçuklu eserleri başta olmak üzere Ortaçağ İslâm ciltlerinde kullanılan önemli bir malzemenin kakma altın olduğu anlaşılmaktadır. Son dönem Selçuklu cildlerinde altın kakma noktalarla birlikte cetvel ve tahrirlerde de altın suyu (sürme altın) kullanılmıştır. Daha sonraki devirlerde bütün zemine fırça ile altın sürüldüğü veya varak altın yapıştırılıp üzerine motif basıldığı da görülmektedir²⁴³.

II. 7. 2. Kullanılan Âletler

Motiflerin deri üzerine kabartma olarak çıkmasını sağlayan âlete kalıp denir. Metalden, tahtadan ve deve derisinden yapılan kalıplar, kapak üzerinde yerlerine göre “şemse kalıbı”, “köşe kalıbı” gibi isimler alırlar²⁴⁴. Kalıplar ilk zamanlarda demir ve tahtadan yapılmıştır. Fakat her iki madde de tazyik esnasında deriyi zedeleyip yırttığından terkedilmiş ve bu iş için sertleştirilmiş deri kullanılmaya başlanmıştır. Deri kalıplar için, bilhassa deve derisi mücellidler nazarında daha makbul sayılmaktadır²⁴⁵.

II. 7. 2. 1. Büyük Kalıplar: Bazı cildlerde, bilhassa şemse, mikleb ve kapak içlerinde “yekpâre” dediğimiz büyük kalıplar kullanılmıştır ki bu, aynı ebad ve motifin birçok cildde görülüşünden anlaşılmaktadır²⁴⁶.

II. 7. 2. 2. Küçük Kalıplar: Bunların bazılarını “minik kalıplar” da denilebilir.²⁴⁷ Daha pratik olan küçük kalıplar; genellikle zencirekler, köşebentler, şemse iç dolguları ve

²⁴¹ Kemal Çiğ, a.g.m., ss.8-9.

²⁴² Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San’atı”, s.90.

²⁴³ Ahmet Saim Arıtan, “Ciltçilik”, s.554.

²⁴⁴ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San’atı”, s.91.

²⁴⁵ Kemal Çiğ, a.g.m., s.10.

²⁴⁶ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San’atı”, s.91.

sertabın muhtelif yerlerinin süslenmesi için kullanılmıştır. Bunlar birer defa basıldıkları gibi yan yana, alt alta, üst üste birçok defa basılıp zemini dolduracak şekilde de kullanılmışlardır. Bu kalıpların bazıları 5-6 mm. çapında çok küçük parçalardır. Yuvarlak imza ve çiçek mühürleri böyledir. Yine yan yana gelmesiyle zencireği oluşturan “zencirek çivisi” de aynı kategoriye dahil edilebilir²⁴⁸.

II. 7. 2. 3. Muhtelif Âletler: Bunlara “kör âlet”, “yekşâh”, “teber” gibi isimler verilmektedir. Deri üzerinde sıcaklığın tesiriyle meydana gelen renk değişikliğinden bu aletlerin kızdırılarak basılmak suretiyle kullanıldıkları anlaşılmaktadır. Özellikle kapakların yüzündeki geometrik desenlerle iri rûmîler bu tür aletlerle yapılmıştır. Çünkü kapağın her tarafında kalıbın sağladığı intizamı görebilmek mümkün değildir; simetrik motiflerde bu farklılık daha da belirgindir. Söz konusu aletler cetvel çekmek, basit motiflerle örgü ve geçmeleri yapmak için tek başlarına kullanılmak üzere imal edilmekle birlikte çok defa birbirlerinin yerine de kullanılmıştır²⁴⁹.

Bunlar şöyle sıralanabilir:

1. Zencireklerin kenarlarındaki cetvelleri çekmek, düz köşebentleri çekmek, hendesî cildlerde yıldız ve yıldız kollarını yapmak için kullanılan, ucu kavisli ve ucunda bir sapı bulunan mâdenî âlet. Bu âletler, çizginin uzun, kısa oluşuna göre, küçük veya büyük olabilir. Bu ise bugün bile yıldız basmak veya soğuk cetvel çekmek için kullanılan âletlerden anlaşılmaktadır.

2. Çok küçük çizgiler için ise ucu düz âletler kullanılmış olmalıdır. Bunun da muhtelif boyları (kullanılıştaki pratiklik açısından) bulunsa gerektir.

3. Balık pulu zemin dolguları için, ucu yarım daireden küçük, tepesi biraz sivrice şekilli metal âletler kullanılmıştır.

4. İki, üç, dört, beş kademeli örgüler ve geçmeler için, uçları yarım daireden biraz fazla olan demir âlet kullanılmıştır.

5. En incesinden en kalınına kadar muhtelif büyüklükteki noktalar için ucu sivri metal âletler kullanılmıştır.

6. Zencirekleri oluşturmak için, yaklaşık bir santimetre kare boyutundaki metal zencirek çivisi kullanılmıştır.

7. Altın'ı parlatmak için mührü kullanılmıştır. Mührü pürüzsüz mermer veya taşlardan yapılmaktadır²⁵⁰.

²⁴⁷ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San’atı”, s.91.

²⁴⁸ Zeynep Balkanal, a.g.m., s.347.

²⁴⁹ Ahmet Saim Arıtan, “Ciltçilik”, s.555.

²⁵⁰ Ahmet Saim Arıtan, “Türk Cild San’atı”, s.s. 91-92.

III. BÖLÜM
KONYA BÖLGE YAZMA ESERLER KÜTÜPHANESİ'NDEKİ HALİL
HAMİD PAŞA KOLEKSİYONU'NA AİT OSMANLI CİLDLERİ'NDEN
BAZI ÖRNEKLER (KATALOG)

ÖRNEK NO.	: 1
RESİM NO.	: 15, 16, 17, 18.
ÇİZİM NO.	: 3.
ESERİN AD	:Şerhu Delâi'li-l Hayrât ve Şevâriki'l-Envâr
DİL \ KONU	: Osmanlı Türkçesi/ Dua
ENVANTER NO.	: 3700
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 170x245 mm Yazı: 115x185 mm.
VARAK (YAPRAK) SAYFA	: 245 Varak
KETEBESİ (TARİH)	: ----
MÜELLİFİ	:Kara Davud b.Kemal el-Kocavi
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	: Koyukahverengi, Sahtiyan
CİLD ÇEŞİDİ	: Gömme, Mülemmâ
İNCELEME TARİHİ	: 17.09.2012
BUGÜNKÜ DURUMU	: Eserin miklebi mevcuttur ve kopmuştur. Kapak kenarları yıpranmışsa da eser; motif tahlili yapılacak kadar iyi durumdadır (Resim: 15).
CİLDİN ANLATIMI	: Mülemmâ olan cildde sarı ve kırmızı altın kullanılmıştır.

Kapaklarda iki kademeli sarmal zencirek bulunmaktadır (Resim: 16).

Köşebentlerde hakim unsur serpme buluttur. Ayrı bir hat halinde de nebati tezyinat görülür. Bu tezyinat hatai, penç, goncagül ve hançerî yapraklardan oluşmaktadır. Köşebentlerin kenarlarına altın tahrir çekilmiş, dilim aralarına tığlar yerleştirilmiştir (Resim: 16). Kenar ortalarında gülçelerden müteşekkil birer çintemani vardır.

Şemsesi klâsik oval formdadır. Oval şemsenin etrafına altın tahrirle dilimler yapılmıştır. Şemse merkezi ¼ simetridir. Serpme bulutlar bir tepelikle birleşerek simetriyi oluşturmuştur.

Ayrıca enine gelişen ½ simetri noktasında farklı bir bulutun diğer buluta bağlanmasıyla ayırma bulut meydana gelmiştir. Bu bulutların arasına da köşebentlerde kullanılan nebati motifler yerleştirilmiştir. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra, dilim aralarında tığlar bulunmaktadır (Resim: 17).

Salbek tepelik şeklindedir ve içinde bir tane hatâi motifi görülmektedir. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra tığlar bulunmaktadır (Resim: 17).

Sertab ve mikleb bulunmamaktadır.

Kapak içlerinde bezeme yoktur ve düz kâğıt ile kaplanmıştır (Resim: 18).

DEĞERLENDİRME: Eserin ketebe kaydı bulunmamaktadır. Eserin köşebent ve şemse özellikleri değerlendirildiğinde eser XVI. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Ayrıca Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya Yazmaları'ndan 1685 envanter numaralı Bustânu'l-Ârifin isimli ve Süleymaniye Kütüphanesi Fatih Yazmaları'ndan, 3680 envanter numaralı Envâr-ı Süheylî adlı eser de²⁵¹ bu örnekle benzer karakterde olup, XVI. yüzyıla aittir.

²⁵¹ Fazilet DÜLGER, "Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya Yazmaları Cild Örnekleri", S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2008, s.50,51.

ÖRNEK NO.	: 2
RESİM NO.	: 19, 20, 21, 22, 23.
ÇİZİM NO.	: 4.
ESERİN ADI	: Behcetü'l-Feteva
DİL \ KONU	: Osmanlı Türkçesi/ İslam Hukuku(Fetva)
ENVANTER NO.	: 3761
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 155x290 mm. Yazı: 70x185 mm.
VARAK (YAPRAK) SAYFA	: 298
KETEBESİ (TARİH)	:
MÜELLİFİ	: Yenişehirli Abdullah Efendi
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	: Koyu Kahverengi, Sahtiyan
CİLD ÇEŞİDİ	: Mülemmâ
İNCELEME TARİHİ	: 18.09.2012
BUGÜNKÜ DURUMU	: Eser gayet iyi durumdadır ve herhangi bir tamir izine rastlanılmamaktadır (Resim: 19, 20).
CİLDİN ANLATIMI	: Mülemmâ olan cildde sarı ve yeşil altın kullanılmıştır

Kapaklarda iki kademeli sarmal zencirek bulunmaktadır (Resim: 21).

Klâsik köşebentlidir. Uzun kenarlarında yarı simetri ayırma bulut bulunan köşebentlerin kısa kenarlarında da bu bulutların uzantıları görülmektedir. Bu bulutların aralarında yapraklar, hatai, penç ve goncagül motifleri dolanmaktadır. Etrafına bir sıra dilimli altın tahrirden sonra aralarına tığlar yerleştirilmiştir (Resim: 21).

Şemsesi klâsik, dilimli ve oval formdadır. Şemse $\frac{1}{4}$ simetridir. Serpme bulutlar bir tepelikle birleşerek simetriyi oluşturmuştur. Ayrıca enine gelişen $\frac{1}{2}$ simetri noktasında farklı

bir bulutun diğer buluta bağlanmasıyla ayırma bulut meydana gelmiştir. Bu bulutların arasına da yapraklar, hatai, penç ve goncagül motifleri yerleştirilmiştir. Şemse dışında bir sıra altın tahrirden sonra dilim aralarında tığlar görölmektedir (Resim: 22).

Salbek şemseye ortabağla bağlanmıştır. Salbekte ½ simetridli bulut motifi bulunmaktadır (Resim: 22).

Sertab ve miklep bulunmamaktadır.

Kapak içleri kızıl kahverengi deri ile kaplanmıştır ve bezeme bulunmaktadır. Bir sıra cetvel bulunmaktadır. Zencirek ve köşebent olmamakla beraber; ince zincir-i saâdet (saâdet düğümü) ile oluşturulmuş şemse görölmektedir (Resim: 23).

DEĞERLENDİRME: Cildin ketebe kaydı yoktur. Cildi, kapakların genel karakterine ve Örnek :4 (Env.No: 4097)'e olan benzerliğine bakarak XVI.yüzyıla tarihlendirebilirsek de özellikle kapak içlerinin yazma oluşu bizi Örnek: 8 (Env.No:4566)' de olduğu gibi XVIII. yüzyıla götürmektedir.

ÖRNEK NO.	: 3
RESİM NO.	: 24, 25, 26, 27, 28.
ÇİZİM NO.	: 5.
ESERİN ADI	: Fetâva'l-Hayriyye li-Nefci'l- Beriyye
DİL \ KONU	: Arapça/ İslam Hukuku/Fetvalar)
ENVANTER NO.	: 4002
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 200x305 mm. Yazı: 128x235 mm.
VARAK (YAPRAK) SAYFA	:605
KETEBESİ (TARİH)	:
MÜELLİFİ	: Hayreddin b.Ahmed er-Remli
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	:Kızılkahverengi, Sahtiyani
CİLD ÇEŞİDİ	:Mülevven, Altın Ayırma
İNCELEME TARİHİ	: 17.09.2012
BUGÜNKÜ DURUMU	: Kapakların kenarları aynı renk deriyle ustaca tamir edilmiştir. Eserde çizilmeler ve lekeler bulunmakla beraber yine de iyi durumdadır (Resim: 24, 25).
CİLDİN ANLATIMI	: Mülevven bir cildir ve mülevvenlik koyu kahverengi deri ile sağlanmıştır.

Kapaklarda yapılan tamir nedeniyle zencirek olup olmadığı bilinmemektedir. Sadece birkaç yerde altın cetvel izine rastlanılmaktadır (Resim: 26).

Köşebentler klâsik formdadır. Tezyinat dolantı bulutlar ve aralarında dolaşan hatâi, penç, goncagül ve yaprak motiflerinden oluşmaktadır. Etrafında altın tahrir ve tığ izleri bulunmaktadır (Resim: 26).

Şemsesi klâsik, dilimli oval formdadır ve merkezi $\frac{1}{4}$ bulutludur. Şemsede dolantı bulutlar ile aralarında dolaşan hatai, penç, goncagül ve yaprak motifleri bulunmaktadır. Neredeyse ön kapakta tamamı silinmiş olmasına rağmen arka kapak şemsesinin etrafında altın tahrir ve tığ olduğu izlerden anlaşılmaktadır (Resim: 27).

Salbek tepelik şeklindedir ve içinde bir tane hatâi motifi bulunmaktadır. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra tığlar görülmektedir.

Sertab ve mikleb bulunmamaktadır.

Ön iç kapak koyu kahverengi deriyle kaplıdır. Mülevven şemsesi kırmızı deridir.17. yüzyıl karakterindeki dikdörtgen şemsenin zeminine yazma olarak örgüler yapılmıştır. Etrafına çift tahrirden sonra tığlar yerleştirilmiştir (Resim: 28).

DEĞERLENDİRME: Eserin ketebe kaydı yoktur. Cildi kapakların genel karakterine, özellikle kapak içlerinin yazma oluşuna ve 17. yüzyıl karakterindeki şemsenin özelliğine bakarak XVIII. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

ÖRNEK NO.	: 4
RESİM NO.	: 29, 30, 31, 32, 33, 34.
ÇİZİM NO.	: 6, 7.
ESERİN ADI	: Dürerü'l- Hukkâm fî Şerhi Gureri'l-Ahkâm
DİL \ KONU	: Arapça/ Fıkıh
ENVANTER NO.	: 4097
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 138x205 mm. Yazı: 85x160 mm.
VARAK (YAPRAK) SAYFA	:537
KETEBESİ (TARİH)	: 973/1565-1566
MÜELLİFİ	:Molla Hüsrev Muhammed b.Ferâmûz
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	: Koyu kahverengi, Sahtiyan
CİLD ÇEŞİDİ	:Gömme, Mülevven, Alttan Ayırma
İNCELEME TARİHİ	: 18.09.2012
BUGÜNKÜ DURUMU	: Köşebent, salbek ve şemsede dökülmeler mevcuttur. Eser birkaç kez tamir edilmesine rağmen yine de çok yıpranmış durumdadır (Resim: 29). Kapakların kenarlarında yırtılmalar, muhat ve dudaklarda kopmalar mevcuttur.
CİLDİN ANLATIMI	:Klâsik olan cildde, mülevvenlik siyaha yakın koyu kahverengi deri ile sağlanmıştır.

Kapaklarda beş kademeli sarmal zencirek bulunmaktadır (Resim: 30).

Köşebentler klâsik formdadır ve içlerinde kenara ortabağla birleştirilmiş dolantı bulut ile helezonlar üzerine dizilmiş hatai, penç ve yaprak motifleri bulunmaktadır (Resim: 30).

Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra altın gülçeler bulunmaktadır. Aynı gülçeler şemse ve salbekte de kullanılmıştır.

Şemsesi klâsik, dilimli oval formdadır ve merkezi $\frac{1}{4}$ bulutludur. Dolantı bulutların arasında köşebentlerde kullanılan nebati süslemeler bulunmaktadır (Resim: 31).

Salbek iri tepelik şeklindedir ve içinde bir tane hatâi motifi görülmektedir. Salbeklerin içleri kısmen dökülmüştür (Resim: 31).

Sertab; zencireklerle 4'e bölünmüş içine yazma olarak oval şemse yapılıp ortalarına yedişer tane gülçe yerleştirilmiştir (Resim: 32).

Mikleb, zencireği, köşebentleri ve şemsesi ile kapaklarla aynı karakterdedir. Miklebe şemsesi büyük salbek tarzında olup dilimlidir. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra dilim aralarında tığlar, dilim uçlarında gülçeler bulunmaktadır. Köşebentlerin ucuna altınla yarım tepelikli salbekler yapılmışsa da bu tezyinat kapaklarda görülmemektedir (Resim: 33).

Kapak içlerinde bezeme bulunmamaktadır ve düz kağıt ile kaplanmıştır (Resim: 34).

DEĞERLENDİRME: Eserin 973/1565-1566 tarihli bir ketebe kaydı bulunmaktadır. Cildi gerek klasik zencirek-köşebent ve şemse formu ile şemse ve köşebent bezemelerine ve gerekse ketebe kaydına bakarak XVI. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirebiliriz. Bu örnek bize Fatih dönemindeki uygulamanın bu dönemde de devam ettiğini göstermektedir.

ÖRNEK NO.	: 5
RESİM NO.	: 35, 36, 37, 38, 39, 40.
ÇİZİM NO.	: 8.
ESERİN ADI	: Mûcezi'l- Kanun li ibni Sînâ
DİL \ KONU	: Arapça/Tıp
ENVANTER NO.	: 4484
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 115x165 mm. Yazı: 55x100 mm.
VARAK (YAPRAK) SAYFA	:180
KETEBESİ (TARİH)	: 1146/1733- 1734
MÜELLİFİ	:Alaaddin Ebu'l- Hasan Ali b. Ebu'l- Hazım b. Nefis el- Kureşi
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	: Koyu kahverengi, Sahtiyan
CİLD ÇEŞİDİ	: Mülemmâ
İNCELEME TARİHİ	: 19.09.2012
BUGÜNKÜ DURUMU	:Eser gayet iyi durumdadır (Resim: 35, 36).
CİLDİN ANLATIMI	: Kapaklarda üç kademeli sarmal zencirek bulunmaktadır (Resim: 37).

Köşebent bulunmamaktadır. Köşelere ve kenar ortalarına uçları tıgı birer tane gülçe yerleştirilmiştir (Resim: 37).

Şemsesi klâsik, dilimli oval formdadır ve merkezi ¼ bulutludur. Şemsede 4 tane ortabağ bulut bütünde ayırma bulutu oluşturmuştur. Bu bulut motifleri arasında; dolanan yaprak, hatai, penç ve goncagül motifleri görülmektedir. Şemse etrafına bir sıra altın tahrirden sonra dilim aralarına tıgı konulmuştur (Resim: 37).

Salbek köşelerde kullanılan gülçenin yedi kez vurulması suretiyle oluşturulmuştur (Resim: 37).

Sertapta “Haza kitaba” ibaresi yazmaktadır (Resim: 38).

Miklep zencireği kapaklarla aynı karakterdedir. Köşelere kapaklarda olduğu gibi gülçe yerleştirilmiştir. Miklep şemsesi iri salbek tarzındadır. İçinde bir tane ayırma bulut arasında dolanan nebati süslemeler bulunmaktadır (Resim: 39).

Kapak içlerinde bezeme bulunmamaktadır ve düz kağıt ile kaplanmıştır (Resim: 40).

DEĞERLENDİRME: Eserin 1146/1733- 1734 tarihli ketebesini bulunmaktadır. Gerek köşebentlerin olmaması ve gerekse şemseldeki bezemeler nedeniyle cildi XVIII. yüzyıla tarihlendirebiliriz. Bu da cildin orijinal olduğunu göstermektedir.

ÖRNEK NO	: 6
RESİM NO	: 41, 42, 43, 44, 45, 46.
ÇİZİM NO.	: 9, 10.
ESERİN ADI	: Tefsîru'l- Vasit Beyne'l- Vecîz ve'l- Basit
DİL \ KONU	: Arapça /Tefsir
ENVANTER NO	: 4005
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 195x315 mm. Yazı: 125x245 mm.
VARAK (YAPRAK) SAYFA	:324
KETEBESİ (TARİH)	:1164/ 1750-1751
MÜELLİFİ	: Ebu'l Hasan Ali b. Ahmed el- Vahidi
HATTÂTI	: -----
MÜZEHHİBİ	: -----
MALZEME VE RENGİ	:Kırmızı, Sahtiyan
CİLD ÇEŞİDİ	: Mülevven, Alttan Ayırma
İNCELEME TARİHİ	: 20.09.2012
BUGÜNKÜ DURUMU	: Eserin özellikle arka kapak kenarlarında soyulmalar mevcuttur. Sırtta yırtılmalar bulunmaktadır ve mikleb kopmuştur. Eser bütün bunlara rağmen motif tahlili yapılacak kadar iyi durumdadır(Resim: 41, 42).
CİLDİN ANLATIMI	: Klâsik mülevven alttan ayırma bulutlu bir cildir. Mülevvenlik hardal rengi deri ile sağlanmıştır.

Kapaklarda ikişer sıra altın cetvel arasında beş kademeli sarmal zencirek bulunmaktadır (Resim: 43).

Köşebentler klâsik formdadır ve içlerinde dolantı bulutların aralarında bir yapraktan çıkararak serbest halde dolaşan nebati süslemeler görülmektedir. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra dilim aralarında ve dilim uçlarında tığlar bulunmaktadır (Resim: 43). Kenar

ortalarında gülçelerden müteşekkil ucu tıgı birer çintemani vardır. Ayrıca köşebentlerin ucunda yarım salbek görülmektedir.

Şemsesi klâsik, dilimli, oval formdadır. Şemse içinde dolantı bulut arasında, hançerî yapraklar, aynı karakteri taşıyan hatai ve goncagül motifleri bulunmaktadır. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra dilim aralarında ve dilim uçlarında iki kademeli tıgı görülmektedir (Resim: 44).

Salbek tepelik şeklindedir ve içinde bir tane serpm bulut ve hatai motifinden çıkmış serbest halde dolanan nebati süslemeler görülmektedir (Resim: 44).

Miklebi kapaktan ayrılmıştır (Resim: 45). Mikleb zencireği ve köşebenti kapaklarla aynı karakterdedir. Mikleb şemsesi büyük salbek tarzında olup içleri kapaklara benzer tarzdadır ve ucunda gülçenin 7 kez vurulmasıyla oluşturulmuş biz bezeme vardır. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra, dilim aralarında ve dilim uçlarında tıgılar bulunmaktadır.

İç kapaklar hardal rengi deriyle kaplıdır (Resim:46). Birer sıra altın cetvel arasında ince örgülü zencirek bulunmaktadır.

Köşebent bulunmamaktadır. Köşelere birer tane gülçe yerleştirilmiştir (Resim: 46).

Şemsesi klâsik, dilimli, oval formdadır ve içinde bezeme bulunmayıp zerefşan yapılmıştır. İki ucunda gülçelerin merkeze bir, etrafına 6 kez vurulmasıyla oluşturulmuş bir bezeme bulunmaktadır.

DEĞERLENDİRME: Eser 1164/ 1750-1751 tarihlidir. Eser klasik zencirek-köşebent -şemse formu ve bezemeleri ile XVI. yüzyıla aitmiş gibi görünse de gerek iç kapaklarının zerefşanlı olmasını, gerekse ketebe kaydı ve Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya Yazmaları'ndan 155 envanter numaralı Envâru't-Tenzîl ve Esrâru't-Tevîl isimli eserin²⁵² XVIII. yüzyıla tarihlendirilmesini de göz önünde bulundurarak cildimizi XVIII. yüzyıla tarihlendirebilmekteyiz. Bu da bize XVIII. yüzyılda XVI. yüzyıl karakterinde cildler yapıldığını göstermektedir.

²⁵² Fazilet DÜLGER, a.g.t., s.40,41.

ÖRNEK NO.	: 7
RESİM NO.	: 47, 48, 49, 50, 51.
ÇİZİM NO.	: 11.
ESERİN ADI	: Garâibü'l-Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân
DİL \ KONU	: Arapça/ Tefsir
ENVANTER NO.	: 3975
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 185x313 mm. Yazı: 111x240 mm.
VARAK (YAPRAK) SAYFA	:718
KETEBESİ (TARİH)	:
MÜELLİFİ	: Nizameddin Hasan b.Muhammed en-Nisaburi
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	:Koyu kahverengi, Sahtiyan
CİLD ÇEŞİDİ	: Gömme, Mülevven
İNCELEME TARİHİ	: 17.09.2012
BUGÜNKÜ DURUMU	: Eserin ön kapağı kopmuştur ve mevcut değildir (Resim: 47). Arka kapak köşebentlerinde dökülmeler olmasına rağmen eser motif tahlili yapılmasına imkan verecek kadar iyi durumdadır (Resim: 48).
CİLDİN ANLATIMI	: Klâsik, gömme, mülevven bir cildir.

Kapakta ikişer sıra altın cetvelin arasında dört kademeli sarmal zencirek bulunmaktadır (Resim: 49).

Köşebentler klâsik formdadır ve içinde serbest dolantı bulutlar arasında sade goncagül ve penç motifleri görülmektedir. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra dilim aralarında sade tığ, dilim uçlarında gülçe bulunmaktadır (Resim: 49).

Şemsesi klâsik, dilimli oval formdadır ve merkezi $\frac{1}{4}$ bulutludur. Şemse içinde ayırma bulutlar, penç, goncagül, daha sade hatailer ve yaprak motifleri görülmektedir. Diğer örneklerden farkı; ayırma bulutların simetrik tarzda yeni bir motif oluşturmuş olmasıdır. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra dilim aralarında tığlar ve dilim uçlarında gülçeler görülmektedir (Resim: 50).

Salbek iri tepelik şeklindedir ve içinde bir tane hatâi motifi bulunmaktadır. Şemseye ortabağla birleştirilmiştir (Resim: 50).

Sertab ve mikleb bulunmamaktadır.

İç kapak deri ile kaplanmıştır. İki sıra altın cetvel çekilmiştir. Zencirek ve köşebent bulunmamaktadır. İri dilimli bir şemse formu olmakla beraber; içinde bezeme bulunmayıp zerefşan yapılmıştır (Resim: 51).

DEĞERLENDİRME: Eserin ketebe kaydı bulunmamaktadır. Ancak eserin iç kapağının 6. (Env.No: 4005) ve 19. örnekteki (Env.No: 4015) gibi zerefşanlı olması sebebiyle, eserin cildini XVIII. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

ÖRNEK NO.	: 8
RESİM NO.	:52, 53, 54, 55, 56, 57.
ÇİZİM NO.	: 12, 13, 14.
ESERİN ADI	: Şerhu Miftâhi'l-Ulûm
DİL \ KONU	: Arapça /Arap Grameri Ve Belâgatı
ENVANTER NO.	: 4566
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt:
	Yazı:
VARAK (YAPRAK) SAYFA	:259
KETEBESİ (TARİH)	: 1119/1707- 1708 (Kütüphane Env.Kaydı)
MÜELLİFİ	:Sâdeddin Mesud b. Ömer et- Taftazani
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	:Kestanerengi, Sahtiyan
CİLD ÇEŞİDİ	: Mülemmâ
İNCELEME TARİHİ	: 18.09.2012
BUGÜNKÜ DURUMU	:Sadece sırtın üst ve alt kısmı başka bir deri ile tamir edilmiştir. Eser gayet iyi durumdadır (Resim: 49, 50).
CİLDİN ANLATIMI	:İşçiliğin çok temiz olduğu hatailerin iri ve net olduğu bir cildir. Şemsede sarı ve yeşil olmak üzere 2 renk altın kullanılmıştır.

Kapaklarda ikişer sıra altın cetvel arasında iki kademeli sarmal zencirek bulunmaktadır (Resim: 51).

Düz cetvelli köşebentlidir ve cetvelin içi boş bırakılmıştır (Resim: 51).

Şemsesi klâsik, dilimli oval formdadır. Dilimlerin yapısı farklı olup; bir geniş iki dar dilimle değişik bir uygulama görülmektedir. Geniş dilimler dış bükey, iç dilimler ise iç bükeydir. Merkezi $\frac{1}{4}$ bulutlu bir cild olup; simetri noktalarında kullanılan simetri bulutlarla

bütünde ayırma bulut oluşturulmuştur. Arasında yaprak, hatai, goncagül ve penç motifleri görülmektedir. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra iç bükey dilimlerde tığlar bulunmaktadır (Resim: 52).

Salbek tepelik şeklindedir ve salbekte bir simetri bulut motifi kullanılmıştır. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra tığlar bulunmaktadır. Salbek şemseye agraf ile bağlanmıştır (Resim: 51, 52).

Sertapta birer sıra altın cetvelin arasında bir kademeli sarmal zencirek bulunmaktadır. Zemin; ince çizgilerle 4 paftaya ayrılmış, bu paftaların içine birer tane zencir-i saadet motifi yerleştirilmiştir (Resim: 53).

Miklep zencireği ve köşebenti kapaklarla aynı karakterdedir (Resim: 54). Mikleb şemsesi büyük salbek tarzında olup dilimli, bulutludur. Şemsede bir tane ayırma bulut arasında dolanan yaprak, hatai, goncagül ve penç motifleri bulunmaktadır. Etrafındaki bir sıra altın tahrirle oluşturulan dilimleri ve dilim aralarındaki tığlar da kapaklarla aynı karakterdedir (Resim: 55).

Kapak içleri deriyle kaplanmıştır (Resim: 56, 57). Kapaklarda birer sıra altın cetvel arasında bir kademeli sarmal zencirek bulunmaktadır. Düz cetvelli köşebentlidir ve köşebentlerin içleri boş bırakılmıştır. Zencir-i saadet motifiyle yazma bir şemse oluşturulmuştur. Sertab içinde birer sıra altın cetvelin arasında bir kademeli sarmal zencirek bulunmaktadır. Zemin; ince çizgilerle 3 paftaya ayrılmış, bu paftaların içine birer tane zencir-i saadet motifi yerleştirilmiştir. Mikleb içinde de; birer sıra altın cetvel arasında bir kademeli sarmal zencirek bulunmaktadır. Düz cetvelli köşebentlidir ve içi boş bırakılmıştır. Şemse ise zencir-i saadet motifi ile oluşturulmuştur.

DEĞERLENDİRME: Kütüphane envanter defteri kayıtlarına göre cild 1119/ 1707- 1708 tarihlidir. Cildi köşebentinin olmayışı ve iç kapaklarının da yazma olarak bezenmesine de bakarak XVIII.yüzyıla tarihlendiriyoruz.

ÖRNEK NO.	: 9
RESİM NO.	: 58, 59, 60, 61, 62, 63.
ÇİZİM NO.	: 15, 16, 17, 18.
ESERİN ADI	: Hâşiye alâ Şerhi'l- Mutavvel
DİL \ KONU	: Arapça/ Arap Dili Ve Belâgatı
ENVANTER NO.	: 4663
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 125x222 mm. Yazı: 68x155 mm.
VARAK (YAPRAK) SAYFA	: 132
KETEBESİ (TARİH)	: -----
MÜELLİFİ	: Muslihuddin Muhammed el-Lari
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	: Koyu Kahverengi, Sahtiyan
CİLD ÇEŞİDİ	: Gömme, Mülemma
İNCELEME TARİHİ	: 21.09.2012
BUGÜNKÜ DURUMU	: Eserde herhangi bir tamir izine rastlanılmamaktadır ve eser neredeyse hiç yıpranmadan günümüze gelmiştir (Resim: 58, 59).
CİLDİN ANLATIMI	: Klâsik, gömme, bulutlu bir cildir. Mülemmâ olan cildde sarı ve yeşil altın kullanılmıştır.

Kapaklarda bir sıra altın cetvelden sonra üç kademeli sarmal zencirek bulunmaktadır (Resim: 60).

Düz cetvelli köşebentlidir. Köşebentlerin içleri boş bırakılmıştır. Cetvelin iki ucuna birer tane hatâiye benzer gülçe yerleştirilmiştir (Resim: 60). Kısa kenar ortalarında tığ, uzun kenar ortalarına ise iki tane altılı gülçe arasında tığ motifi görülmektedir.

Şemsesi klâsik, dilimli oval formdadır ve merkezi $\frac{1}{4}$ bulutludur Simetri noktalarında kullanılan ortabağ bulutlarla bütünde ayırma bulut oluşturulmuştur ve aralarına hatai, penç,

goncagül ve sade yaprak motifleri yerleştirilmiştir. Şemse dışında bir sıra altın tahrirden sonra dilim aralarında tığlar bulunmaktadır (Resim: 60).

Salbekler iri tepelik şeklindedir. Salbekte ortabağın ucundan çıkan bir hatai motifi görülmektedir ve salbek şemseye ortabağla birleştirilmiştir. Bir sıra altın tahrirden sonra tığlar yerleştirilmiştir (Resim: 60).

Mikleb zencireği ve köşebentleri kapaklarla aynı karakterdedir (Resim: 61). Mikleb şemsesi iri salbek tarzında olup dilimli ve temiz işçiliklidir (Resim: 62). İçinde bir tane hatai motifi bulunmaktadır.

Kapak içlerinde bezeme vardır ve deriyle kaplanmıştır (Resim: 63). Birer sıra altın cetvelin arasında ince sarmal zencirek bulunmaktadır. Sarmal zencireğin kaç kademeli olduğu ise seçilememektedir. Köşelere birer gülçe yerleştirilmiştir. Uzun kenar ortalarına altılı gülçe ucunda tığ, kısa kenar ortalarına birer tane tığ yerleştirilmiştir. Yazma olarak yapılan örgülerle baklava dilimi formunda şemse oluşturulmuştur.

Mikleb içi bezemesi de iç kapaklarla aynı karakterdedir (Resim: 63).

DEĞERLENDİRME: Eserin ketebe kaydı bulunmamaktadır. Salbeklerin bu örnekteki kadar iri olması ise XVII.yüzyıl ve sonrasına ait bir özelliktir. Ayrıca eserin iç kapakları Örnek: 8 (Env.No: 4566) de olduğu gibi yazma olarak bezenmiştir. Bu da bize Örnek: 8 gibi bu eserin de XVIII. yüzyıla tarihlendirilebileceğini göstermektedir.

ÖRNEK NO.	: 10
RESİM NO.	: 64, 65, 66, 67, 68, 69.
ÇİZİM NO.	: 19, 20.
ESERİN ADI	: Tefsîru'l-Kur'ân'il- Kerîm
DİL \ KONU	: Arapça/ Terfsir
ENVANTER NO.	: 3977
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 220x330 mm. Yazı: 150x237 mm.
VARAK (YAPRAK) SAYFA	:646
KETEBESİ (TARİH)	:-----
MÜELLİFİ	:Fahreddin Ebu Abdullah Muhammed b.Ömer el-Hatib er-Razi
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	:Açık kahverengi, Sahtiyan
CİLD ÇEŞİDİ	: Gömme, Mülevven, Alttan Ayırma, Kartuşlu
İNCELEME TARİHİ	: 20.09.2012
BUGÜNKÜ DURUMU	: Kapaklarda yer yer soyulmalar olmasına rağmen eser motif tahlili yapılacak kadar iyi durumdadır (Resim: 64). Miklebi mevcuttur ve kopmuştur.
CİLDİN ANLATIMI	: Gömme, mülevven, kartuşlu, alttan ayırma bir cildedir. Mülevvenlik vişne çürüğü deri ile sağlanmıştır.

Kapaklarda 2 sıra sarmal zencireğin arasında kartuşlu bordür görülmektedir. Dıştaki altı kademeli, içteki ise dört kademeli sarmal zencirektir. Kartuşlar baklava dilimleriyle ayrılmış olup içlerinde yedili 5 gülçe bulunmaktadır. Kartuş içleri dolantı bulutlar arasında dolanan penç ve yaprak motifleriyle doldurulmuştur. Resim: 65).

Köşebentler klâsik formdadır ve içinde goncagül, hatai çeşitleri ve hançerî yapraklar görülmektedir. Etrafında bir sıra yeşil, bir sıra sarı altınlı tahrirden sonra dilim aralarında tığlar, dilim uçlarında kartuşta kullanılan gülçeler bulunmaktadır (Resim: 65). Aynı kompozisyon şemse ve salbekin etrafında da görülmektedir. Kenar ortalarında aynı gülçelerden müteşekkil uçları tığlı birer çintemani vardır.

Şemsesi klâsik, gömme, mülevven, alttan ayırma, dilimli oval formdadır ve şemsede serbest dolanan saz üslûbunda düzenlenmiş, hançerî yapraklar, hatai ve goncagül motifleri görülmektedir (Resim: 66).

Salbek iri tepelik şeklindedir. Salbekte bir tane hatai motifi bulunmaktadır (Resim: 66).

Mikleb zencireği, kartuşları, köşebentleri kapaklarla aynı karakterdedir (Resim: 67). Mikleb şemsesi iri salbek tarzında olup dilimlidir. İçinde köşebentlerde görülen nebati bezemeler bulunmaktadır (Resim: 68).

Kapak içleri kızıl kahverengi deriyle kaplanmıştır (Resim: 69). Ön ve arka iç kapak aynı karakterdedir. İki sıra altın cetvelden sonra boşluk bırakılmış, iki sıra altın cetvel daha çekilmiştir.

DEĞERLENDİRME: Eserin ketebe kaydı bulunmamaktadır. Her ne kadar bordürlerin kartuşlu olması, bu kartuşlarda kullanılan bulut ve tırtıl yaprak (hançerî yaprak) motifleri ile şemse ve köşebent bezemelerinde kullanılan saz üslûbu XVI. yüzyıl karakteristiği de olsa cildimizi Örnek: 11 (Env. No: 4016) gibi XVIII. yüzyıla tarihlendirebilmekteyiz.

ÖRNEK NO.	: 11
RESİM NO.	: 70, 71, 72, 73, 74, 75.
ÇİZİM NO.	: 21, 22, 23.
ESERİN ADI	:Envâru't-Tenzil ve Esrârü't-Te'vil
DİL \ KONU	: Arapça/ Tefsir
ENVANTER NO.	: 4016
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 200x315 mm. Yazı: 95x220 mm.
VARAK (YAPRAK) SAYFA	:425
KETEBESİ (TARİH)	: 1172/1758- 1759 (Kütüphane Env. Kaydı)
MÜELLİFİ	:Nasîreddin Ebu Said Abdullah b.Ömer el-Kadi el-Beyzavi
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	:Koyu kahverengi, Sahtiyan
CİLD ÇEŞİDİ	: Gömme, Mülevven, Alttan Ayırma, Kartuşlu
İNCELEME TARİHİ	: 21.09.2012
BUGÜNKÜ DURUMU	: Sırt ve sertab kısmı oldukça yıpranmıştır. Arka kapağa bağlantıyı sağlayan sol üst dudağın derisi yırtılmıştır. Arka kapağın üç kenarı ile miklebin iki kenarı başka bir deri ile tamir edilmiştir (Resim: 70, 71).
CİLDİN ANLATIMI	: Klâsik, gömme, mülevven, alttan ayırma, kartuşlu bir cilddir. Mülevvenlik açık kahverengi deriyle sağlanmıştır.

Kapaklarda 2 sıra sarmal zencireğın arasında kartuşlu bordür görölmektedir. Dıştaki dört kademeli, içteki ise bir kademeli sarmal zencirektir (Resim: 72). Kartuşlar nebati karakterlidir. Kartuşlarda hatai, penç, sade yaprak ve hançerî yaprak motifleri görölmektedir.

Uzun kenarların kartuş aralarında dörtlü 9 tane gülçe bulunmaktadır. Kısa kenar kartuş aralarında bu gülçelerin etrafına simetrik yapraklar konulmuştur (Resim: 72).

Köşebentler klâsik formdadır ve içinde stilize hatâi, goncagül, penç ve yaprak motifleri kullanılmıştır. Köşebentlerin üstteki iki ucu birleştirilmiştir. Etrafına bir sıra altın tahrirden sonra tığlar yerleştirilmiştir (Resim: 72). Köşebentlerin ucunda yarım tepelikli salbekler görülmektedir.

Şemsesi klâsik, dilimli, oval formdadır ve içinde köşebentlerde kullanılan nebati bezemeler görülmektedir. 30 dilimin etrafına bir sıra altın tahrirden sonra dilim aralarına iki kademeli tığlar yerleştirilmiştir (Resim: 72).

Salbek tepelik şeklindedir ve içinde bir tane hatâi motifi bulunmaktadır. Etrafına bir sıra altın tahrirden sonra tığlar yerleştirilmiştir (Resim: 72).

Sertapta; simetrik, birbirine geçmeli bir tezyinat kullanılmıştır. Bunların aralarına kapaklarda da kullanılan gülçelerden oluşan yedili ve tekli gülçeler yerleştirilmiştir (Resim: 73).

Mikleb köşebenti ve zencireği kapaklarla aynı karakterdedir (Resim: 73). Yalnız buradaki sarmal zencireklerin kaç kademeli olduğu seçilememektedir. Köşebentlerin ucu salbeklidir. Mikleb şemsesi büyük salbek tarzında olup iri hatâidir. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra tığlar bulunmaktadır (Resim: 74).

İç kapakta bezeme bulunmaktadır ve açık kahverengi deri ile kaplanmıştır. 17. Yüzyıl karakterindeki dikdörtgen şemsenin zeminine yazma olarak içleri taramalı baklava dilimi konulmuş ve içleri gülçelerle doldurulmuştur (Resim: 75).

DEĞERLENDİRME: Eserin ketebe kaydı bulunmamaktadır. Kütüphane envanter kayıt defteri 1172/1758- 1759 tarihini göstermektedir. Şemse ve köşebent bezemeleri bizi XVI. yüzyıla götürse de, gerek envanter defteri kayıtları, gerekse kapak içinde kullanılan ve yazma olarak yapılan 17. yüzyıl karakterindeki dikdörtgen şemsenin oluşu bizi 1172/ 1758-1759 tarihinin olduğu XVIII. yüzyıla götürmektedir.

ÖRNEK NO.	: 12
RESİM NO.	: 76, 77, 78, 79, 80.
ÇİZİM NO.	: 24.
ESERİN ADI	: Fevâidü'ş-Şemmiye fî Şerhi'l- Ferâidi's-Senniye
DİL \ KONU	: Arapça/ Fıkıh
ENVANTER NO.	: 3969
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 185x290 mm. Yazı: 100x200 mm.
VARAK (YAPRAK) SAYFA	:445
KETEBESİ (TARİH)	: 1095/1683-1684
MÜELLİFİ	: Kevakibi Mehmet Efendi b.Hasan
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	: Kızıl kahverengi, Sahtiyan
CİLD ÇEŞİDİ	: Gömme, Mülemmâ
İNCELEME TARİHİ	: 18.09.2012
BUGÜNKÜ DURUMU	: Kapak kenarları kahverengi deriyle kabaca tamir edilmiştir. Sırt kırmızı deriyle kaplanmıştır. Yine de eser motif tahlili yapılmasına imkan verecek kadar iyi durumdadır (Resim: 76, 77).
CİLDİN ANLATIMI	: Klâsik, gömme mülemmâ şemseli bir cildir.

Kapaklarda dört kademeli sarmal zencirek bulunmaktadır ve zencireğin bir kısmı tamirde kullanılan derinin altında kalmıştır (Resim: 78).

Köşebentler klâsik formdadır ve içinde serbest dolanan hançerî yapraklar, hatai ve peñç motifleri görülmektedir. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra dilim aralarında ve dilim uçlarında tığlar bulunmaktadır (Resim: 78). Bu tığlar şemse ve salbek etrafında da görülmektedir.

Şemsesi klâsik, dilimli, oval formdadır ve merkezi 1/2 nebatidir. Şemsede hançeri yapraklar, hatâiler, pençler, goncagüller ve berk-i itrîler bulunmaktadır (Resim: 79).

Salbek iri tepelik şeklindedir ve içinde ters bir tepeliğin içinden çıkan iri hançerî yapraklar arasında güzel bir hataî motifi bulunmaktadır (Resim: 79).

Sertab ve mikleb bulunmamaktadır.

Kapak içlerinde bezeme bulunmamaktadır ve düz kağıtla kaplanmıştır (Resim: 80).

DEĞERLENDİRME: Eserin ketebe kaydı bulunmamakla birlikte; Kütüphane envanter defteri kayıtları 1095/1683-1684 tarihini göstermektedir. Ancak Süleymaniye kütüphanesi'nde bulunan Ayasofya Yazmaları'ndan 309 envanter numaralı Hâşiye Alâ Envâri't-Tenzîl ve Esrâri't-Te'vîl isimli eser²⁵³ 1100/1537 tarihlidir. Cildin bu örnekle benzerliği de dikkate alındığında; cildi XVI. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

²⁵³ Fazilet DÜLGER, a.g.t., s.44,45.

ÖRNEK NO.	: 13
RESİM NO.	: 81, 82, 83, 84, 85, 86.
ÇİZİM NO.	:25, 26, 27, 28.
ESERİN ADI	: Dîvan
DİL \ KONU	: Osmanlı Türkçesi/ Edebiyat
ENVANTER NO.	: 3718
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 180x247 mm. Yazı: 110x145 mm.
VARAK (YAPRAK) SAYFA	: 150
KETEBESİ (TARİH)	: 964/1556-1557
MÜELLİFİ	: Muhibbi Kanuni Sultan Süleyman
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	:Kızıl kahverengi, Sahtiyan
CİLD ÇEŞİDİ	: Mülemmâ
İNCELEME TARİHİ	: 19.09.2012
BUGÜNKÜ DURUMU	: Eser oldukça iyi durumdadır (Resim: 81, 82).
CİLDİN ANLATIMI	: Klâsik mülemmâ bir cildedir.

Kapaklarda iki sıra bir kademeli ince sarmal zencireğin arasında; emsallerinden geniş bir bordür bulunmakta olup; bordürde orta ve köşe simetrikli iki sıra kıvrık dalın üzerine sıralanmış hançerî yapraklar, hatâi ve penç motifleri görülmektedir (Resim: 83).

Köşebentler klâsik formdadır ve içlerinde serbest dolanan hançerî yapraklar, hatâi, penç ve goncagül motifleri görülmektedir. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra; dilim uçlarında tığlar bulunmaktadır (Resim: 83).

Şemsesi klâsik, dilimli, oval formdadır ve şemse içi yine serbest dolanan hançerî yapraklar, hatâiler, pençler, goncagüller ve bunların sırtından çıkan yarım penç motifleriyle bezenmiştir. Bir sıra altın tahrirden sonra dilim aralarına tığlar yerleştirilmiştir (Resim: 84).

Salbek tepelik şeklidir ve içinde bir tane hatâi motifi bulunmaktadır. Salbek şemseye küçük bir ortabağla bağlanmıştır (Resim: 84).

Sertapta kapaktaki bir kademeli sarmal zencirekten bulunmaktadır. Zencirekten sonra sertab 4 paftaya ayrılmıştır. Paftaların ortasına uçlarında tığ bulunan birer düğüm motifi yerleştirilmiştir (Resim: 85).

Mikleb zencireği ve köşebentleri kapaklarla aynı karakterdedir. Mikleb şemsesi büyük salbek tarzında olup dilimlidir. Şemsede köşebentlerde görülen nebati bezemeler vardır. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra, dilim aralarında tığlar bulunmaktadır (Resim: 85).

Kapak içlerinde bezeme bulunmaktadır ve hardal rengi deriyle kaplanmıştır. Klâsik, mülevven alttan ayırma bir cildir. Mülevvenlik koyu vişne rengi deriyle sağlanmıştır (Resim: 86).

Ön ve arka iç kapak aynı karakterdedir. Bir kademeli ince sarmal zencirek bulunmaktadır. Köşebentler klâsik formdadır ve içlerinde dolantı(kıvrıklı) bulut arasında nebati bezemeler görülmektedir.1 sıra altın tahrirden sonra köşebent uçlarında ve dilim aralarında tığlar bulunmaktadır.

Şemsesi klâsik, dilimli, oval formdadır ve merkezi ¼ bulutludur. Şemsede 4 tane ortabağ bulut bütünde ayırma bulutu oluşturmuştur. Bu bulut motifleri arasına; dolanan yaprak, hatâi, penç ve goncagül motifleri yerleştirilmiştir. Etrafına bir sıra altın tahrirden sonra dilim aralarına tığlar konulmuştur.

Salbek tepelik şeklidir ve içinde bir tane hatâi motifi bulunmaktadır. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra tığlar görülmektedir.

DEĞERLENDİRME: Eserin ketebe kaydı 964/1556-1557 tarihini göstermektedir. Gerek ketebe kaydına ve gerekse şemse ve köşebent bezemelerinin klâsik saz üslûbunda yapılmasına ve bordürlerin özelliklerine de bakarak cildi XVI. yüzyıla tarihlendirebilmekteyiz. Topkapı Sarayı Müzesi Revan Kütüphanesinde bulunan 407 envanter numaralı Nasihat-Name isimli eser²⁵⁴ de bu örnekle benzer karakterde olup, XVI. yüzyıla aittir.

²⁵⁴ Kemal Çığ, a.g.m.,s.35

ÖRNEK NO.	: 14
RESİM NO.	: 87, 88, 89, 90, 91, 92.
ÇİZİM NO.	: 29, 30.
ESERİN ADI	: Dîvan
DİL \ KONU	: Osmanlı Türkçesi/ Edebiyat
ENVANTER NO.	: 3716
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 190x285 mm. Yazı: 95x210
VARAK (YAPRAK) SAYFA	: 462
KETEBESİ (TARİH)	: 1069/1658- 1659(Kütüphane Env.Kaydı)
MÜELLİFİ	: Saib Mirza Muhammed Tebrizi
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	: Kırmızı, Sahtiyan
CİLD ÇEŞİDİ	:Mülevven, Alttan Ayırma
İNCELEME TARİHİ	: 26.12.2012
BUGÜNKÜ DURUMU	: Eser oldukça iyi durumdadır (Resim:87, 88).
CİLDİN ANLATIMI	: Klâsik, mülevven, alttan ayırma bir cildir. Mülevvenlik siyah deri ile sağlanmıştır.

Kapaklarda dört kademeli sarmal zencirek bulunmaktadır (Resim: 89).

Köşebentler klâsik formdadır ve içlerinde serbest dolanan hançerî yapraklar, hatâi, goncagül ve yarım penç motifleri görülmektedir (Resim: 89). Köşebentlerin kenarlarına altın tahrir çekilmiş, dilim aralarına tığlar dilim uçlarına gülçeler konulmuştur. Uzun ve kısa kenar ortalarında birer tane gülçe bulunmaktadır.

Şemsesi klâsik, dilimli, oval formdadır ve şemsede köşebentlerde olduğu gibi serbest dolanan hançerî yapraklar, hatâi, goncagül ve yarım penç motifleri görülmektedir. Etrafında

bir sıra altın tahrirden sonra dilim aralarına tıg, dilim ortalarına ise birer gülçe yerleştirilmiştir (Resim: 89).

Salbek iri tepelik şeklindedir ve içinde bir tane hatâi motifi görülmektedir. Şemse dışında görülen tahrir, tıg ve gülçeler burada da bulunmaktadır (Resim: 89). Salbek ucunda ikinci bir salbek gibi duran yedi noktalı gülçeler vardır.

Sertapta üç kademeli sarmal zencirek bulunmaktadır. Sertab 7'li gülçelerle bezenmiştir (Resim: 90).

Mikleb zencireği ve köşebenti kapaklarla aynı karakterdedir. Mikleb şemsesi büyük salbek tarzında olup dilimlidir. Şemsede bir tane hatâi motifi etrafında serbest dolanan hançerî yapraklar ve pençler görülmektedir (Resim: 91).

Kapak içinde bezeme bulunmamaktadır ve kağıt ile kaplanmıştır (Resim: 92).

DEĞERLENDİRME: Eserin ketebe kaydı bulunmamaktadır. Kütüphane envanter defteri kayıtlarına göre ise 1069/1658- 1659 tarihlidir. Ancak gerek şemse ve köşebent bezemelerinde kullanılan saz üslûbunu gerekse Ankara Etnografya Müzesi'nde bulunan 10112 envanter numaralı Kur'ân-ı Kerîm'in²⁵⁵ XVI. yüzyıla tarihlendirilmesini göz önünde bulundurarak cildimizi XVI. yüzyıla tarihlendirebilmekteyiz.

²⁵⁵Kadriye DOĞAN, "Ankara Etnografya Müzesi'nde Bulunan Bazı Cild Örnekleri", S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2008, s.49, 50.

ÖRNEK NO.	: 15
RESİM NO.	: 93, 94, 95, 96, 97, 98.
ÇİZİM NO.	: 31.
ESERİN ADI	: Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân
DİL \ KONU	: Arapça
ENVANTER NO.	: 4013
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 200x300 mm. Yazı: 135x225 mm.
VARAK (YAPRAK) SAYFA	:516
KETEBESİ (TARİH)	:
MÜELLİFİ	: Nizameddin Hasan b. Muhammed el-Arac en-Nisâbüri
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	:Kahverengi, Sahtiyan
CİLD ÇEŞİDİ	:Mülevven, Alttan Ayırma
İNCELEME TARİHİ	: 25.12.2012
BUGÜNKÜ DURUMU	: Kapaklar yıpranmıştır ve yer yer soyulmalara rastlanılmaktadır. Sertab kısmında yırtılmalar vardır. Miklebin küçük bir kısmı hariç tamamı yeşil bezle kaplanmıştır (Resim: 93, 94).
CİLDİN ANLATIMI	: Klâsik, mülevven, alttan ayırma şemseli bir cildir. Mülevvenlik kızıl kahverengi deri ile sağlanmıştır.

Kapaklarda ikişer sıra altın cetvel arasında iki kademeli sarmal zencirek bulunmaktadır (Resim: 95).

Köşebentler klâsik formdadır ve içlerinde hançerî yapraklar, hatâiler ve pençer görülmetedir.(Resim: 95). Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra dilim aralarında tığlar bulunmaktadır.

Şemsesi klâsik, dilimli, oval formdadır ve şemse içi klâsik saz üslûbunda bezenmiştir. Şemsede de hançerî yapraklar, hatâiler ve pençler görülmektedir Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra dilim aralarında tığlar bulunmaktadır (Resim: 95).

Salbek iri tepelik şeklindedir ve içinde bir tane hatâi motifi görülmektedir. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra tığlar bulunmaktadır (Resim: 95).

Sertapta iki sıra altın cetvelden sonra basit-sade bezemeler mevcuttur (Resim: 96).

Miklebin yeşil bezle kaplı olmayan kısmından anlaşıldığı kadarıyla mikleb zencireği ve köşebenti kapaklarla aynı karakterdedir (Resim: 97).

Kapağın içi de yeşil bezle kaplanmıştır (Resim: 98).

DEĞERLENDİRME: Bir zamanlar kitapları korumak için kapakların bu tarz yeşil bezle kaplandığı Prof.Dr.Ahmet Saim Arıtan tarafından zikredilmiştir. Eserin ketebe kaydı bulunmamaktadır. Cildin klâsik sâz üslûbunda bezenmesine de bakarak eseri XVI. yüzyıla tarihlendirebilmekteyiz.

ÖRNEK NO.	:16
RESİM NO.	: 99, 100, 101, 102, 103, 104.
ÇİZİM NO.	: 32, 33.
ESERİN ADI	: Mir'âtü'l-Kâinat
DİL \ KONU	: Osmanlı Türkçesi
ENVANTER NO.	: 3702
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 205x315 mm. Yazı: 125x235 mm.
VARAK (YAPRAK) SAYFA	: 441
KETEBESİ (TARİH)	: 1135/ 1722-1723 (Kütüphane Env.Kaydı)
MÜELLİFİ	:Nişancızade Muhammed b.Ahmed
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	: Koyu kahverengi, Sahtiyan
İNCELEME TARİHİ	: 24.12.2012
CİLD ÇEŞİDİ	: Gömme, Mülevven, Alttan Ayırma
BUGÜNKÜ DURUMU	: Eserin kapak kenarları yıpranmışsa da eser gayet iyi durumdadır (Resim: 99, 100).
CİLDİN ANLATIMI	: Klâsik, gömme, mülevven, alttan ayırma bir cildir.

Kapaklarda üç kademeli sarmal zencirek bulunmaktadır (Resim:101).

Köşebentler klâsik formdadır. Saz uslûbunda bezenmiş köşebentlerde köşeden kırılan bir dalın uçlarına kıvrılmış hançerî yapraklar, aralarına hatai ve penç motifleri yerleştirilmiştir. Köşebentlerin kenarlarına altın tahrir çekilmiş, dilim aralarına tığlar yapılmıştır (Resim: 101).

Şemsesi klâsik, dilimli oval formdadır ve şemse içi klâsik saz üslûbunda bezenmiştir Şemseye serbest halde dolanan kıvrılmış hançerî yapraklar, hatâiler, pençler ve bir tane de

berk-i itrî motifi yerleştirilmiştir (Resim: 101). Şemse ve köşebent dışlarındaki tahrir belli belirsiz olup mikleb köşebentindeki altın tahrir, aynı tahririn kapaklardaki şemse ve köşebentlerde de kullanıldığını gösterir.

Salbek tepelik şeklindedir ve içinde yapraklarla çevrelenmiş bir goncagül motifi bulunmaktadır (Resim: 101).

Sertab 4 paftaya ayrılmıştır ve her paftanın içinde 6 gülçe ve bu gülçelerin arasına yerleştirilmiş birer tığdan müteşekkil birer motif bulunmaktadır (Resim: 102).

Mikleb zencirekleri ve köşebenti kapaklarla aynı karakterdedir. Mikleb şemsesi; damla şeklinde olup içine yapraklarla çevrelenmiş bir tane hatai motifi yerleştirilmiştir (Resim: 102, 103).

Kapak içlerinde bezeme yoktur ve düz kâğıt ile kaplanmıştır (Resim: 104).

DEĞERLENDİRME: Gömme ve mülevven şemseli olarak yapılan cildimizde ketebe kaydına rastlanılmamaktadır. Kütüphane envanter defterine göre ise eser 1135/ 1722-1723 tarihlidir. Şemse ve köşebentlerinin klasik saz üslûbunda bezenmesi ve Örnek: 15 (Env.No: 4013)'e olan benzerliğini cildimizin XVI.yüzyıl karakteri taşıdığını göstermektedir. Bu da bize cildimizin XVIII.yüzyılda yapılmış XVI.yüzyıl karakterinde bir eser olduğunu göstermektedir.

ÖRNEK NO.	: 17
RESİM NO.	: 105, 106, 107, 108, 109, 110.
ÇİZİM NO.	: 34, 35.
ESERİN ADI	: En- Nihâye fî Garfbi'l-Hadîs
DİL \ KONU	: Arapça/ Hadis-i Şerifler
ENVANTER NO.	: 4038
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 210x315 mm. Yazı: 120x220 mm.
VARAK (YAPRAK) SAYFA	:353
KETEBESİ (TARİH)	: 1131/1718-1719(Kütüphane Env.Kaydı)
MÜELLİFİ	: İbn-i Esir el-Cezeri
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	:Kızılkahverengi, Sahtiyân
İNCELEME TARİHİ	: 24.12.2012
CİLD ÇEŞDİ	: Mülevven, Alttan Ayırma
BUGÜNKÜ DURUMU	:Ön ve arka kapak gayet iyi durumdadır. Miklebi muhdestir (Resim: 105, 106).
CİLDİN ANLATIMI	: Klâsik, mülevven, alttan ayırma bir cildir. Mülevvenlik koyu vişne rengi deriyle sağlanmıştır.

Kapaklarda iki kademeli ince sarmal zencirek bulunmaktadır (Resim: 107).

Köşebentler klâsik formdadır ve saz üslûbunda bezenmiştir. İçlerinde bir hançerî yapraktan çıkmış S kıvrımlı helezonlar üzerinde yer alan hançerî yapraklar, penç, goncagül ve hatalı motifleri görülmektedir. Etrafında bir kalın bir ince tahrirden sonra iç bükey dilim uçlarında ve dış bükey dilim aralarında tığlar bulunmaktadır (Resim: 107).

Şemsesi klâsik, dilimli, oval formdadır ve şemse içi de yine klâsik saz üslûbunda bezenmiştir. Şemsede; hançerî yapraklar, penç, hatalı çeşitleri ve berk-i itri (ıtır yaprağı)

motifleri görülmektedir. Ayrıca yaprakların üzerinde yer alan yarım pençler, hatailerin uç kısımlarından çıkan goncagül motifleri, görülen diğer bezemelerdir. Şemsenin etrafında bir kalın bir ince tahrirden sonra dilim aralarında tığlar bulunmaktadır (Resim: 107).

Salbek tepelik şeklindedir. İçinde bir tane hatâi motifi vardır ve salbek şemseye ortabağla bağlanmıştır. Etrafında bir kalın bir ince tahrirden sonra dilim aralarında tığlar bulunmaktadır (Resim: 107).

Sertapta bezeme bulunmamaktadır (Resim: 108).

Mikleb soğuk köşebentlidir, ancak motifleri tahlil edilememektedir (Resim: 108). Yuvarlak şemselidir, şemse içinde “Amele bin Yusuf bin Feyyâz.” ibaresi okunmaktadır (Resim: 109). Bu cildcilik tarihi için çok önemlidir. Zira cildlerde imzaya çok az rastlanılmaktadır. Etrafında bir kalın bir ince tahrirden sonra dilim aralarında tığlar bulunmaktadır.

Kapak içinde bezeme bulunmamaktadır ve düz kağıt ile kaplanmıştır (Resim: 128).

DEĞERLENDİRME: Eserin ketebe kaydı bulunmamaktadır. Kütüphane envanter defteri kayıtlarına göre 1131/1718-1719 tarihlidir. Ancak cildin kompozisyonu değerlendirildiğinde cildin XVI. yüzyıl karakteri taşıdığı görülmektedir. Bu da, XVIII. yüzyılda tekrar XVI. yüzyıl tezyînâtının kullanıldığının işaretidir.

ÖRNEK NO.	: 18
RESİM NO.	: 111, 112, 113, 114, 115.
ÇİZİM NO.	: 36.
ESERİN ADI	: Şerhu'l- Kâfiye fi'n-Nahv
DİL \ KONU	: Arapça/ Gramer (Nahv)
ENVANTER NO.	: 4623
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 135x230 mm. Yazı: 73x165 mm.
VARAK (YAPRAK) SAYFA	:334
KETEBESİ (TARİH)	:-----
MÜELLİFİ	:İsâmüddin İbrahim b. Muhammed b. Arabşâh el-İsferâyinî
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	:Kahverengi, Sahtiyân
CİLD ÇEŞİDİ	: Mülevven, Altan Ayırma
İNCELEME TARİHİ	: 27.12.2012
BUGÜNKÜ DURUMU	: Eserin sırt kısmı ön kapak zencireğini kapatacak şekilde açık kahverengi deriyle kabaca tamir edilmiştir (Resim: 111, 112). İç kapakların bir kısmı sarı bir kağıtla kaba bir şekilde kaplanmıştır, ayrıca iç kapaklarda soyulmalar da mevcuttur .
CİLDİN ANLATIMI	:Klâsik, mülevven, alttan ayırma şemseli bir cildir.

Kapaklarda iki kademeli ince sarmal zencirek bulunmaktadır (Resim: 113).

Köşebentler klâsik formdadır ve saz üslûbunda bezenmiştir. Köşebentlere helezoni dallar üzerinde yer alan hançerî yapraklar, penç, goncagül ve hatai motifleri yerleştirilmiştir.

Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra iç bükey dilim uçlarında ve dış bükey dilim aralarında tığlar bulunmaktadır (Resim: 113).

Şemsesi klâsik, dilimli oval formdadır ve şemse içi de yine klâsik saz üslûbunda bezenmiştir. Şemsede diğer şemse kompozisyonlarının aksine enine gelişen bir tasarım karşımıza çıkmaktadır. Motiflerin çıkış noktası yataydır. Hançerî yapraklar, penç, hatai ve goncagül motifleri ile hançerî yaprakların sırtlarından çıkan goncagüller görülmektedir. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra dilim aralarında tığlar bulunmaktadır (Resim: 114).

Salbek tepelik şeklindedir ve içinde tam açmamış goncagül formunda bir hatai görülmektedir. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra iki tane tığ bulunmaktadır (Resim: 114).

Sertab ve mikleb bulunmamaktadır.

İç kapaklar deriyle kaplanmıştır (Resim: 115). Ancak kapakların kitaba bağlantısını sağlayan kenarlarda sarı kağıt ile tamir izine rastlanmaktadır. Birer sıra altın cetvelin arasında bir kademeli çok ince sarmal zencirek bulunmaktadır. Köşelere Selçuklu örneklerine benzer 4 kademeli örgüler yerleştirilmek suretiyle köşebent oluşturulmuştur. Şemsesi klâsik, dilimli oval formdadır. Şemse bezemesi dış kapaklarla aynı karakterdedir.

DEĞERLENDİRME: Eserin ketebe kaydı bulunmamaktadır ve kütüphane envanter kayıtlarına göre de herhangi bir tarih yoktur. Ancak gerek cildin kompozisyonuna gerekse Örnek: 15 (Env.No: 4013)'e olan benzerliğine bakarak;cildi 15. Örnek gibi XVI. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

ÖRNEK NO.	: 19
RESİM NO.	: 116, 117, 118, 119, 120, 121.
ÇİZİM NO.	: 37, 38, 39.
ESERİN ADI	:Terceme-i Ravzatü'l-Ahbab fi Siyeri'n- Nebi ve'l-Ashab
DİL \ KONU	: Osmanlı Türkçesi/ Siyer
ENVANTER NO.	: 4015
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 205x325 mm. Yazı: 135x235 mm.
VARAK (YAPRAK) SAYFA	:655
KETEBESİ (TARİH)	: 1182/1768- 1769
MÜELLİFİ	:-----
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	:Koyu kahverengi, Sahtiyan
CİLD ÇEŞİDİ	: Gömme, Mülevven, Alttan Ayırma
İNCELEME TARİHİ	: 26.12.2012
BUGÜNKÜ DURUMU	:Eserin arka kapak sol alt köşesi sertabta kullanılan deriyle kabaca tamir edilmiştir. Miklebi muhdestir. Bunların dışında eser oldukça iyi durumdadır (Resim: 116, 117).
CİLDİN ANLATIMI	: Klâsik, gömme, mülevven, alttan ayırma şemseli bir cildir.

Kapaklarda dört kademeli sarmal zencirek bulunmaktadır (Resim: 118).

Köşebentler klâsik formdadır ve saz üslûbunda bezenmiştir. İçinde; hançerî yapraklar, farklı büyüklüklerde hatâiler, hançerî yaprakların sırtlarında yer alan yarım pençler ve pençler görülmektedir. Büyük bir kısmında kaybolmasına rağmen kalan izlerden etrafında bir sıra

altın tahrir olduğu anlaşılmaktadır (Resim: 118). Tahrirden sonra kenar ortalarında gülçelerden müteşekkil ucu tıgı birer çintemani vardır.

Şemsesi klâsik, dilimli, oval formdadır ve şemse içi de yine klâsik saz üslûbunda bezenmiştir. Yay şeklinde dönen ve birden kıvrılan dallar üzerinde farklı büyüklüklerde hatâiler, hançerî yaprakların sırtlarında yer alan yarım pençler ve pençler görülmektedir. Köşebentlerden farklı olarak berk-i itrî motifi karşımıza çıkmaktadır. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra dilim aralarında sade tıg, dilim uçlarında gülçe bulunmaktadır (Resim: 118).

Salbek tepelik şeklindedir ve içinde bir goncadan çıkmış iki hançerî yaprağın ortasında yer alan bir hatai motifi bulunmaktadır. Salbek şemseye ortabağ rûmiyle bağlanmıştır (Resim: 118).

Tamirli olan sertapta bezeme bulunmamaktadır (Resim: 119).

Mikleb muhdes olup; sarmal zencirek bulunmaktadır. Ancak kaç kademeli sarmal olduğu seçilememektedir (Resim: 119). Köşebent bulunmayıp, köşelere dörder tane gülçe yerleştirilmiştir. Mikleb şemsesi büyük salbek tarzında olup dilimli, nebati mülemmâdır (Resim: 120). Şemse içinde bir tane hatai motifinin etrafında spiraller oluşturan yapraklar ve pençler görülmektedir. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra, dilim aralarında sade tıglar bulunmaktadır.

İç kapaklar koyu kahverengi deri ile kaplanmıştır. Kapak içleri klâsik formludur ve formların içinde bezeme bulunmayıp zerefşan yapılmıştır (Resim: 121).

DEĞERLENDİRME: Eserin ketebe kaydında 1182/1768- 1769 tarihi görülmektedir. Her ne kadar cild kompozisyonu klâsik saz üslubunda yapılmışsa ve bu da bizi XVI. yüzyıla götürse de kapak içinde kullanılan formların bezemesiz ve zerefşanlı olması sebebiyle cildi XVIII. yüzyıla tarihlendirebiliriz. Bu da, XVIII. yüzyılda tekrar XVI. yüzyıl tezyînâtının kullanıldığının işaretidir.

ÖRNEK NO.	:20
RESİM NO.	: 122, 123, 124, 125, 126, 127.
ÇİZİM NO.	: 40, 41.
ESERİN ADI	: Burhân-ı Kâtı'
DİL \ KONU	: Osmanlı Türkçesi/Sözlük
ENVANTER NO.	: 3709
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 185x305 mm. Yazı: 103x205 mm.
VARAK (YAPRAK) SAYFA	:500
KETEBESİ (TARİH)	: ----
MÜELLİFİ	: Muhammed Hüseyin b.Halef et-Tebrizî; Hasan b.Osman Trabzani
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	:Koyu kahverengi, Sahtiyan
CİLD ÇEŞİDİ	: Gömme, Mülevven, Altan Ayırma
İNCELEME TARİHİ	: 28.12.2012
BUGÜNKÜ DURUMU	: Eserde herhangi bir tamir bulunmamaktadır ve eser gayet iyi durumdadır (Resim: 122, 123).
CİLDİN ANLATIMI	: Klâsik, gömme, mülevven, alttan ayırma şemseli bir cilttir. Mülevvenlik vişne çürüğü rengi deriyle sağlanmıştır.

Kapaklarda dört kademeli sarmal zencirek bulunmaktadır (Resim: 124).

Köşebentler düz cetvellidir. 1 sıra altın cetvelden sonra köşelere birer tane nokta konulmuştur (Resim: 124). Aynı noktalar uzun ve kısa kenar ortalarında da birer tane bulunmaktadır.

Şemsesi klâsik, dilimli, oval formdadır ve şemse içi de klâsik saz üslûbunda bezenmiştir. Şemsede serbest halde dolanan kıvrım dallar üzerinde hançerî yapraklar, penç,

goncagül, berk-i itrî ve gelişmiş hatai motifleri görülmektedir (Resim: 124). Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra dilim aralarında tığlar bulunmaktadır.

Salbek tepelik şeklindedir ve içinde bir tane hatâi motifi bulunmaktadır.

Sertab iki kademeli sarmal zencirekle çevrelenmiştir ve içinde bezeme bulunmamaktadır (Resim: 125).

Mikleb zencireği ve köşebenti kapaklarla aynı karakterdedir (Resim: 126). Mikleb şemsesi büyük salbek tarzında olup dilimlidir (Resim: 126). İçinde hançerî yapraklar, hatai ve pençler görülmektedir. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra, dilim aralarında tığlar bulunmaktadır.

Kapak içlerinde bezeme yoktur ve düz kağıt ile kaplanmıştır (Resim: 127).

DEĞERLENDİRME: Kapak ve mikleb şemselerinin karakteri XVI. yüzyıl özelliğindedir. Ancak kapaklarda köşebentin olmayıp cetvelle köşebent uygulaması XVII. yüzyıl özelliğidir. Bu yüzden cildimizi XVII.yüzyıla tarihlendirebiliriz.

ÖRNEK NO.	: 21
RESİM NO.	: 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134.
ÇİZİM NO.	:42, 43.
ESERİN ADI	: Necâhu'l- Kârî Şerhu Sahihi'l- Buhârî
DİL \ KONU	: Arapça/Hadis-i Şerifler
ENVANTER NO.	: 4043
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 197x315 mm. Yazı: 120x235 mm.
VARAK (YAPRAK) SAYFA	:741
KETEBESİ (TARİH)	: -----
MÜELLİFİ	: Yusuf Efendi Zade Abdullah Hilmi b.Muhammed Yusuf
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	:Kahverengi, Sahtiyan
CİLD ÇEŞİDİ	:Mülevven, Alttan Ayırma
İNCELEME TARİHİ	: 27.12.2012
BUGÜNKÜ DURUMU	:Eserin kapak kenarları yıpranmış, sırt kısmı ise yer yer yırtılmıştır (Resim: 128). Miklep muhdestir ve kopmuştur.
CİLDİN ANLATIMI	: Klâsik, mülevven, alttan ayırma bir cildir. Mülevvenlik vişne çürüğü rengi deri ile sağlanmıştır.

Kapaklarda ikişer sıra altın cetvel arasında dört kademeli sarmal zencirek bulunmaktadır (Resim: 129).

Köşebent bulunmamaktadır. Köşelerde iki kademeli noktanın dört kez vurulmasıyla oluşmuş bir bezeme bulunmaktadır (Resim: 129). Kenar ortalarına aynı noktalardan birer tane yerleştirilmiştir.

Şemsesi klâsik, dilimli, oval formdadır ve şemse içi klâsik saz üslûbunda bezenmiştir. Şemsede çok dişli hançerî yapraklar, bu yaprakların sırtlarında yer alan goncagüller, pençler,

hatailer ve bir tane berk-i ıtrî motifi görülmektedir. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra dilim aralarında ve dilim uçlarında tığlar bulunmaktadır (Resim: 130).

Salbek tepelik şeklindedir ve içinde nadir görülen güzellikte bir tane hatâi motifi, bu motifin uç kısımlarında küçük goncalar bulunmaktadır.

Sertapta sadece cetvel bulunmaktadır. (Resim: 131).

Miklepte iki sıra altın cetvelden sonra iki iplik örgülü zencirek bulunmaktadır (Resim: 132). Köşebent yoktur. Mikleb şemsesi büyük salbek tarzında olup dilimli, soğuk baskılıdır. Tam olarak seçilememekle birlikte nebati süslemelidir (Resim: 133).

Kapak içlerinde bezeme bulunmamaktadır ve ebrûlu kağıtla kaplanmıştır (Resim: 134).

DEĞERLENDİRME: Eserin ketebe kaydı bulunmamaktadır. Yaprak sırtındaki goncagüller özellikle XVI. yüzyılda en gelişmiş dönemini yaşayan saz uslûbunun bir özelliğidir. Gerek şemsede kullanılan saz uslûbu gerekse Örnek: 20 (Env.No: 3709)'deki gibi köşebentlerin olmayışı bize bu cildin de XVI. yüzyıl sonrası klâsiğe dönüş aramalarıyla yapılmış bir cild olduğunu göstermektedir. Bu yüzden cildimizi XVII.yüzyıla tarihlendiriyoruz.

ÖRNEK NO.	: 22
RESİM NO.	: 135, 136, 137, 138, 139.
ÇİZİM NO.	: 44.
ESERİN ADI	: Tefsîru Ziyâin
DİL \ KONU	: Arapça/ Tefsir
ENVANTER NO.	: 3997
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 140x235 mm. Yazı: 85x175 mm.
VARAK (YAPRAK) SAYFA	:512
KETEBESİ (TARİH)	:1032/1622-1623
MÜELLİFİ	: Burhaneddin Ebu Abdullah İbrahim b.Ebi'l- Kasım b.Matar el-Hakemi
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	:Koyu Kestanerengi, Sahtiyan
CİLD ÇEŞİDİ	: Mülevven, Üstten Ayırma, Yekşah
İNCELEME TARİHİ	: 27.12.2012
BUGÜNKÜ DURUMU	: Eser gayet iyi durumdadır (Resim: 135, 136).
CİLDİN ANLATIMI	: Mülevven, üstten ayırma, yekşah bir cildir.

Kapaklarda 4 kademeli geniş sarmal zencirek bulunmaktadır (Resim:137).

Köşebentler klâsik formdadır ve birbirine yaklaşmıştır. Köşebentlere sade rûmiler ve aralarında küçük salyangoz motifleri yerleştirilmiştir. Etrafında iki sıra altın tahrirden sonra dilim aralarında tığ, dilim uçlarında noktalar bulunmaktadır (Resim:137). Kenar ortalarında aynı noktalardan müteşekkil ucu tıgılı birer çintemani olmakla beraber uzun kenar köşebent uçlarında yarım salbek görülmektedir.

Şemsesi klâsik, dilimli oval formdadır ve merkezi $\frac{1}{4}$ rûmilidir. Ortada bir ayırma rûminin etrafında simetri noktalarına yerleştirilmiş tepeliklerden çıkan sade rûmilerin içinde

ve sırtında kullanılmak suretiyle boşlukların doldurulduğu salyangoz motifleri şemse bezemesini oluşturmaktadır. Etrafında iki sıra altın tahrirden sonra dilim aralarında ve dilim uçlarında iki kademeli tığlar görülmektedir (Resim:138).

Salbek iri tepelik şeklindedir ve salbekte tepelik içinde tepelik tarzında bir motif bulunmaktadır.

Sertab ve miklebi bulunmamaktadır.

Kapak içleri kırmızı deriyle kaplanmıştır. İç kapaklar aynı karakterdedir. Zencirek ve köşebent bulunmamaktadır. İki sıra altın cetvelden sonra köşelere ve kenar ortalarına birer tane nokta yerleştirilmiştir. Şemsesi klâsik, dilimli, oval formdadır. İçi zerefşan doldurulmuştur (Resim:139).

DEĞERLENDİRME: Eserin ketebe kaydı bulunmaktadır ve 1032/1622-1623 tarihlidir. Cildin yekşah olması, şemse ve köşebent bezemeleri dikkate alındığında cildin XVIII. yüzyıl karakteri taşıdığını görmekteyiz. Bu da cildin muhdes olduğunu göstermektedir.

ÖRNEK NO.	: 23
RESİM NO.	: 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146.
ÇİZİM NO.	: 45, 46.
ESERİN ADI	:Müntehabu Sünenü'l-Akvâl ve'l-Efâl
DİL \ KONU	: Arapça/ Hadis
ENVANTER NO.	: 4075
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 197x315 mm. Yazı: 120x235 mm.
VARAK (YAPRAK) SAYFA	:744
KETEBESİ (TARİH)	: 986/1578-1579
MÜELLİFİ	: Ali bin Abdülmelik Hüsâmeddîn bin Kâdı
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	: Siyaha yakın koyu kahverengi, Sahtiyan
CİLD ÇEŞİDİ	: Mülevven, Üstten Ayırma, Yekşah
İNCELEME TARİHİ	: 24.12.2012
BUGÜNKÜ DURUMU	:Kapak kenarlarında yıpranmalar, muhat'ta kopmalar mevcuttur. Eser genel anlamda oldukça iyi durumdadır (Resim:140, 141).
CİLDİN ANLATIMI	: Mülevven, üstten ayırma, yekşah bir cildir.

Kapaklarda iki sıra iki kademeli sarmal zencireğin arasında 5 kademeli sarmal zencirek bulunmaktadır (Resim:142).

Köşebentler klâsik formdadır. Köşebentlerde sade rûmiler ve aralarında küçük salyangozlar görülmektedir. Etrafında iki sıra altın tahrirden sonra iç ve dış bükey dilim aralarında iki kademeli tığlar bulunmaktadır (Resim:142). Köşebentlerin uzun kenar uçları yarım tepelikli salbeklidir. Uzun kenar ortalarına aynı gülçelerden müteşekkil ucu tığlı birer çintemani, kısa kenar ortalarına ucu tığlı bir nokta yerleştirilmiştir.

Şemsesi 17. yüzyıl karakterinde dikdörtgen formdadır ve merkezi $\frac{1}{4}$ rûmilidir. Şemse merkezine konulan iki ortabağ rûminin etrafında simetri noktalarına tepelik motifi yerleştirilmiştir. Bunlardan başka şemse sade rûmiler ve salyangoz motifleriyle de bezenmiştir. Etrafında iki sıra altın tahrirden sonra dilim aralarında iki kademeli tuğlar bulunmaktadır (Resim:143).

Salbek iri tepelik şeklindedir ve merkezi $\frac{1}{2}$ rûmilidir (Resim:143). Salbekte simetri şeklinde yerleştirilmiş tepelikten çıkan sade rûmi ve salyangoz motifleri görülmektedir.

Sertab; 3 sıra altın cetvelden sonra 3 paftaya ayrılmıştır ve içlerinde gülçenin dokuz kez vurulmasıyla oluşturulan basit bir bezeme bulunmaktadır (Resim:144).

Mikleb zencireği ve köşebenti kapaklarla aynı karakterdedir (Resim:144, 145). Mikleb şemsesi büyük salbek tarzında olup dilimlidir ve $\frac{1}{2}$ rûmilidir (Resim:144). Şemsede ortabağdan çıkmış sade rûmîlerin aralarında salyangoz motifleri bulunmaktadır. Etrafına bir sıra altın tahrirden sonra dilim aralarına iki kademeli tuğlar yerleştirilmiştir.

Kapak içlerinde bezeme bulunmamaktadır ve düz kağıt ile kaplanmıştır (Resim:146).

DEĞERLENDİRME: Eserin ketebe kaydı bulunmaktadır ve 986/1578-1579 tarihlidir. Ancak gerek cildin yekşah olması ve gerekse dış kapaklarda 17. yüzyıl karakterinde dikdörtgen şemse kullanılması sebebiyle cildi XVIII. yüzyıla tarihlendirebiliriz. Bu da bize cildin esmuhdes olduğunu göstermektedir.

ÖRNEK NO.	:24
RESİM NO.	: 147, 148, 149, 150, 151, 152.
ÇİZİM NO.	: 47, 48.
ESERİN ADI	: Durer’u-l Hükkâm Şerhu Gureri’-l Ahkâm
DİL \ KONU	: Osmanlı Türkçesi/ Fıkıh
ENVANTER NO.	: 3780
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 150x232 mm. Yazı: 88x174 mm.
VARAK (YAPRAK) SAYFA	: 417
KETEBESİ (TARİH)	: 996/ 1587- 1588
MÜELLİFİ	: Mevlana Kadı Muhammed b. Feramuz
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	:Koyu Vişne Çürüğü, Sahtiyan
CİLD ÇEŞİDİ	: Mülevven, Yekşah
İNCELEME TARİHİ	: 25.12.2012
BUGÜNKÜ DURUMU	: Eserin kapak kenarları yıpranmıştır. Mikleb mevcuttur ve kopmuştur (Resim:147, 148).
CİLDİN ANLATIMI	: Mülevven, yekşah bir cildir. Mülevvenlik siyah renk deri ile sağlanmıştır.

Kapaklarda iki sıra altın cetvel arasında iki kademeli sarmal zencirek bulunmaktadır (Resim:149).

Köşebent bulunmamaktadır. İki sıra cetvelden sonra köşelere birer tane nokta vurulmuştur. Kenar ortalarında aynı noktalardan müteşekkil birer çintemani vardır (Resim:149).

Şemsesi klâsik, dilimli dar oval formdadır ve içi ¼ rûmilidir. Şemse ortada bir ayırma rûmî ve simetri noktalarına yerleştirilen tepelik motiflerinin etrafında sâde rûmillerle

bezenmiştir. Kalan boşlukları dengelemek için de nokta şeklinde salyangoz motifleri yerleştirilmiştir. Rûmîler önceki iki örneğe göre daha kaba tezyin edilmiştir. Etrafında bir sıra altın kalın bir sıra ince tahrirden sonra dilim aralarına tığlar yerleştirilmiştir (Resim:150).

Salbek şemseye göre daha iridir ve $\frac{1}{2}$ rûmilidir. Bir tane tepeliğin etrafında bir kaç tane salyangoz motifi görülmektedir. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra dilim aralarına ve dilim uçlarına tığlar yerleştirilmiştir (Resim:150).

Sertapta iki sıra altın cetvel bulunmaktadır (Resim:151).

Mikleb zencirekleri, köşe ve kenar ortalarında kullanılan noktalar kapaklarla aynı karakterdedir (Resim:152). Mikleb şemsesi büyük salbek tarzında olup dilimlidir. Bir tane ayırma rûmî ve tepelik motifinden çıkan sâde rûmîler ve birkaç tane salyangoz motifi şemse bezemesini oluşturmaktadır. Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra, dilim aralarında tığlar bulunmaktadır (Resim:153).

Kapak içlerinde bezeme yoktur ve düz kâğıt ile kaplanmıştır.

DEĞERLENDİRME: Eserin ketebesı 996/ 1587- 1588 tarihlidir. Ancak cildin yekşah, salbeklerin iri, şemsenin dar olmasına ve köşebent bulunmamasına bakarak cildi XVIII. yüzyıla tarihlendirmekteyiz. Bu da bizi eserin cildinin değiştii fikrine götürmektedir.

ÖRNEK NO.	: 25
RESİM NO.	: 153, 154, 155, 156, 157, 158.
ÇİZİM NO.	: 49.
ESERİN ADI	: Şerhu Manzûme-i Siyer
DİL \ KONU	: Arapça/Siyer
ENVANTER NO.	: 3998
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 122x208 mm. Yazı: 60x140 mm.
VARAK (YAPRAK) SAYFA	:180
KETEBESİ (TARİH)	:-----
MÜELLİFİ	: İbrahim b.Mustafa el-Halebi
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	:Koyu Kahverengi, Sahtiyan
CİLD ÇEŞİDİ	:Mülevven, Üstten Ayırma, Yekşah
İNCELEME TARİHİ	: 24.12.2012
BUGÜNKÜ DURUMU	: Kapak kenarları yer yer soyulmuştur. Sırtta yırtılmalar mevcuttur ve mikleb kopmuştur. Bütün bunlara rağmen eser motif tahlili yapılacak kadar iyi durumdadır (Resim:153, 154).
CİLDİN ANLATIMI	:Yekşah, mülevven üstten ayırma bir cildir.

Kapaklarda iki sıra altın cetvelden sonra 4 kademeli sarmal zencirek bulunmaktadır (Resim:155).

Köşebent bulunmamaktadır. Ancak bir sıra altın cetvelden sonra köşelere dörder tane dörtlü gülçe yerleştirilmiştir (Resim:155).

Şemsesi klâsik, dilimli, oval formdadır ve merkezi ¼ rûmilidir. Ortada bir ayırma rûmi ve iç kısımda simetri noktalarına konulan tepeliklerden çıkan sade rûmîler şemse bezemesini

oluşturmaktadır. Salyangoz motifleri rûmilerin içinde ve sırtında kullanılmak suretiyle boşluklar doldurulmuştur. Üslûp birliği sağlamak için salyangoz motifi şemse dilimlerinde nokta şeklinde kullanılmıştır Etrafında bir sıra altın kalın tahrir, bir sıra ince altın tahrirden sonra dilim aralarında tığlar, dilim uçlarında noktalar bulunmaktadır (Resim:155).

Salbek iri tepelik şeklindedir ve merkezi $\frac{1}{2}$ rûmilidir (Resim: 155). Bir tepelik ve iki tarafında iki sade rûmi bulunan salbekte rûmiler şemsedekilere göre daha basit bir şekilde tezyin edilmiştir. Ayrıca salbek şemseye yedili gülçeden müteşekkil bir motifle bağlanmıştır.

Sertab arka kapaktan ayrılmıştır ve sertapta bezeme olarak iki sıra altın cetvelden sonra 11 tane gülçe bulunmaktadır (Resim:156).

Mikleb zencireği ve köşebentleri kapaklarla aynı karakterdedir (Resim:156). Mikleb şemsesi büyük salbek tarzında olup dilimli ve rûmilidir (Resim:157). Etrafında bir sıra altın tahrirden sonra, dilim aralarında tığlar bulunmaktadır.

Kapak içlerinde bezeme bulunmamaktadır ve düz kağıtla kaplanmıştır (Resim:158).

DEĞERLENDİRME: Eserin ketebe kaydı bulunmamaktadır. Gerek cildin yekşah olması ve gerekse kullanılan noktalar(salyangoz motifleri) XVIII. yüzyıl özelliği olduğundan cildimizi Örnek: 23 (Env.No: 4075) ve Örnek: 24 (Env.No: 3780)'te olduğu gibi XVIII. yüzyıla tarihlendirebilmekteyiz.

ÖRNEK NO.	: 26
RESİM NO.	: 159, 160, 161, 162, 163, 164.
ÇİZİM NO.	: 50, 51.
ESERİN ADI	: Mûcibü'n-Nida ila Şerhi Katri'n-Neda
DİL \ KONU	: Arapça/ Gramer(Nahv ve Sarf) Konuları
ENVANTER NO.	: 4101
ÖLÇÜLER	: Cild ve Kâğıt: 150x205 mm. Yazı: 90x155 mm.
VARAK (YAPRAK) SAYFA	:117
KETEBESİ (TARİH)	:1087/1676-1677
MÜELLİFİ	: Ahmed b.Muhammed el-Hamidi
HATTÂTI	: ----
MÜZEHHİBİ	: ----
MALZEME VE RENGİ	:Kahverengi, Sahtiyan
CİLD ÇEŞİDİ	: Yekşah Taklidi Boyama
İNCELEME TARİHİ	: 25.12.2012
BUGÜNKÜ DURUMU	: Eser oldukça iyi durumdadır (Resim:159, 160).
CİLDİN ANLATIMI	: Yekşah taklidi boyama bir cildir.

Zencirek bulunmamaktadır (Resim:161).

Köşebentler klâsik formdadır ve dışında çok ince bir cetvel içinde rûmiler etrafında tığlar bulunmaktadır. Uzun kenar ortalarında 3 gülçe ucunda tığdan müteşekkil birer çintemani görülmektedir (Resim:161).

Şemsesi klâsik, dilimli, 17. yüzyıl karakterinde şişkin dikdörtgen formdadır ve merkezi $\frac{1}{4}$ ayırma rûmilidir. Ortada bir ayırma rûminin etrafında simetri noktalarına yerleştirilmiş tepeliklerden çıkan sade rûmilerin arasında salyangoz motifleri görülmektedir. Şemsenin etrafında bir kalın bir ince tahrirden sonra dilim aralarında tığlar bulunmaktadır (Resim:162).

Salbek çok iri tepelik şeklindedir ve ½ rûmilidir. Etrafına şemse ve köşebentlerdeki tuğlardan yerleştirilmiştir.

Sertapta; iki çizginin suyolu şeklinde “S” çizerek devam ettiği bir bezeme bulunmaktadır. Dudaklarda ise, birer sıra halinde yukarıdan aşağıya doğru dizilmiş yaprak motifleri görülmektedir (Resim:163).

Mikleb zencireği ve köşebentleri kapaklarla aynı karakterdedir. Mikleb şemsesi; farklı formlardaki dört tepelikten çıkan karşılıklı sade rûmîlerle bezenmiştir(Resim:163).

İç kapakta bezeme bulunmamaktadır ve ebrulu kağıtla kaplanmıştır (Resim:164).

DEĞERLENDİRME: Eserin ketebe kaydı bulunmaktadır ve 1087/1676-1677 tarihlidir. Eserin ketebesine ve 17. yüzyıl karakterindeki dikdörtgen şemseye bakarak cildi; XVII. yüzyıla tarihlendirebilirsek de cildi Örnek: 24 (Env. No: 3780) ve Örnek: 25 (Env.No: 3998)’e olan benzerliği sebebiyle XVIII. yüzyıla tarihlendirebilmekteyiz.

IV. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Katalogda verilen örneklerin incelenmesi ve değerlendirilmesi sonucunda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Çalışmamızda **4** örnek (22, 23, 24, 26) dışında bütün eserlerin kapakları orijinaldir. Eserlerden **1** tanesinin (7) ise ön kapağı yoktur.

Kütüphane envanter defteri kayıtlarına göre **14** örneğin (4, 5, 6, 8, 11, 12, 13, 16, 17, 19, 22, 23, 24, 26) ketebe kaydı bulunmaktadır. **12** örneğin (1, 2, 3, 7, 9, 10, 14, 15, 18, 20, 21, 25) ise ketebe kaydı bulunmamaktadır.

Kütüphane envanter defteri kayıtlarına göre **25** tane örneğin (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26) müellif kaydı bulunmaktadır. Sadece **1** eserin (19) müellif kaydı bulunmamaktadır. Müzehhip kaydına rastlanılamamıştır.

1 Örneğin (17) mikleb şemsesinde imza ketebesine vardır. Yine **1** örneğin (5) sertabında yazı vardır.

Bu eserlerde kullanılan dil **18** örnekte (3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 17, 18, 21, 22, 23, 25, 26) Arapça, **8** örnekte (1, 2, 13, 14, 16, 19, 20, 24) Osmanlı Türkçesi'dir.

Örneklerin hepsinde kullanılan yapım malzemesi sahtiyandır.

Katalogda kullanılan örneklerden **7** tanesi (1, 4, 12, 13, 14, 15, 18) XVI. yüzyıla, **2** tanesi (20, 21) XVII. yüzyıla, **8** tanesi(5, 7, 9, 22, 23, 24, 25, 26) XVIII. yüzyıla aittir. **9** Örnek (2, 3, 6, 8, 10, 11, 16, 17, 19) ise XVIII. yüzyılda yapılmış XVI. yüzyıl karakterindedir. Bu çalışmadaki cildler bize XVIII. yüzyılda yeniden klasiğe dönüş çabalarıyla XVI.yüzyıl karakterinde cildler yapıldığını göstermektedir.

Cildlerin dış kapağında kullanılan renkler ve renklerin dağılımları şöyledir: kahverengi, açık kahverengi, koyu kahverengi, siyaha yakın koyu kahverengi, kızıl kahverengi, koyu vişneçürüğü, kestane rengi, koyu kestane rengi ve kırmızı. **4** Örnek (15, 18, 21, 26) kahverengi, **1** örnek (10) açık kahverengi, **11** örnek (1, 2, 4, 5, 7, 9, 11, 16, 19, 20, 25) koyu kahverengi, **1** örnek (23) siyaha yakın koyu kahverengi, **4** örnek (3, 12, 13, 17) kızıl kahverengi, **1** örnek (24) koyu vişneçürüğü, **1** örnek (8) kestanerengi, **1** örnek (22) koyu kestanerengi, **2** örnek (6, 14) kırmızıdır.

Örneklerden **24** tanesi (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25) klâsik şemseli, **2** tanesi 17. yüzyıl karakterinde dikdörtgen şemseli (23, 26)'dir. **4** örnek(22, 23, 24, 25) yekşâh, **1** tanesi (26) ise yekşah taklidi-boyama cildir.

Genel karakter itibariyle örneklerden 9 tanesi (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9) bulutlu- nebati, 12 tanesi (10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21) nebati ve 5 tanesi (22, 23, 24, 25, 26) rûmî

şemselidir. Bulutlu-nebati olanlarda; ortabağ bulut, ayırma bulut, serpme bulut, dolantı bulut, penç hatai, goncagül ve yaprak motifleri bulunurken; nebati olanlarda penç, goncagül, berk-i itrî, hatai ve yaprak çeşitleri görülmektedir. İsmi zikredilen bu motiflerin kullanımı örneklere göre değişmektedir.

Örneklerin **7** tanesi (1, 2, 5, 8, 12, 13, 9) mülemmâ şemseli, **18** tanesi (3, 4, 6, 7, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25) mülevven şemselidir.

Örneklerden **11** tanesinin (1, 4, 5, 12, 14, 16, 17, 20, 23, 24, 26) iç kapağı düz kağıtla, **2** tanesinin (21, 26) ebrûlu kağıtla, **12** tanesinin (2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 18, 19, 22) iç kapağı deriyle, **1** tanesinin (15) de yeşil bezle kaplanmıştır. Deriyle kaplı olanların hepsinde bezeme mevcuttur.

Örneklerin tamamı motif tahlili yapılacak kadar iyi durumdadır. Tamirden geçen kitaplar bile yeniden tamir edilecek hale gelmiştir. Eserlerden sadece **1** tanesinin (7) ön kapağı yoktur.

Örneklerden **24** tanesinde (1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25) zencirek bulunmaktadır. Bu zencireklerin dağılımı ise şöyledir: **1** tanesi (13) 1 kademeli sarmal zencirek, **7** tanesi (1, 2, 8, 15, 17, 18, 24,) 2 kademeli sarmal zencirek, **3** tanesi (5, 9, 16) 3 kademeli sarmal zencirek, **8** tanesi (7, 12, 14, 19, 20, 21, 22, 25,) 4 kademeli sarmal zencirek, **3** tanesi (4, 6, 23,) 5 kademeli sarmal zencirek. Sadece **2** örnekte (10, 11) 2 sıra zencirek kullanılmıştır. **1** örneğin (3) ise tamir nedeniyle zencireğinin olup olmadığı bilinmemektedir. **1** örnekte (26) zencirek bulunmamaktadır.

Dış kapakta kullanılan köşebentlerin dağılımı şöyledir: **19** tane eser (1, 2, 3, 4, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 23, 26) klâsik tarzda, **3** tanesi (8, 9, 20) düz cetvellidir. **4** tane eserin (5, 21, 24, 25) ise köşebendi yoktur.

Dış kapakta kullanılan şemselerden sadece **2** tanesi (23, 26) 17. yüzyıl karakterinde dikdörtgen tarzındadır. Geriye kalanların hepsi klâsik tarz dilimli oval şemselidir.

Örneklerin **16** tanesinde (4, 5, 8, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 20, 23, 25, 26) mikleb bulunmaktadır. Bunlardan **3** tanesinin (17, 19, 21) miklebi muhdestir. **7** tanesinde (1, 2, 3, 7, 12, 18, 22) mikleb yoktur. **3** tanesinin (6, 10, 24) ise miklebi kopmuştur. **1** Örnekte (15) miklebin büyük kısmı yeşil bezle kaplanmıştır.

Sonuç olarak; Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'nde bulunan Halil Hamid Paşa Koleksiyonu zengin birkoleksiyondur. Her ne kadar eserlerin bir kısmı yeşil bezle kaplanmışsa da ve bu bezin altında nasıl bir cildin yer aldığı bilinmemekte ise de Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'nde san'at değeri taşıyan Isparta cildlerinin sayısı oldukça çoktur. San'at değeri taşıyan bu cildlerin çoğunluğunu Osmanlı dönemine ait cildler oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra katalogda; Anadolu Selçuklu ve bu karakteri taşıyan eserler az sayıda mevcuttur. Ebrûlu cildlerin sayısı ise azımsanmayacak kadar çoktur. Kısacası; daha önce çalışılmamış olan

bu koleksiyonun cild sana'atı açısından kıymetli örnekler barındırdığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Cild alanında yapılan bu tarz çalışmalar arttıkça elde edilecek verilerle, köklü bir tarihi olan bu san'at dalımıza ait güzel örneklerin gün yüzüne çıkacağı ve kıymetinin daha da iyi anlaşılacağı kanaatini taşımaktayız.

V. BİBLİYOGRAFYA

Ana Britannica Ansiklopedisi,

AKKUŞ Mustafa,

ARITAN Ahmet Saim,

.....,

.....,

.....,

.....,

.....,

.....,

ARSEVEN Celal Esat,

BALKANAL Zeynep,

BEYDİLLİ Kemal,

“Ciltçilik”, C.VI, İstanbul 1987, s.1.

Halil Hamit Paşa'nın Hayatı, Islahatı Ve Islahatına Ulemânın Tavrı, S.D.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2001.

“Anadolu Selçuklu Cild San'atı'nın Özellikleri”, *I-II Milli Selçuklu Kültür Ve Medeniyeti Semineri Bildirileri*, Konya 1993, ss. 181-187.

“Ciltçilik”, *T.D.V. İ.A*, C.VII, İstanbul 1993, s.s. 551-557.

“Anadolu Selçuklu Cilt Sanatı”, *Türkler*, C.VII, Ankara 2002, ss. 933-943.

“Anadolu Selçuklu Ve Bu Üslubu Taşıyan Cildlerde Zencirek Tipolojisi Denemesi”, *İstem*, S.1, 2003, ss. 85-102.

“Orta Asya'dan Anadolu'ya Türk Cild San'atı”, *Sanatta Anadolu Asya İlişkileri*, Ankara 2006, ss.25-33.

Karamanoğulları Cild San'atı, Konya 2008.

“Türk Cild San'atı”, *Türk Kitap Medeniyeti*, İstanbul 2008, ss. 62-93.

“Cild”, *Sanat Ansiklopedisi*, İstanbul 1958. ss.341-348.

“Bilgi Ve Sanatı Kaplayan Sanat: Ciltçilik”, *Türkler Ansiklopedisi*, C.XII, Ankara 2002, ss. 341-347.

“Halil Hamîd Paşa”, *T.D.V.İ.A*, C.XV, İstanbul 1997, s.s. 316-318.

- BİROL İnci, DERMAN Çiçek,
CUNBUR Müjgân,
ÇİĞ Kemal,
DOĞAN Kadriye,
DÜLGER Fazilet,
ERÜNSAL İsmail E.,
ÖZEN Mine Esiner,
ÖZKEÇECİ İlhan, ÖZKEÇECİ Şule Bilge,
ÖZÖNDER Hasan,
TANINDI Zeren,
UZUNÇARŞILI İsmail Hakkı,
- Türk tezyîni San'atlarında Motifler Motifs in Turkish Decorative Arts*, İstanbul 2001,
“Türkler’de Cild San’atı”, *Türk Dünyası El Kitabı*, C.II, Ankara 1992, ss.452-463.
“Türk Kitap Kapları”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.4, Ankara 1953, ss.1-20.
Ankara Etnografya Müzesi’nde Bulunan Bazı Cild Örnekleri, S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2008.
Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya Yazmaları Cild Örnekleri, S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2008.
“Halil Hamîd Paşa Kütüphanesi”, *T.D.V.İ.A*, C.XV, İstanbul 1997, s.s.318.
Türk Cilt San’atı, Ankara 1998.
Türk Sanatında Tezhip, İstanbul 2007.
Ansiklopedik Hat Ve Tezhip Sanatları Deyimleri, Terimler Sözlüğü, Konya 2003.
“Osmanlı Sanatında Cilt”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, C.XI, Ankara 1999, ss. 103-107.
“Sadrâzam Halil Hamid Paşa”, *Türkiyat Mecmuası*, C.V., İstanbul 1936, s.s.213-267.

VI. RESİMLER

VI.1. Resimler Listesi

Resim: 1. Deri Cild.

Resim: 2. Murassa Cild.

Resim: 3. Ebrûlu (Kağıt) Cild.

Resim: 4. Lake Cild.

Resim: 5. Alttan Ayırma Şemseli Cild.

Resim: 6. Üstten Ayırma Şemseli Cild.

Resim: 7. Mülemmâ' Şemseli Cild.

Resim: 8. Mülevven Şemseli Cild.

Resim: 9. Soğuk Şemseli Cild.

Resim: 10. Müşebbek Şemseli Cild.

Resim: 11. Zerbahar Cild.

Resim: 12. Yekşâh Cild.

Resim: 13. Zerdûz Cild.

Resim: 14. Çarkûşe Cild.

Resim: 15, Örnek: 1. Şerhu Delâi'li-l Hayrât ve Şevâriki'l-Envâr, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3700, Ön Kapak.

Resim: 16, Örnek: 1. Şerhu Delâili'l-Hayrât ve Şevâriki'l-Envâr, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3700, Ön Kapak Zencirek, Köşebent Detay.

Resim: 17, Örnek: 1. Şerhu Delâili'l-Hayrât ve Şevâriki'l-Envâr, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3700, Ön Kapak Şemse, Salbek Detay.

Resim: 18, Örnek: 1. Şerhu Delâili'l-Hayrât ve Şevâriki'l-Envâr, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3700, Ön İç Kapak.

Resim: 19, Örnek: 2. Behcetü'l-Fetevâ, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3761, Ön Kapak.

Resim: 20, Örnek: 2. Behcetü'l-Fetevâ, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3761, Arka Kapak.

Resim: 21, Örnek: 2. Behcetü'l-Fetevâ, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3761, Ön Kapak, Zencirek, Köşebent Detay.

- Resim: 22, Örnek: 2.** Behcetü'l-Fetevâ, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3761, Arka Kapak, Şemse Detay.
- Resim: 23, Örnek: 2.** Behcetü'l-Fetevâ, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3761, Arka İç Kapak.
- Resim: 24, Örnek: 3.** Fetâva'l-Hayriyye li-Nefci'l-Beriyye, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4002, Ön Kapak.
- Resim: 25, Örnek: 3.** Fetâva'l-Hayriyye li-Nefci'l-Beriyye, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4002, Arka Kapak.
- Resim: 26, Örnek: 3.** Fetâva'l-Hayriyye li-Nefci'l-Beriyye, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4002, Arka Kapak Köşebent, Detay.
- Resim: 27, Örnek: 3.** Fetâva'l-Hayriyye li-Nefci'l-Beriyye, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4002, Arka Kapak Şemse, Detay.
- Resim: 28, Örnek: 3.** Fetâva'l-Hayriyye li-Nefci'l-Beriyye, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4002, Ön İç Kapak.
- Resim: 29, Örnek: 4.** Dürerü'l- Hukkâm fi Şerhi Gureri'l-Ahkâm, 973/1565- 1566, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4097, Ön Kapak.
- Resim: 30, Örnek: 4.** Dürerü'l- Hukkâm fi Şerhi Gureri'l-Ahkâm, 973/1565- 1566, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4097, Ön Kapak. Zencirek, Köşebent, Detay.
- Resim: 31, Örnek: 4.** Dürerü'l- Hukkâm fi Şerhi Gureri'l-Ahkâm, 973/1565- 1566, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4097, Ön Kapak, Şemse, Detay.
- Resim: 32, Örnek: 4.** Dürerü'l- Hukkâm fi Şerhi Gureri'l-Ahkâm, 973/1565- 1566, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4097, Sertab, Mikleb
- Resim: 33, Örnek: 4.** Dürerü'l- Hukkâm fi Şerhi Gureri'l-Ahkâm, 973/1565- 1566, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4097, Mikleb, Zencirek, Köşebent Detay.
- Resim: 34, Örnek: 4.** Dürerü'l- Hukkâm fi Şerhi Gureri'l-Ahkâm, 973/1565- 1566, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4097, Arka Kapak.
- Resim: 35, Örnek:5.** Mûcezi'l- Kânun li İbni Sina, 1146/1733-1734, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4484, Ön Kapak.
- Resim: 36, Örnek:5.** Mûcezi'l- Kânun li İbni Sina, 1146/1733-1734, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4484,Arka Kapak.
- Resim: 37, Örnek:5.** Mûcezi'l- Kânun li İbni Sina, 1146/1733-1734, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4484,Ön Kapak, Köşebent, Detay.
- Resim: 38, Örnek: 5.** Mûcezi'l- Kânun li İbni Sina, 1146/1733-1734, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4484, Sertab, Mikleb.

- Resim: 39, Örnek: 5.** Mûcezi'l- Kânun li İbni Sina, 1146/1733-1734, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4484, Sertab-Mikleb.
- Resim: 40, Örnek: 5.** Mûcezi'l- Kânun li İbni Sina, 1146/1733-1734, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4484, Ön İç Kapak.
- Resim: 41, Örnek: 6.** Tefsîru'l- Vasit Beyne'l-Veciz ve'l-Basit, 1164/1750-1751, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4005, Ön Kapak.
- Resim: 42, Örnek: 6.** Tefsîru'l- Vasit Beyne'l-Veciz ve'l-Basit, 1164/1750-1751, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4005, Arka Kapak.
- Resim: 43, Örnek: 6.** Tefsîru'l- Vasit Beyne'l-Veciz ve'l-Basit, 1164/1750-1751, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4005, Arka Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.
- Resim: 44, Örnek: 6.** Tefsîru'l- Vasit Beyne'l-Veciz ve'l-Basit, 1164/1750-1751, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4005, Arka Kapak, Şemse, Detay.
- Resim:45, Örnek: 6.** Tefsîru'l- Vasit Beyne'l-Veciz ve'l-Basit, 1164/1750-1751, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4005, Mikleb.
- Resim: 46, Örnek: 6.** Tefsîru'l- Vasit Beyne'l-Veciz ve'l-Basit, 1164/1750-1751, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4005, Arka İç Kapak.
- Resim: 47, Örnek: 7.** Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3975, Ön.
- Resim: 48, Örnek: 7.** Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3975, Arka Kapak.
- Resim: 49, Örnek: 7.** Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3975, Arka Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.
- Resim: 50, Örnek: 7.** Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3975, Arka Kapak, Şemse, Detay.
- Resim: 51, Örnek: 7.** Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3975, Arka İç Kapak.
- Resim: 52, Örnek: 8.** Şerhu Miftâhi'l-Ulûm, 1119/ 1707-1708, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4566, Ön Kapak.
- Resim: 53, Örnek: 8** Şerhu Miftâhi'l-Ulûm, 1119/ 1707-1708, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4566, Arka Kapak.
- Resim: 54, Örnek: 8.** Şerhu Miftâhi'l-Ulûm, 1119/ 1707-1708, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4566, Arka Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.
- Resim: 55, Örnek: 8.** Şerhu Miftâhi'l-Ulûm, 1119/ 1707-1708, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4566, Sertab, Mikleb.

- Resim: 56, Örnek: 8.** Şerhu Miftâhi'l-Ulûm, 1119/ 1707-1708, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4566, Mikleb, Detay.
- Resim: 57, Örnek: 8.** Şerhu Miftâhi'l-Ulûm, 1119/ 1707-1708, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4566, Arka İç Kapak.
- Resim: 58, Örnek: 9.** Hâşiye alâ Şerhi'l- Mutavvel, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4663, Ön Kapak.
- Resim: 59, Örnek: 9.** Hâşiye alâ Şerhi'l- Mutavvel, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4663, Arka Kapak.
- Resim: 60, Örnek: 9.** Hâşiye alâ Şerhi'l- Mutavvel, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4663, Ön Kapak, Şemse, Zencirek, Köşebent, Detay.
- Resim:61, Örnek: 9.** Hâşiye alâ Şerhi'l- Mutavvel, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4663, Mikleb.
- Resim: 62, Örnek: 9.** Hâşiye alâ Şerhi'l- Mutavvel, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4663, Mikleb, Zencirek, Detay.
- Resim: 63, Örnek: 9.** Hâşiye alâ Şerhi'l- Mutavvel, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4663, Arka İç Kapak.
- Resim: 64, Örnek: 10.** Tefsîru'l- Kur'âni'l- Kerîm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3977, Arka Kapak.
- Resim: 65, Örnek: 10.** Tefsîru'l- Kur'âni'l- Kerîm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3977, Arka Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.
- Resim: 66, Örnek: 10,** Tefsîru'l- Kur'âni'l- Kerîm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3977, Arka Kapak, Şemse, Detay.
- Resim: 67, Örnek: 10.** Tefsîru'l- Kur'âni'l- Kerîm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3977, Mikleb.
- Resim: 68, Örnek: 10.** Tefsîru'l- Kur'âni'l- Kerîm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3977, Mikleb, Zencirek, Köşebent, Detay.
- Resim: 69, Örnek: 10.** Tefsîru'l- Kur'âni'l- Kerîm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3977,Ön İç Kapak.
- Resim: 70, Örnek: 11.** Envâru't-Tenzil ve Esrârü't- Te'vil, 1172/ 1758-1759, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4016, Ön Kapak.
- Resim: 71, Örnek: 11.** Envâru't-Tenzil ve Esrârü't- Te'vil, 1172/ 1758-1759, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4016, Arka Kapak.
- Resim: 72, Örnek: 11.** Envâru't-Tenzil ve Esrârü't- Te'vil, 1172/ 1758-1759, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4016, Arka Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.

- Resim: 73, Örnek: 11.** Envâru't-Tenzil ve Esrârü't- Te'vil, 1172/ 1758-1759, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4016, Sertab, Mikleb.
- Resim: 74, Örnek: 11.** Envâru't-Tenzil ve Esrârü't- Te'vil, 1172/ 1758-1759, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4016, Mikleb, Zencirek, Köşebent, Detay.
- Resim: 75, Örnek: 11.** Envâru't-Tenzil ve Esrârü't- Te'vil, 1172/ 1758-1759, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4016, Ön İç Kapak.
- Resim: 76, Örnek: 12.** Fevâidü'ş-Şemmiye fi Şerhi'l- Ferâidi's-Senniye, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3969, Ön Kapak.
- Resim: 77, Örnek: 12.** Fevâidü'ş-Şemmiye fi Şerhi'l- Ferâidi's-Senniye, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3969, Arka Kapak.
- Resim: 78, Örnek: 12.** Fevâidü'ş-Şemmiye fi Şerhi'l- Ferâidi's-Senniye, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3969, Arka Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.
- Resim: 79, Örnek: 12.** Fevâidü'ş-Şemmiye fi Şerhi'l- Ferâidi's-Senniye, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3969, Arka Kapak, Şemse, Detay.
- Resim: 80, Örnek: 12.** Fevâidü'ş-Şemmiye fi Şerhi'l- Ferâidi's-Senniye, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3969, Ön İç Kapak.
- Resim: 81, Örnek: 13.** Dîvan, 964/1556- 1557, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3718, Ön Kapak.
- Resim: 82, Örnek: 13.** Dîvan, 964/1556- 1557, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3718, Arka Kapak.
- Resim: 83, Örnek: 13.** Dîvan, 964/1556- 1557, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3718, Ön Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.
- Resim: 84, Örnek: 13.** Dîvan, 964/1556- 1557, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3718, Arka Kapak, Şemse, Detay.
- Resim: 85, Örnek: 13.** Dîvan, 964/1556- 1557, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3718, Mikleb.
- Resim: 86, Örnek: 13.** Dîvan, 964/1556- 1557, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3718, Arka İç Kapak.
- Resim: 87, Örnek: 14.** Dîvan, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3716, Ön Kapak.
- Resim: 88, Örnek: 14.** Dîvan, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3716, Arka Kapak.
- Resim: 89, Örnek: 14.** Dîvan, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3716, Ön Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.

- Resim: 90, Örnek: 14.** Dîvan, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3716, Sertab, Mikleb.
- Resim: 91, Örnek: 14.** Dîvan, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3716, Mikleb, Şemse, Detay.
- Resim: 92, Örnek: 14.** Dîvan, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3716, Ön İç Kapak.
- Resim: 93, Örnek: 15.** Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4013, Ön Kapak.
- Resim: 94, Örnek: 15.** Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4013, Arka Kapak.
- Resim: 95, Örnek: 15.** Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4013, Ön Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.
- Resim: 96, Örnek: 15.** Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4013, Mikleb.
- Resim: 97, Örnek: 15.** Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4013, Mikleb, Köşebent, Detay.
- Resim: 98, Örnek: 15.** Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4013, Ön İç Kapak.
- Resim: 99, Örnek: 16.** Mir'âtü'l- Kâinat, 1135/1722-1723, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3702, Ön Kapak.
- Resim: 100, Örnek: 16.** Mir'âtü'l- Kâinat, 1135/1722-1723, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3702, Arka Kapak.
- Resim: 101, Örnek: 16.** Mir'âtü'l- Kâinat, 1135/1722-1723, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3702, Ön Kapak, Şemse, Detay.
- Resim: 102, Örnek: 16.** Mir'âtü'l- Kâinat, 1135/1722-1723, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3702, Sertab, Mikleb.
- Resim: 103, Örnek: 16.** Mir'âtü'l- Kâinat, 1135/1722-1723, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3702, Mikleb, Zencirek, Köşebent, Detay.
- Resim: 104, Örnek: 16.** Mir'âtü'l- Kâinat, 1135/1722-1723, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3702, Ön İç Kapak.
- Resim: 105, Örnek: 17.** En- Nihâye fî Garîbi'l-Hadîs, 1131/1718- 1719, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4038, Ön Kapak.
- Resim: 106, Örnek: 17.** En- Nihâye fî Garîbi'l-Hadîs, 1131/1718- 1719, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4038, Arka Kapak.

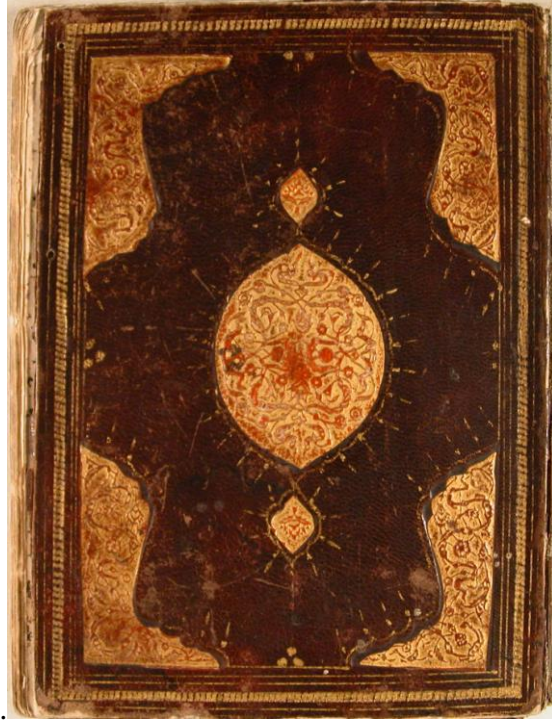
- Resim: 107, Örnek: 17.** En- Nihâye fi Garîbi'l-Hadîs, 1131/1718- 1719, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4038, Ön Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.
- Resim: 108, Örnek: 17.** En- Nihâye fi Garîbi'l-Hadîs, 1131/1718- 1719, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4038, Mikleb.
- Resim: 109, Örnek: 17.** En- Nihâye fi Garîbi'l-Hadîs, 1131/1718- 1719, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4038, Mikleb, Şemse, Detay.
- Resim: 110, Örnek: 17.** En- Nihâye fi Garîbi'l-Hadîs, 1131/1718- 1719, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4038, Ön İç Kapak.
- Resim: 111, Örnek: 18.** Şerhu'l- Kâfiye fi'n-Nahv, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4623, Ön Kapak.
- Resim: 112, Örnek: 18.** Şerhu'l- Kâfiye fi'n-Nahv, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4623, Arka Kapak.
- Resim: 113, Örnek: 18.** Şerhu'l- Kâfiye fi'n-Nahv, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4623, Arka Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.
- Resim: 114, Örnek: 18.** Şerhu'l- Kâfiye fi'n-Nahv, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4623, Arka Kapak, Şemse, Detay.
- Resim: 115, Örnek: 18.** Şerhu'l- Kâfiye fi'n-Nahv, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4623, Ön İç Kapak.
- Resim: 116, Örnek: 19.** Tercüme-i Ravzatü'l-Ahbab fi Siyeri'n-Nebi ve'l-Ashab, 1182/1768-1769, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4015, Ön Kapak.
- Resim: 117, Örnek: 19.** Tercüme-i Ravzatü'l-Ahbab fi Siyeri'n-Nebi ve'l-Ashab, 1182/1768-1769, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4015, Arka Kapak.
- Resim: 118, Örnek: 19.** Tercüme-i Ravzatü'l-Ahbab fi Siyeri'n-Nebi ve'l-Ashab, 1182/1768-1769, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4015, Arka Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.
- Resim: 119, Örnek: 19.** Tercüme-i Ravzatü'l-Ahbab fi Siyeri'n-Nebi ve'l-Ashab, 1182/1768-1769, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4015, Mikleb.
- Resim: 120, Örnek: 19.** Tercüme-i Ravzatü'l-Ahbab fi Siyeri'n-Nebi ve'l-Ashab, 1182/1768-1769, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4015, Mikleb.
- Resim: 121, Örnek: 19.** Tercüme-i Ravzatü'l-Ahbab fi Siyeri'n-Nebi ve'l-Ashab, 1182/1768-1769, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4015, Arka İç Kapak.
- Resim: 122, Örnek: 20.** Burhân-ı Kat'ı, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3709, Ön Kapak.
- Resim: 123, Örnek: 20.** Burhân-ı Kat'ı, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3709, Arka Kapak.

- Resim: 124, Örnek: 20.** Burhân-ı Kat'ı, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3709, Arka Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.
- Resim: 125, Örnek: 20.** Burhân-ı Kat'ı, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3709, Mikleb.
- Resim: 126, Örnek: 20.** Burhân-ı Kat'ı, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3709, Mikleb, Zencirek, Köşebent, Detay.
- Resim: 127, Örnek: 20.** Burhân-ı Kat'ı, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3709, Ön İç Kapak.
- Resim: 128, Örnek: 21.** Necâhu'l- Kâri Şerhu Sahihi'l-Buhâri, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4043, Arka Kapak.
- Resim: 129, Örnek: 21.** Necâhu'l- Kâri Şerhu Sahihi'l-Buhâri, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4043, Ön Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.
- Resim: 130, Örnek: 21.** Necâhu'l- Kâri Şerhu Sahihi'l-Buhâri, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4043, Ön Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.
- Resim: 131, Örnek: 21.** Necâhu'l- Kâri Şerhu Sahihi'l-Buhâri, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4043, Sertab, Mikleb.
- Resim: 132, Örnek: 21.** Necâhu'l- Kâri Şerhu Sahihi'l-Buhâri, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4043, Mikleb, Detay.
- Resim: 133, Örnek: 21.** Necâhu'l- Kâri Şerhu Sahihi'l-Buhâri, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4043, Mikleb, Şemse, Detay.
- Resim: 134, Örnek: 21.** Necâhu'l- Kâri Şerhu Sahihi'l-Buhâri, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4043, Arka Kapak.
- Resim: 135, Örnek: 22.** Tefsîru Ziyâin, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3997, Ön Kapak.
- Resim: 136, Örnek: 22.** Tefsîru Ziyâin, 1032/1622-1623, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3997, Arka Kapak.
- Resim: 137, Örnek: 22.** Tefsîru Ziyâin, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3997, Arka Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.
- Resim: 138, Örnek: 22.** Tefsîru Ziyâin, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3997, Arka Kapak, Şemse, Detay.
- Resim: 139, Örnek: 22.** Tefsîru Ziyâin, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3997, Ön İç Kapak.
- Resim: 140, Örnek: 23.** Müntehabu Sünenü'l-Akvâl ve'l-Efâl, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4075, Ön Kapak.

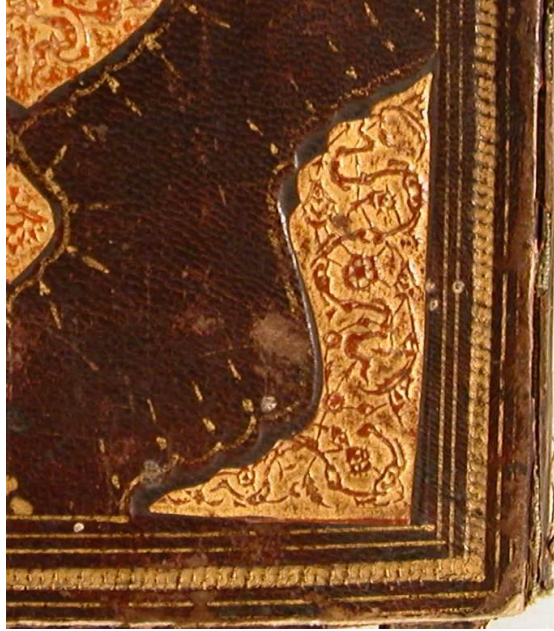
- Resim: 141, Örnek: 23.** Müntehabu Sünenü'l-Akvâl ve'l-Efâl, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4075, Arka Kapak.
- Resim: 142, Örnek: 23.** Müntehabu Sünenü'l-Akvâl ve'l-Efâl, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4075, Arka Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.
- Resim: 143, Örnek: 23.** Müntehabu Sünenü'l-Akvâl ve'l-Efâl, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4075, Ön Kapak, Şemse, Detay.
- Resim: 144, Örnek: 23.** Müntehabu Sünenü'l-Akvâl ve'l-Efâl, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4075, Salbek, Mikleb.
- Resim: 145, Örnek: 23.** Müntehabu Sünenü'l-Akvâl ve'l-Efâl, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4075, Mikleb, Zencirek, Köşebent, Detay.
- Resim: 146, Örnek: 23.** Müntehabu Sünenü'l-Akvâl ve'l-Efâl, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Kütüphanesi: 4075, Ön İç Kapak.
- Resim: 147, Örnek: 24.** Dururu'l-Hükkâm Şerhu Gureri'l- Ahkâm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3780, Ön Kapak.
- Resim: 148, Örnek: 24.** Dururu'l-Hükkâm Şerhu Gureri'l- Ahkâm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3780, Arka Kapak.
- Resim: 149, Örnek: 24.** Dururu'l-Hükkâm Şerhu Gureri'l- Ahkâm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3780, Arka Kapak, Zencirek, Detay.
- Resim: 150, Örnek: 24.** Dururu'l-Hükkâm Şerhu Gureri'l- Ahkâm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3780, Arka Kapak, Şemse, Detay.
- Resim: 151, Örnek: 24.** Dururu'l-Hükkâm Şerhu Gureri'l- Ahkâm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3780, Mikleb.
- Resim: 152, Örnek: 24.** Dururu'l-Hükkâm Şerhu Gureri'l- Ahkâm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3780, Mikleb, Zencirek, Şemse Detay.
- Resim: 153, Örnek: 25.** Şerhu Manzûme-i Siyer, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3998, Ön Kapak.
- Resim: 154, Örnek: 25.** Şerhu Manzûme-i Siyer, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3998, Arka Kapak.
- Resim: 155, Örnek: 25.** Şerhu Manzûme-i Siyer, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3998, Arka Kapak, Şemse, Detay.
- Resim: 156, Örnek: 25.** Şerhu Manzûme-i Siyer, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3998, Mikleb.
- Resim: 157, Örnek: 25.** Şerhu Manzûme-i Siyer, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3998, Mikleb, Şemse, Detay.

- Resim: 158, Örnek: 25.** Şerhu Manzûme-i Siyer, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3998, Ön İç Kapak.
- Resim: 159, Örnek: 26.** Mûcibü'n-Nida ila Şerhi Katri'n-Neda, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4101, Ön Kapak.
- Resim: 160, Örnek: 26.** Mûcibü'n-Nida ila Şerhi Katri'n-Neda, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4101, Arka Kapak.
- Resim: 161, Örnek: 26.** Mûcibü'n-Nida ila Şerhi Katri'n-Neda, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4101, Arka Kapak, Köşebent, Detay.
- Resim: 162, Örnek: 26.** Mûcibü'n-Nida ila Şerhi Katri'n-Neda, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4101, Arka Kapak, Şemse, Detay.
- Resim: 163, Örnek: 26.** Mûcibü'n-Nida ila Şerhi Katri'n-Neda, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4101, Mikleb.
- Resim: 164, Örnek: 26.** Mûcibü'n-Nida ila Şerhi Katri'n-Neda, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4101, Ön İç Kapak.

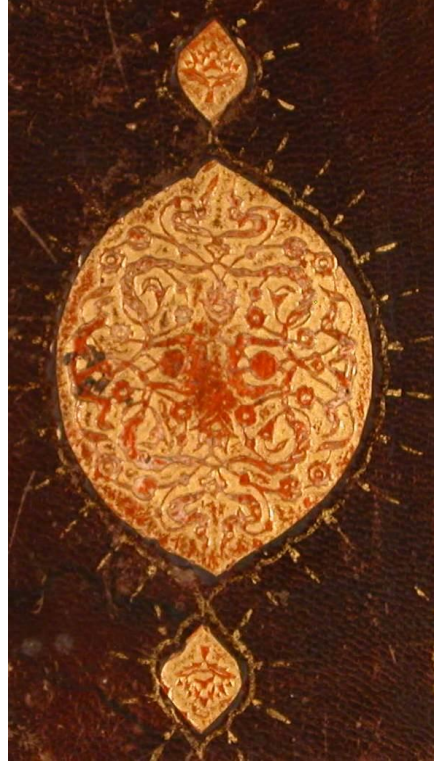
VI. 2. Resimler

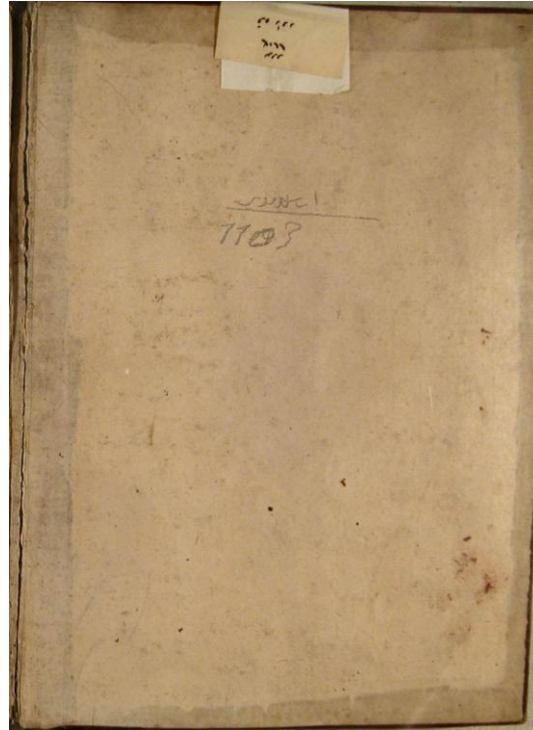
Resim: 15, Örnek: 1. Şerhu Delâi'li-l Hayrât ve Şevâriki'l-Envâr, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3700, Ön Kapak.

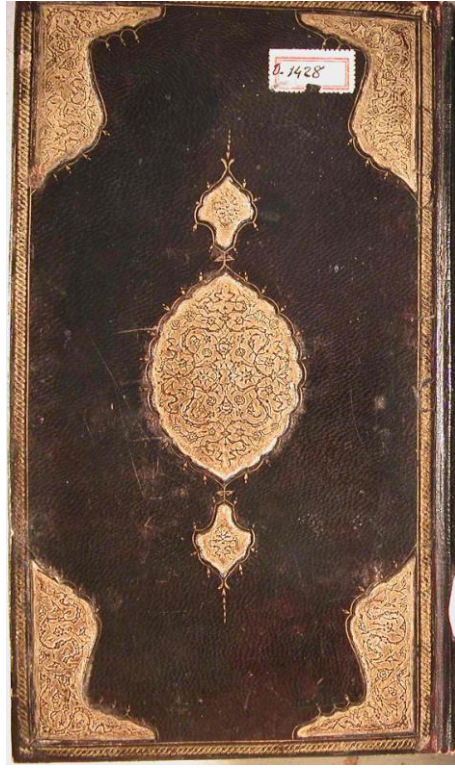
Resim: 16, Örnek: 1. Şerhu Delâili'l-Hayrât ve Şevâriki'l-Envâr, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3700, Ön Kapak Zencirek, Köşebent Detay.

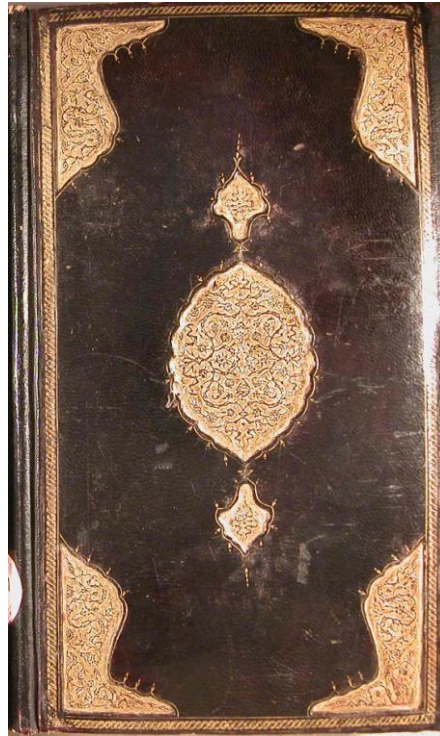
Resim: 17, Örnek: 1. Şerhu Delâili'l-Hayrât ve Şevâriki'l-Envâr, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3700, Ön Kapak Şemse, Salbek Detay.

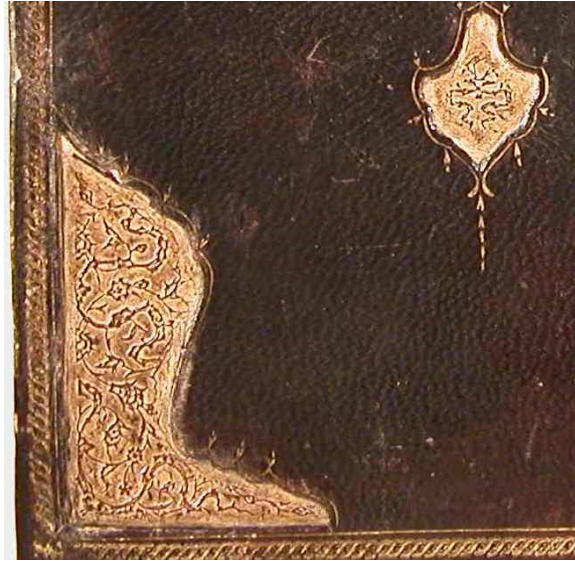
Resim: 18, Örnek: 1. Şerhu Delâili'l-Hayrât ve Şevâriki'l-Envâr, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3700, Ön İç Kapak.

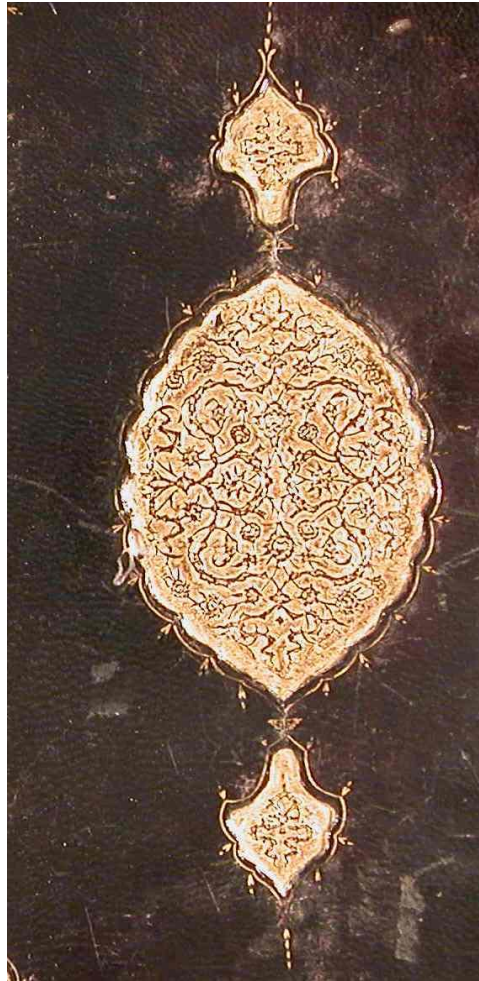
Resim: 19, Örnek: 2. Behcetü'l-Feteva, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3761, Ön Kapak.

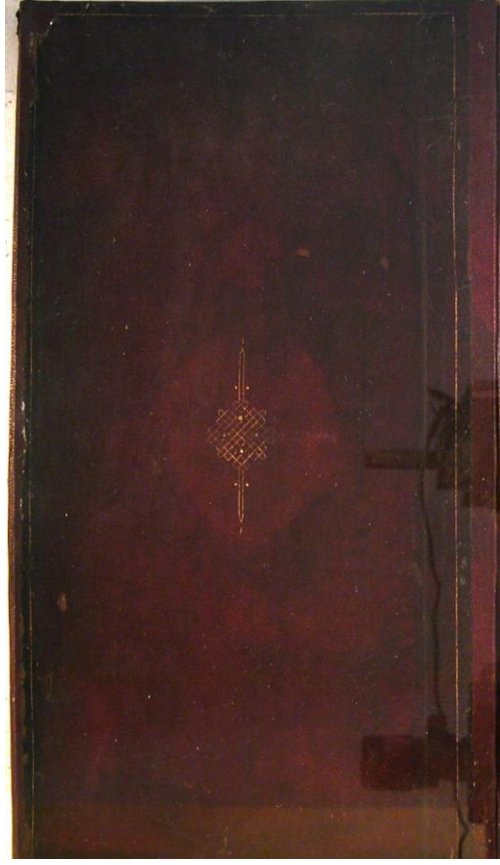
Resim: 20, Örnek: 2. Behcetü'l-Fetevâ, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3761, Arka Kapak.

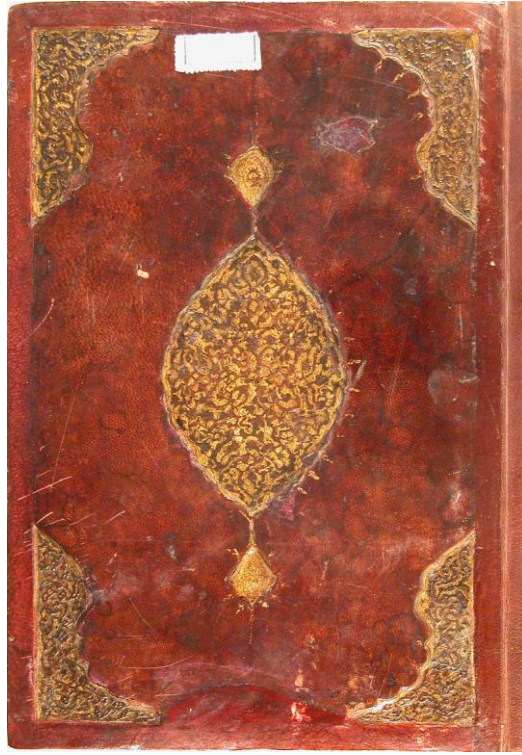
Resim: 21, Örnek: 2. Behcetü'l-Fetevâ, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3761, Ön Kapak, Zencirek, Köşebent Detay.

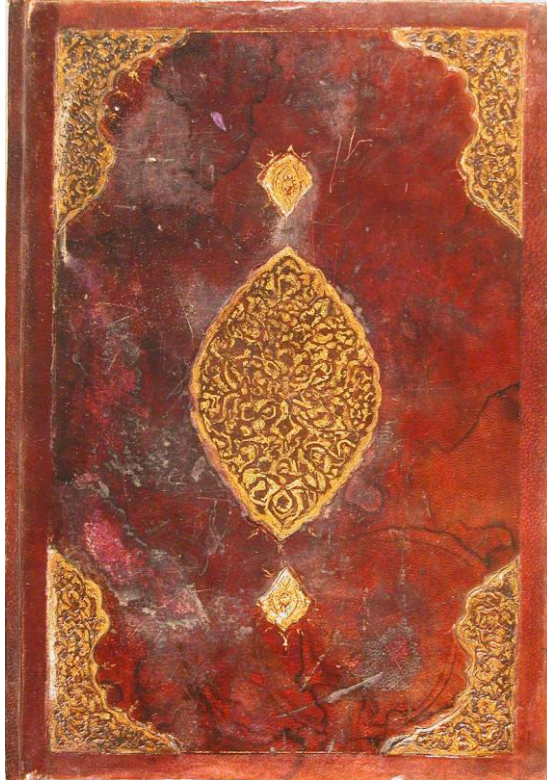
Resim: 22, Örnek: 2. Behcetü'l-Fetevâ, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3761, Arka Kapak, Şemse Detay.

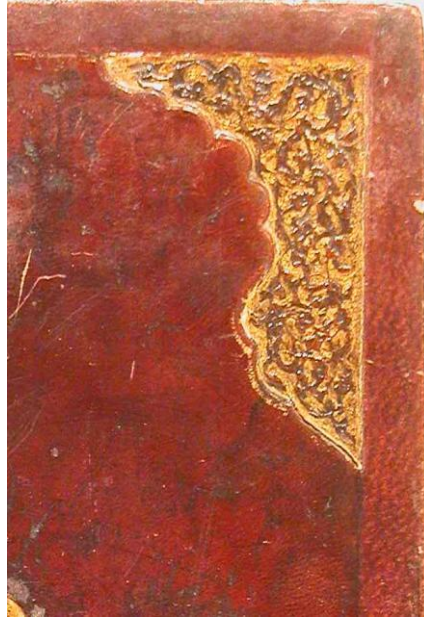
Resim: 23, Örnek: 2. Behcetü'l-Fetevâ, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3761, Arka İç Kapak.

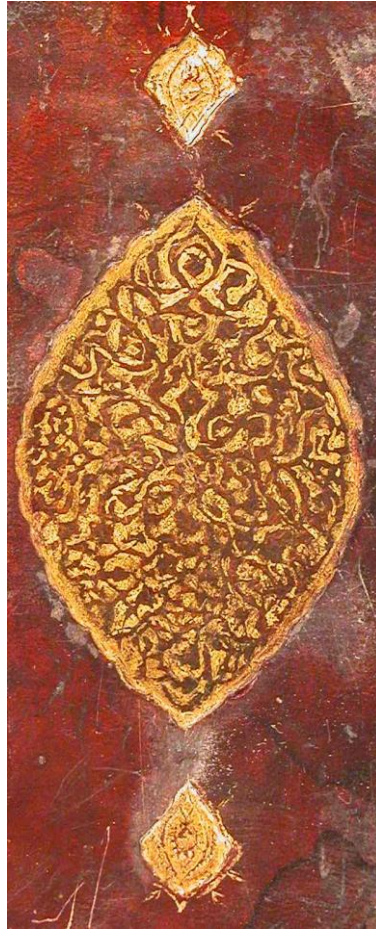
Resim: 24, Örnek: 3.Fetâva'l-Hayriyye li-Nefci'l-Beriyye, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4002, Ön Kapak.

Resim: 25, Örnek: 3. Fetâva'l-Hayriyye li-Nefci'l-Beriyye, 973/ 1565-1566, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4002, Arka Kapak.

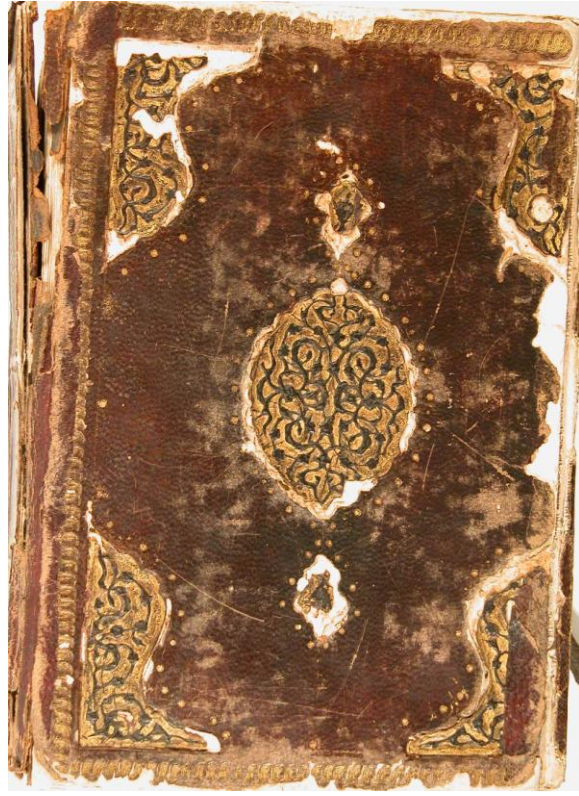
Resim: 26, Örnek: 3, Fetâva'l-Hayriyye li-Nefci'l-Beriyye, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4002, Arka Kapak Köşebent, Detay.

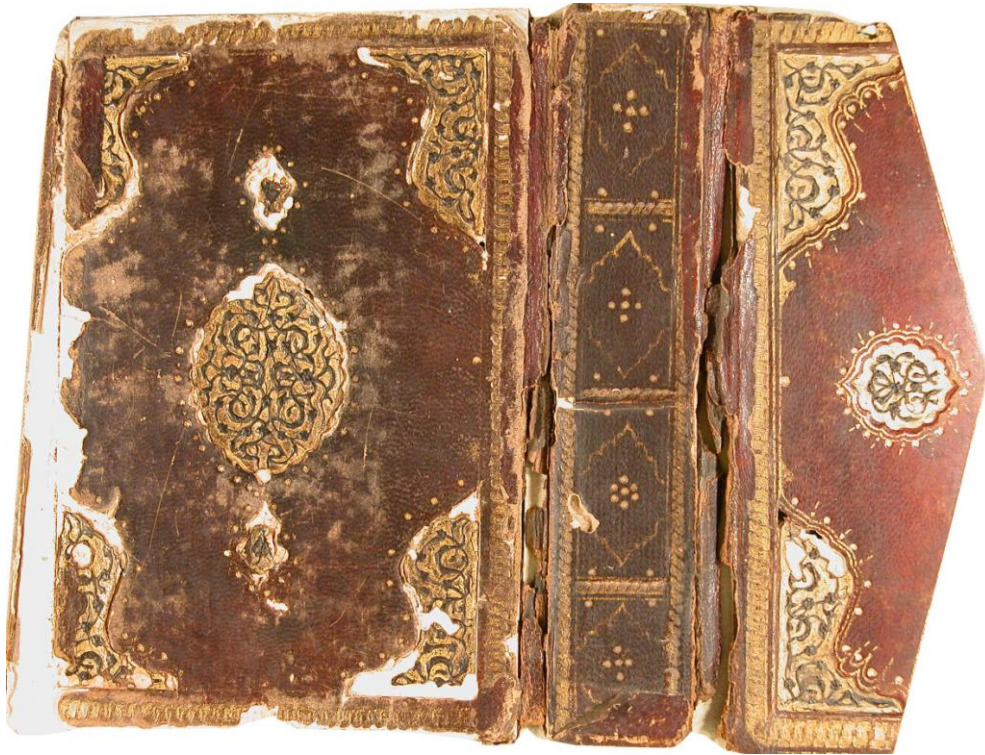
Resim: 27, Örnek: 3, Fetâva'l-Hayriyye li-Nefci'l-Beriyye, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4002, Arka Kapak Şemse, Detay.

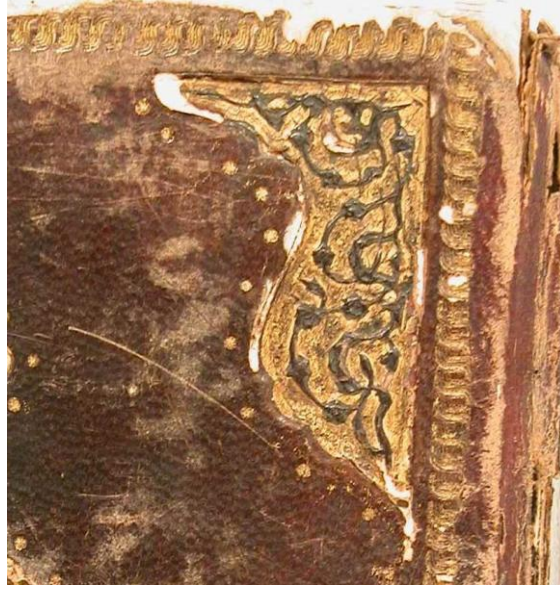
Resim: 28, Örnek: 3. Fetâva'l-Hayriyye li-Nefci'l-Beriyye, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge
Yazma Eserler Kütüphanesi: 4002, Ön İç Kapak.

Resim: 29, Örnek: 4. Dürerü'l- Hukkâm fi Şerhi Gureri'l-Ahkâm, 973/1565- 1566, Konya
Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4097, Ön Kapak.

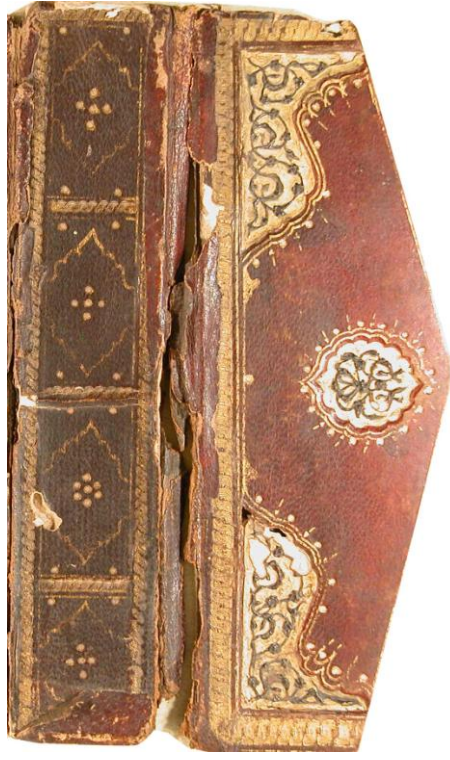
Resim: 30, Örnek: 4. Dürerü'l- Hukkâm fi Şerhi Gureri'l-Ahkâm, 973/1565- 1566, Konya
Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4097, Arka Kapak.

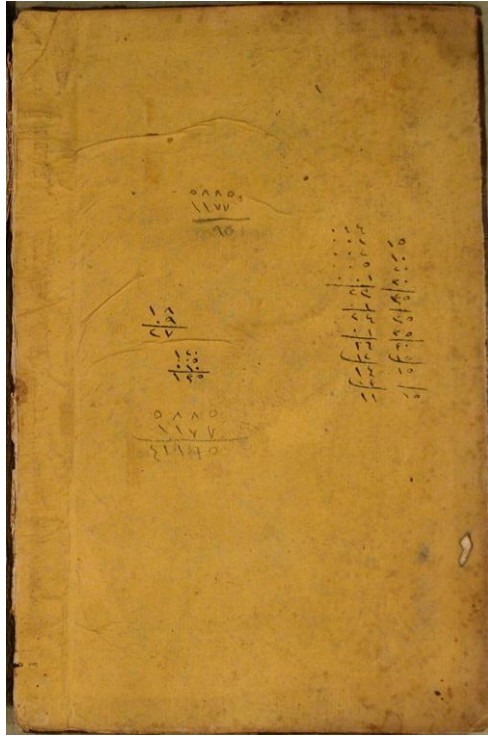
Resim: 31, Örnek: 4. Dürerü'l- Hukkâm fî Şerhi Gureri'l-Ahkâm, 973/1565- 1566, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4097, Ön Kapak. Zencirek, Köşebent, Detay.

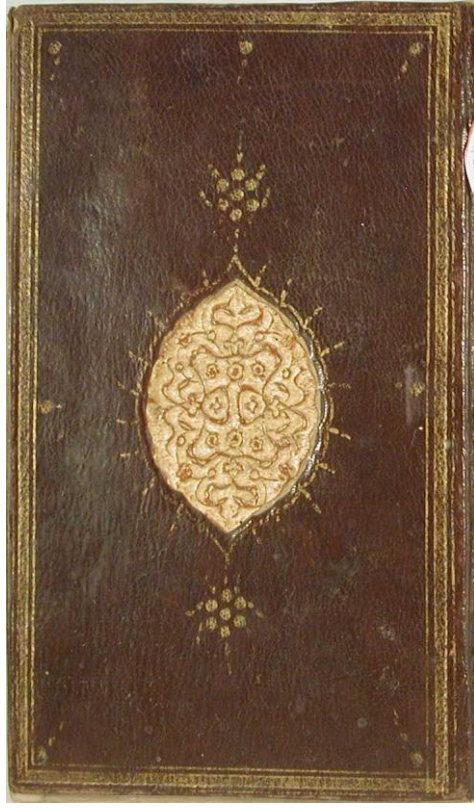
Resim: 32, Örnek: 4. Dürerü'l- Hukkâm fî Şerhi Gureri'l-Ahkâm, 973/1565- 1566, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4097, Ön Kapak, Şemse, Detay.

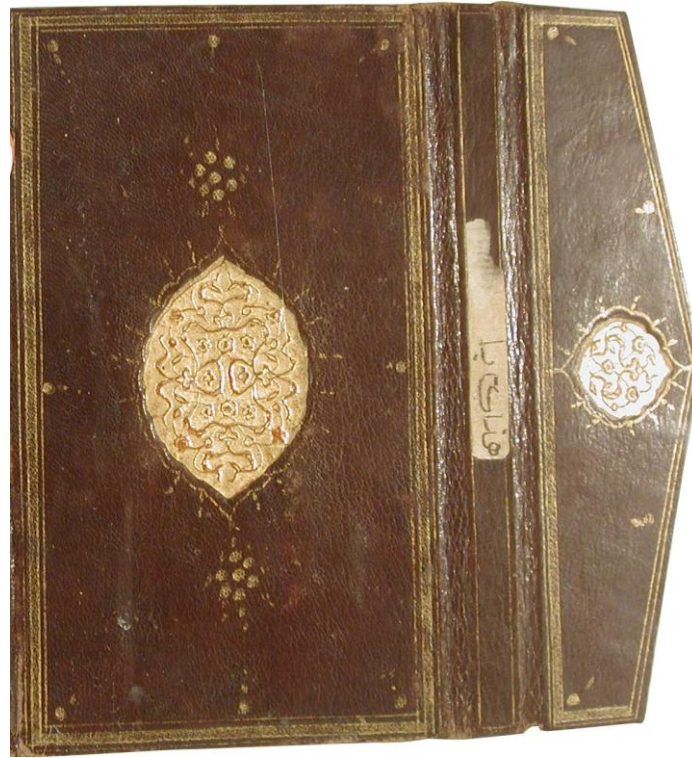
Resim: 33, Örnek: 4. Dürerü'l- Hukkâm fî Şerhi Gureri'l-Ahkâm, 973/1565- 1566, Konya
Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4097, Sertab, Mikleb..

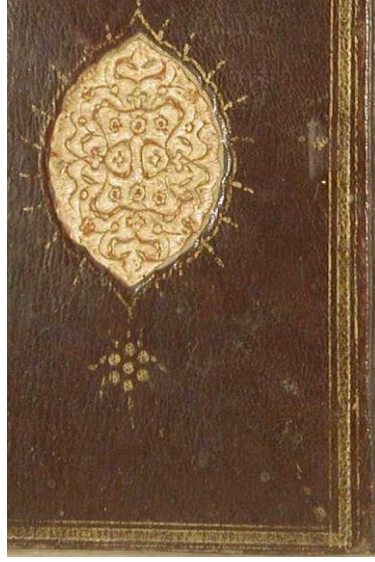
Resim: 34, Örnek: 4. Dürerü'l- Hukkâm fî Şerhi Gureri'l-Ahkâm, 973/1565- 1566, Konya
Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4097, Arka Kapak.

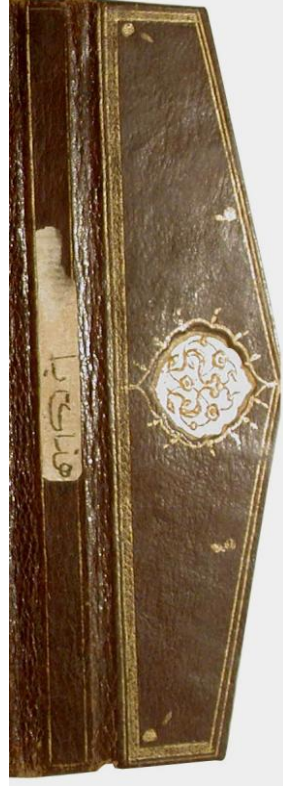
Resim: 35, Örnek:5. Mûcezi'l- Kânun li İbni Sina, 1146/1733-1734, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4484, Ön Kapak.

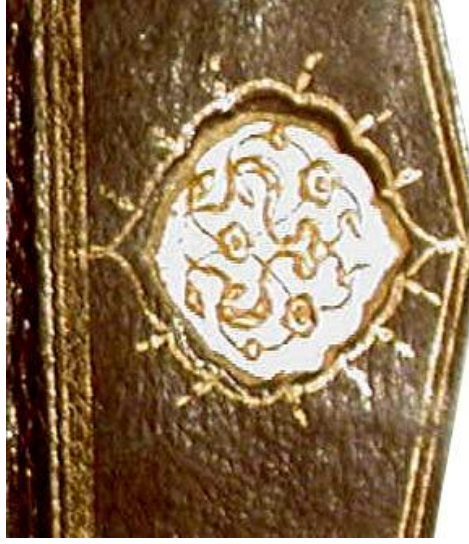
Resim: 36, Örnek:5. Mûcezi'l- Kânun li İbni Sina, 1146/1733-1734, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4484,Arka Kapak.

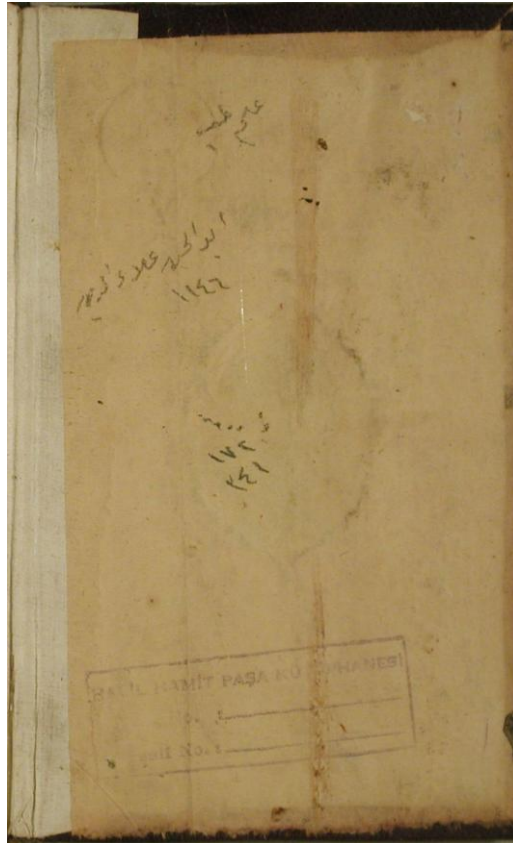
Resim: 37, Örnek:5. Mûcezi'l- Kânun li İbni Sina, 1146/1733-1734, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4484,Ön Kapak, Kōşebent, Detay.

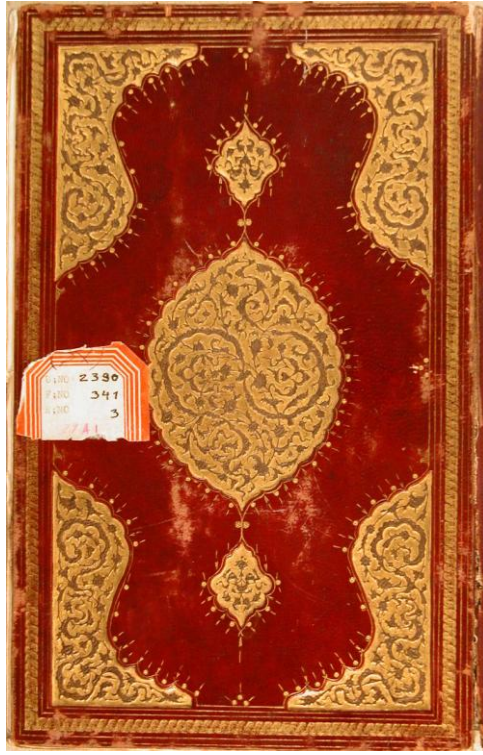
Resim: 38, Örnek: 5. Mûcezi'l- Kânun li İbni Sina, 1146/1733-1734, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4484, Sertab-Mikleb.

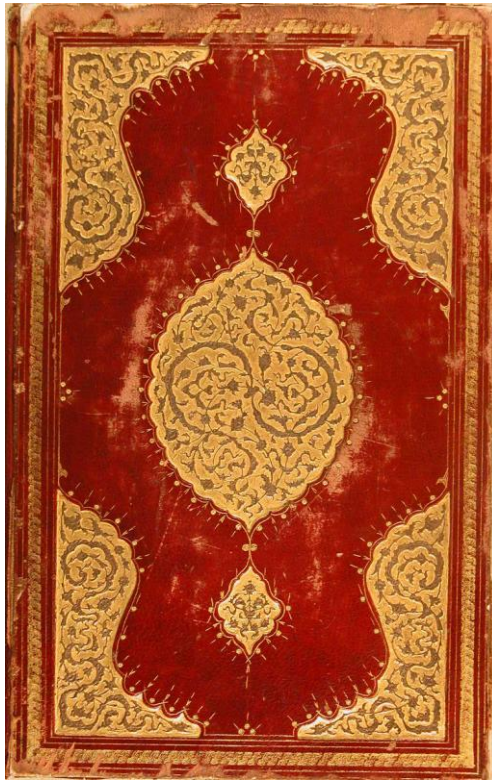
Resim: 39, Örnek: 5. Mûcezi'l- Kânun li İbni Sina, 1146/1733-1734, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4484, Sertab-Mikleb.

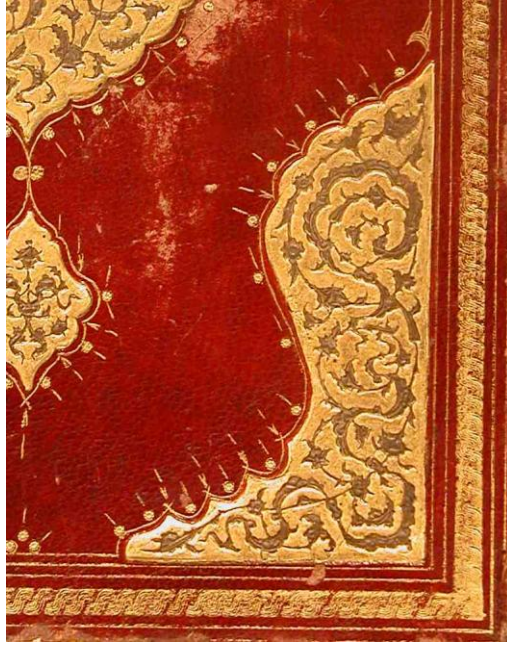
Resim: 40, Örnek: 5. Mûcezi'l- Kânun li İbni Sina, 1146/1733-1734, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4484, Ön İç Kapak.

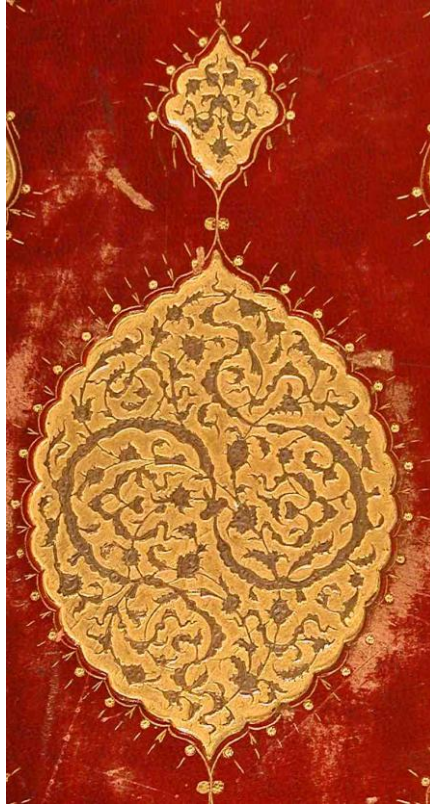
Resim: 41, Örnek: 6. Tefsîru'l- Vasit Beyne'l-Veciz ve'l-Basit, 1164/1750-1751, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4005, Ön Kapak.

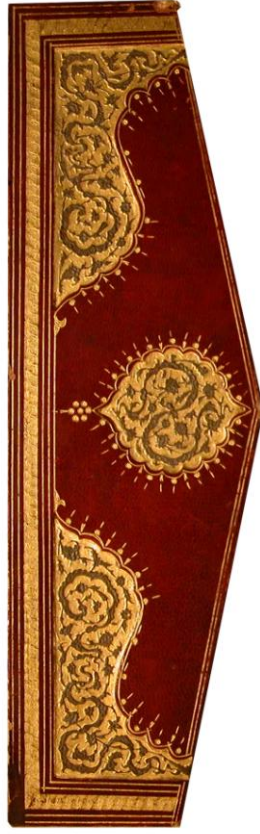
Resim: 42, Örnek: 6. Tefsîru'l- Vasit Beyne'l-Veciz ve'l-Basit, 1164/1750-1751, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4005, Arka Kapak.

Resim: 43, Örnek: 6. Tefsîru'l- Vasit Beyne'l-Veciz ve'l-Basit, 1164/1750-1751, Konya
Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4005, Arka Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.

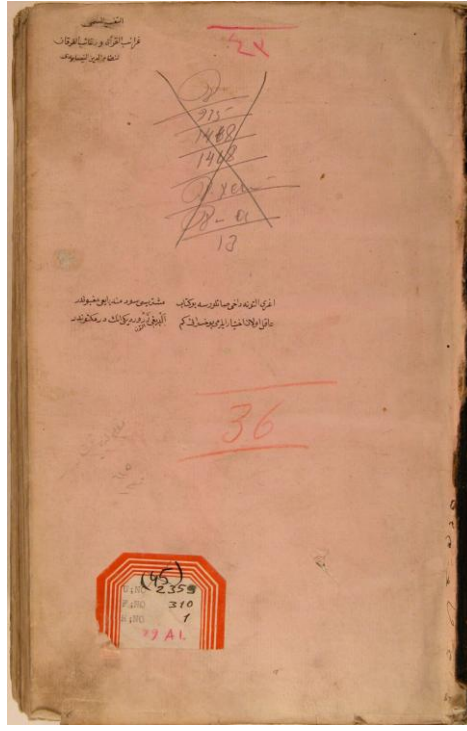
Resim: 44, Örnek: 6. Tefsîru'l- Vasit Beyne'l-Veciz ve'l-Basit, 1164/1750-1751, Konya
Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4005, Arka Kapak, Şemse, Detay.

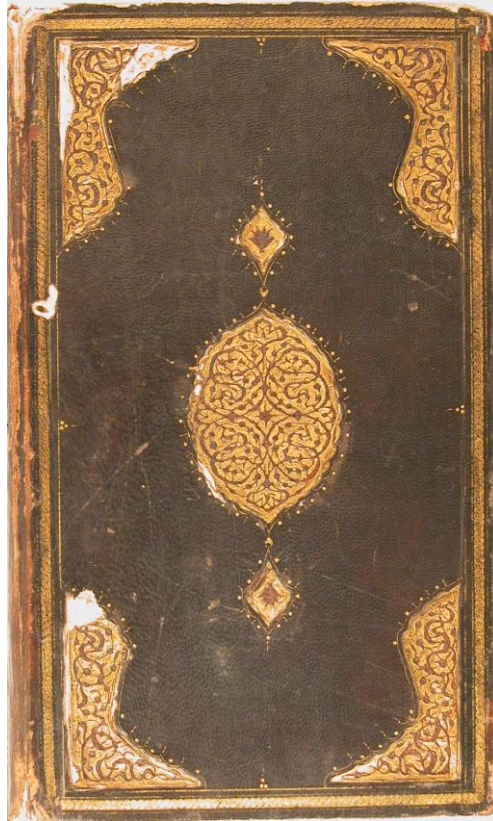
Resim:45, Örnek: 6. Tefsîru'l- Vasit Beyne'l-Veciz ve'l-Basit, 1164/1750-1751, Konya
Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4005, Mikleb.

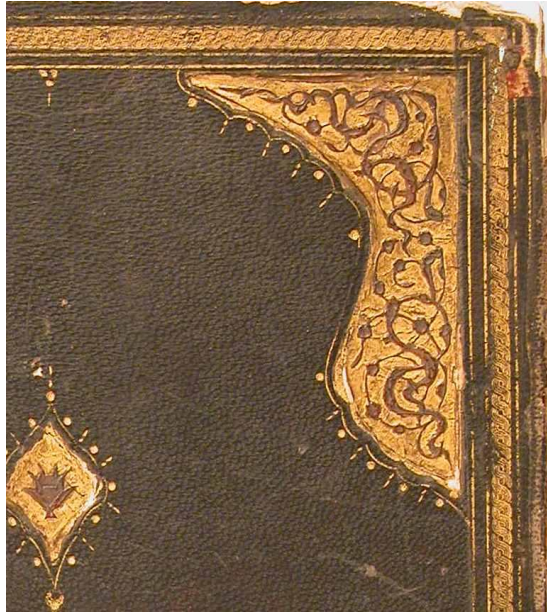
Resim: 46, Örnek: 6. Tefsîru'l- Vasit Beyne'l-Veciz ve'l-Basit, 1164/1750-1751, Konya
Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4005, Arka İç Kapak.

Resim: 47, Örnek: 7. Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3975, Ön.

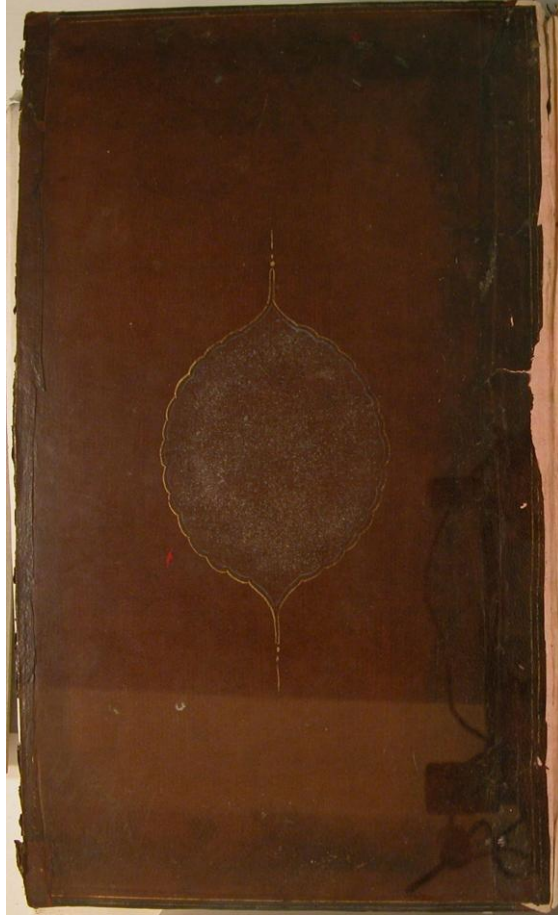
Resim: 48, Örnek: 7. Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3975, Arka Kapak.

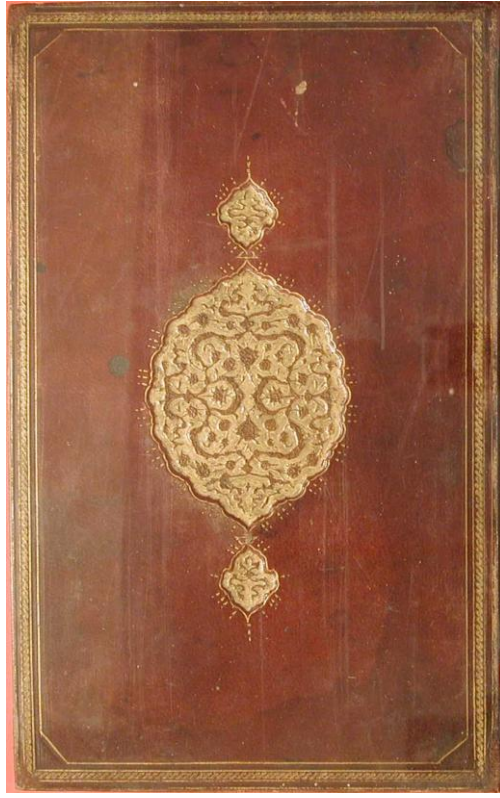
Resim: 49, Örnek: 7. Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3975, Arka Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.

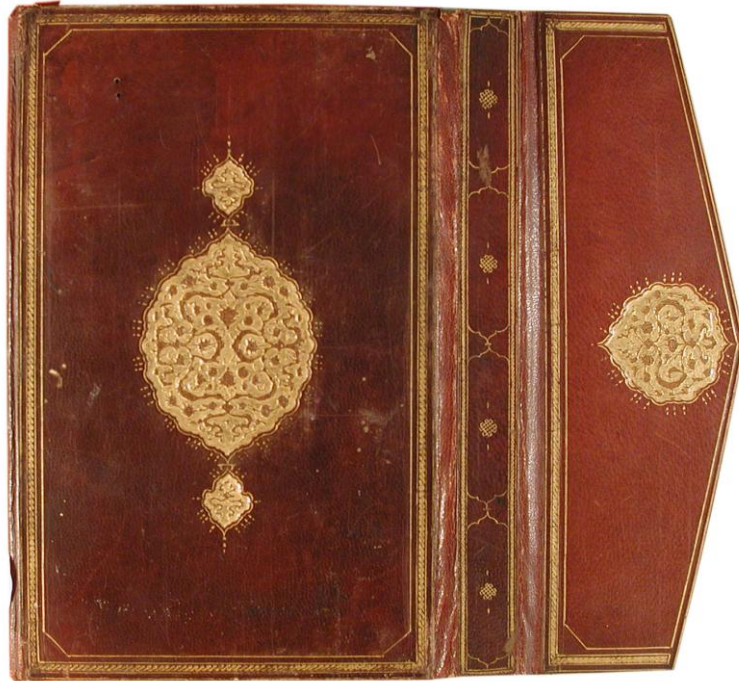
Resim: 50, Örnek: 7. Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3975, Arka Kapak, Şemse, Detay.

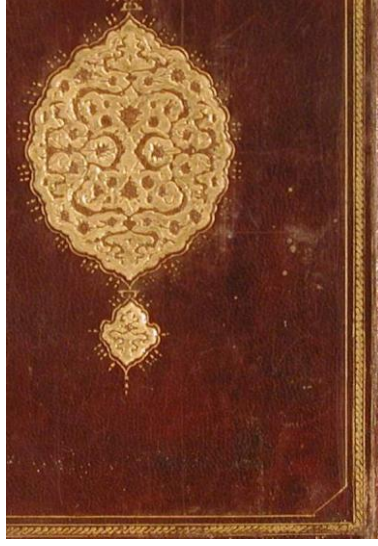
Resim: 51, Örnek: 7. Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3975, Arka İç Kapak.

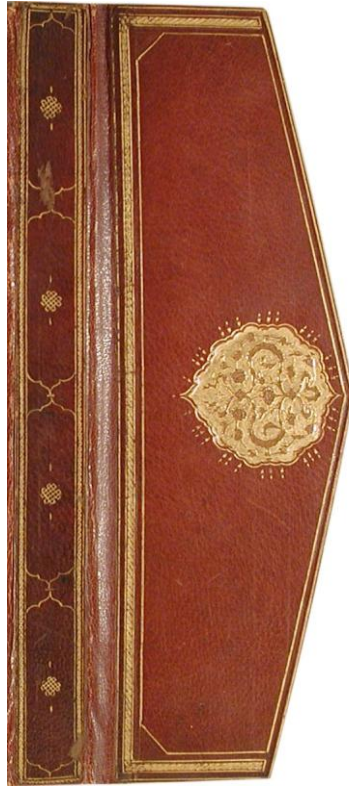
Resim: 52, Örnek: 8. Şerhu Miftâhi'l-Ulûm, 1119/ 1707-1708, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4566, Ön Kapak.

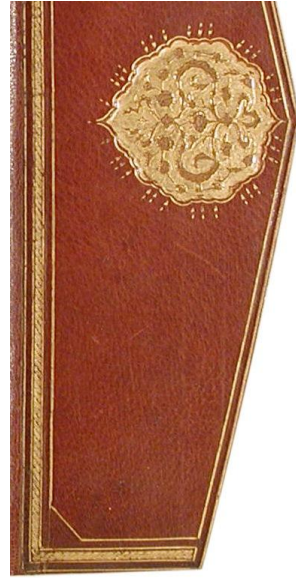
Resim: 53, Örnek: 8 Şerhu Miftâhi'l-Ulûm, 1119/ 1707-1708, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4566, Arka Kapak.

Resim: 54, Örnek: 8. Şerhu Miftâhi'l-Ulûm, 1119/ 1707-1708, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4566, Arka Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.

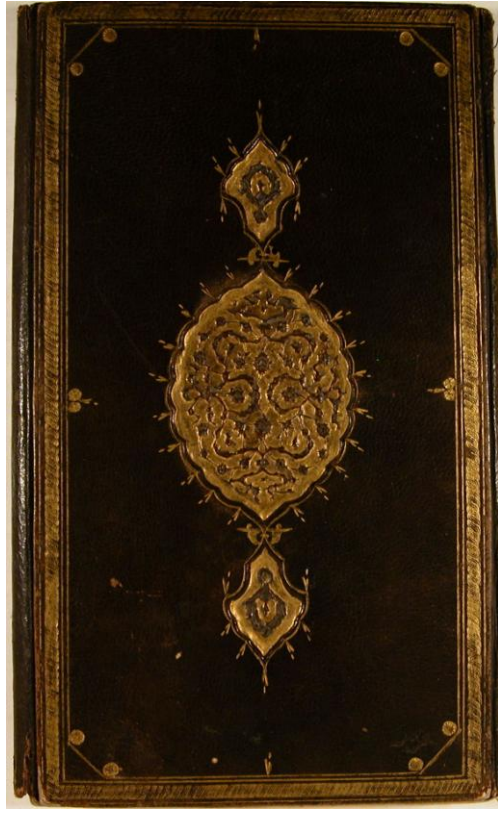
Resim: 55, Örnek: 8. Şerhu Miftâhi'l-Ulûm, 1119/ 1707-1708, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4566, Sertab, Mikleb.

Resim: 56, Örnek: 8. Şerhu Miftâhi'l-Ulûm, 1119/ 1707-1708, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4566, Mikleb, Detay.

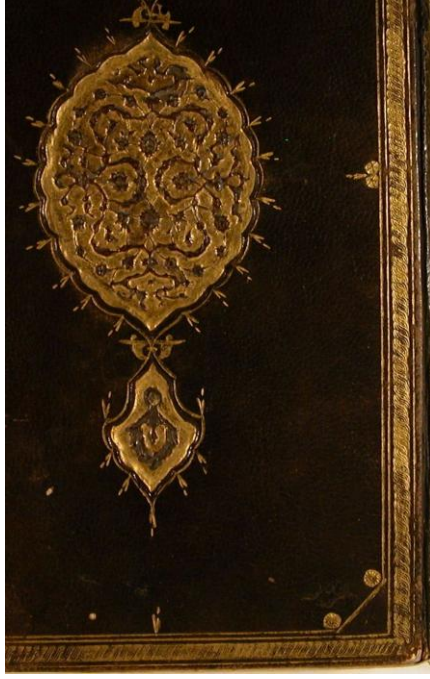
Resim: 57, Örnek: 8. Şerhu Miftâhi'l-Ulûm, 1119/ 1707-1708, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4566, Arka İç Kapak.

Resim: 58, Örnek: 9. Hâşiye alâ Şerhi'l- Mutavvel, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4663, Ön Kapak.

Resim: 59, Örnek: 9. Hâşiye alâ Şerhi'l- Mutavvel, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4663, Arka Kapak.

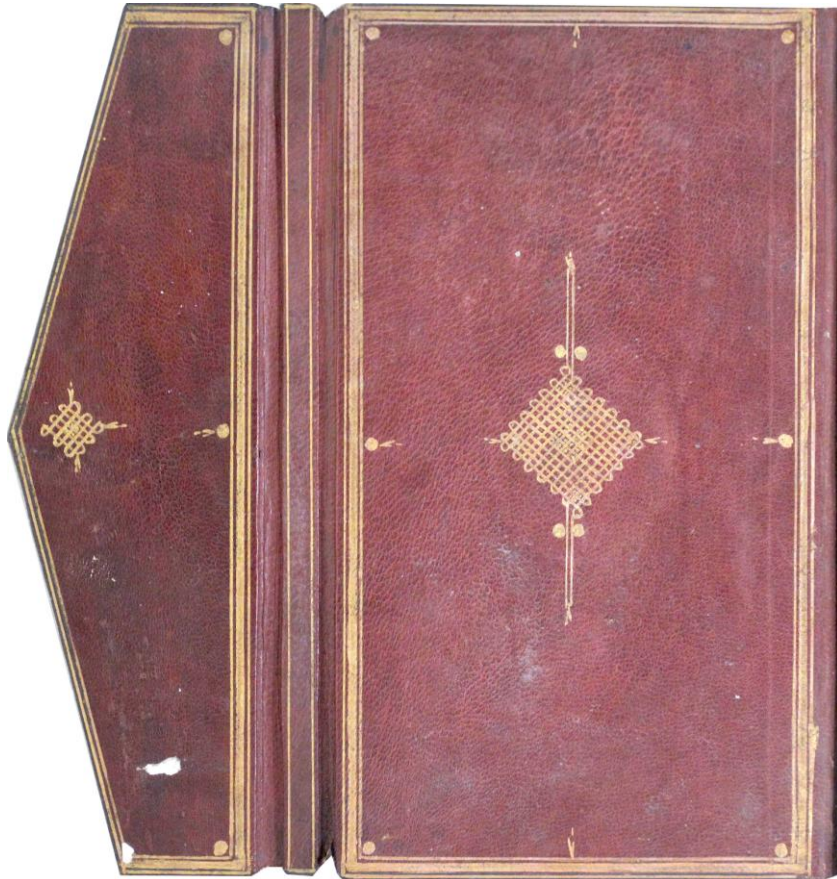
Resim: 60, Örnek: 9. Hâşiye alâ Şerhi'l- Mutavvel, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4663, Ön Kapak, Şemse, Zencirek, Köşebent, Detay.

Resim:61, Örnek: 9. Hâşiye alâ Şerhi'l- Mutavvel, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4663, Mikleb.

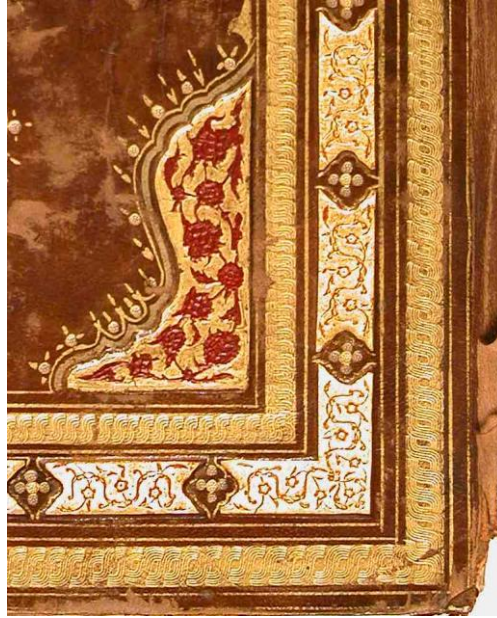
Resim: 62, Örnek: 9. Hâşiye alâ Şerhi'l- Mutavvel, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4663, Mikleb, Zencirek, Detay.

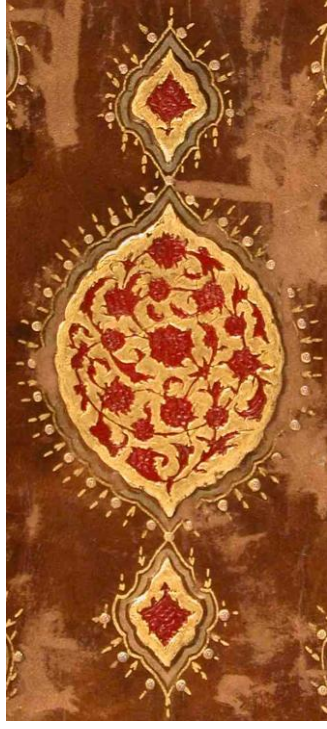
Resim: 63, Örnek: 9. Hâşiye alâ Şerhi'l- Mutavvel, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4663, Arka İç Kapak.

Resim: 64, Örnek: 10. Tefsîru'l- Kur'âni'l- Kerîm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3977, Arka Kapak.

Resim: 65, Örnek: 10. Tefsîru'l- Kur'âni'l- Kerîm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3977, Arka Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.

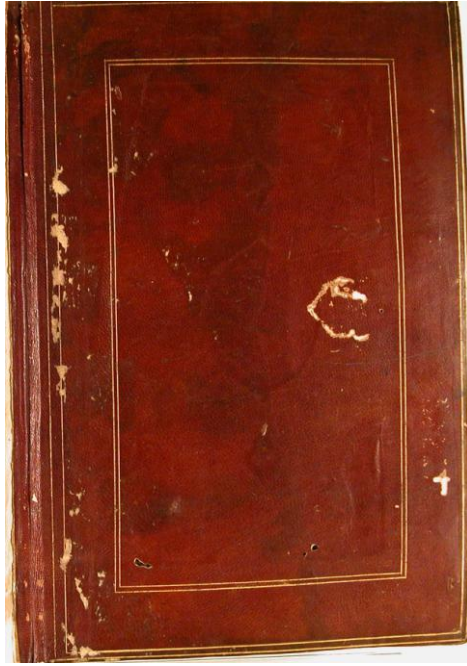
Resim: 66, Örnek: 10, Tefsîru'l- Kur'âni'l- Kerîm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3977, Arka Kapak, Şemse, Detay.

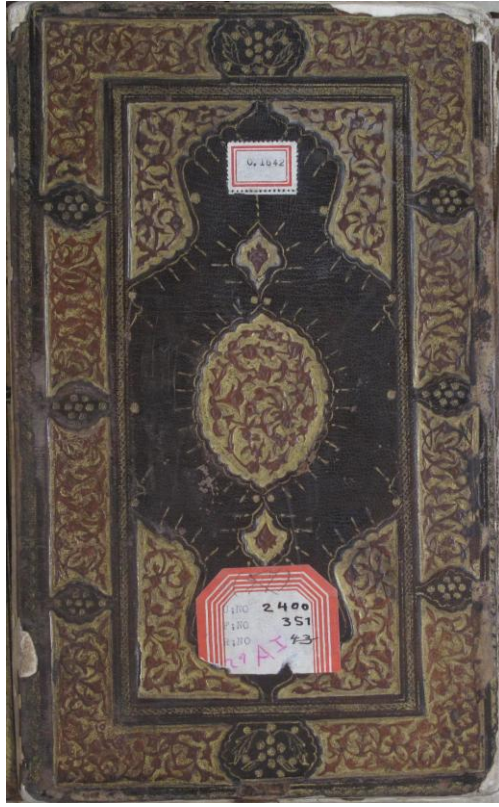
Resim: 67, Örnek: 10. Tefsîru'l- Kur'âni'l- Kerîm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3977, Mikleb.

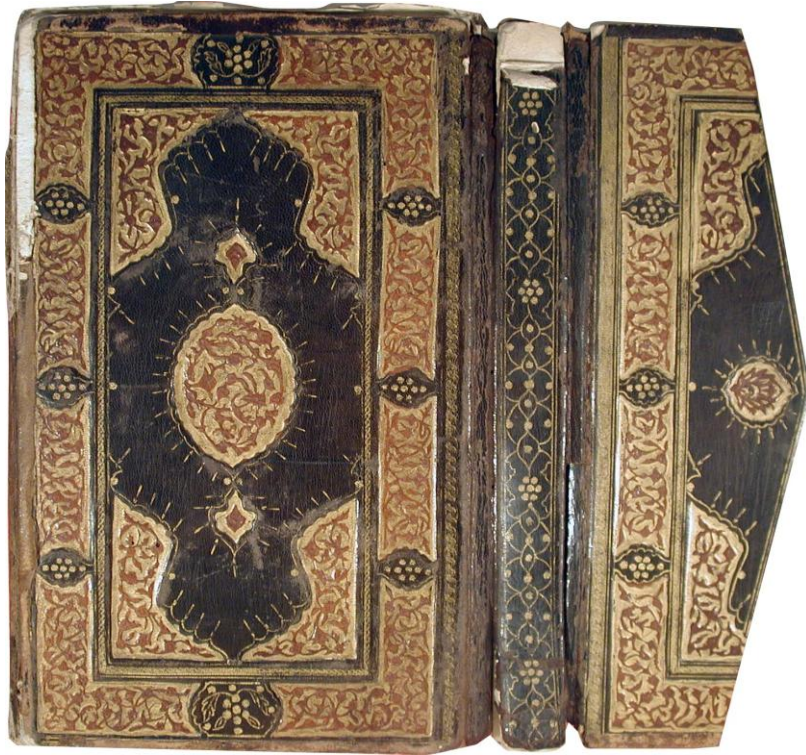
Resim: 68, Örnek: 10. Tefsîru'l- Kur'âni'l- Kerîm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3977, Mikleb, Zencirek, Köşebent, Detay.

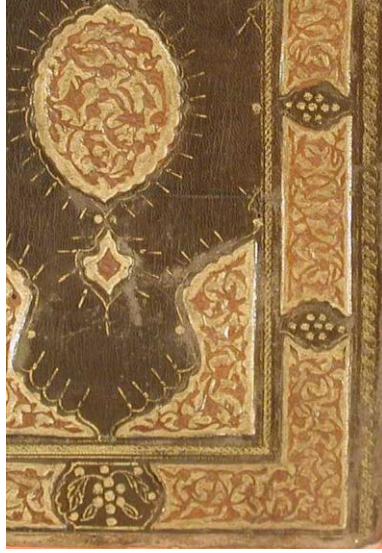
Resim: 69, Örnek: 10. Tefsîru'l- Kur'âni'l- Kerîm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3977, Ön İç Kapak.

Resim: 70, Örnek: 11. Envâru't-Tenzil ve Esrârü't- Te'vil, 1172/ 1758-1759, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4016, Ön Kapak.

Resim: 71, Örnek: 11. Envâru't-Tenzil ve Esrârü't- Te'vil, 1172/ 1758-1759, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4016, Arka Kapak.

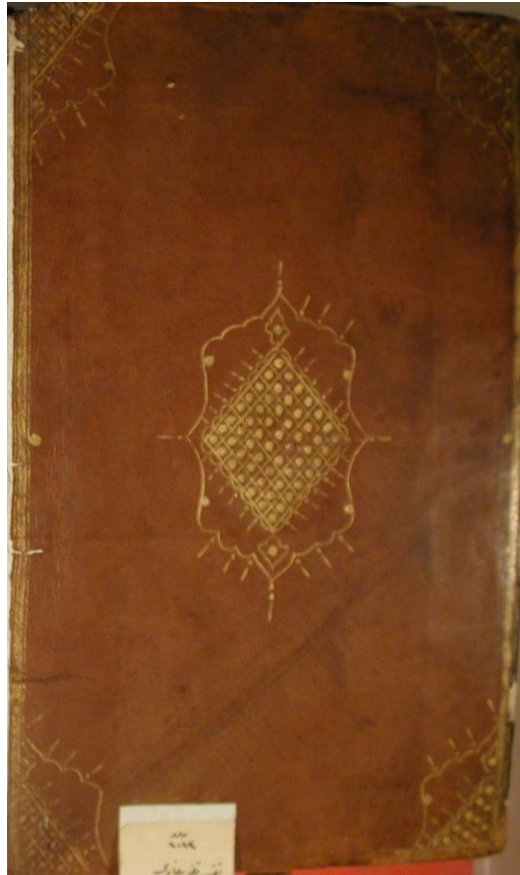
Resim: 72, Örnek: 11. Envâru't-Tenzil ve Esrârü't- Te'vil, 1172/ 1758-1759, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4016, Arka Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.

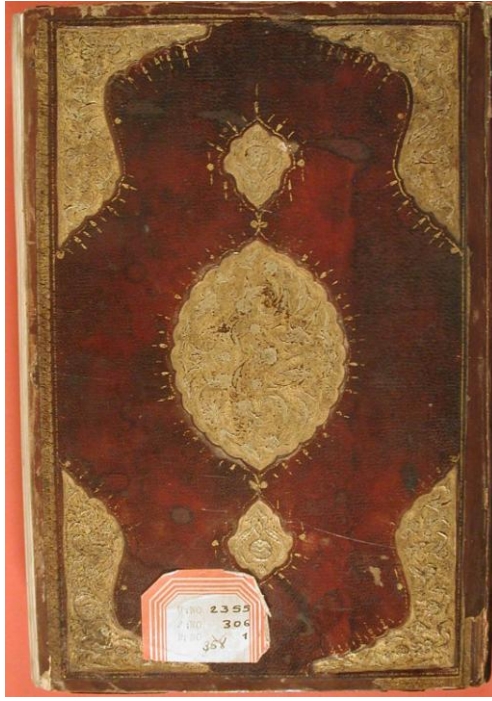
Resim: 73, Örnek: 11. Envâru't-Tenzil ve Esrârü't- Te'vil, 1172/ 1758-1759, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4016, Sertab, Mikleb.

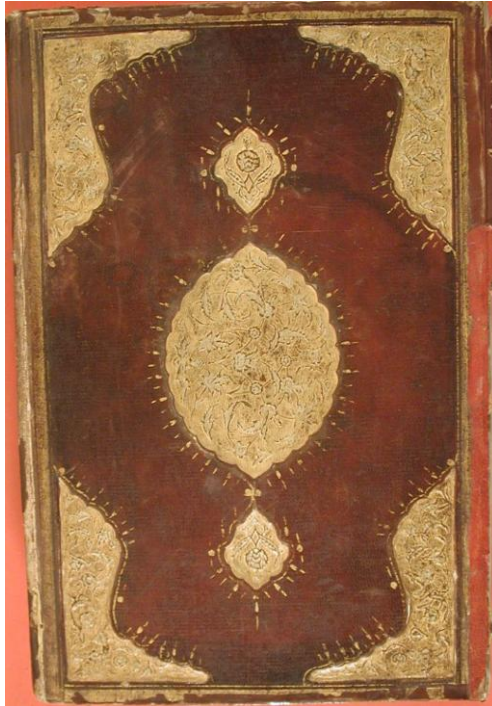
Resim: 74, Örnek: 11. Envâru't-Tenzil ve Esrârü't- Te'vil, 1172/ 1758-1759, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4016, Mikleb, Zencirek, Köşebent, Detay.

Resim: 75, Örnek: 11. Envâru't-Tenzil ve Esrârü't- Te'vil, 1172/ 1758-1759, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4016, Ön İç Kapak.

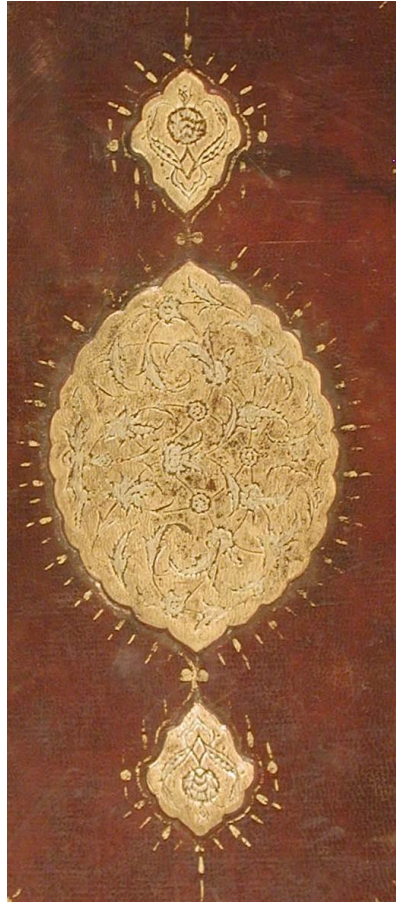
Resim: 76, Örnek: 12. Fevâidü's-Şemmiye fi Şerhi'l- Ferâidi's-Senniye, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3969, Ön Kapak.

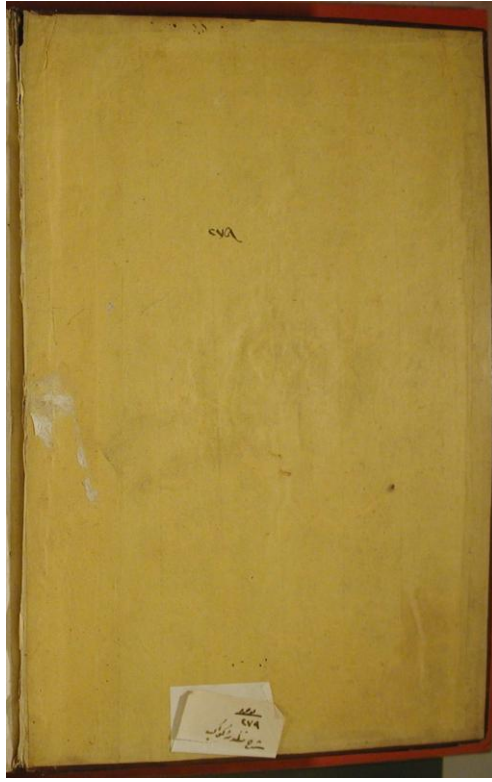
Resim: 77, Örnek: 12. Fevâidü's-Şemmiye fi Şerhi'l- Ferâidi's-Senniye, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3969, Arka Kapak.

Resim: 78, Örnek: 12. Fevâidü'ş-Şemmiye fi Şerhi'l- Ferâidi's-Senniye, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3969, Arka Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.

Resim: 79, Örnek: 12. Fevâidü'ş-Şemmiye fi Şerhi'l- Ferâidi's-Senniye, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3969, Arka Kapak, Şemse, Detay.

Resim: 80, Örnek: 12. Fevâidü's-Şemmiye fi Şerhi'l- Ferâidi's-Senniye, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3969, Ön İç Kapak.

Resim: 81, Örnek: 13. Dîvan, 964/1556- 1557, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi:
3718, Ön Kapak.

Resim: 82, Örnek: 13. Dîvan, 964/1556- 1557, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi:
3718, Arka Kapak.

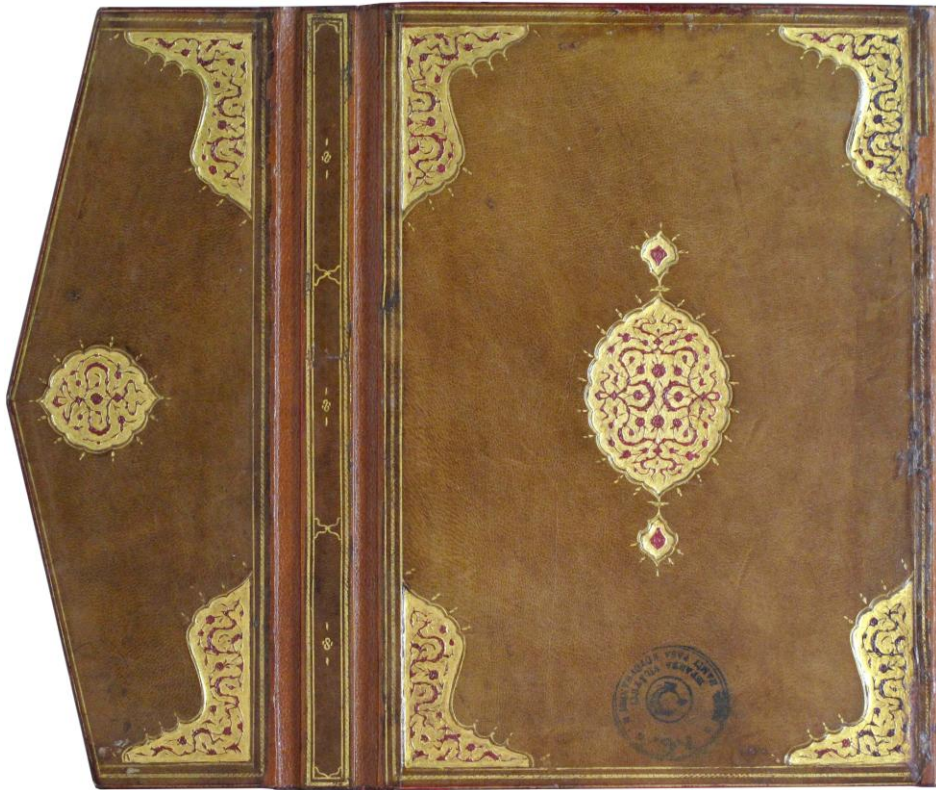
Resim: 83, Örnek: 13. Dîvan, 964/1556- 1557, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi:
3718, Ön Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.

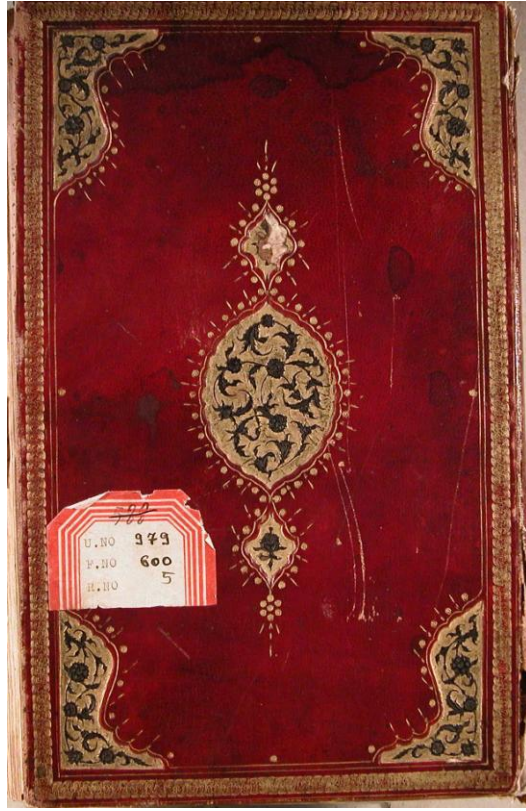
Resim: 84, Örnek: 13. Dîvan, 964/1556- 1557, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi:
3718, Arka Kapak, Şemse, Detay

Resim: 85, Örnek: 13. Dîvan, 964/1556- 1557, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3718, Mikleb.

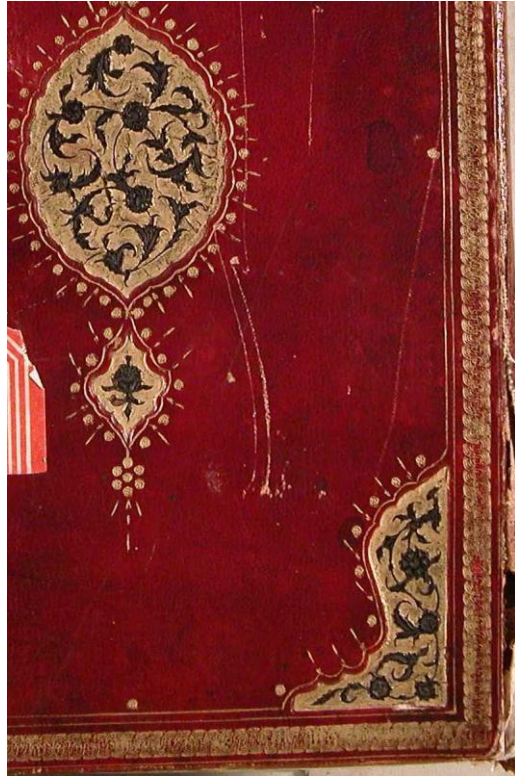
Resim: 86, Örnek: 13. Dîvan, 964/1556- 1557, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3718, Arka İç Kapak.

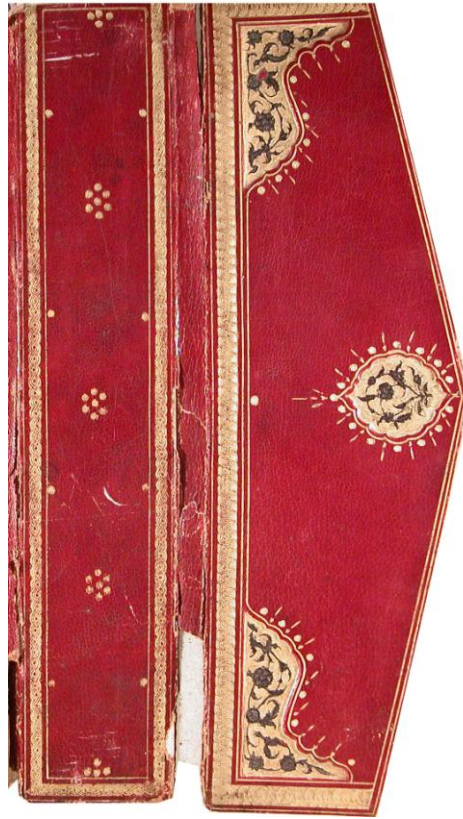
Resim: 87, Örnek: 14. Dîvan, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3716, Ön Kapak.

Resim: 88, Örnek: 14. Dîvan, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3716, Arka Kapak.

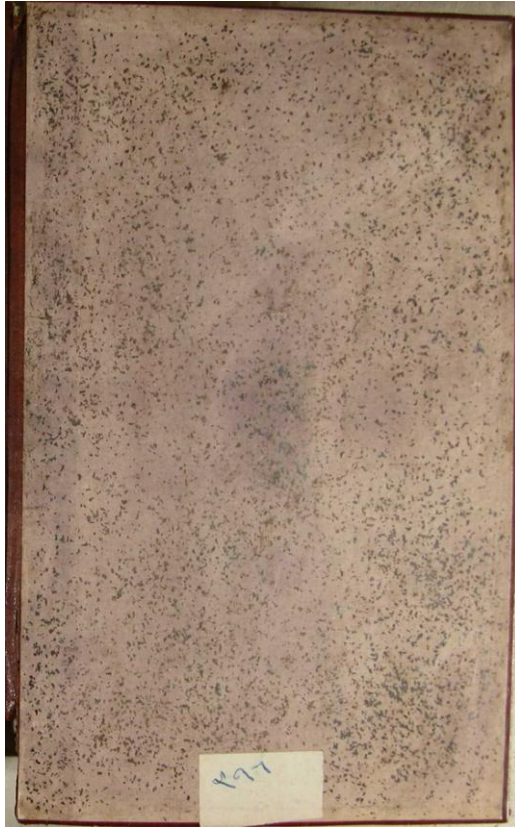
Resim: 89, Örnek: 14. Dîvan, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3716, Ön Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.

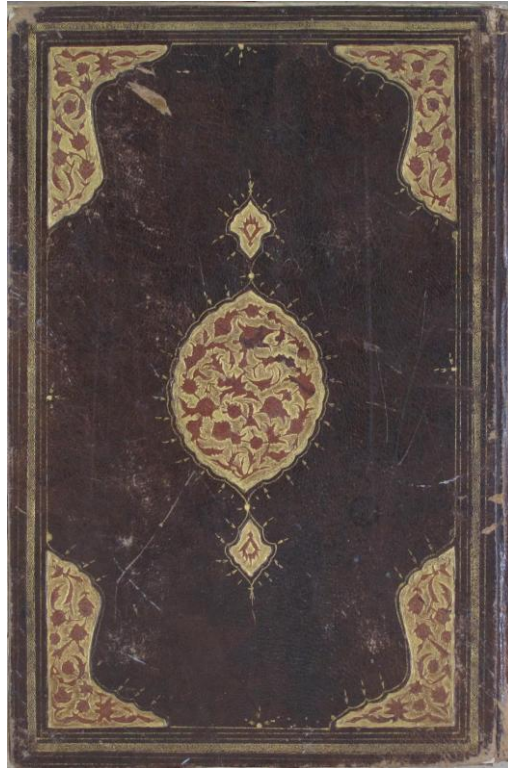
Resim: 90, Örnek: 14. Dîvan, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3716, Sertab, Mikleb.

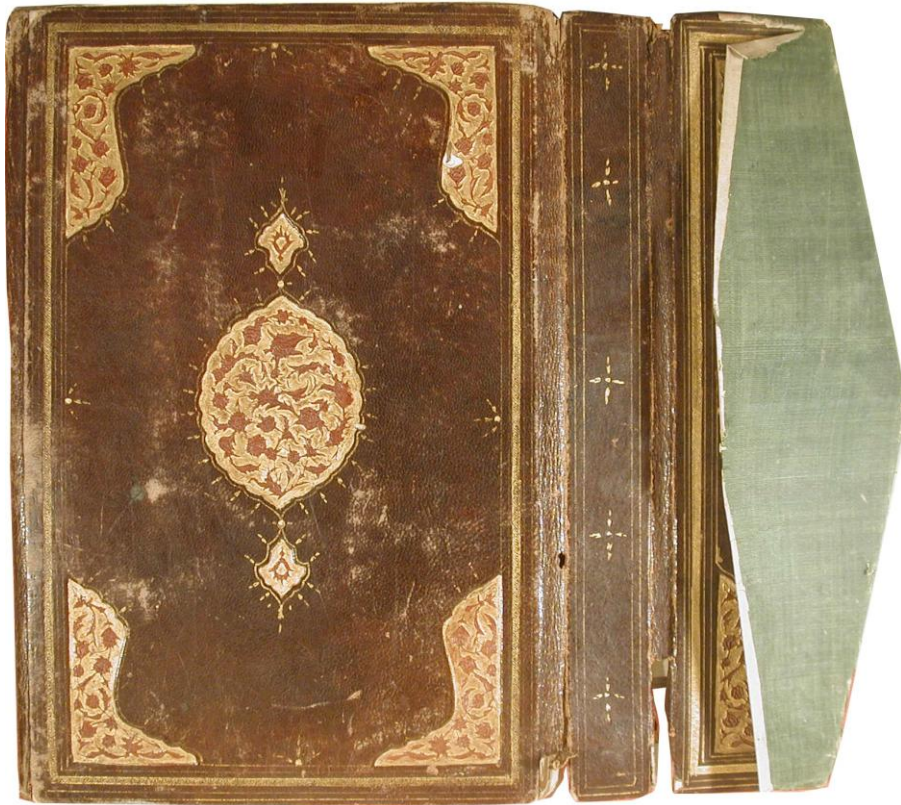
Resim: 91, Örnek: 14. Dîvan, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3716,
Mikleb, Şemse, Detay.

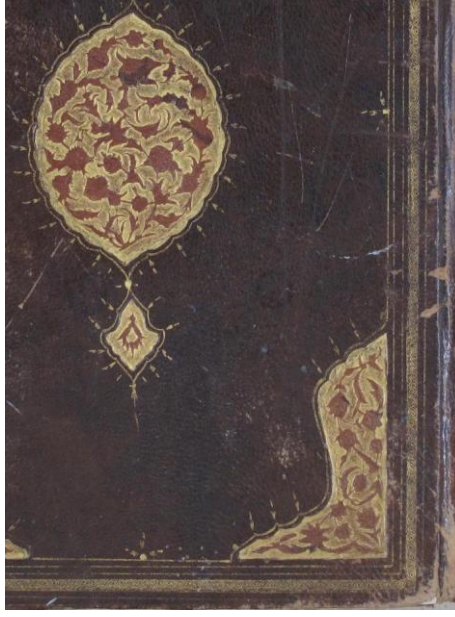
Resim: 92, Örnek: 14. Dîvan, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3716,
Ön İç Kapak.

Resim: 93, Örnek: 15. Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4013, Ön Kapak.

Resim: 94, Örnek: 15. Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4013, Arka Kapak.

Resim: 95, Örnek: 15. Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4013, Ön Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.

Resim: 96, Örnek: 15. Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4013, Mikleb.

Resim: 97, Örnek: 15. Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4013, Mikleb, Köşebent, Detay.

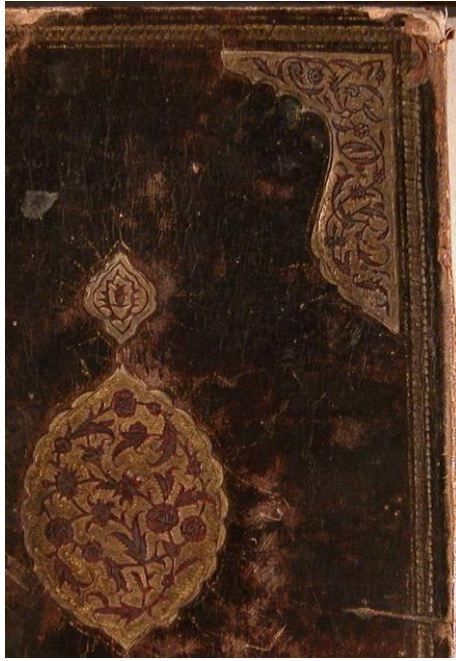
Resim: 98, Örnek: 15. Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4013, Ön İç Kapak.

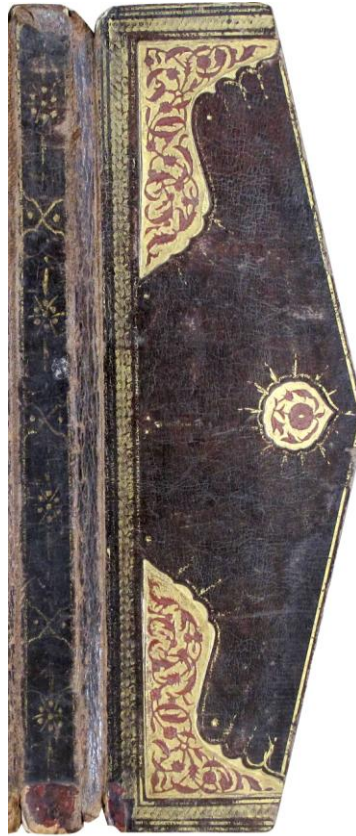
Resim: 99, Örnek: 16. Mir'âtü'l- Kâinat, 1135/1722-1723, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3702, Ön Kapak.

Resim: 100, Örnek: 16. Mir'âtü'l- Kâinat, 1135/122-1723, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3702, Arka Kapak.

Resim: 101, Örnek: 16. Mir'âtü'l- Kâinat, 1135/1722-1723, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3702, Ön Kapak, Şemse, Detay.

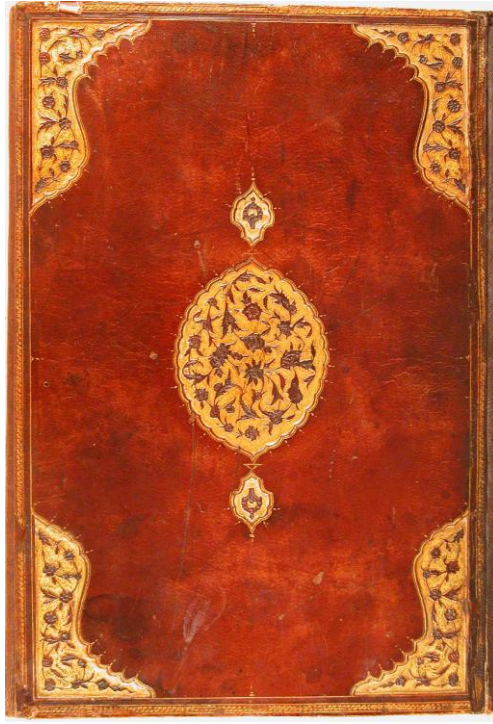
Resim: 102, Örnek: 16. Mir'âtü'l- Kâinat, 1135/1722-1723, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3702, Sertab, Mikleb.

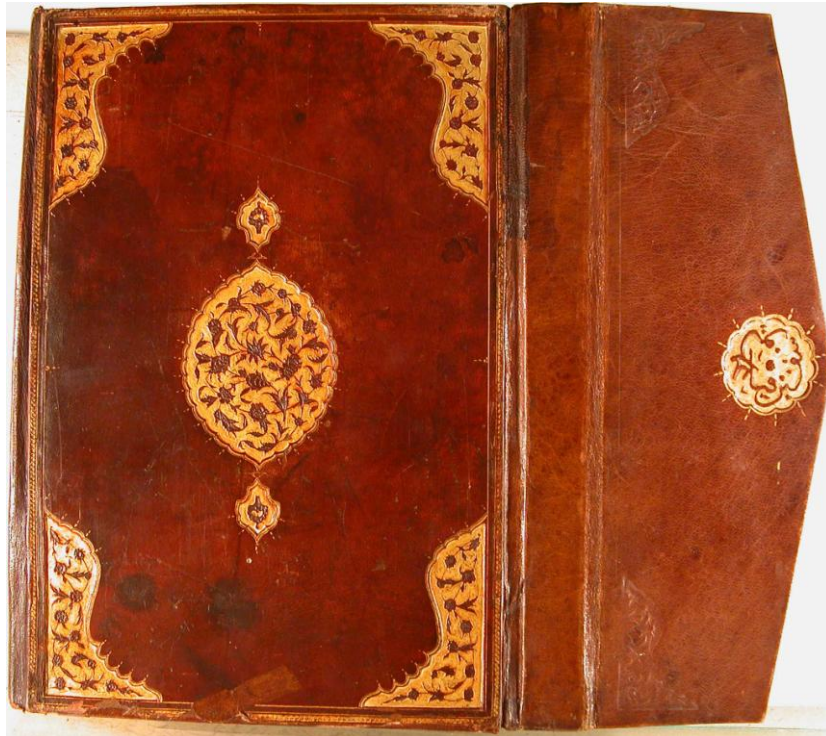
Resim: 103, Örnek: 16. Mir'âtü'l- Kâinat, 1135/1722-1723, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3702, Mikleb, Zencirek, Köşebent, Detay.

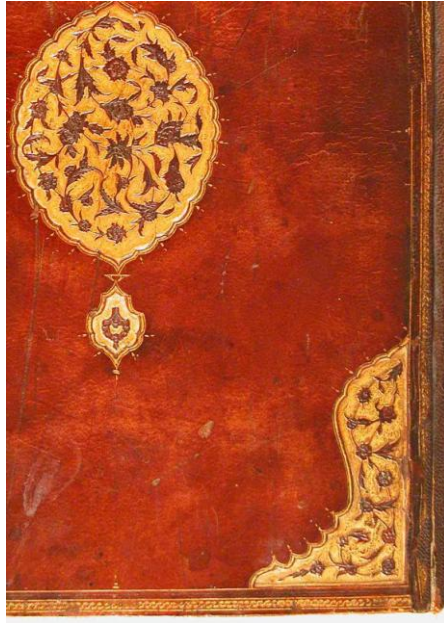
Resim: 104, Örnek: 16. Mir'âtü'l- Kâinat, 1135/1722-1723, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3702, Ön İç Kapak.

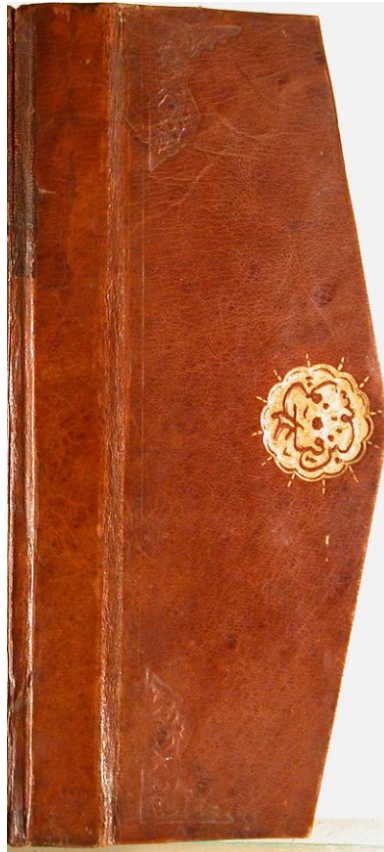
Resim: 105, Örnek: 17. En- Nihâye fî Garîbi'l-Hadîs, 1131/1718- 1719, Konya Bölge
Yazma Eserler Kütüphanesi: 4038, Ön Kapak.

Resim: 106, Örnek: 17. En- Nihâye fî Garîbi'l-Hadîs, 1131/1718- 1719, Konya Bölge
Yazma Eserler Kütüphanesi: 4038, Arka Kapak.

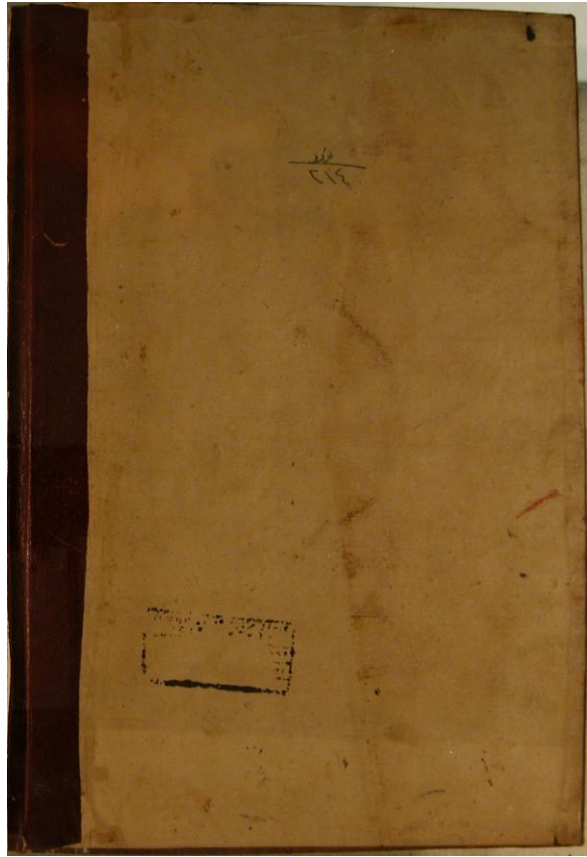
Resim: 107, Örnek: 17. En- Nihâye fî Garîbi'l-Hadîs, 1131/1718- 1719, Konya Bölge
Yazma Eserler Kütüphanesi: 4038, Ön Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.

Resim: 108, Örnek: 17. En- Nihâye fî Garîbi'l-Hadîs, 1131/1718- 1719, Konya Bölge
Yazma Eserler Kütüphanesi: 4038, Mikleb.

Resim: 109, Örnek: 17. En- Nihâye fî Garîbi'l-Hadîs, 1131/1718- 1719, Konya Bölge
Yazma Eserler Kütüphanesi: 4038, Mikleb, Şemse, Detay.

Resim: 110, Örnek: 17. En- Nihâye fî Garîbi'l-Hadîs, 1131/1718- 1719, Konya Bölge
Yazma Eserler Kütüphanesi: 4038, Ön İç Kapak.

Resim: 111, Örnek: 18. Şerhu'l- Kâfiye fi'n-Nahv, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4623, Ön Kapak.

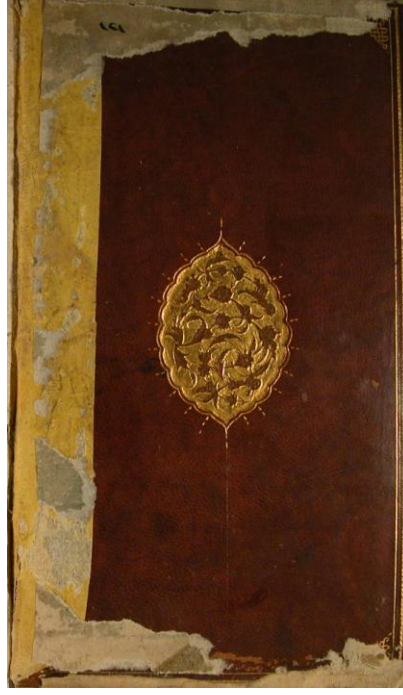
Resim: 112, Örnek: 18. Şerhu'l- Kâfiye fi'n-Nahv, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4623, Arka Kapak.

Resim: 113, Örnek: 18. Şerhu'l- Kâfiye fi'n-Nahv, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4623, Arka Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.

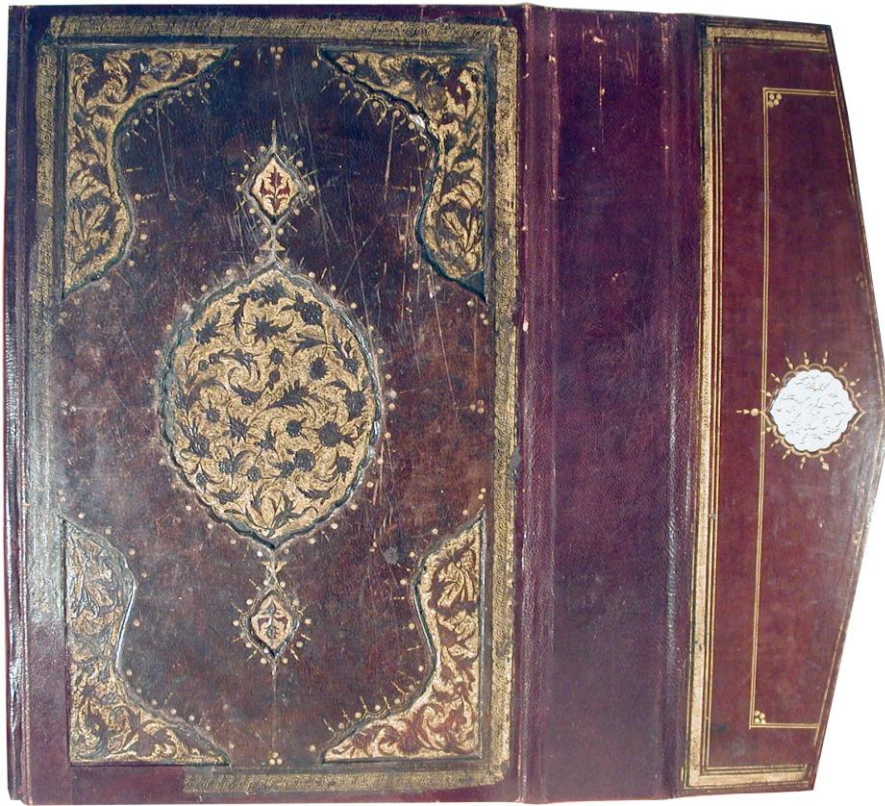
Resim: 114, Örnek: 18. Şerhu'l- Kâfiye fi'n-Nahv, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4623, Arka Kapak, Şemse, Detay.

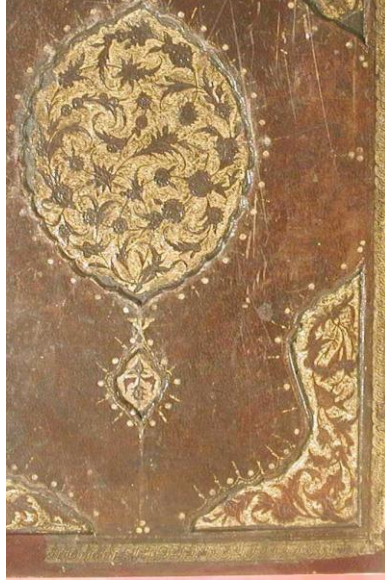
Resim: 115, Örnek: 18. Şerhu'l- Kâfiye fi'n-Nahv, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4623, Ön İç Kapak.

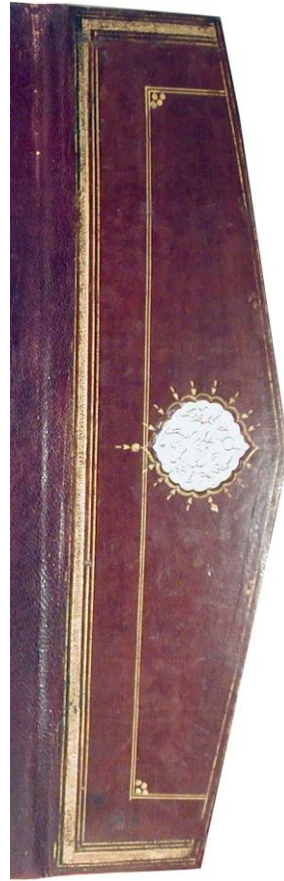
Resim: 116, Örnek: 19. Tercüme-i Ravzatü'l-Ahbab fi Siyeri'n-Nebi ve'l-Ashab, 1182/1768-1769, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4015, Ön Kapak.

Resim: 117, Örnek: 19. Tercüme-i Ravzatü'l-Ahbab fi Siyeri'n-Nebi ve'l-Ashab, 1182/1768-1769, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4015, Arka Kapak.

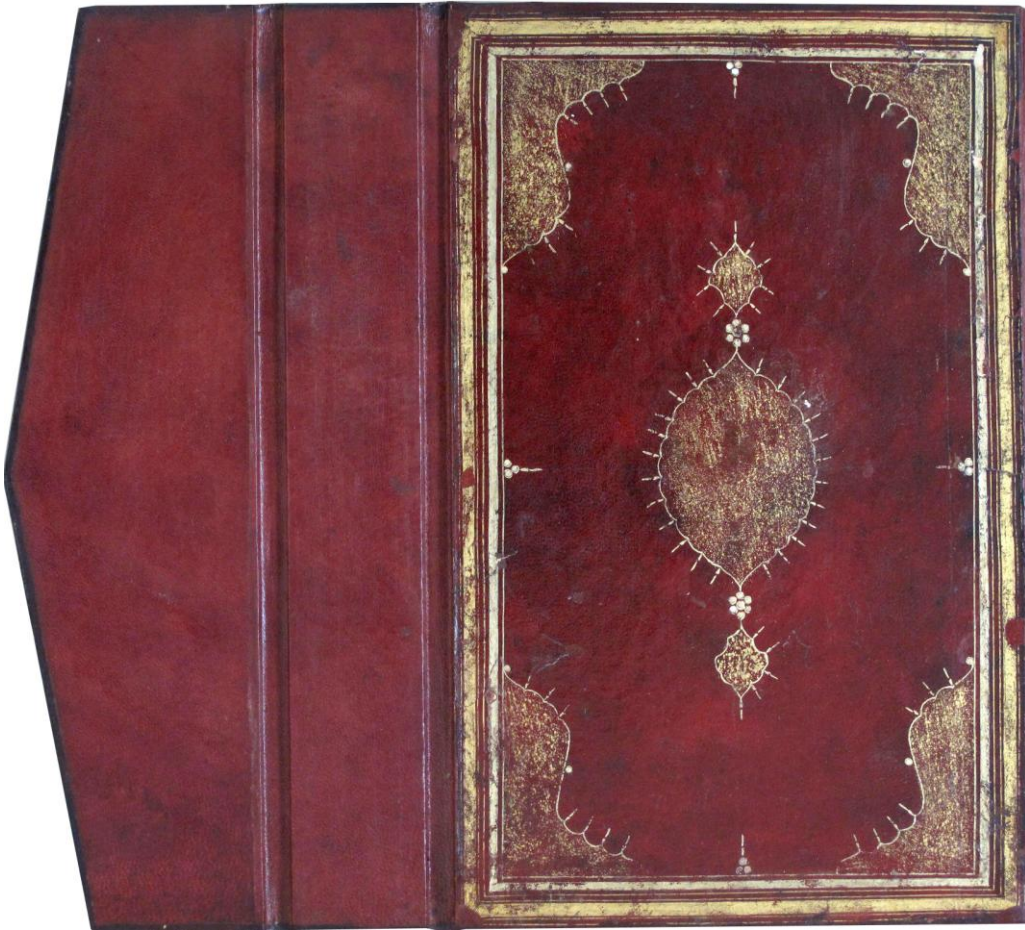
Resim: 118, Örnek: 19. Tercüme-i Ravzatü'l-Ahbab fi Siyeri'n-Nebi ve'l-Ashab, 1182/1768-1769, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4015, Arka Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.

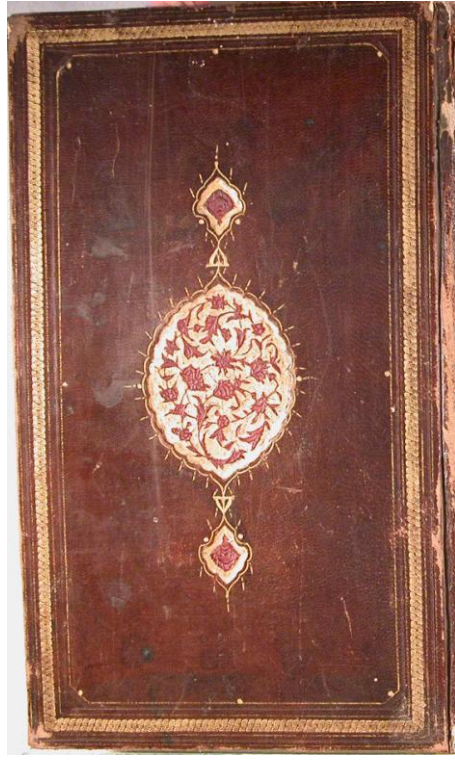
Resim: 119, Örnek: 19. Tercüme-i Ravzatü'l-Ahbab fi Siyeri'n-Nebi ve'l-Ashab, 1182/1768-1769, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4015, Mikleb.

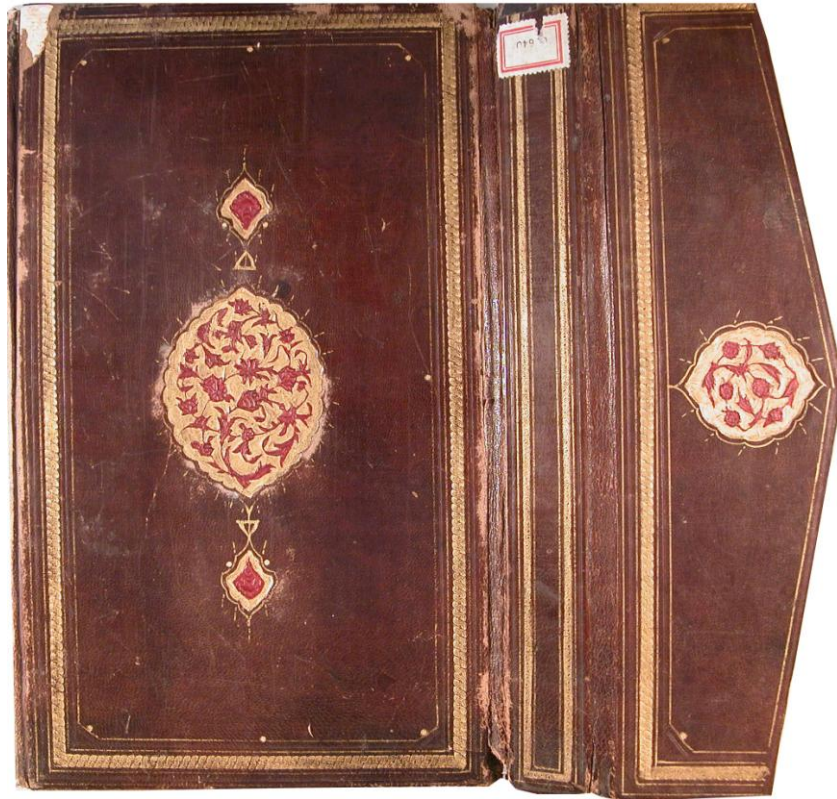
Resim: 120, Örnek: 19. Tercüme-i Ravzatü'l-Ahbab fi Siyeri'n-Nebi ve'l-Ashab, 1182/1768-1769, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4015, Mikleb.

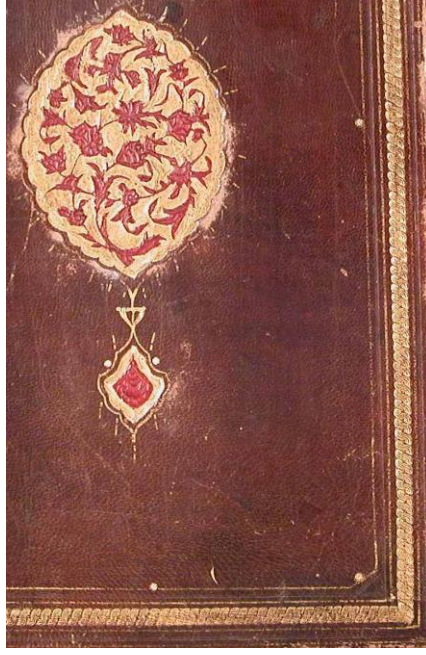
Resim: 121, Örnek: 19. Tercüme-i Ravzatü'l-Ahbab fi Siyeri'n-Nebi ve'l-Ashab, 1182/1768-1769, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4015, Arka İç Kapak.

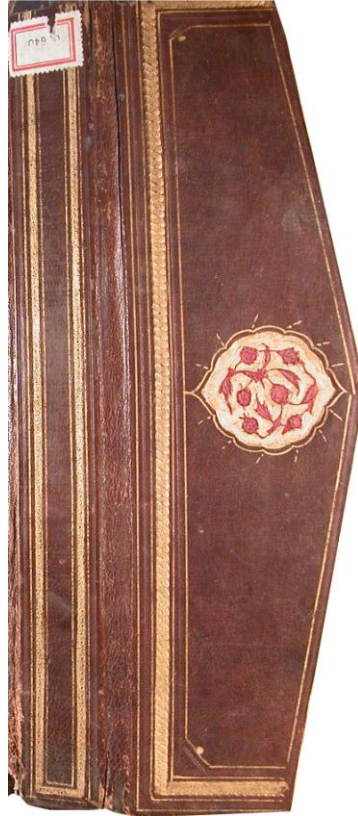
Resim: 122, Örnek: 20. Burhân-ı Kat'ı, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3709, Ön Kapak.

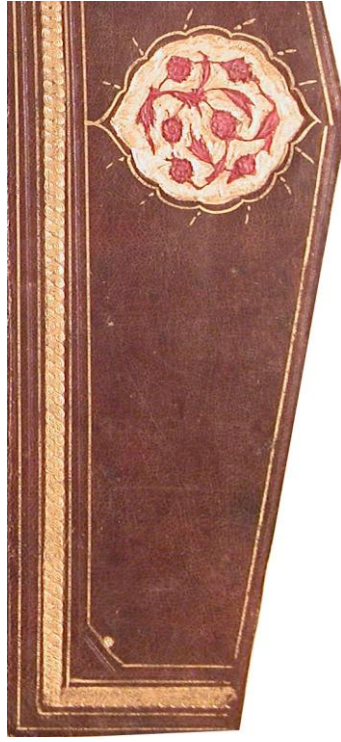
Resim: 123, Örnek: 20. Burhân-ı Kat'ı, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3709, Arka Kapak.

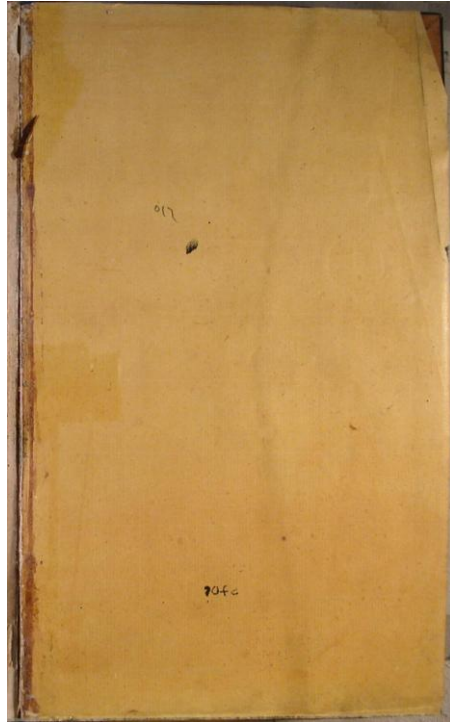
Resim: 124, Örnek: 20. Burhân-ı Kat'ı, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3709, Arka Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.

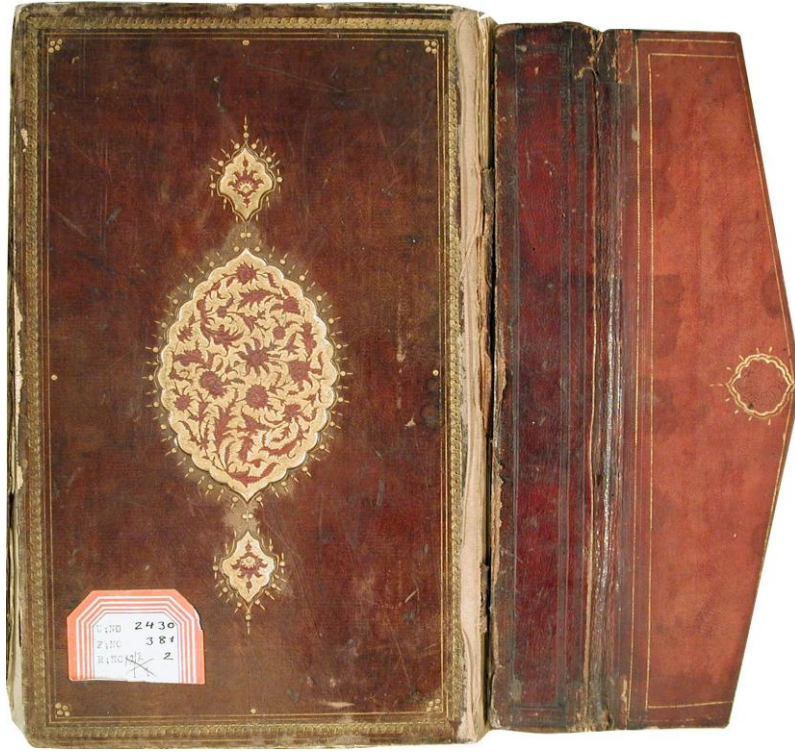
Resim: 125, Örnek: 20. Burhân-ı Kat'ı, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3709, Mikleb.

Resim: 126, Örnek: 20. Burhân-ı Kat'ı, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3709, Mikleb, Zencirek, Köşebent, Detay.

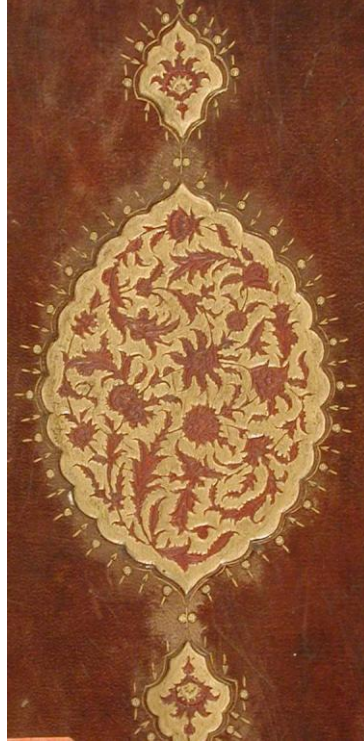
Resim: 127, Örnek: 20. Burhân-ı Kat'ı, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3709, Ön İç Kapak.

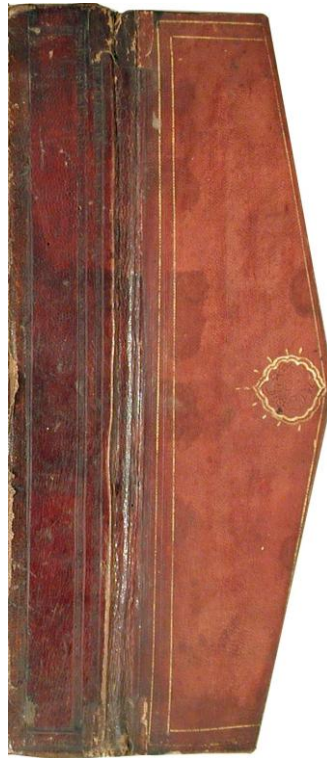
Resim: 128, Örnek: 21. Necâhu'l- Kâri Şerhu Sahihi'l-Buhâri, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4043, Arka Kapak.

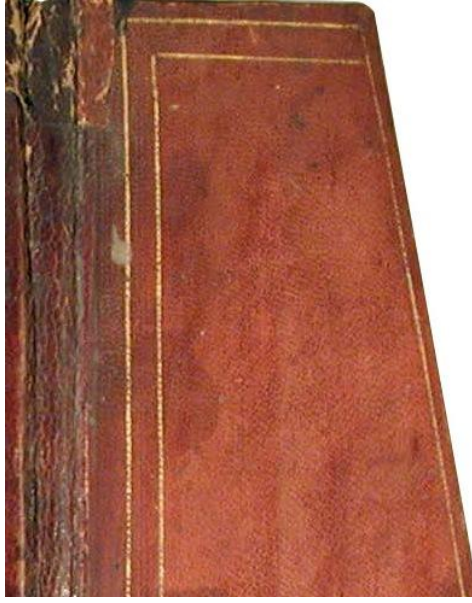
Resim: 129, Örnek: 21. Necâhu'l- Kâri Şerhu Sahihi'l-Buhâri, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4043, Ön Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.

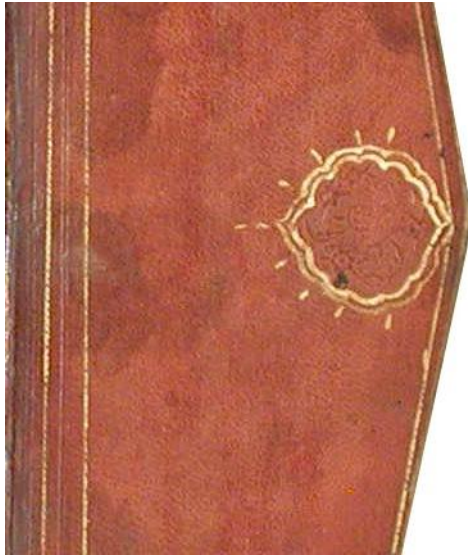
Resim: 130, Örnek: 21. Necâhu'l- Kâri Şerhu Sahihi'l-Buhâri, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4043, Ön Kapak, Şemse, Detay.

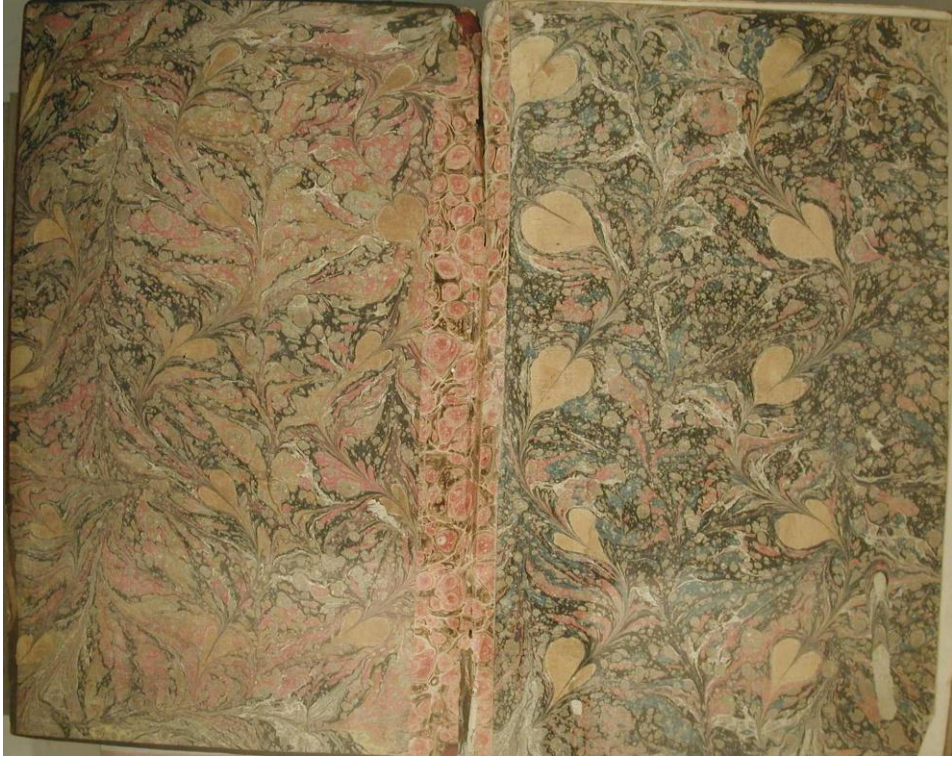
Resim: 131, Örnek: 21. Necâhu'l- Kâri Şerhu Sahihi'l-Buhâri, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4043, Sertab, Mikleb.

Resim: 132, Örnek: 21. Necâhu'l- Kâri Şerhu Sahihi'l-Buhâri, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4043, Mikleb, Detay.

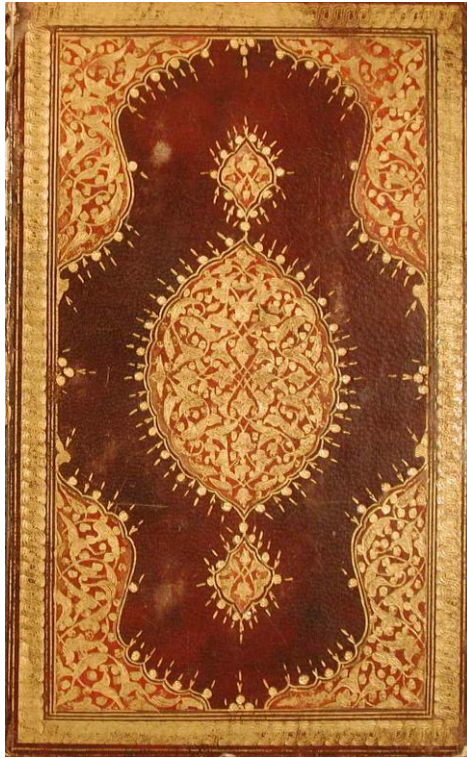
Resim: 133, Örnek: 21. Necâhu'l- Kâri Şerhu Sahihi'l-Buhâri, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4043, Mikleb, Şemse, Detay.

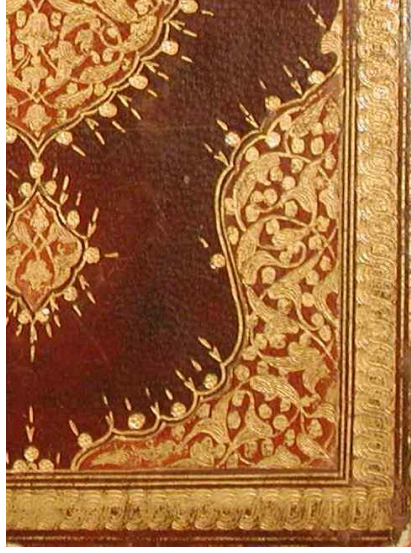
Resim: 134, Örnek: 21. Necâhu'l- Kâri Şerhu Sahihi'l-Buhâri, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4043, Ön Arka Kapak.

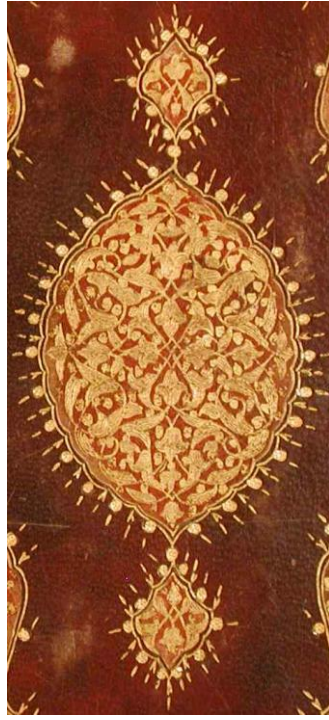
Resim: 135, Örnek: 22.Tefsîru Ziyâin, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3997, Ön Kapak.

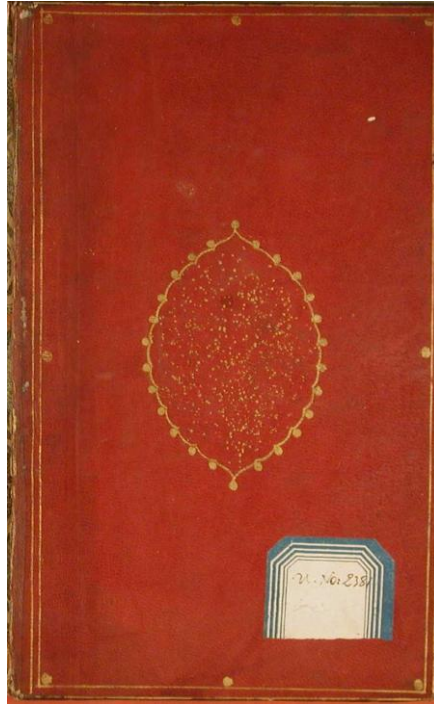
Resim: 136, Örnek: 22.Tefsîru Ziyâin, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3997, Arka Kapak.

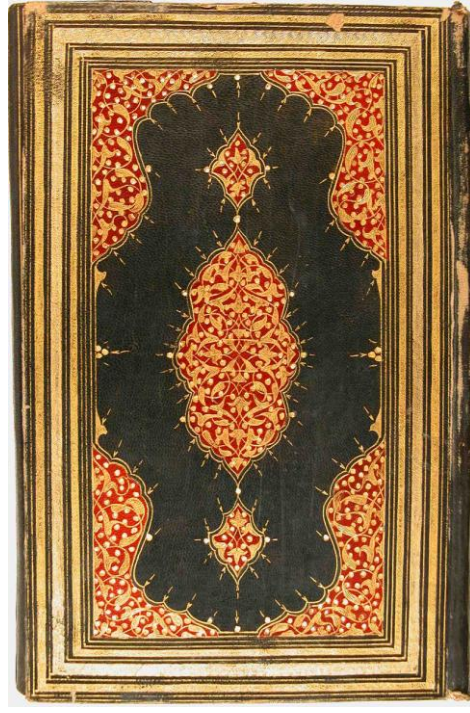
Resim: 137, Örnek: 22.Tefsîru Ziyâin, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3997, Arka Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.

Resim: 138, Örnek: 22.Tefsîru Ziyâin, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3997, Arka Kapak, Şemse, Detay.

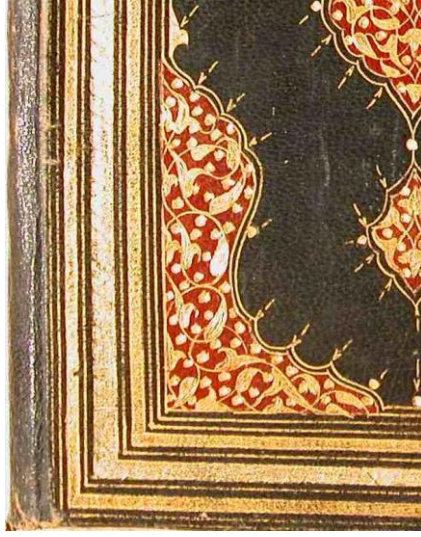
Resim: 139, Örnek: 22. Tefsîru Ziyâin, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3997, Ön İç Kapak.

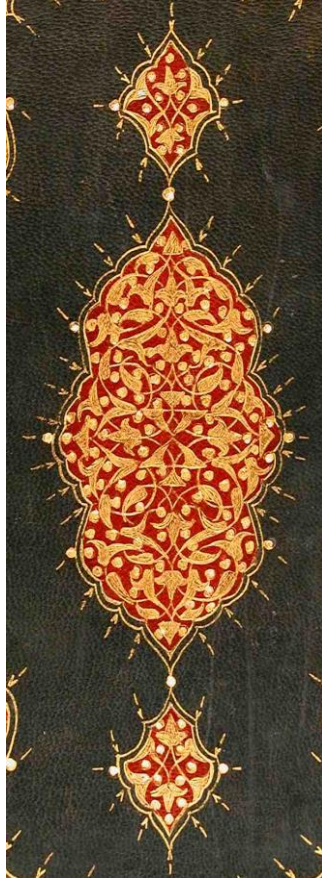
Resim: 140, Örnek: 23. Müntehabu Sünenü'l-Akvâl ve'l-Efâl, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4075, Ön Kapak.

Resim: 141, Örnek: 23. Müntehabu Sünenü'l-Akvâl ve'l-Efâl, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4075, Arka Kapak.

Resim: 142, Örnek: 23. Müntehabu Sünenü'l-Akvâl ve'l-Efâl, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4075, Arka Kapak, Zencirek, Köşebent, Detay.

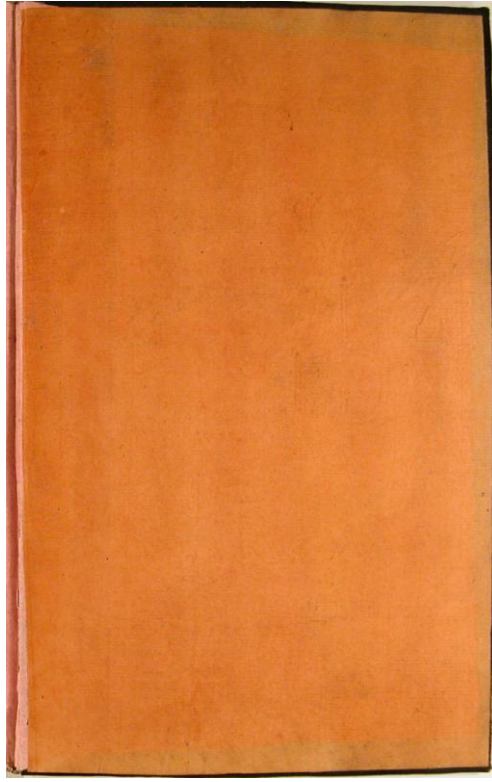
Resim: 143, Örnek: 23. Müntehabu Sünenü'l-Akvâl ve'l-Efâl, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4075, Ön Kapak, Şemse, Detay.

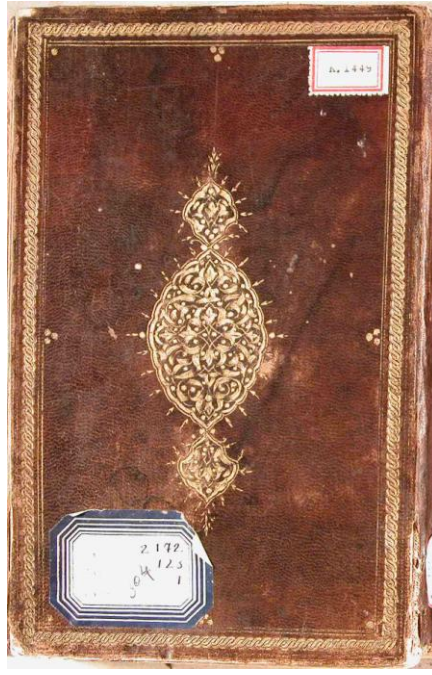
Resim: 144, Örnek: 23. Müntehabu Sünenü'l-Akvâl ve'l-Efâl, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4075, Salbek, Mikleb.

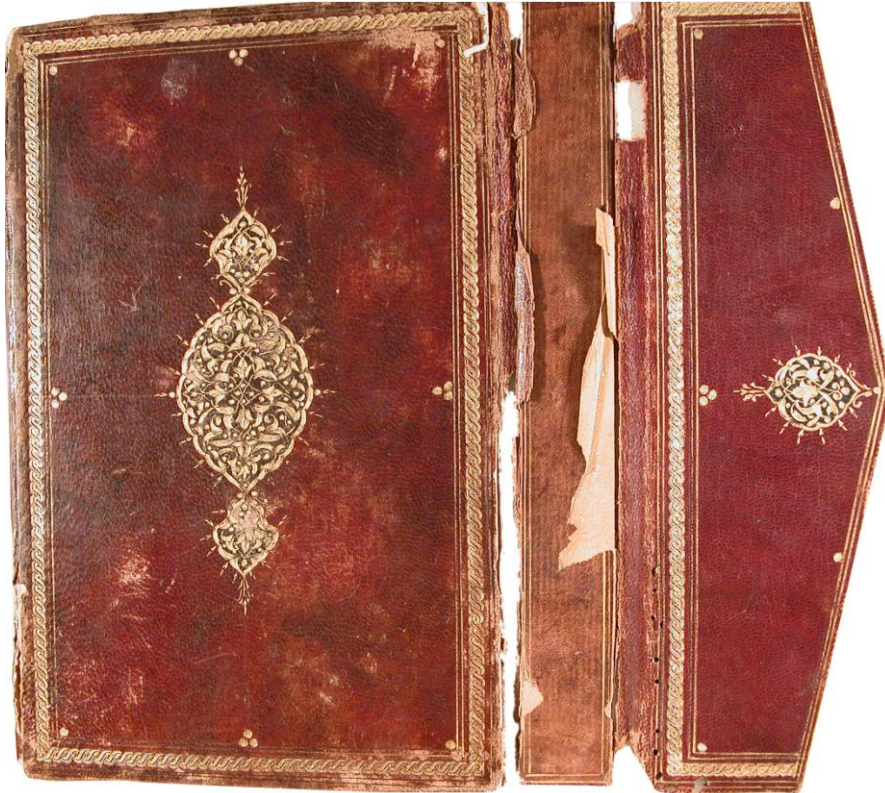
Resim: 145, Örnek: 23. Müntehabu Sünenü'l-Akvâl ve'l-Efâl, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4075, Mikleb, Zencirek, Köşebent, Detay.

Resim: 146, Örnek: 23. Müntehabu Sünenü'l-Akvâl ve'l-Efâl, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4075, Ön İç Kapak.

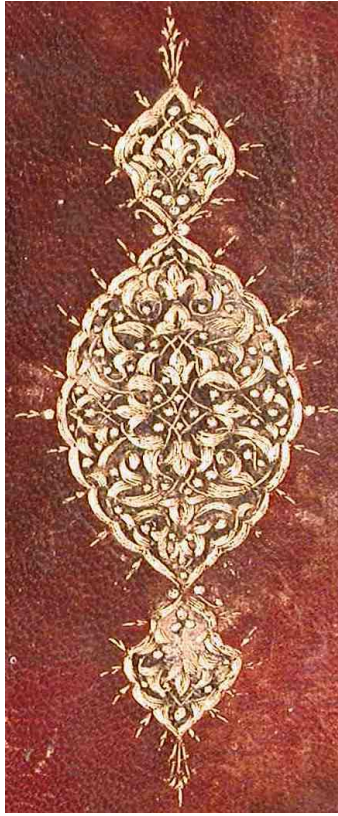
Resim: 147, Örnek: 24. Dureru'l-Hükkâm Şerhu Gureri'l- Ahkâm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3780, Ön Kapak.

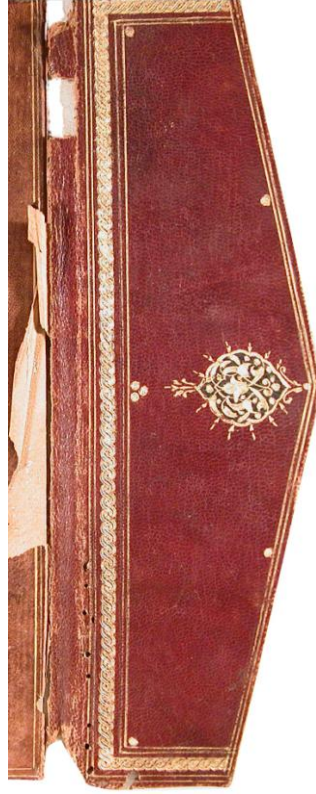
Resim: 148, Örnek: 24. Dureru'l-Hükkâm Şerhu Gureri'l- Ahkâm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3780, Arka Kapak.

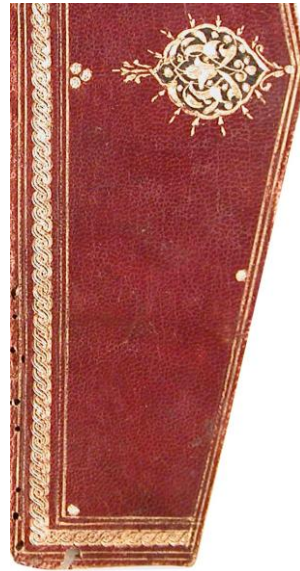
Resim: 149, Örnek: 24. Dureru'l-Hükkâm Şerhu Gureri'l- Ahkâm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3780, Arka Kapak, Zencirek, Detay.

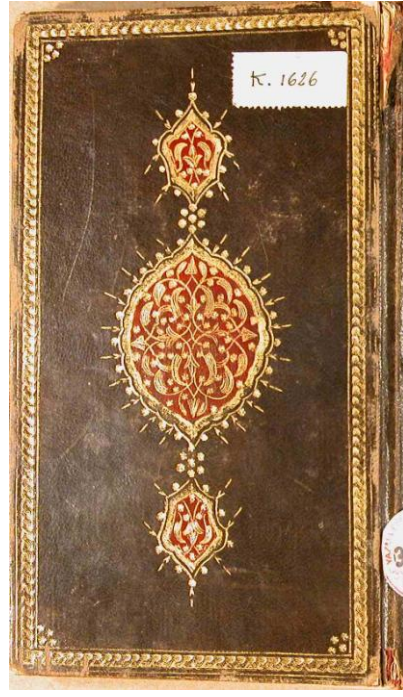
Resim: 150, Örnek: 24. Dureru'l-Hükkâm Şerhu Gureri'l- Ahkâm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3780, Arka Kapak, Şemse, Detay.

Resim: 151, Örnek: 24. Dureru'l-Hükkâm Şerhu Gureri'l- Ahkâm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3780, Mikleb.

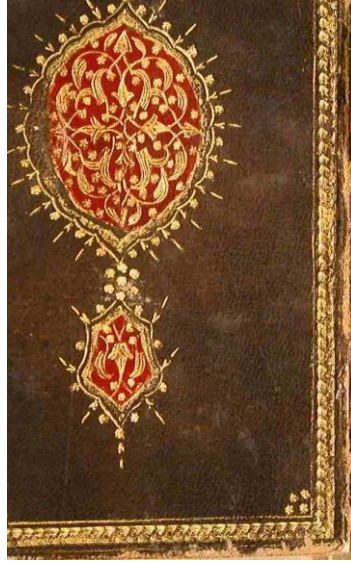
Resim: 152, Örnek: 24. Dureru'l-Hükkâm Şerhu Gureri'l- Ahkâm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3780, Mikleb, Zencirek, Şemse Detay.

Resim: 153, Örnek: 25. Şerhu Manzûme-i Siyer, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3998, Ön Kapak.

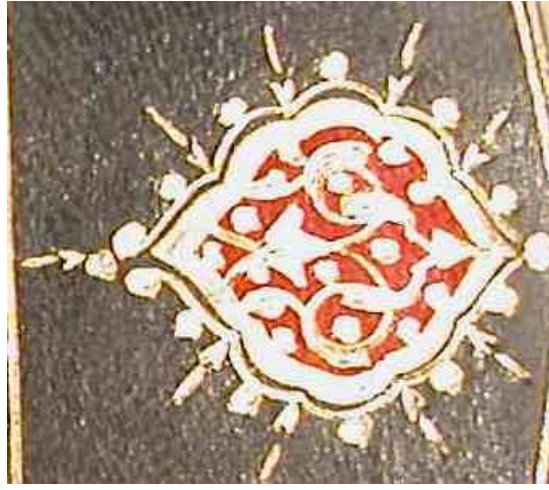
Resim: 154, Örnek: 25. Şerhu Manzûme-i Siyer, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3998, Arka Kapak.

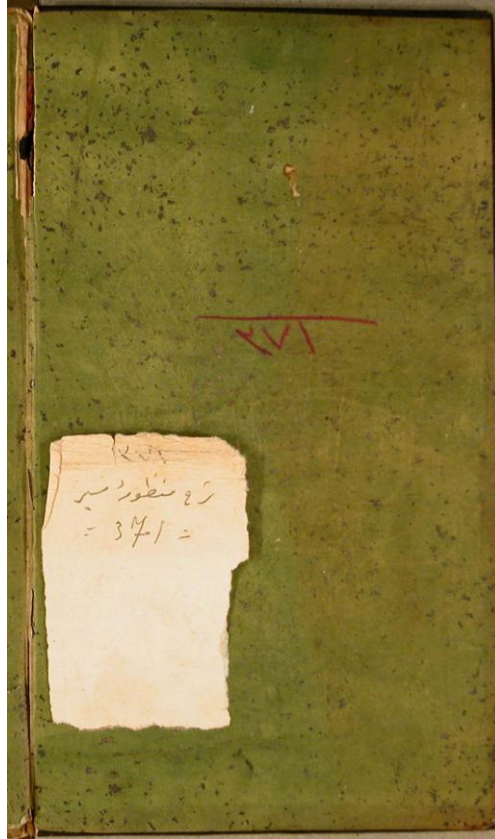
Resim: 155, Örnek: 25. Şerhu Manzûme-i Siyer, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3998, Arka Kapak, Şemse, Detay.

Resim: 156, Örnek: 25. Şerhu Manzûme-i Siyer, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3998, Mikleb.

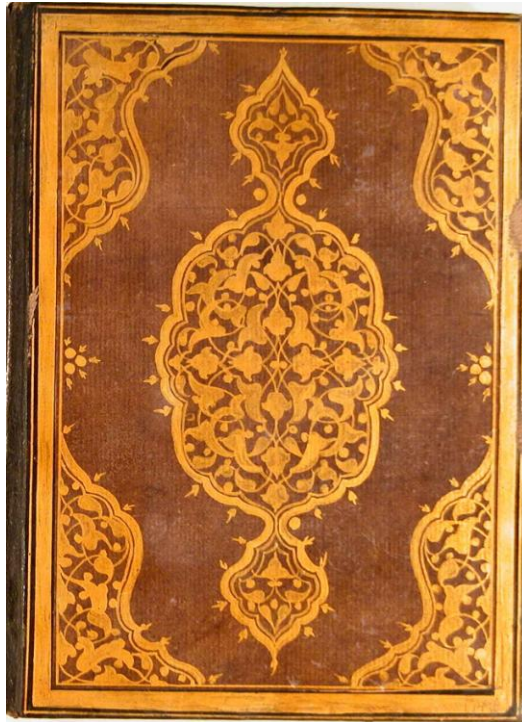
Resim: 157, Örnek: 25. Şerhu Manzûme-i Siyer, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3998, Mikleb, Şemse, Detay.

Resim: 158, Örnek: 25. Şerhu Manzûme-i Siyer, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3998, Ön İç Kapak.

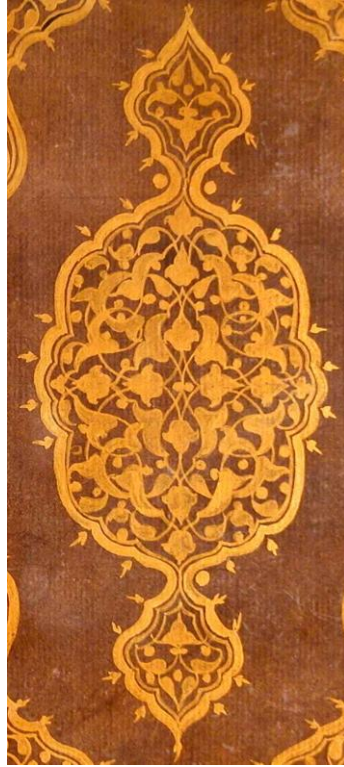
Resim: 159, Örnek: 26. Mûcibü'n-Nida ile Şerhi Katri'n-Neda, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4101, Ön Kapak.

Resim: 160, Örnek: 26. Mûcibü'n-Nida ile Şerhi Katri'n-Neda, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4101, Arka Kapak.

Resim: 161, Örnek: 26. Mûcibü'n-Nida ile Şerhi Katri'n-Neda, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4101, Arka Kapak, Köşebent, Detay.

Resim: 162, Örnek: 26. Mûcibü'n-Nida ile Şerhi Katri'n-Neda, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4101, Arka Kapak, Şemse, Detay.

Resim: 163, Örnek: 26. Mûcibü'n-Nida ile Şerhi Katri'n-Neda, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4101, Mikleb.

Resim: 164, Örnek: 26. Mûcibü'n-Nida ile Şerhi Katri'n-Neda, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4101, Ön İç Kapak.

VII. ÇİZİMLER

VII. 1.Çizimler Listesi

Çizim: 1. Cildin Bölümleri.

Çizim: 2. Kapağın Bölümleri.

Çizim: 3, Örnek: 1. Şerhu Delâi'li-l Hayrât ve Şevâriki'l-Envâr, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3700, Ön Kapak.

Çizim: 4, Örnek: 2. Behcetü'l-Feteva, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3761, Dış Kapak.

Çizim: 5, Örnek: 3. Fetâva'l-Hayriyye li-Nefci'l-Beriyye, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4002, Dış Kapak.

Çizim: 6, Örnek: 4. Dürerü'l- Hukkâm fi Şerhi Gureri'l-Ahkâm, 973/1565- 1566, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4097, Dış Kapak.

Çizim: 7, Örnek: 4. Dürerü'l- Hukkâm fi Şerhi Gureri'l-Ahkâm, 973/1565- 1566, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4097, Sertab, Mikleb.

Çizim: 8, Örnek: 5. Mûcezi'l- Kânun li İbni Sina, 1146/1733-1734, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4484,Arka Kapak, Sertab, Mikleb.

Çizim: 9, Örnek: 6. Tefsîru'l- Vasit Beyne'l-Veciz ve'l-Basit, 1164/1750-1751, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4005, Dış Kapak.

Çizim: 10, Örnek: 6. Tefsîru'l- Vasit Beyne'l-Veciz ve'l-Basit, 1164/1750-1751, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4005, İç Kapak.

Çizim: 11, Örnek: 7. Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3975, Dış Kapak.

Çizim: 12, Örnek: 8 Şerhu Miftâhi'l-Ulûm, 1119/ 1707-1708, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4566, Dış Kapak.

Çizim: 13, Örnek: 8 Şerhu Miftâhi'l-Ulûm, 1119/ 1707-1708, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4566, Sertab, Mikleb.

Çizim: 14, Örnek: 8 Şerhu Miftâhi'l-Ulûm, 1119/ 1707-1708, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4566, İç Kapak.

Çizim: 15, Örnek: 9. Hâşiye alâ Şerhi'l- Mutavvel, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4663, Dış Kapak.

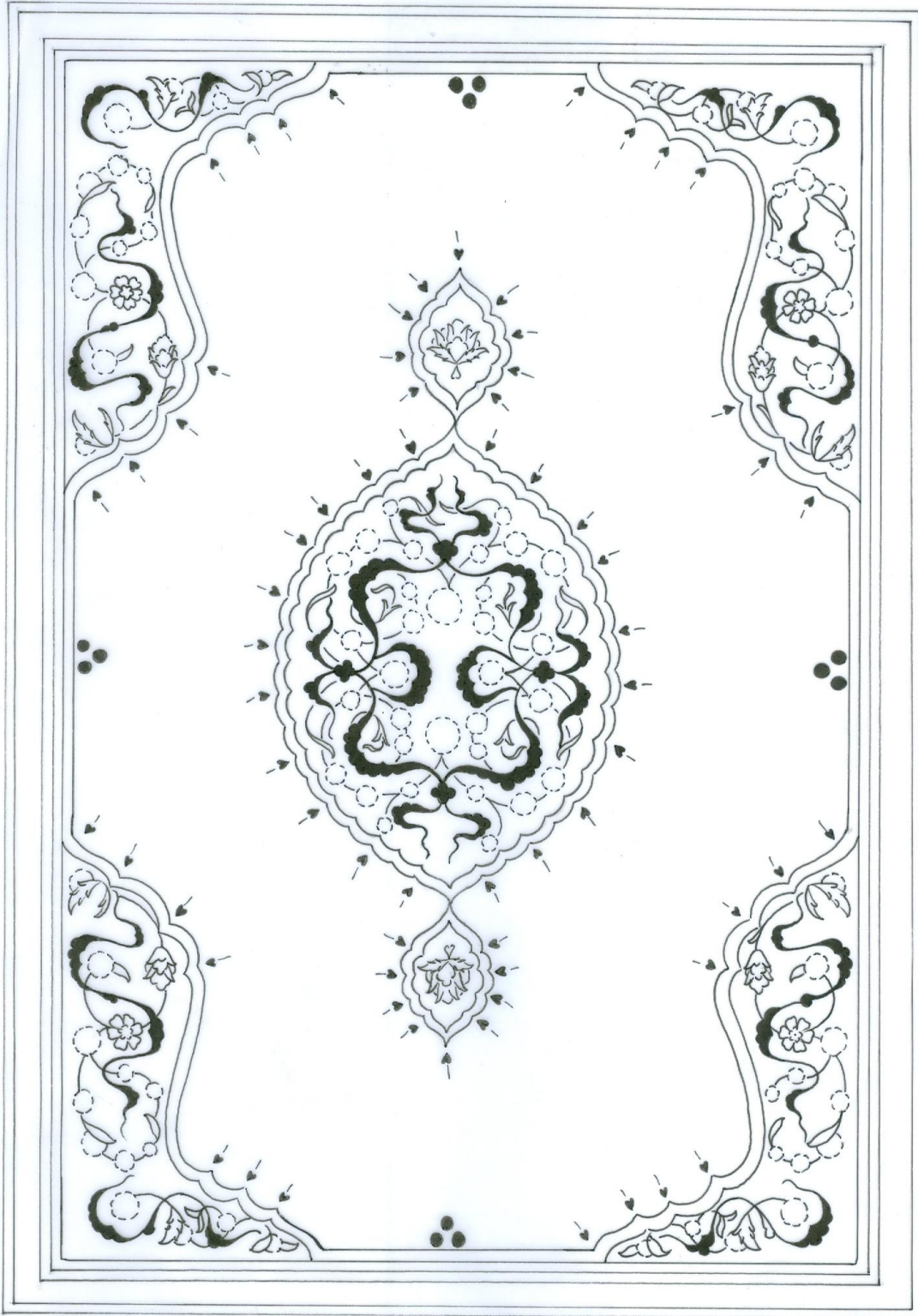
Çizim: 16, Örnek: 9. Hâşiye alâ Şerhi'l- Mutavvel, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4663, Mikleb.

Çizim: 17, Örnek: 9. Hâşiye alâ Şerhi'l- Mutavvel, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4663, İç Kapak.

- Çizim: 18, Örnek: 9.** Hâşiye alâ Şerhi'l- Mutavvel, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4663, Mikleb İçi.
- Çizim: 19, Örnek: 10.** Tefsîru'l- Kur'âni'l- Kerîm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3977, Dış Kapak.
- Çizim: 20, Örnek: 10.** Tefsîru'l- Kur'âni'l- Kerîm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3977, Mikleb.
- Çizim: 21, Örnek: 11.** Envâru't-Tenzil ve Esrârü't- Te'vil, 1172/ 1758-1759, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4016, Dış Kapak.
- Çizim: 22, Örnek: 11.** Envâru't-Tenzil ve Esrârü't- Te'vil, 1172/ 1758-1759, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4016, Sertab, Mikleb.
- Çizim: 23, Örnek: 11.** Envâru't-Tenzil ve Esrârü't- Te'vil, 1172/ 1758-1759, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4016, İç Kapak.
- Çizim: 24, Örnek: 12.** Fevâidü'ş-Şemmiye fi Şerhi'l- Ferâidi's-Senniye, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3969, Dış Kapak.
- Çizim: 25, Örnek: 13.** Dîvan, 964/1556- 1557, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3718, Dış Kapak.
- Çizim: 26, Örnek: 13.** Dîvan, 964/1556- 1557, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3718, Sertab, Mikleb.
- Çizim: 27, Örnek: 13.** Dîvan, 964/1556- 1557, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3718, İç Kapak.
- Çizim: 28, Örnek: 13.** Dîvan, 964/1556- 1557, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3718, Mikleb İçi.
- Çizim: 29, Örnek: 14.** Dîvan, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3716, Dış Kapak.
- Çizim: 30, Örnek: 14.** Dîvan, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3716, Sertab, Mikleb.
- Çizim: 31, Örnek: 15.** Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4013, Arka Kapak, Sertab.
- Çizim: 32, Örnek: 16. Çizim: 31, Örnek: 16.** Mir'âtü'l- Kâinat, 1135/1722-1723, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3702, Dış Kapak.
- Çizim: 33, Örnek: 16.** Mir'âtü'l- Kâinat, 1135/1722-1723, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3702, Sertab, Mikleb.
- Çizim: 34, Örnek: 17.** En- Nihâye fi Garîbi'l-Hadîs, 1131/1718- 1719, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4038, Dış Kapak.

- Çizim: 35, Örnek: 17.** En- Nihâye fî Garîbi'l-Hadîs, 1131/1718- 1719, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4038, Mikleb.
- Çizim: 36, Örnek: 18.** Şerhu'l- Kâfiye fi'n-Nahv, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4623, Dış Kapak.
- Çizim: 37, Örnek: 19.** Tercüme-i Ravzatü'l-Ahbab fi Siyeri'n-Nebi ve'l-Ashab, 1182/1768-1769, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4015, Dış Kapak.
- Çizim: 38, Örnek: 19.** Tercüme-i Ravzatü'l-Ahbab fi Siyeri'n-Nebi ve'l-Ashab, 1182/1768-1769, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4015, Mikleb.
- Çizim: 39, Örnek: 19.** Tercüme-i Ravzatü'l-Ahbab fi Siyeri'n-Nebi ve'l-Ashab, 1182/1768-1769, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4015, İç Kapak.
- Çizim: 40, Örnek: 20.** Burhân-ı Kat'ı, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3709, Dış Kapak.
- Çizim: 41, Örnek: 20.** Burhân-ı Kat'ı, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3709, Mikleb.
- Çizim: 42, Örnek: 21.** Necâhu'l- Kâri Şerhu Sahihi'l-Buhâri, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4043, Dış Kapak.
- Çizim: 43, Örnek: 21.** Necâhu'l- Kâri Şerhu Sahihi'l-Buhâri, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4043, Mikleb.
- Çizim: 44, Örnek: 22.** Tefsîru Ziyâin, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3997, Dış Kapak.
- Çizim: 45, Örnek: 23.** Müntehabu Sünenü'l-Akvâl ve'l-Efâl, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4075, Dış Kapak.
- Çizim: 46, Örnek: 23.** Müntehabu Sünenü'l-Akvâl ve'l-Efâl, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4075, Sertab, Mikleb.
- Çizim: 47, Örnek: 24.** Dururu'l-Hükkâm Şerhu Gureri'l- Ahkâm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3780, Dış Kapak.
- Çizim: 48, Örnek: 24.** Dururu'l-Hükkâm Şerhu Gureri'l- Ahkâm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3780, Mikleb.
- Çizim: 49, Örnek: 25.** Şerhu Manzûme-i Siyer, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3998, Arka Kapak, Mikleb.
- Çizim: 50, Örnek: 26.** Mûcibü'n-Nida ila Şerhi Katri'n-Neda, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4101, Dış Kapak.
- Çizim: 51, Örnek: 26.** Mûcibü'n-Nida ila Şerhi Katri'n-Neda, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4101, Sertab, Mikleb.

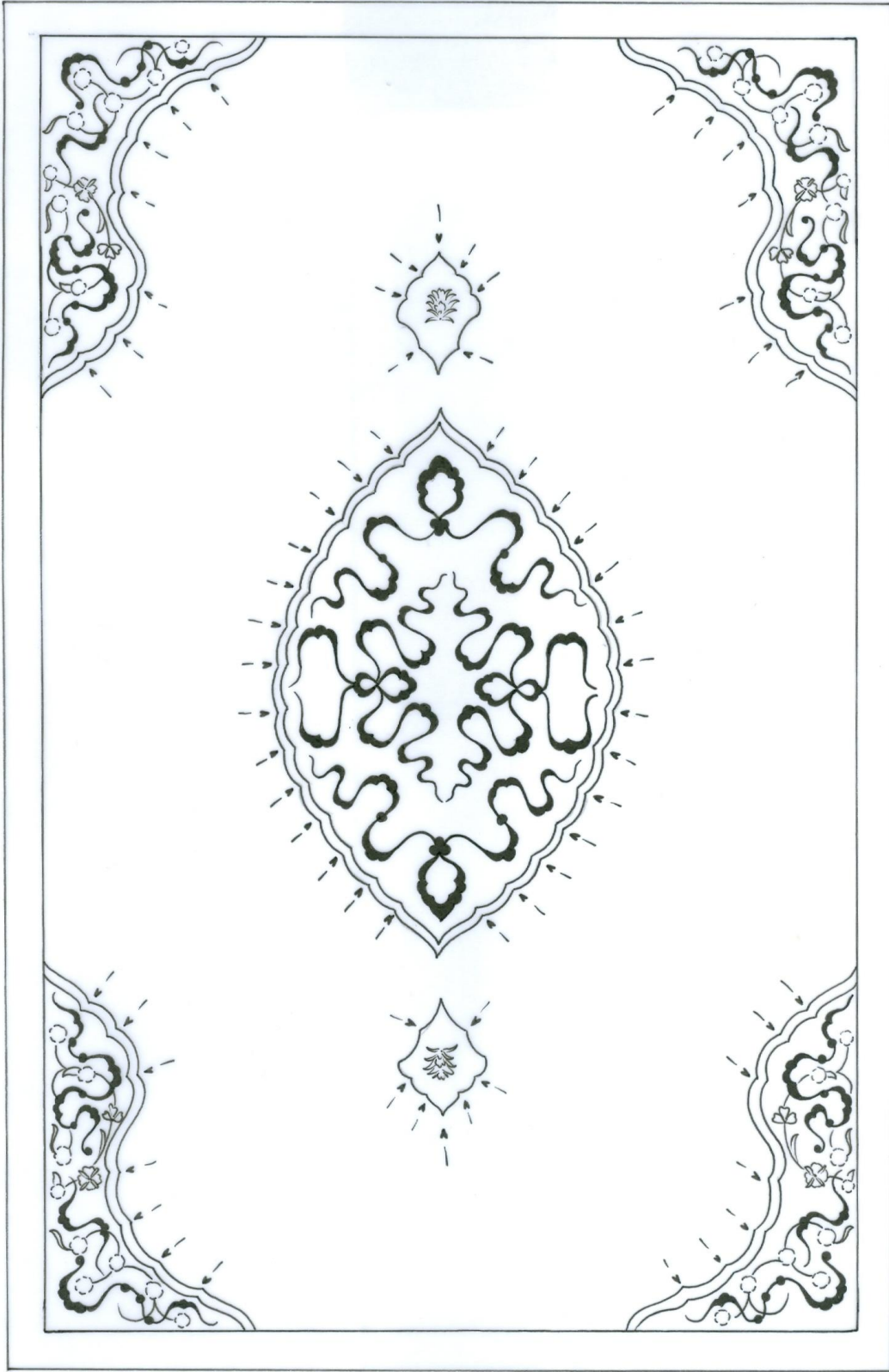
VII. 2. Çizimler

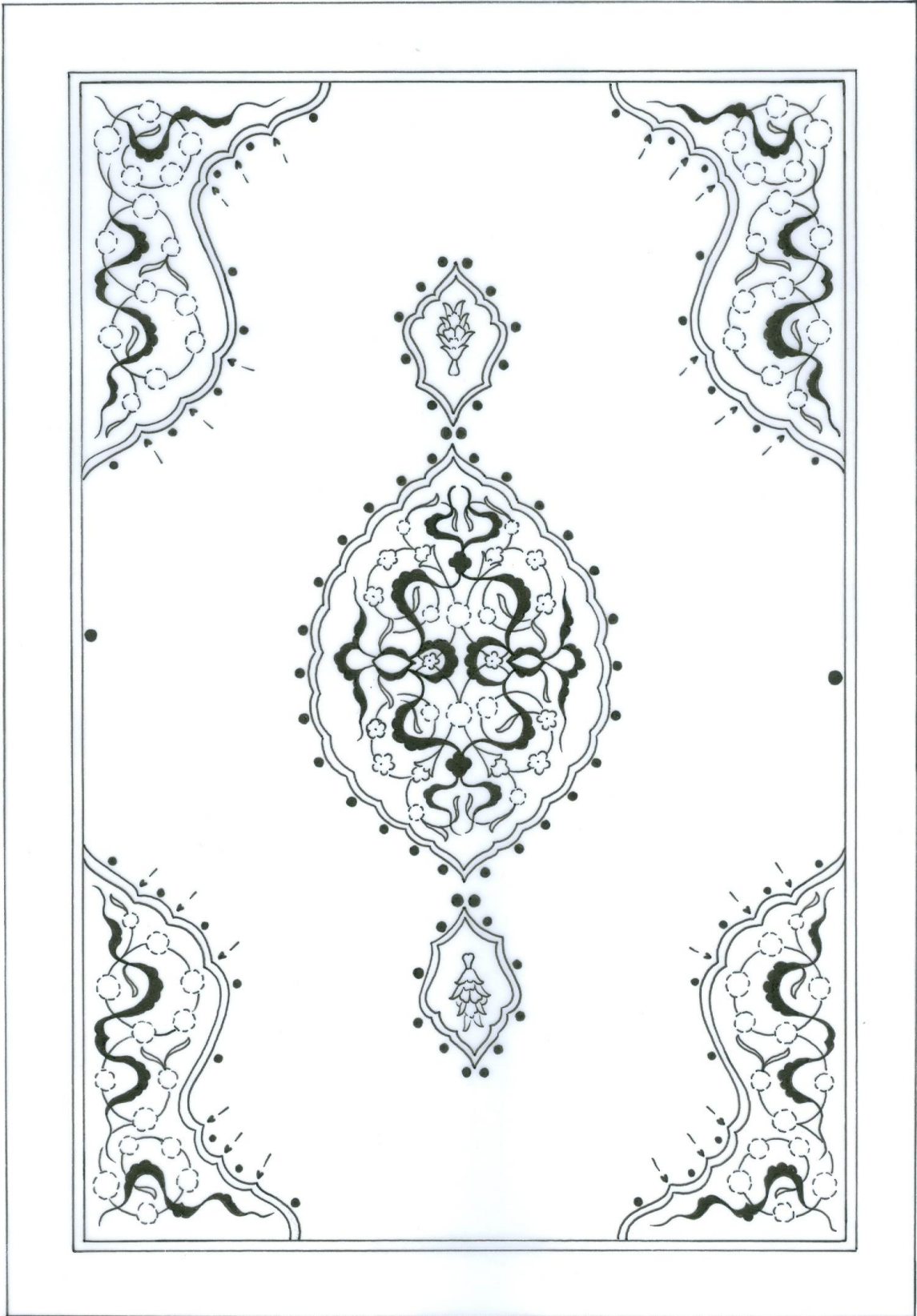
Çizim: 3, Örnek: 1. Şerhu Delâi'li-l Hayrât ve Şevâriki'l-Envâr, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3700, Dış Kapak.

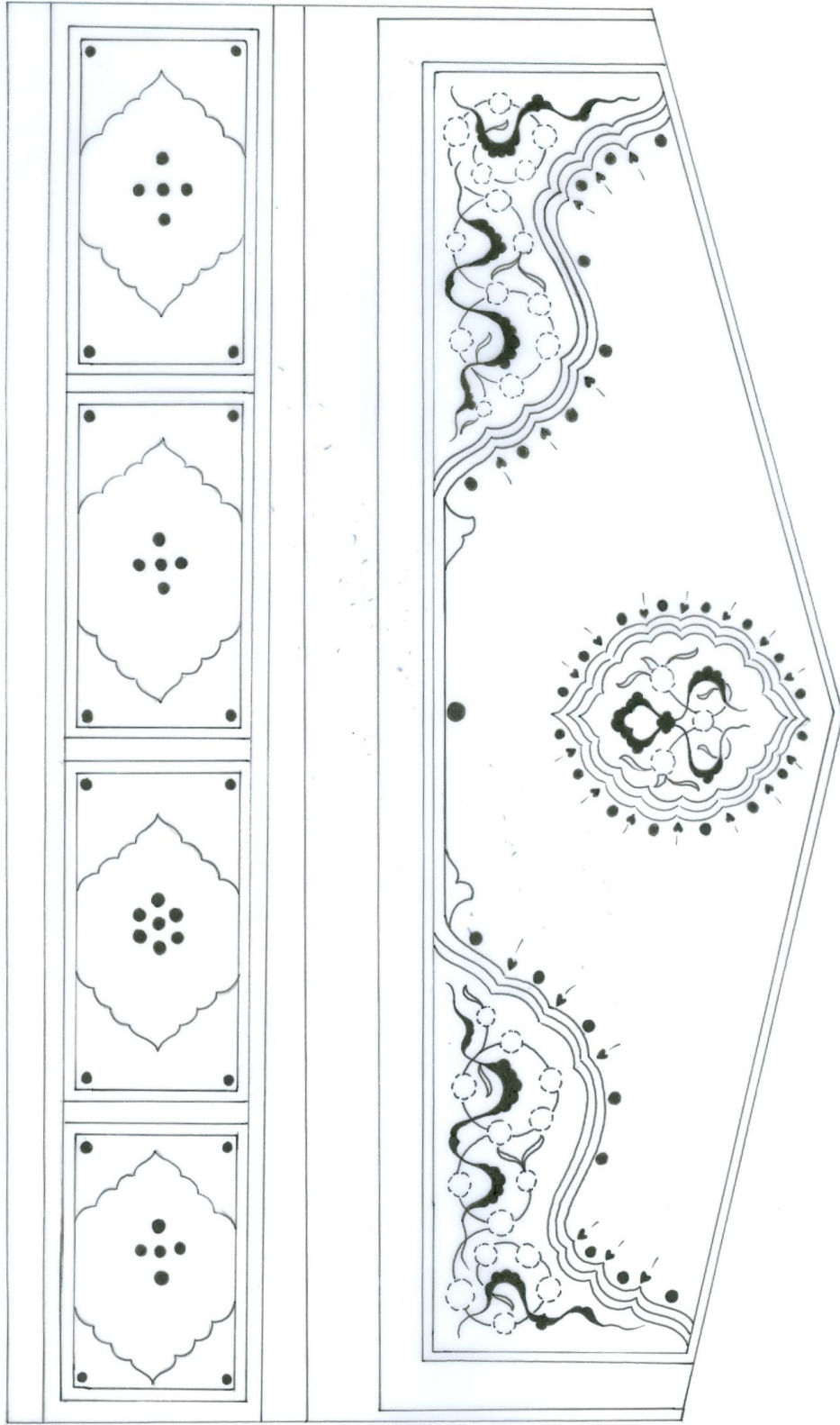
Çizim: 4, Örnek: 2. Behcetü'l-Feteva, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3761, Dış Kapak.

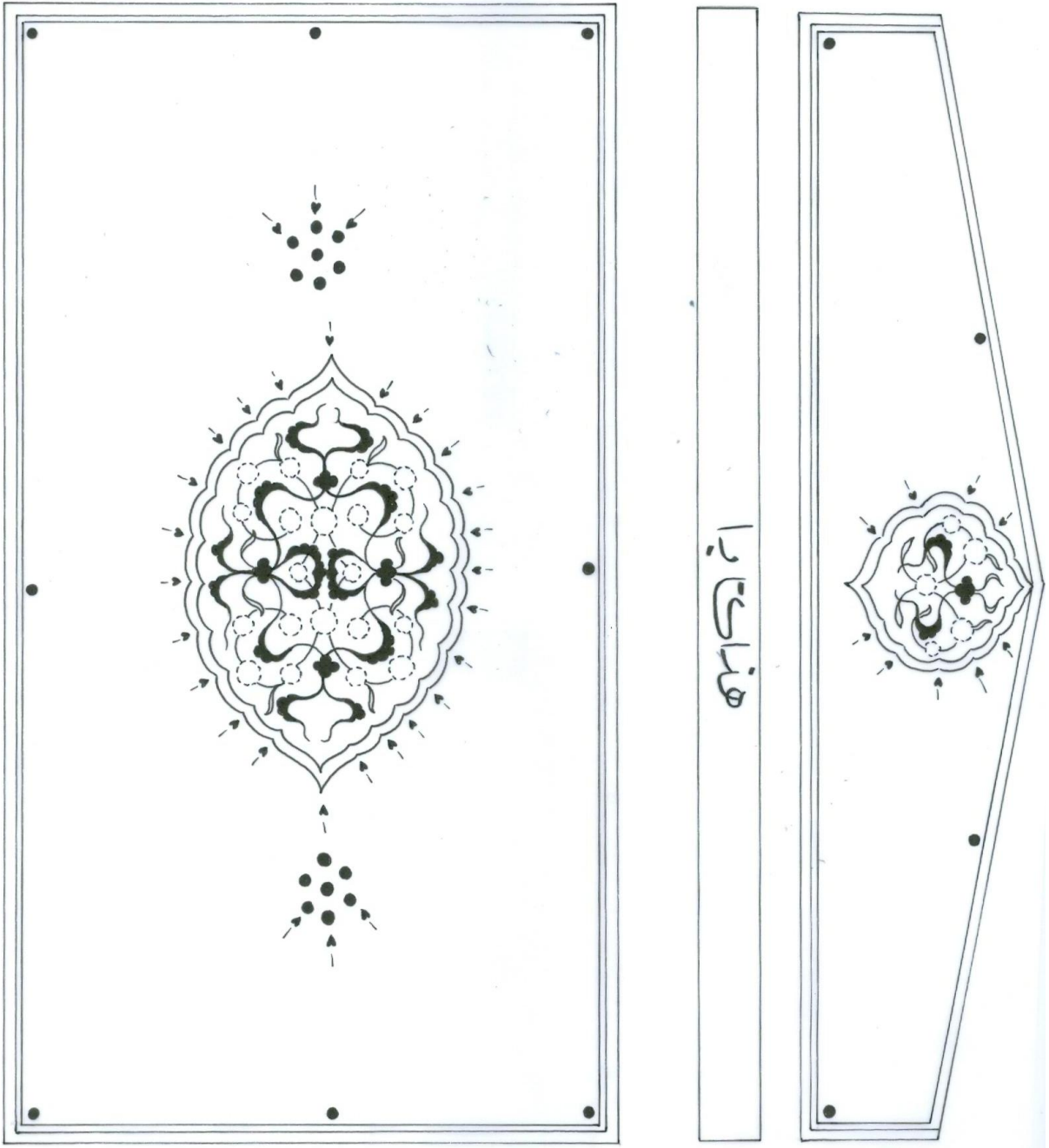
Çizim: 5, Örnek: 3. Fetâva'l-Hayriyye li-Nefci'l-Beriyye, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4002, Dış Kapak.

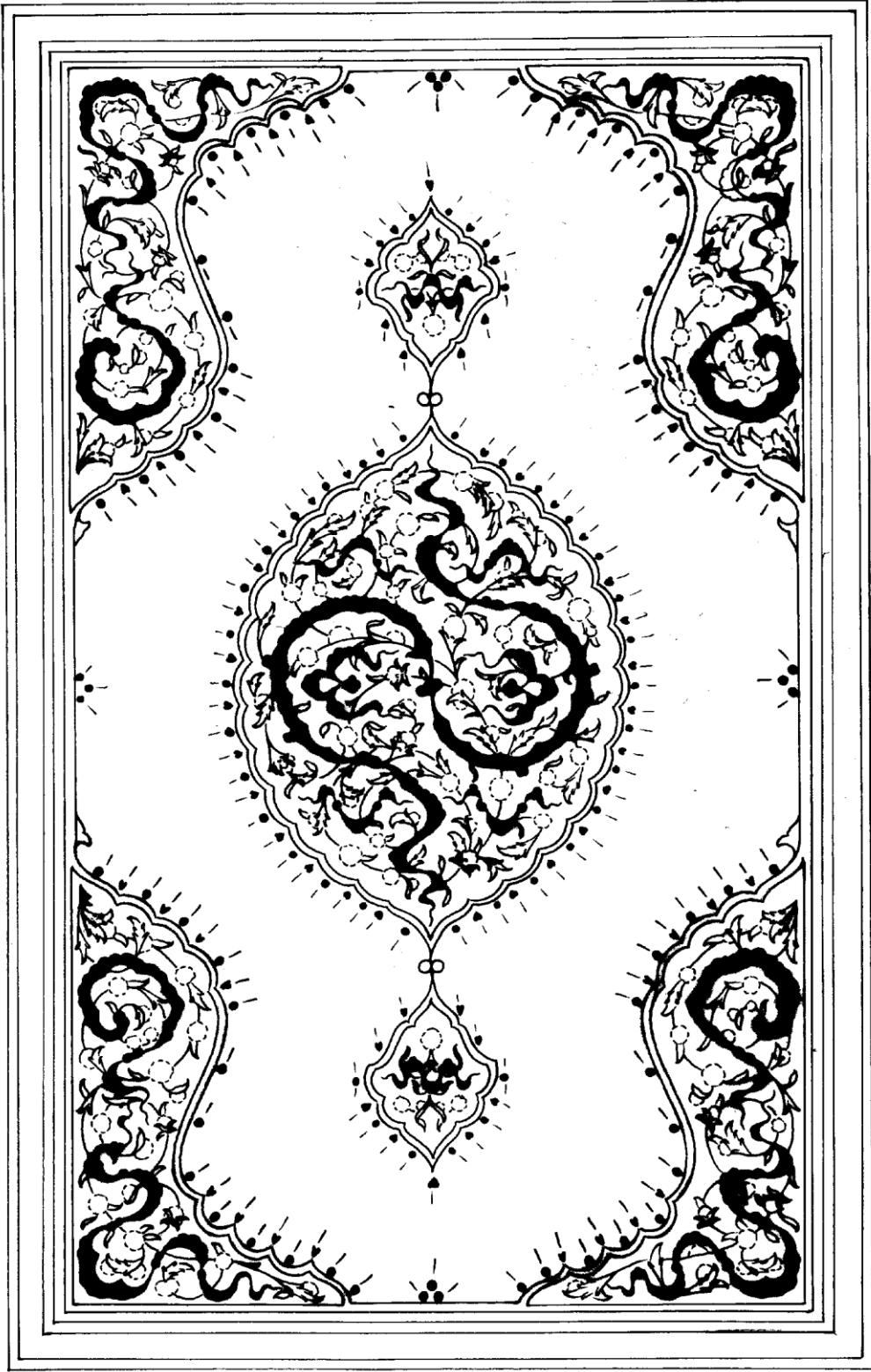
Çizim: 6, Örnek: 4. Dürerü'l- Hukkâm fî Şerhi Gureri'l-Ahkâm, 973/1565- 1566, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4097, Dış Kapak.

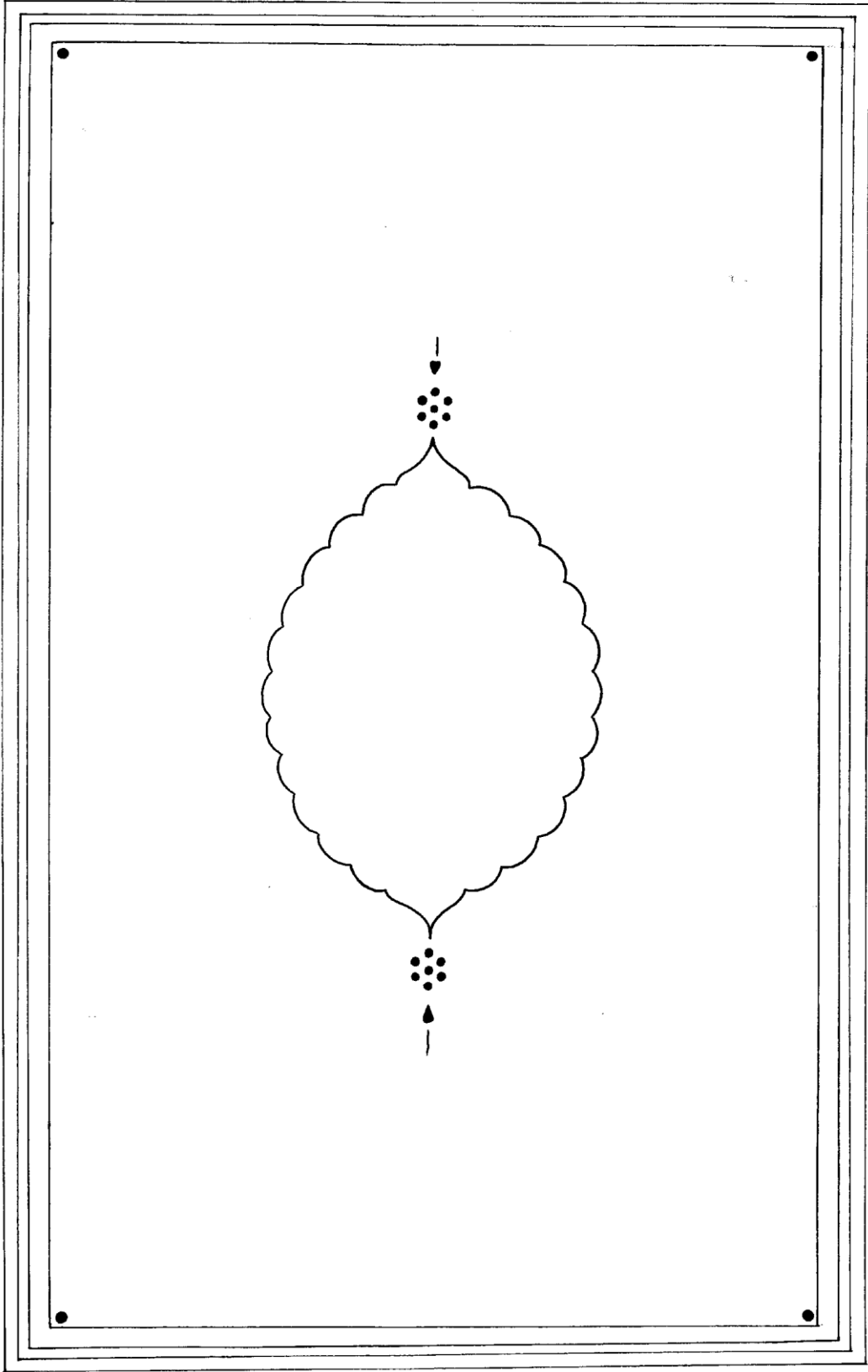
Çizim: 7, Örnek: 4. Dürerü'l- Hukkâm fî Şerhi Gureri'l-Ahkâm, 973/1565- 1566, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4097, Sertab, Mikleb.

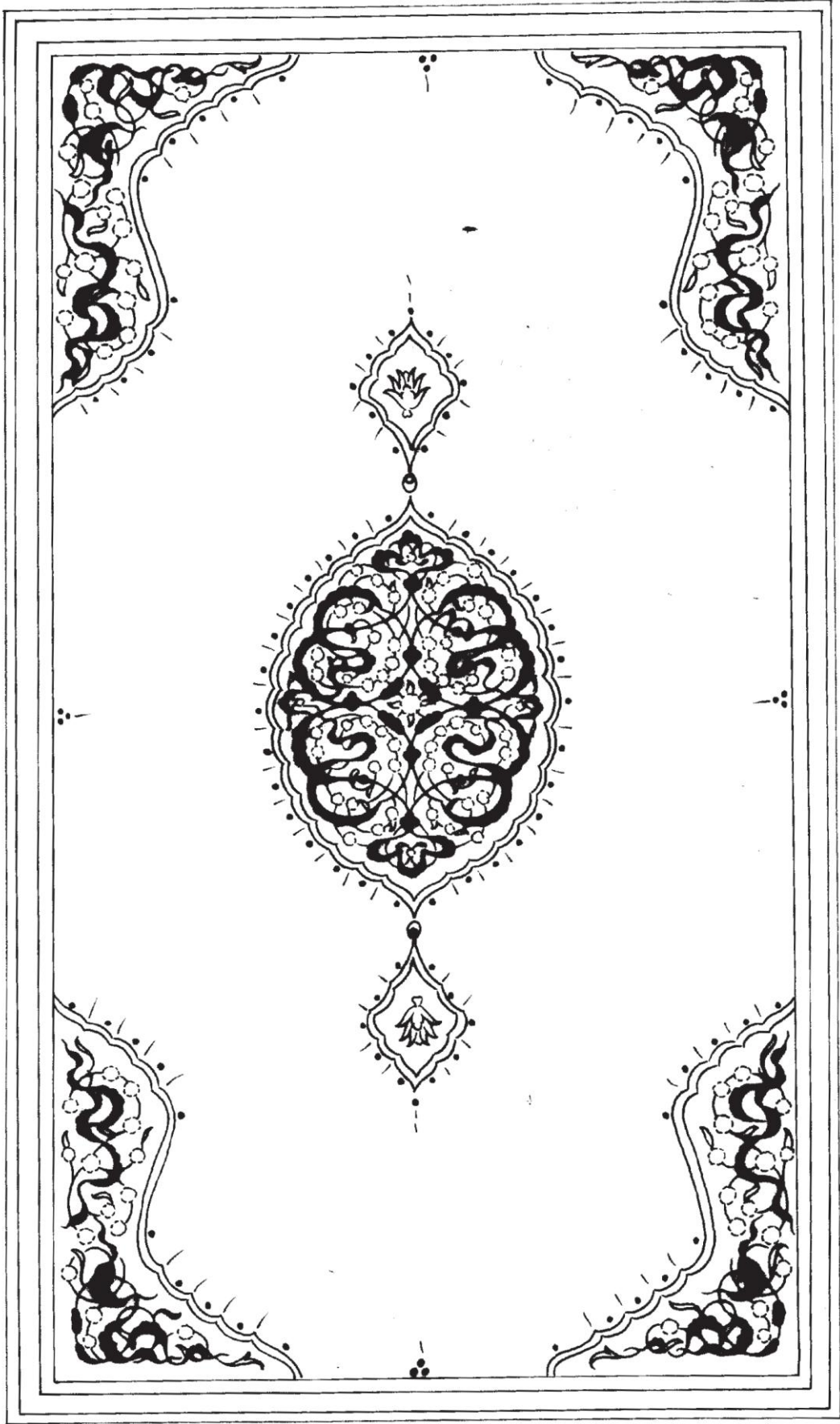
Çizim: 8, Örnek: 5. Mûcezi'l- Kânun li İbni Sina, 1146/1733-1734, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4484,Arka Kapak, Sertab, Mikleb.

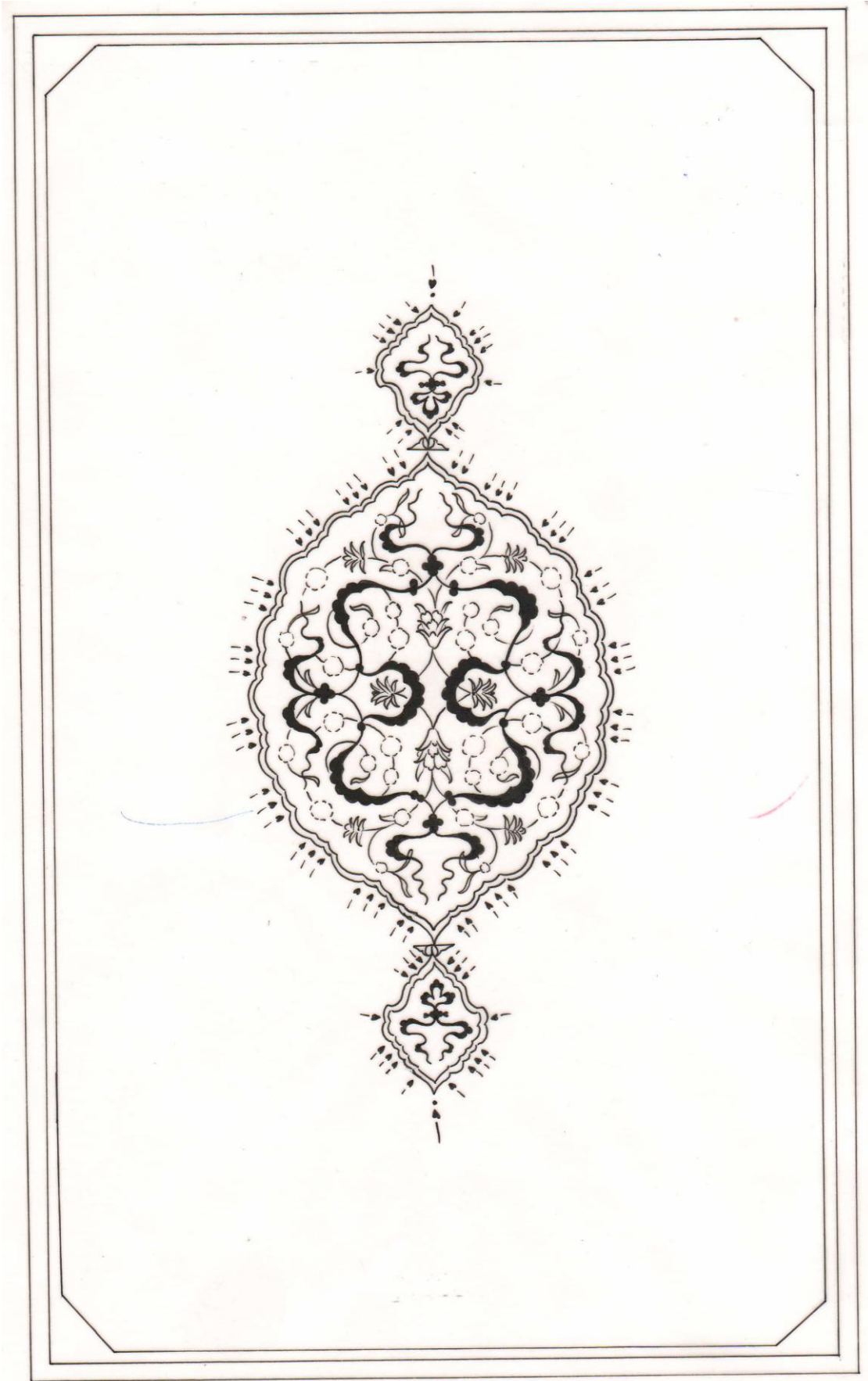
Çizim: 9, Örnek: 6. Tefsîru'l- Vasit Beyne'l-Veciz ve'l-Basit, 1164/1750-1751, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4005, Dış Kapak.

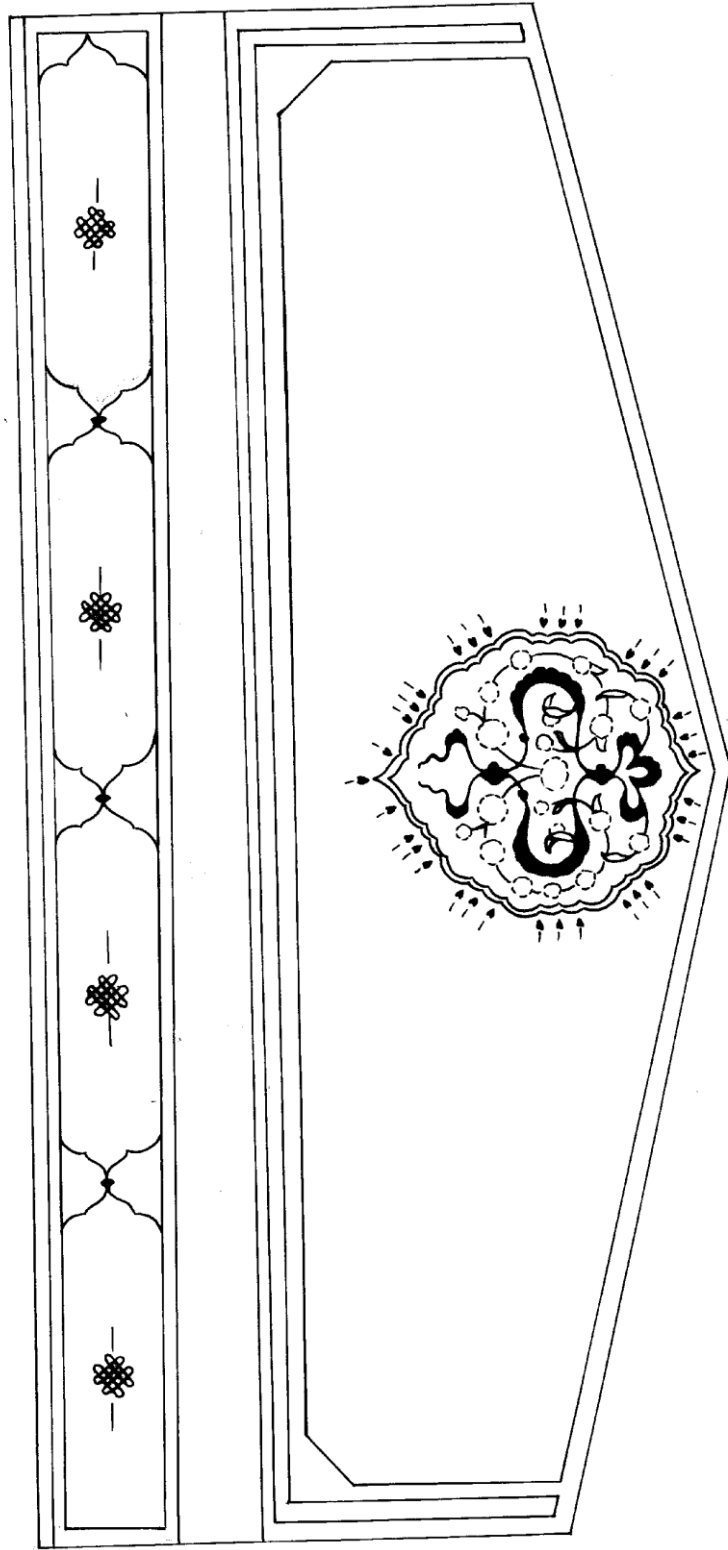
Çizim: 10, Örnek: 6. Tefsîru'l- Vasit Beyne'l-Veciz ve'l-Basit, 1164/1750-1751, Konya
Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4005, İç Kapak.

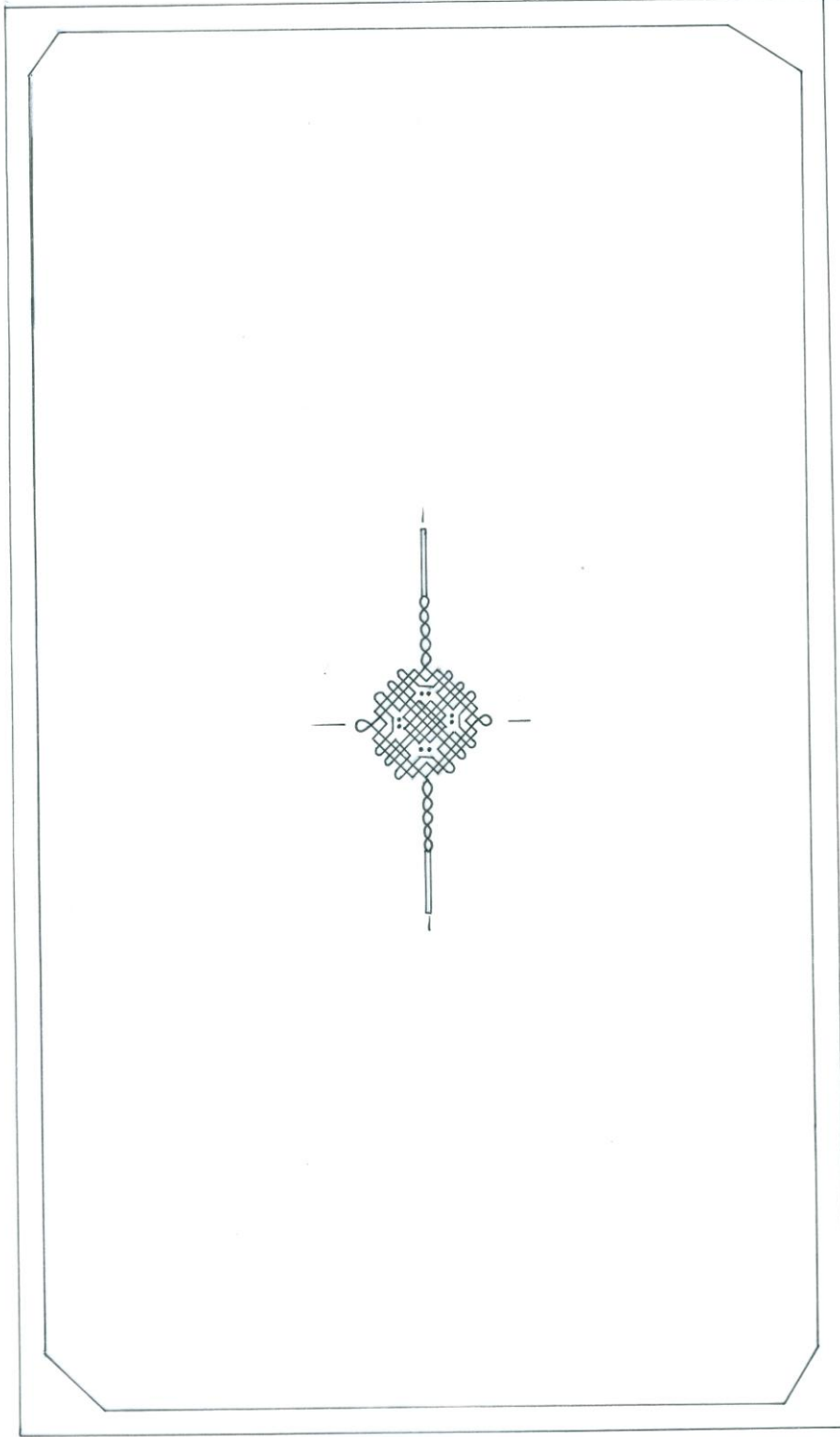
Çizim: 11, Örnek: 7. Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3975, Dış Kapak.

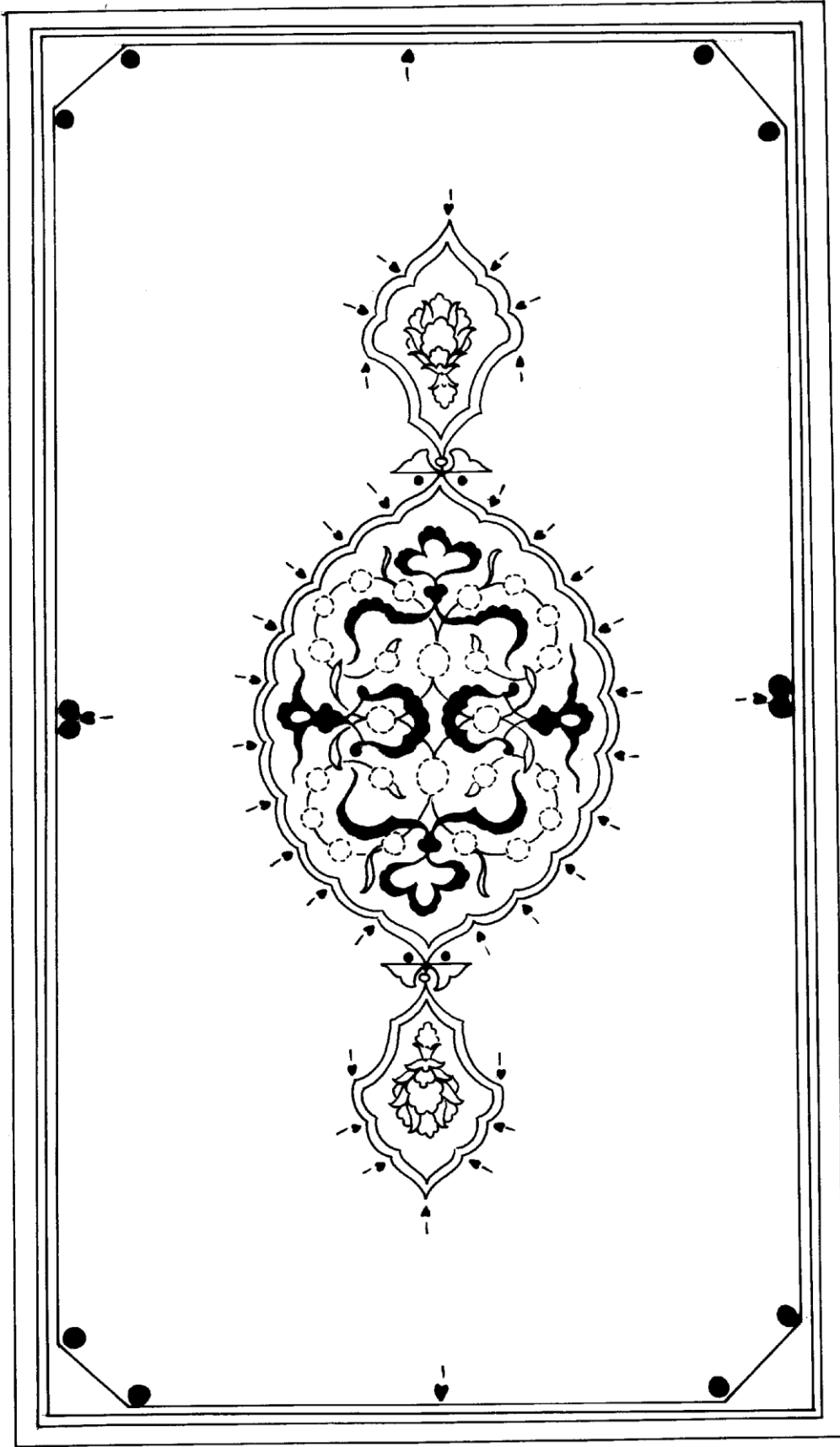
Çizim: 12, Örnek: 8. Şerhu Miftâhi'l-Ulûm, 1119/ 1707-1708, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4566, Dış Kapak.

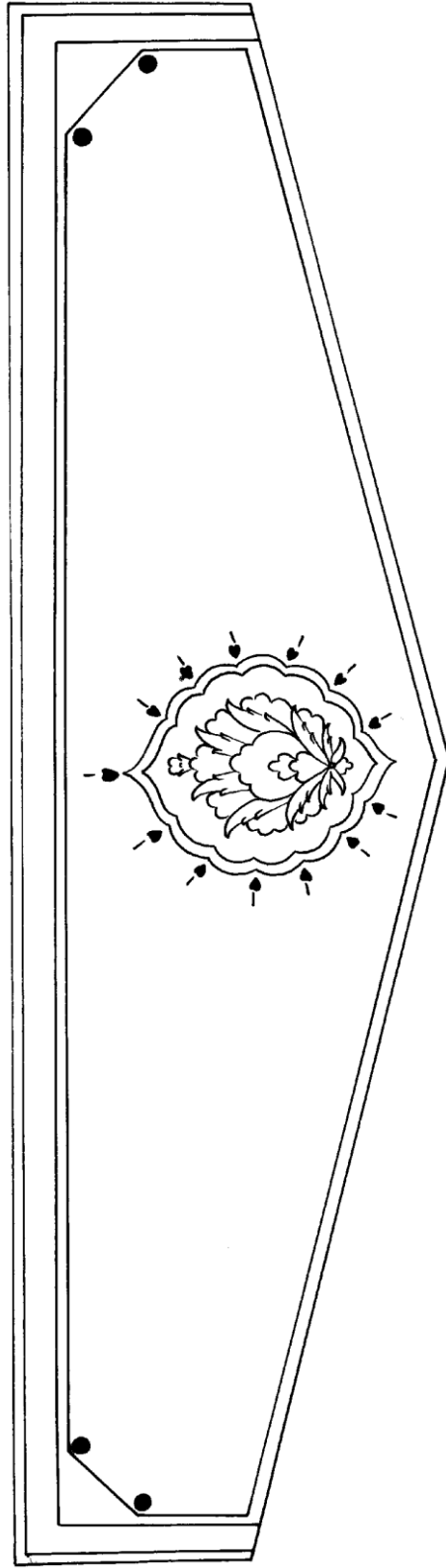
Çizim: 13, Örnek: 8. Şerhu Miftâhi'l-Ulûm, 1119/ 1707-1708, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4566, Sertab, Mikleb.

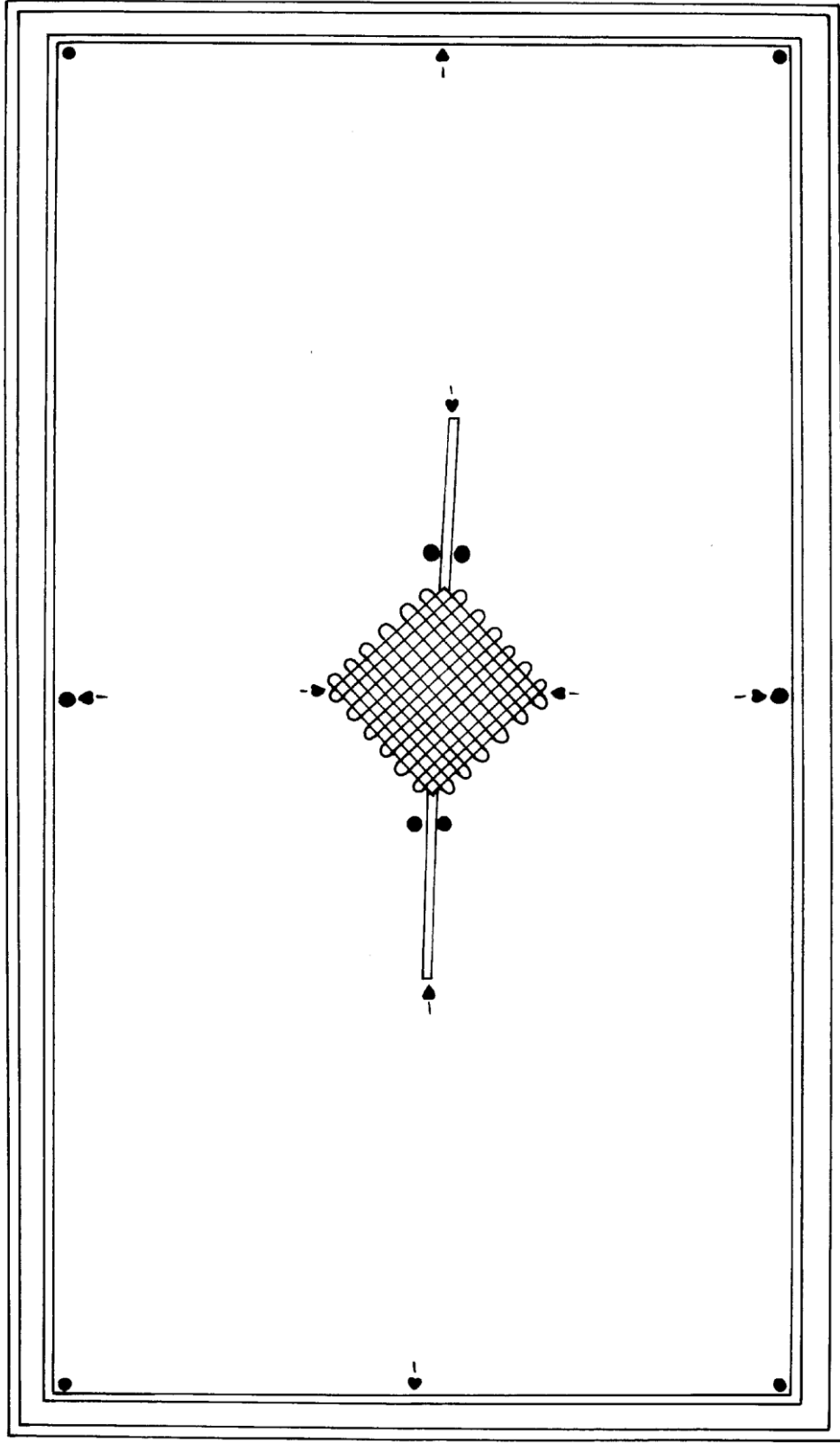
Çizim: 14, Örnek: 8. Şerhu Miftâhi'l-Ulûm, 1119/ 1707-1708, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4566, İç Kapak.

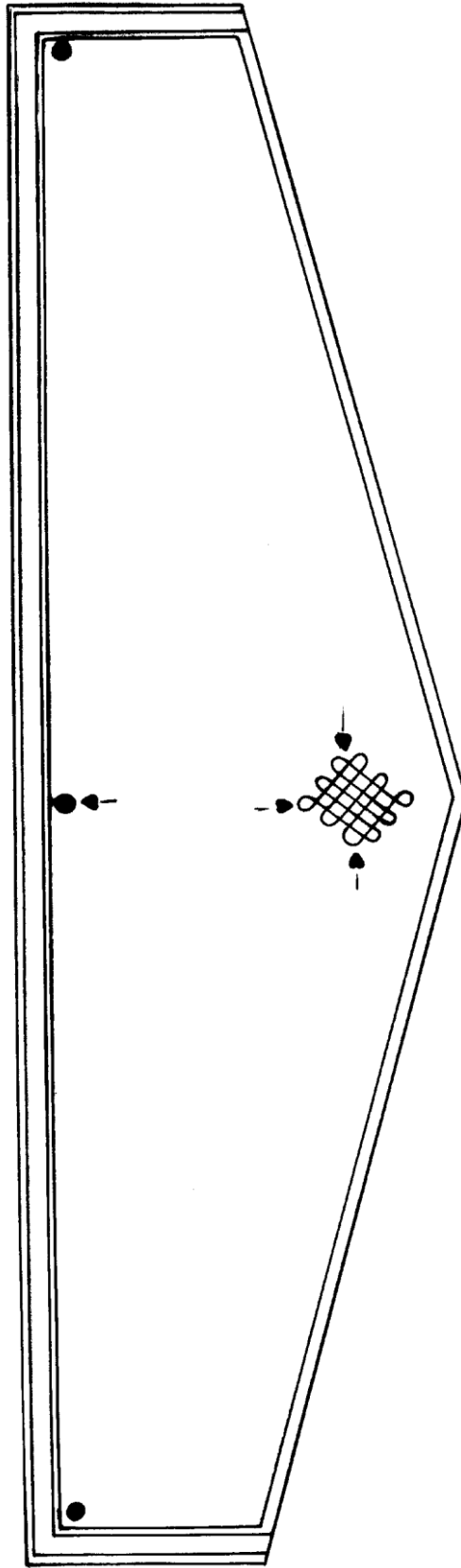
Çizim: 15, Örnek: 9. Hâşiye alâ Şerhi'l- Mutavvel, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4663, Dış Kapak.

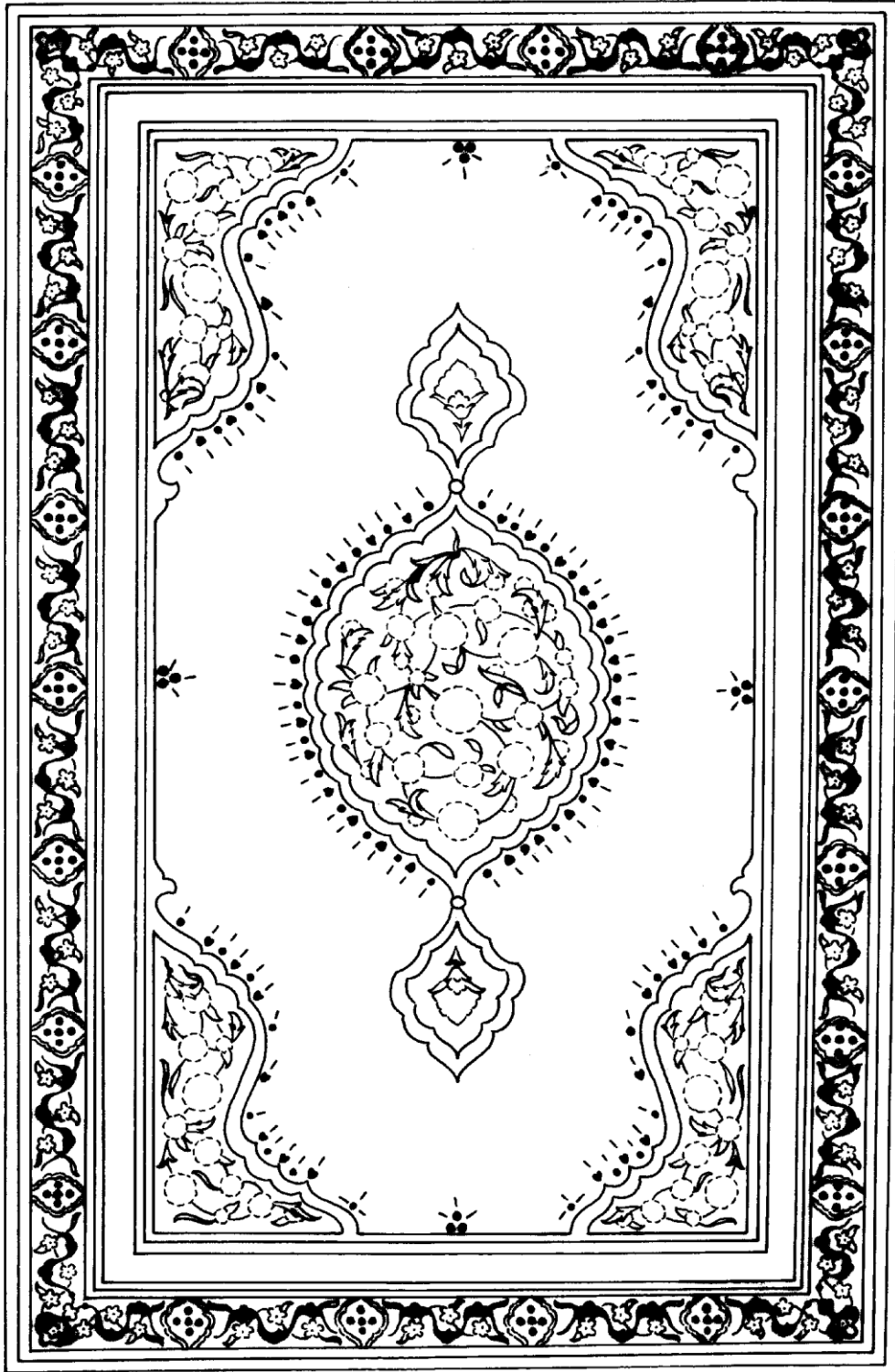
Çizim: 16, Örnek: 9. Hâşiye alâ Şerhi'l- Mutavvel, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4663, Mikleb.

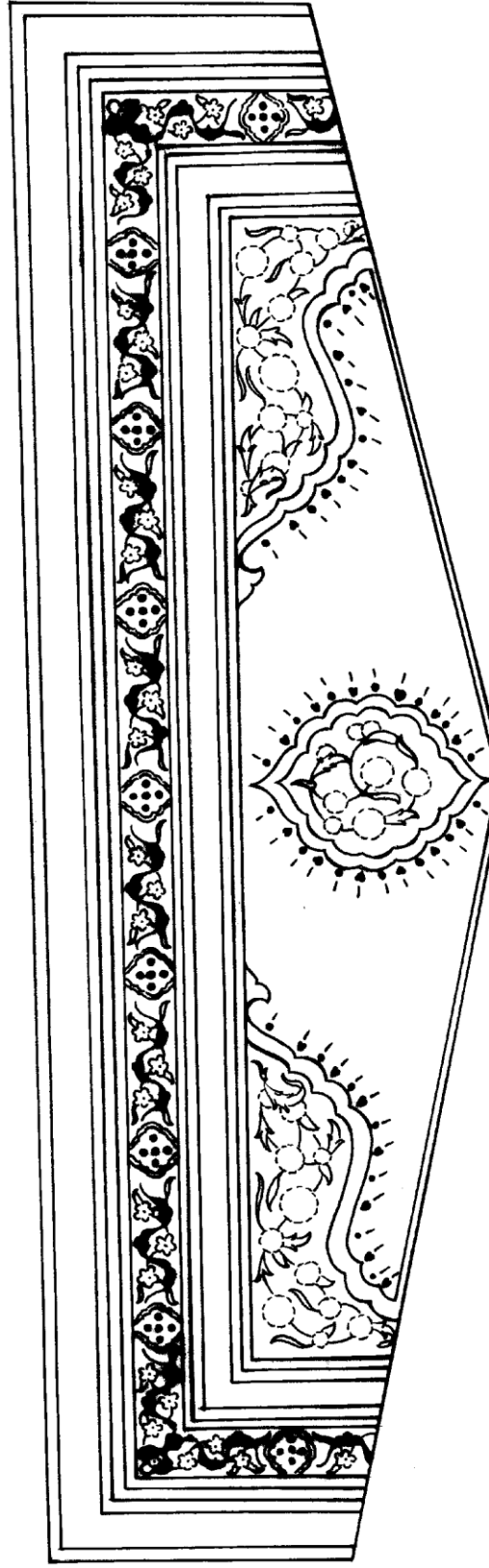
Çizim: 17, Örnek: 9. Hâşiye alâ Şerhi'l- Mutavvel, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4663, İç Kapak.

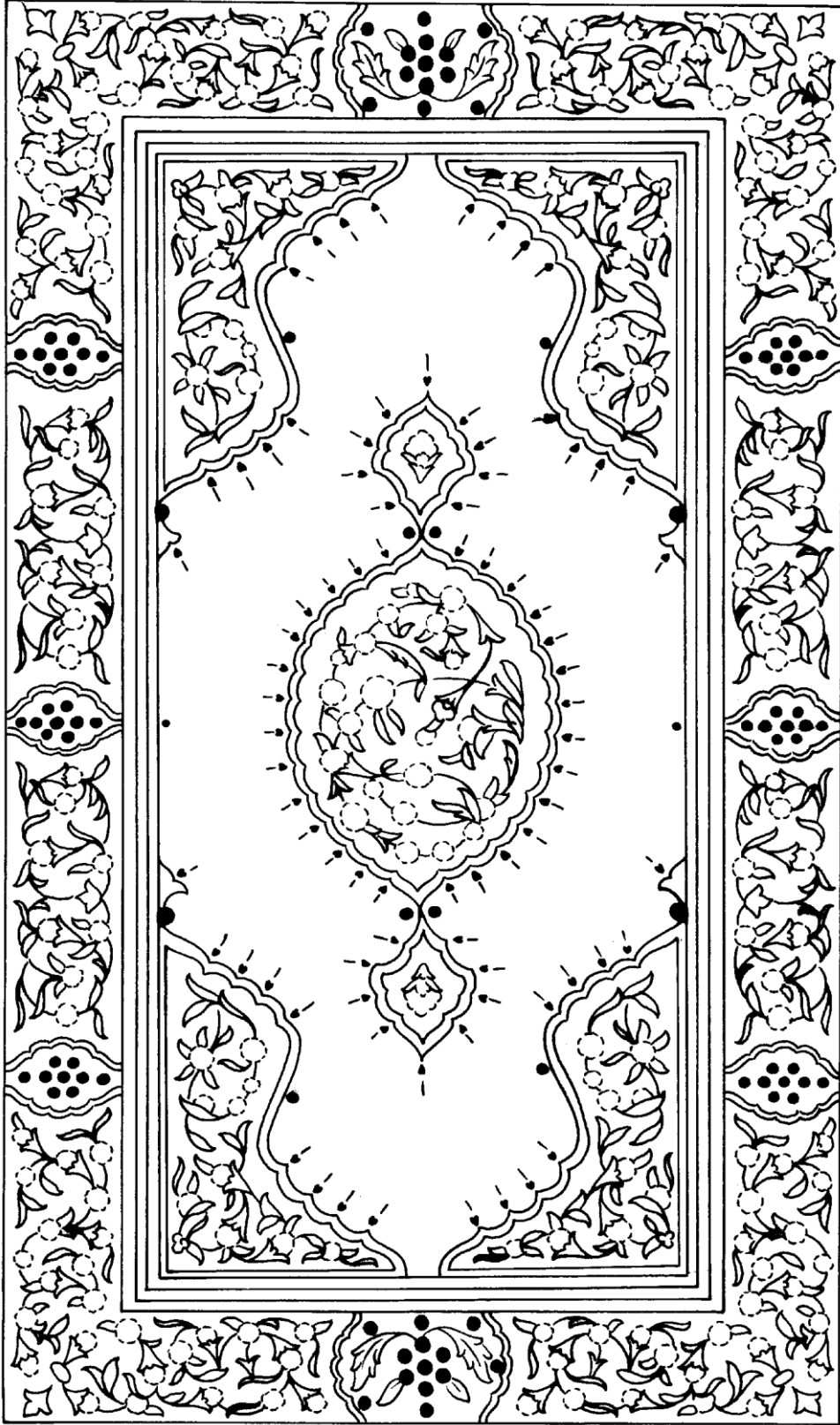
Çizim: 18, Örnek: 9. Hâşiye alâ Şerhi'l- Mutavvel, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4663, Mikleb İçi.

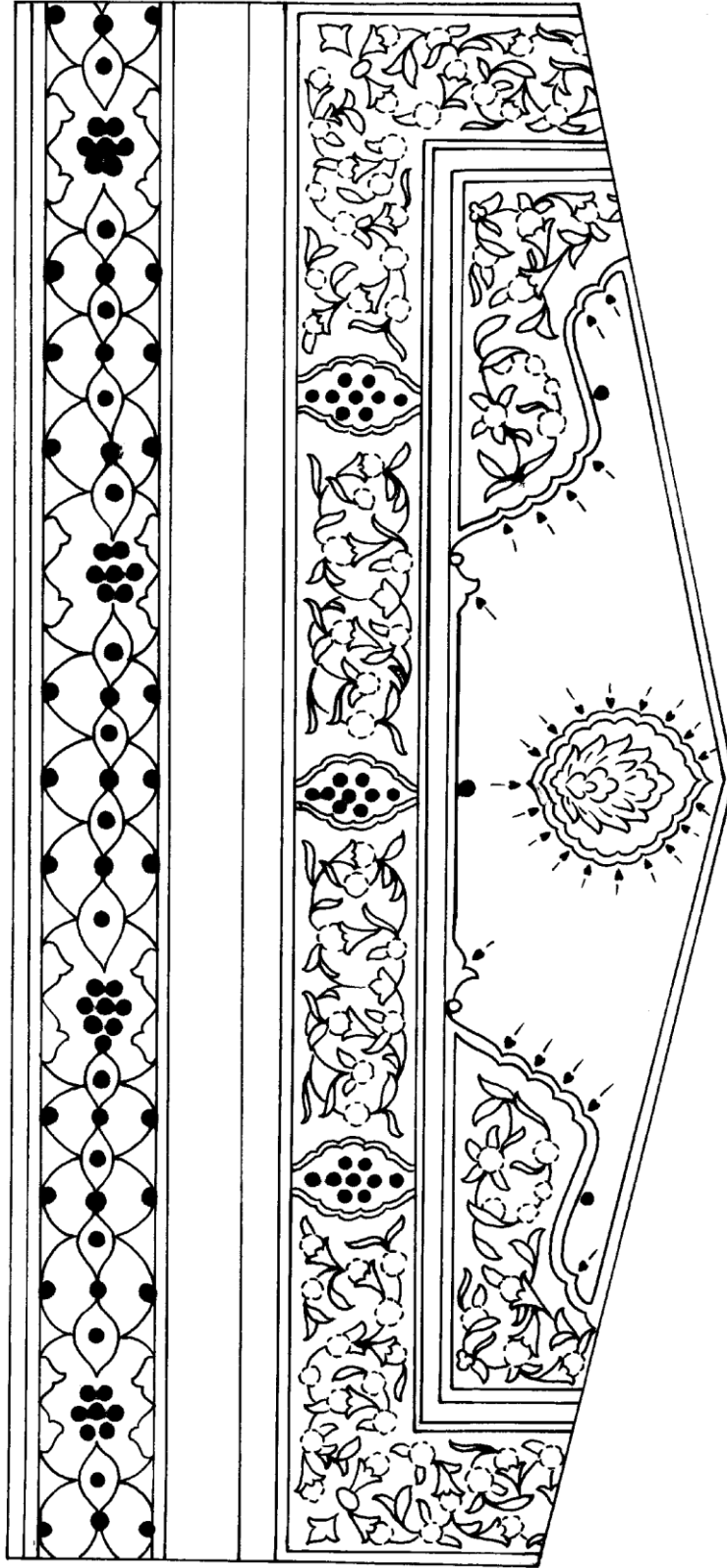
Çizim: 19, Örnek: 10. Tefsîru'l- Kur'âni'l- Kerîm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3977, Dış Kapak.

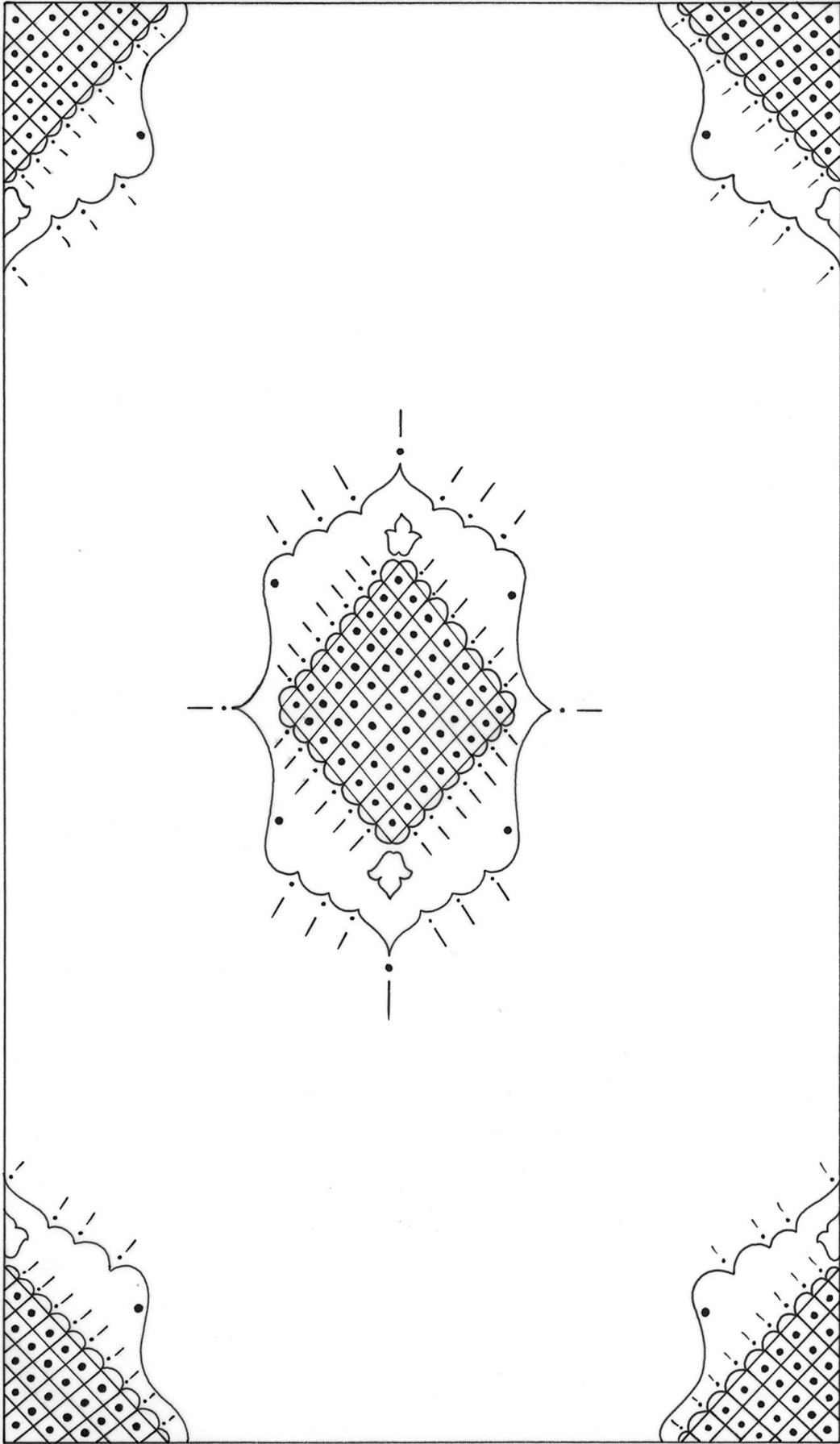
Çizim: 20, Örnek: 10. Tefsîru'l- Kur'âni'l- Kerîm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3977, Mikleb.

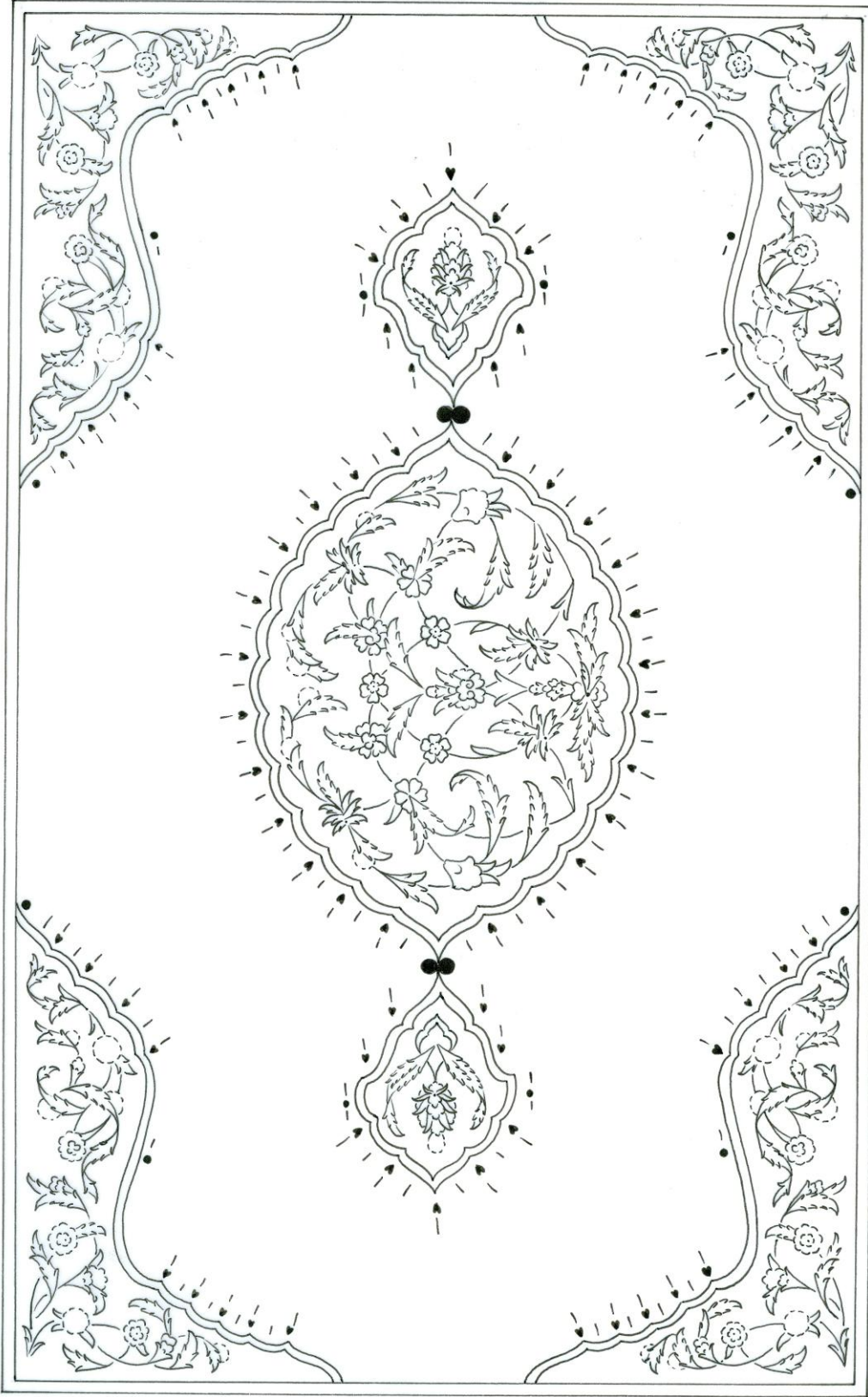
Çizim: 21, Örnek: 11. Envâru't-Tenzil ve Esrârü't- Te'vil, 1172/ 1758-1759, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4016, Dış Kapak.

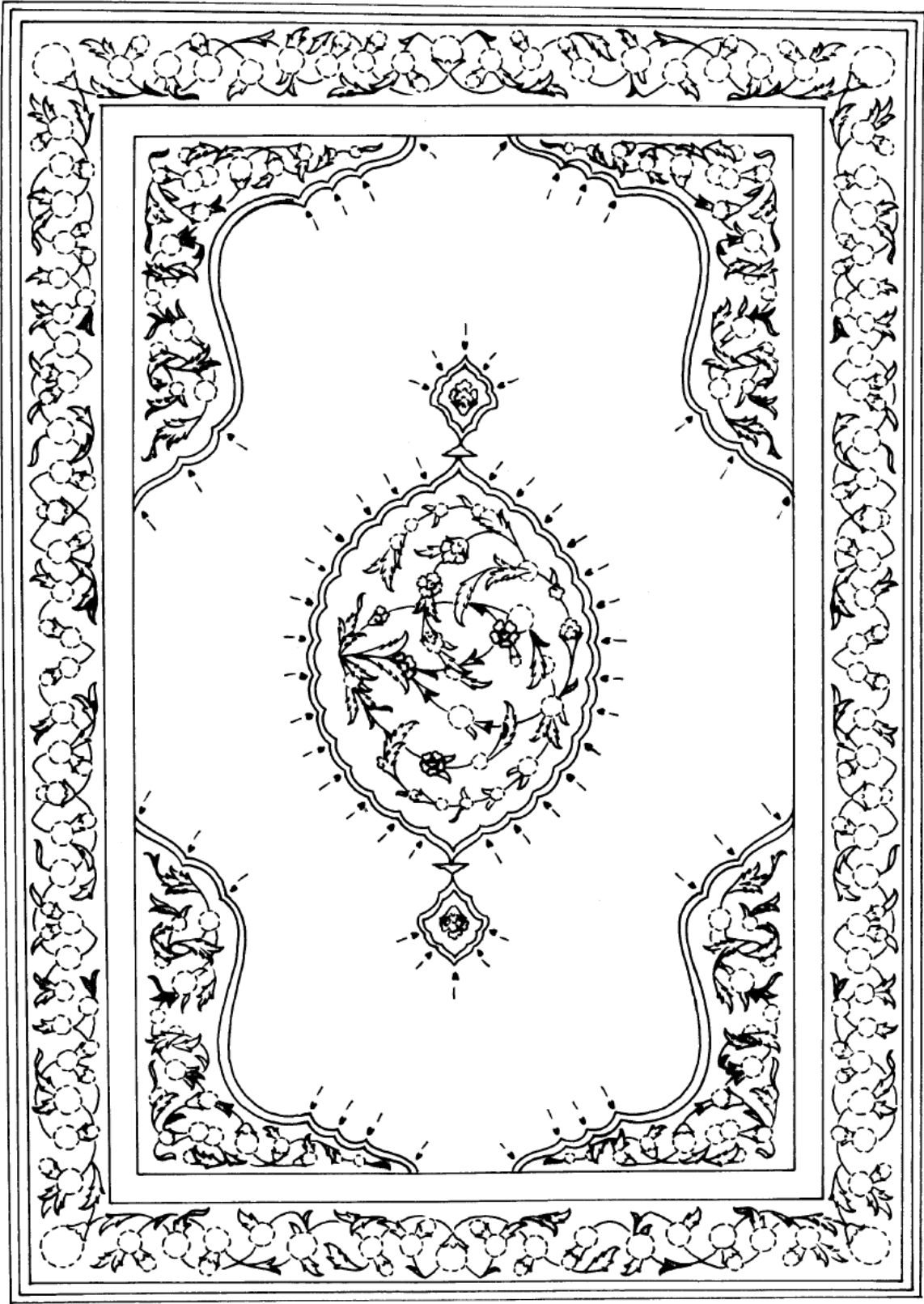
Çizim: 22, Örnek: 11. Envâru't-Tenzil ve Esrârü't- Te'vil, 1172/ 1758-1759, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4016, Sertab, Mikleb.

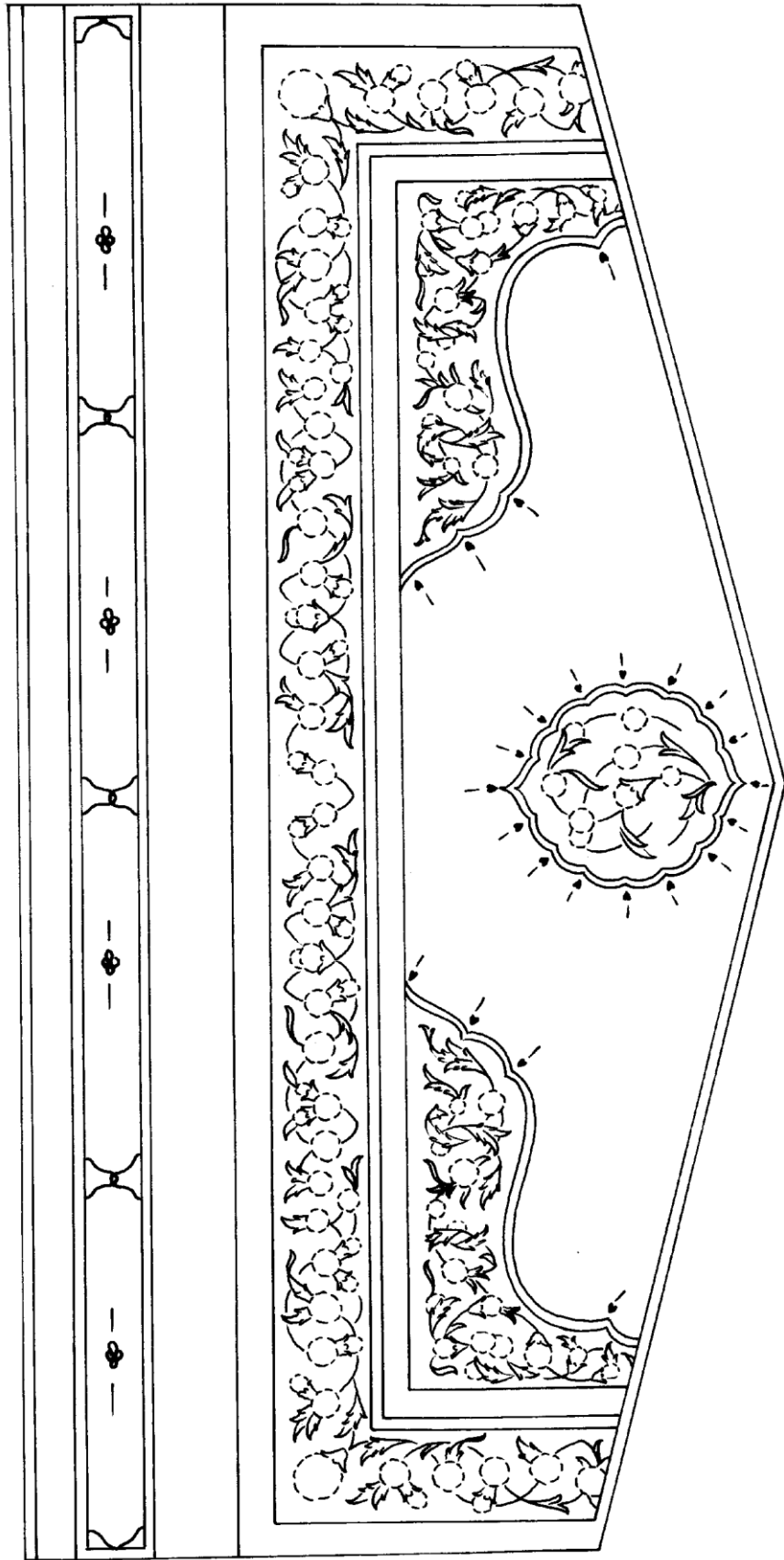
Çizim: 23, Örnek: 11. Envâru't-Tenzil ve Esrârü't- Te'vil, 1172/ 1758-1759, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4016, İç Kapak.

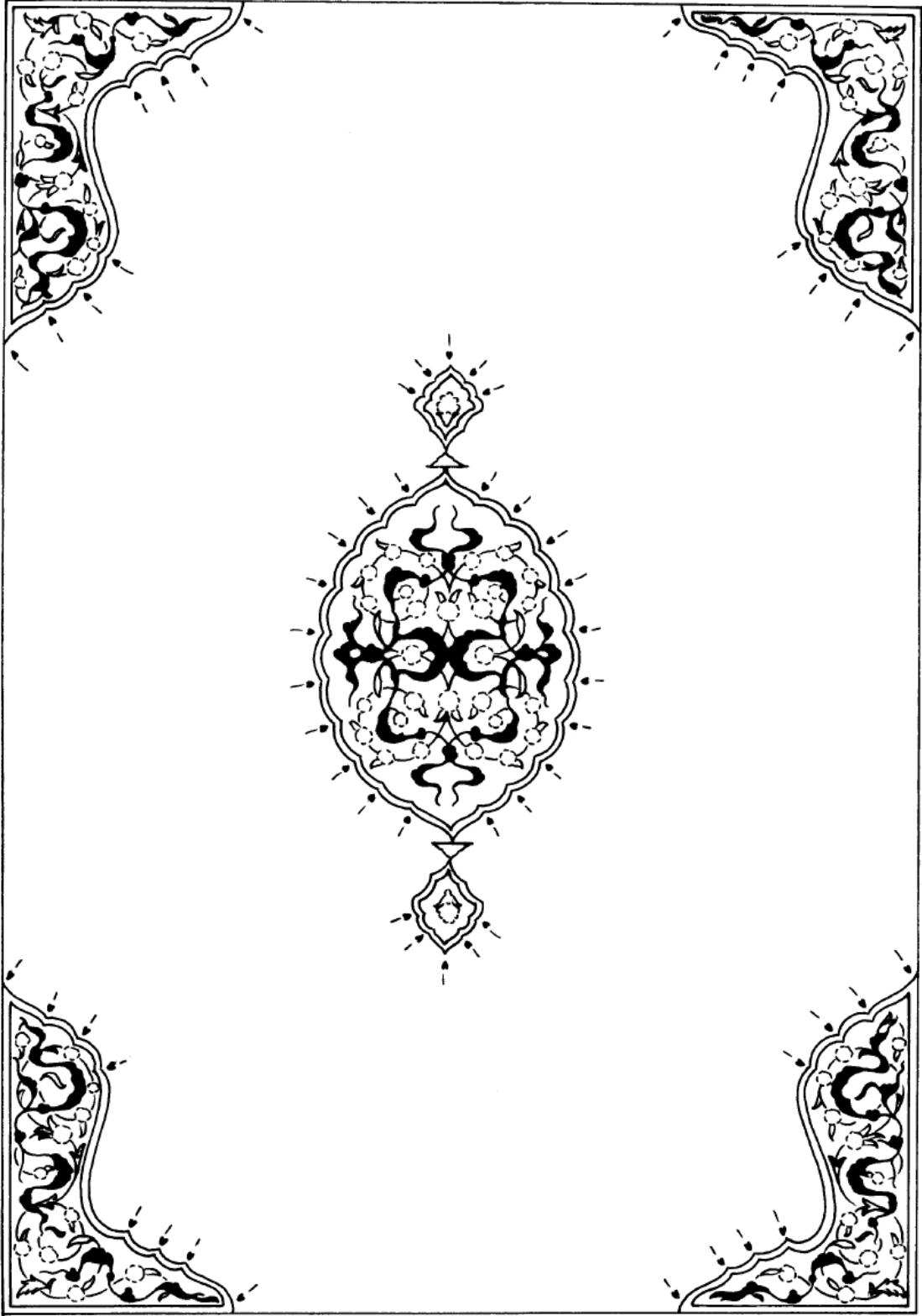
Çizim: 24, Örnek: 12. Fevâidü'ş-Şemmiye fi Şerhi'l- Ferâidi's-Senniye, 1095/1683-1684,
Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3969, Dış Kapak.

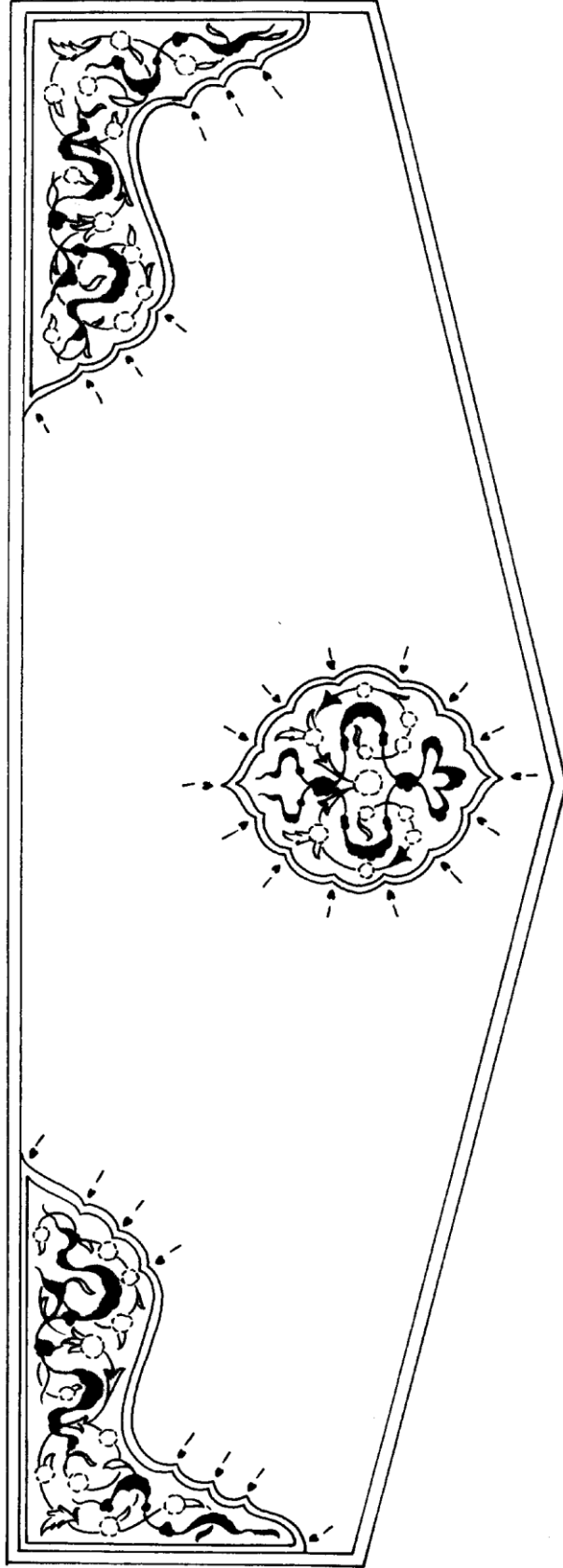
Çizim: 25, Örnek: 13. Dîvan, 964/1556- 1557, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi:
3718, Dış Kapak.

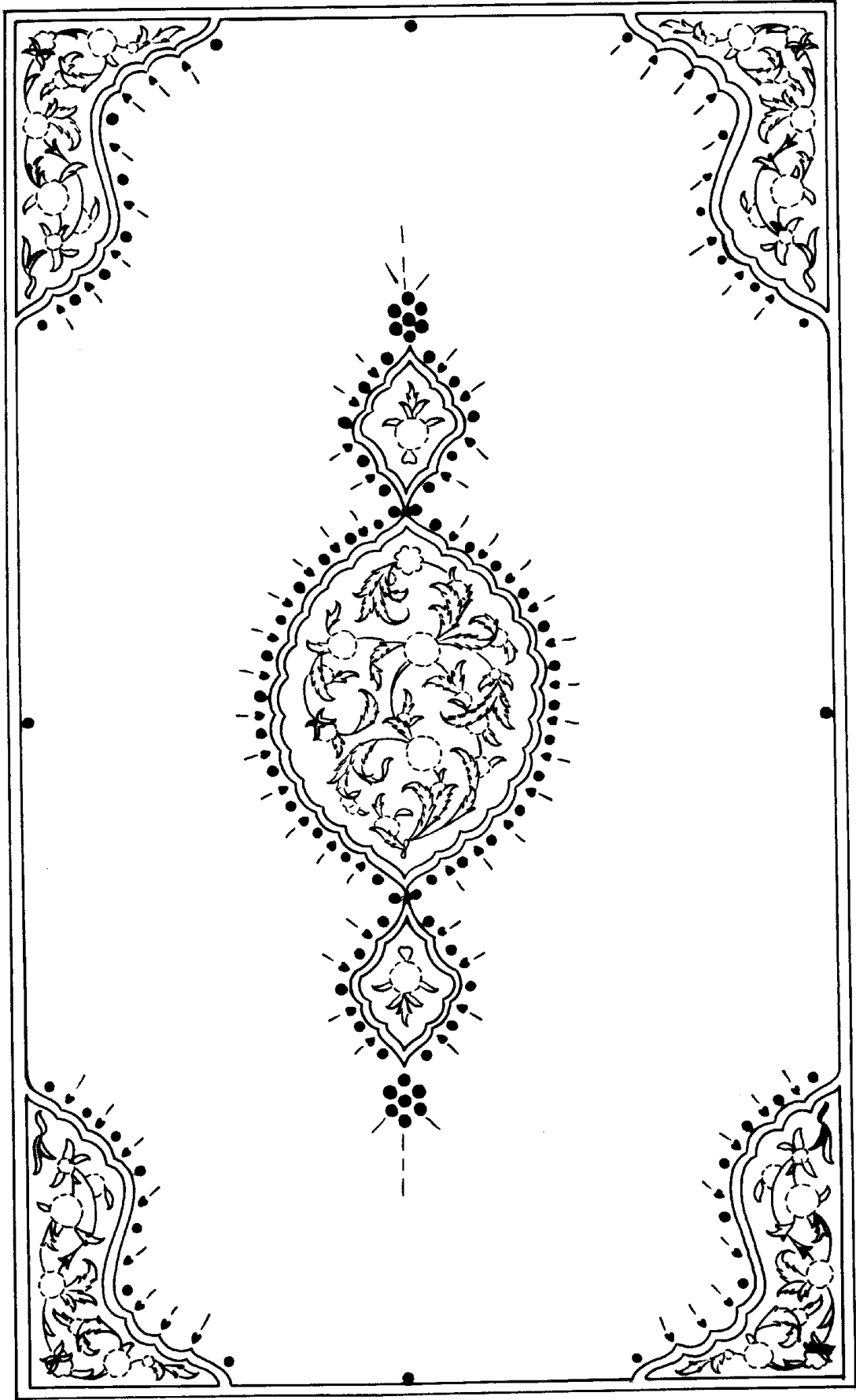
Çizim: 26, Örnek: 13. Dîvan, 964/1556- 1557, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3718, Sertab, Mikleb.

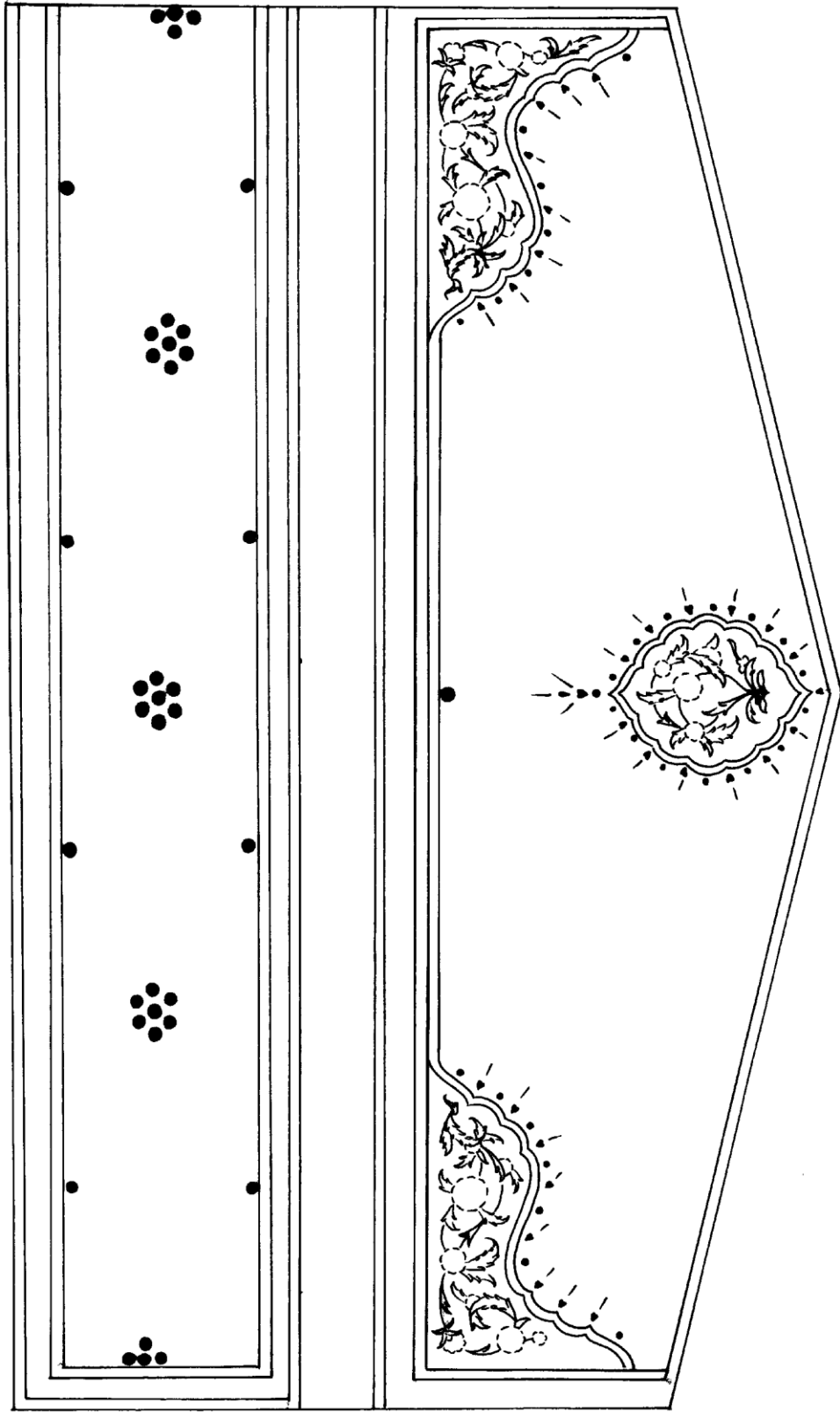
Çizim: 27, Örnek: 13. Dîvan, 964/1556- 1557, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi:
3718, İç Kapak.

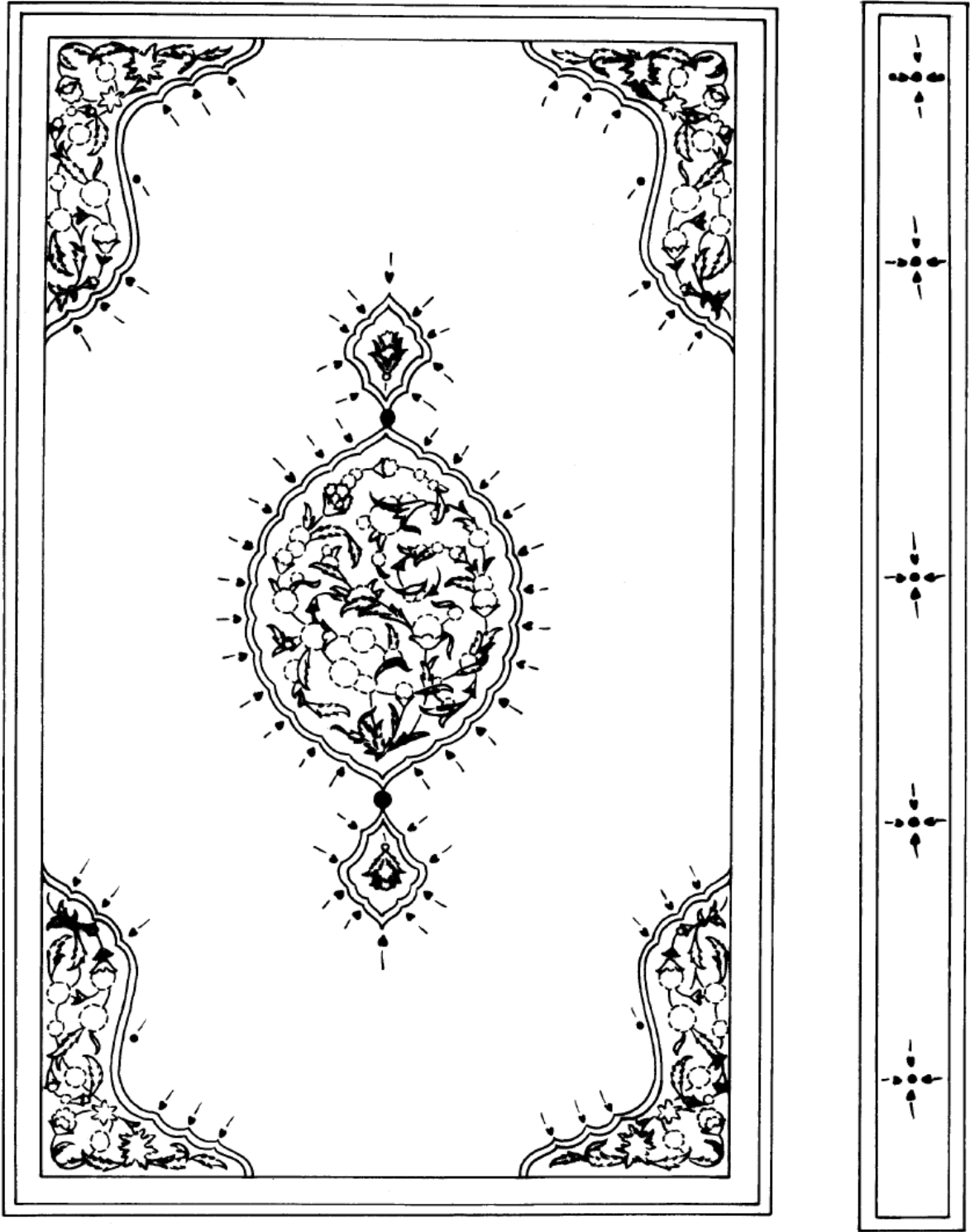
Çizim: 28, Örnek: 13. Dîvan, 964/1556- 1557, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi:
3718, Mikleb İçi.

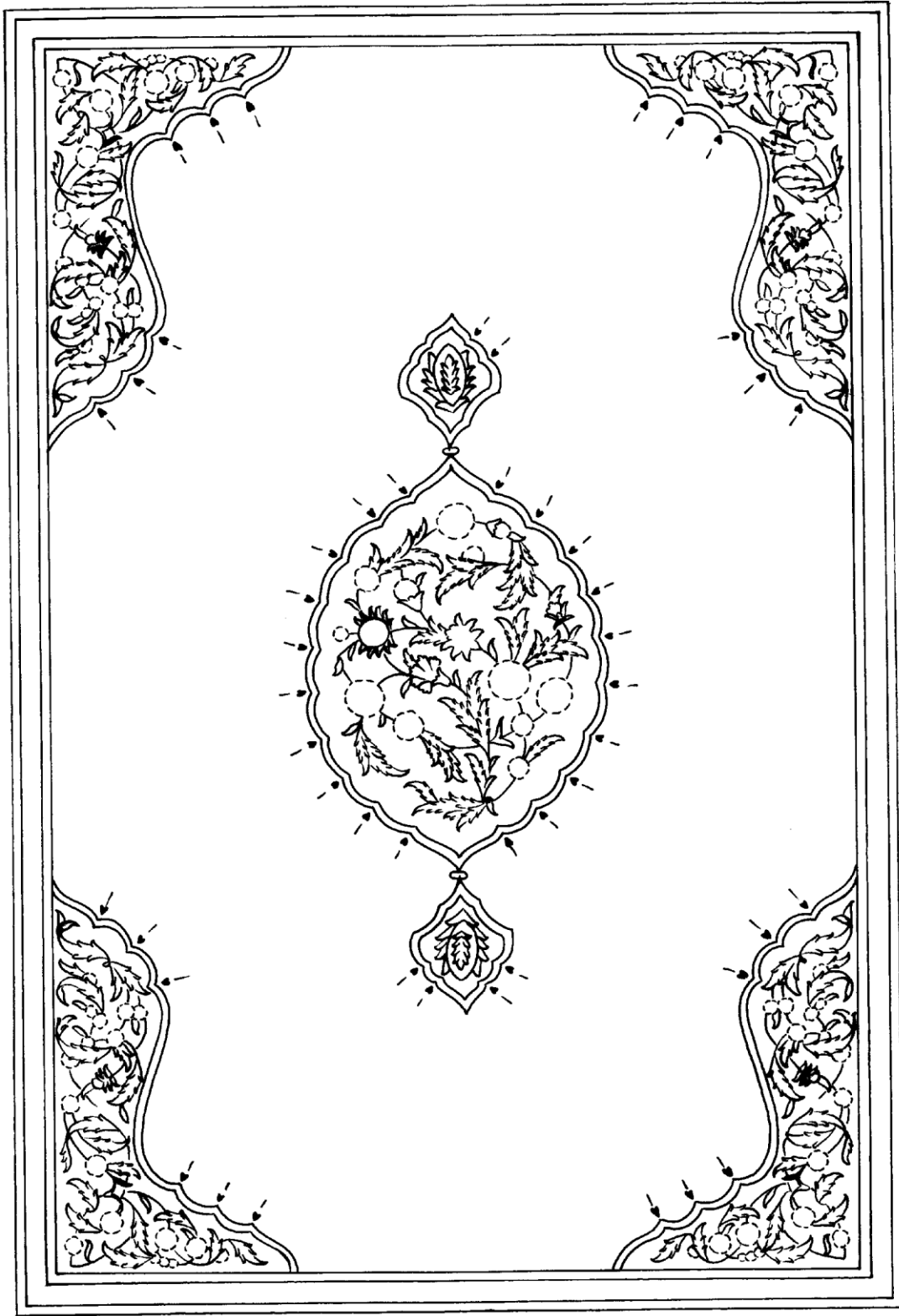
Çizim: 29, Örnek: 14. Dîvan, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3716,
Dış Kapak.

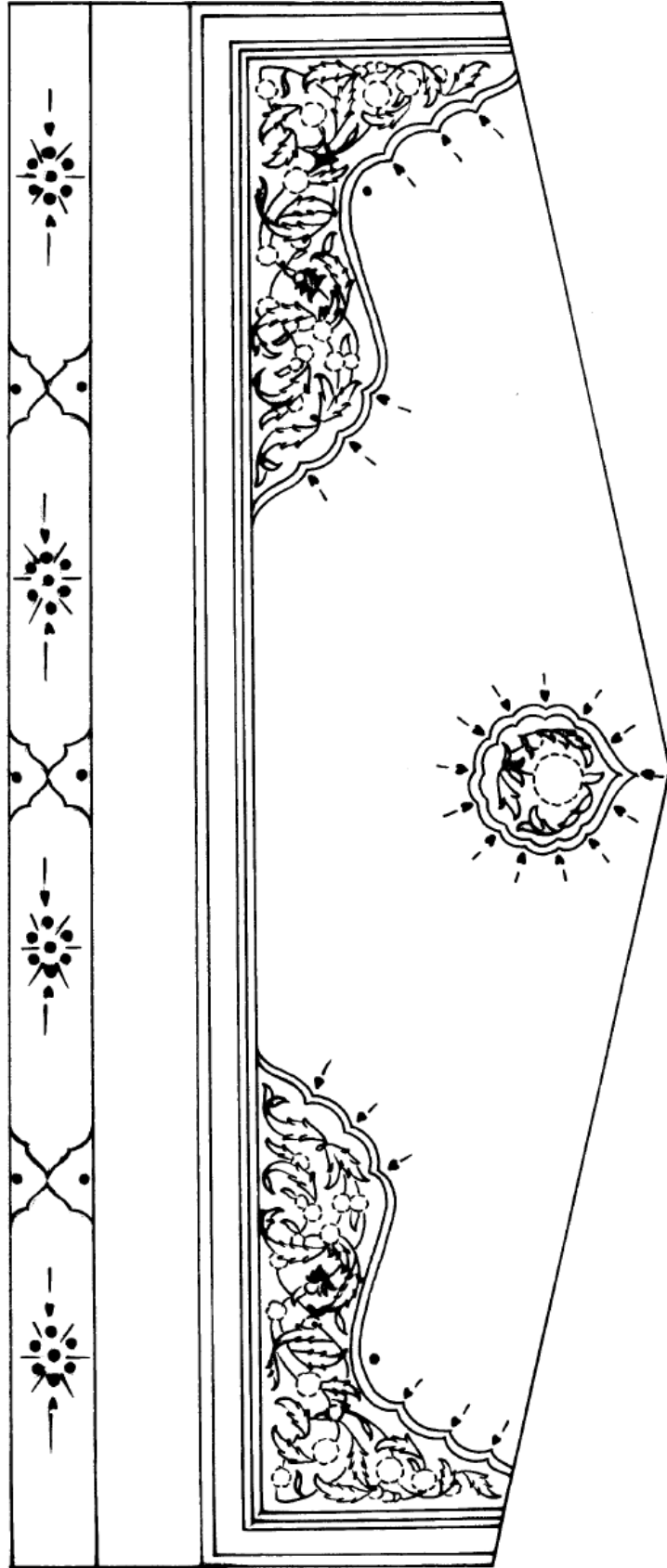
Çizim: 30, Örnek: 14. Dîvan, XVI.yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3716, Sertab, Mikleb.

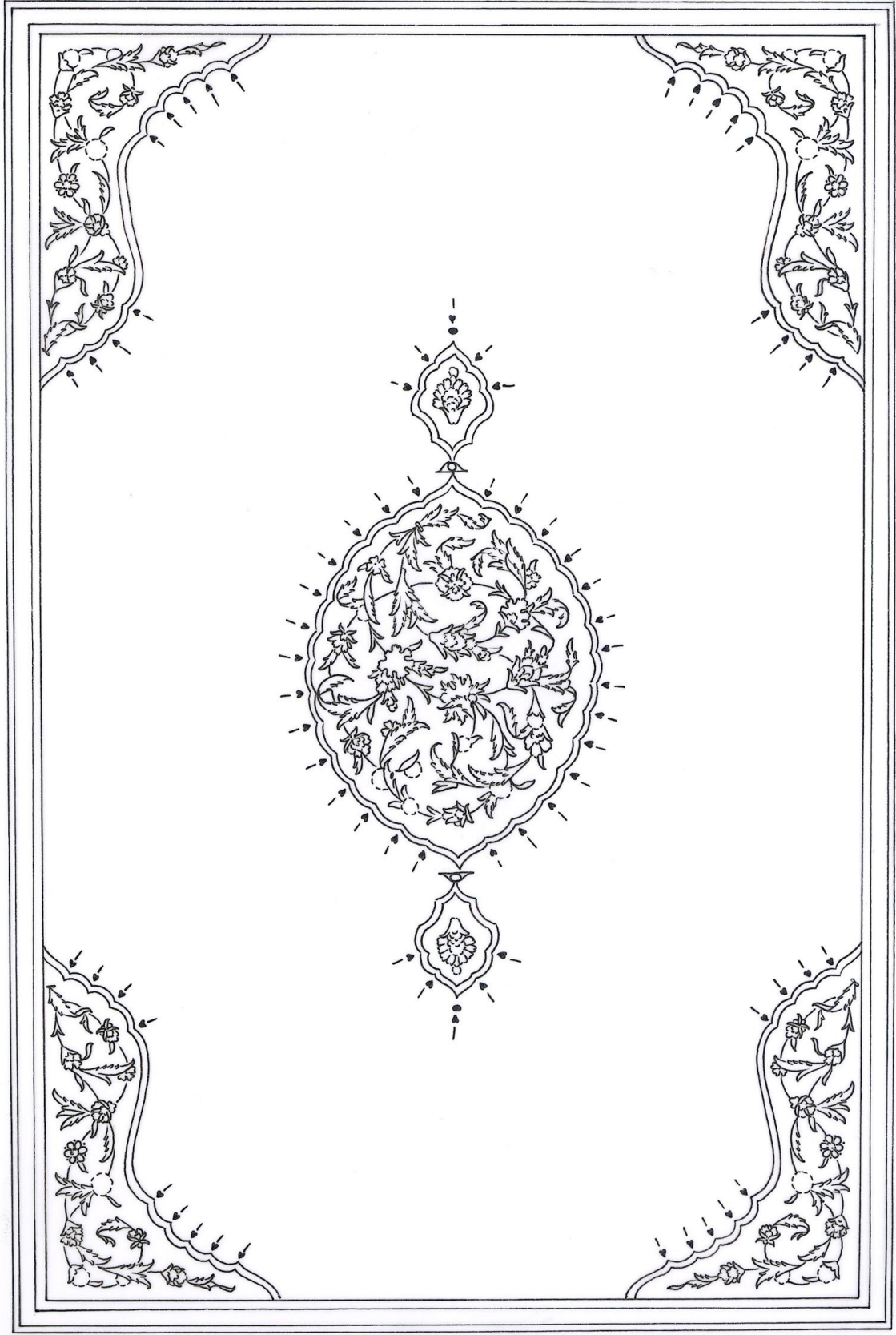
Çizim: 31, Örnek: 15. Garâibü'l- Kur'ân ve Regâibü'l- Furkân, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4013, Arka Kapak, Sertab.

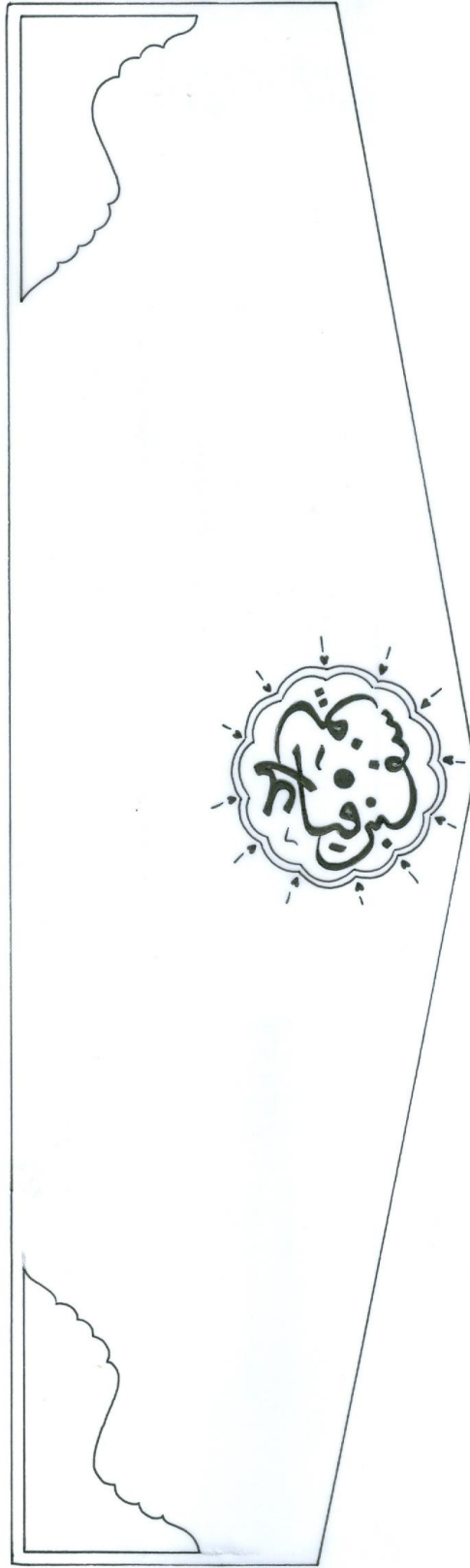
Çizim: 32, Örnek: 16. Çizim: 31, Örnek: 16. Mir'âtü'l- Kâinat, 1135/1722-1723, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3702, Dış Kapak.

Çizim: 33, Örnek: 16. Mir'âtü'l- Kâinat, 1135/1722-1723, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3702, Sertab, Mikleb.

Çizim: 34, Örnek: 17. En- Nihâye fî Garîbi'l-Hadîs, 1131/1718- 1719, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4038, Dış Kapak.

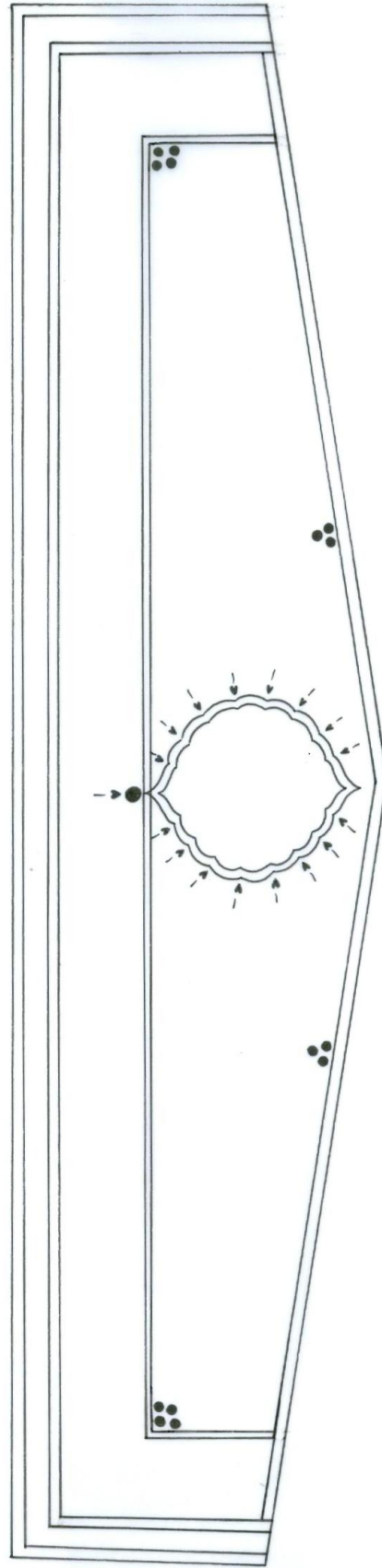
Çizim: 35, Örnek: 17. En- Nihâye fî Garîbi'l-Hadîs, 1131/1718- 1719, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4038, Mikleb.

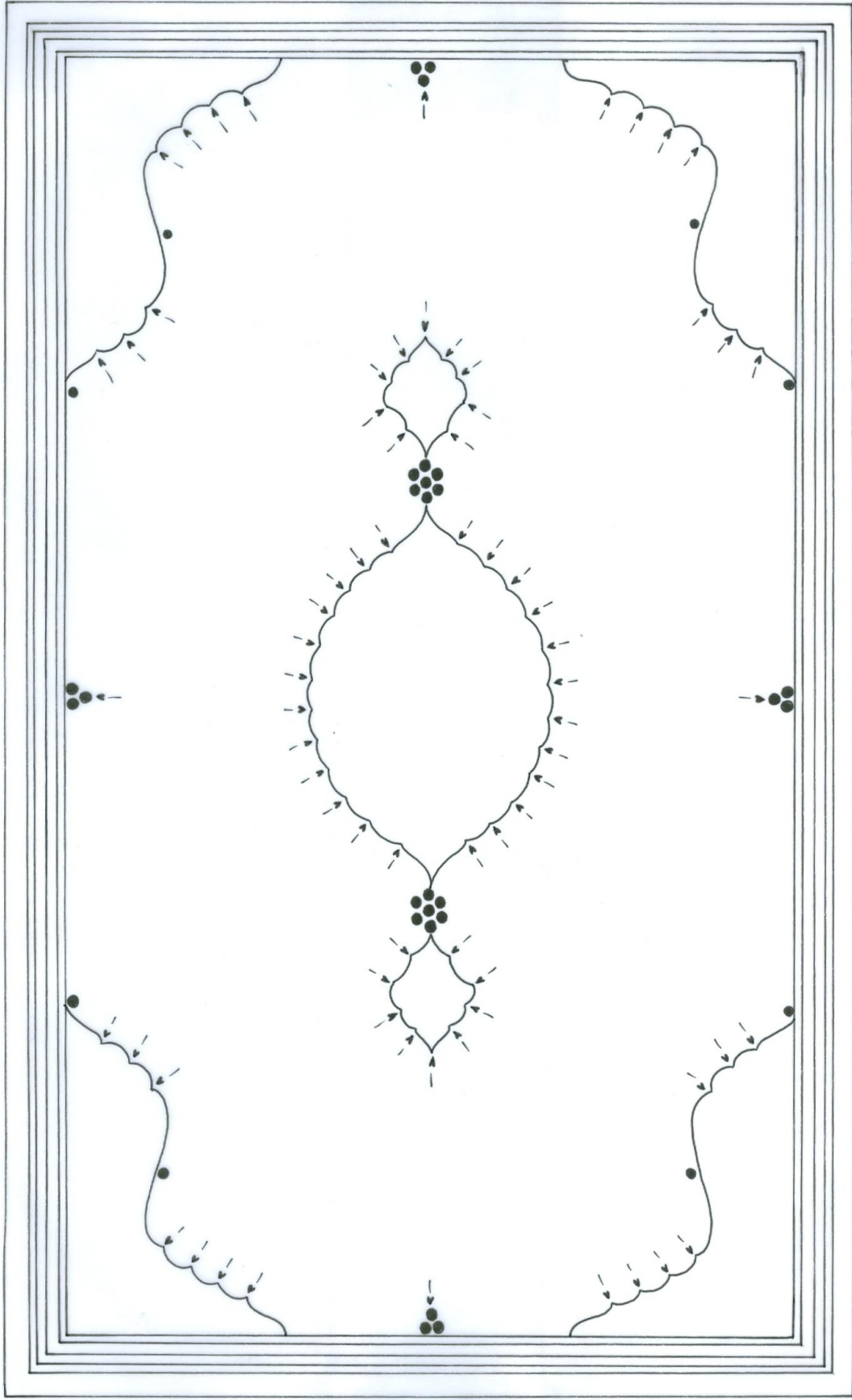
Çizim: 36, Örnek: 18. Şerhu'l- Kâfiye fi'n-Nahv, XVI. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4623, Dış Kapak.

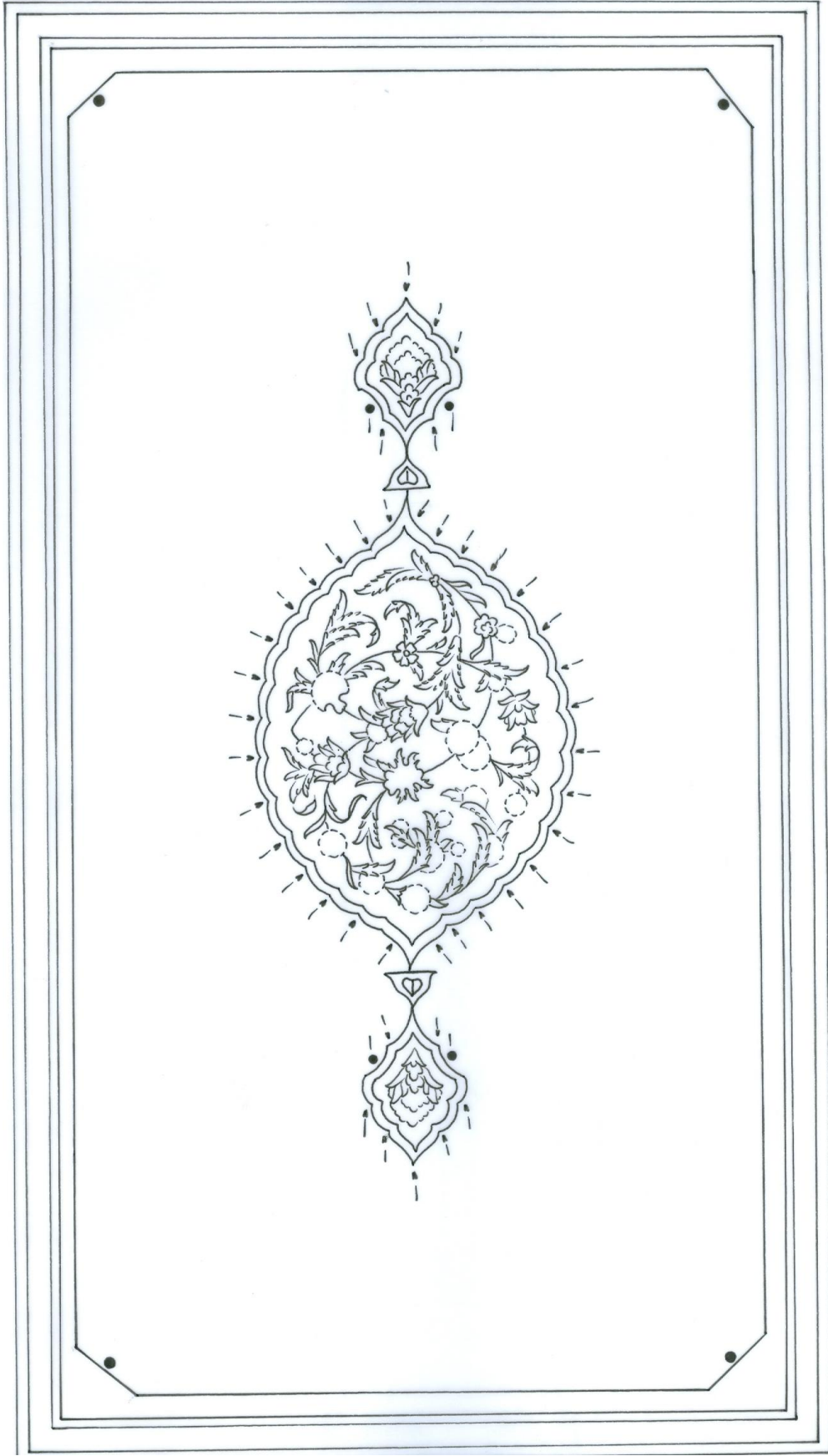
Çizim: 37, Örnek: 19. Tercüme-i Ravzatü'l-Ahbab fi Siyeri'n-Nebi ve'l-Ashab, 1182/1768-1769, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4015, Dış Kapak.

Çizim: 38, Örnek: 19. Tercüme-i Ravzatü'l-Ahbab fi Siyeri'n-Nebi ve'l-Ashab, 1182/1768-1769, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4015, Mikleb.

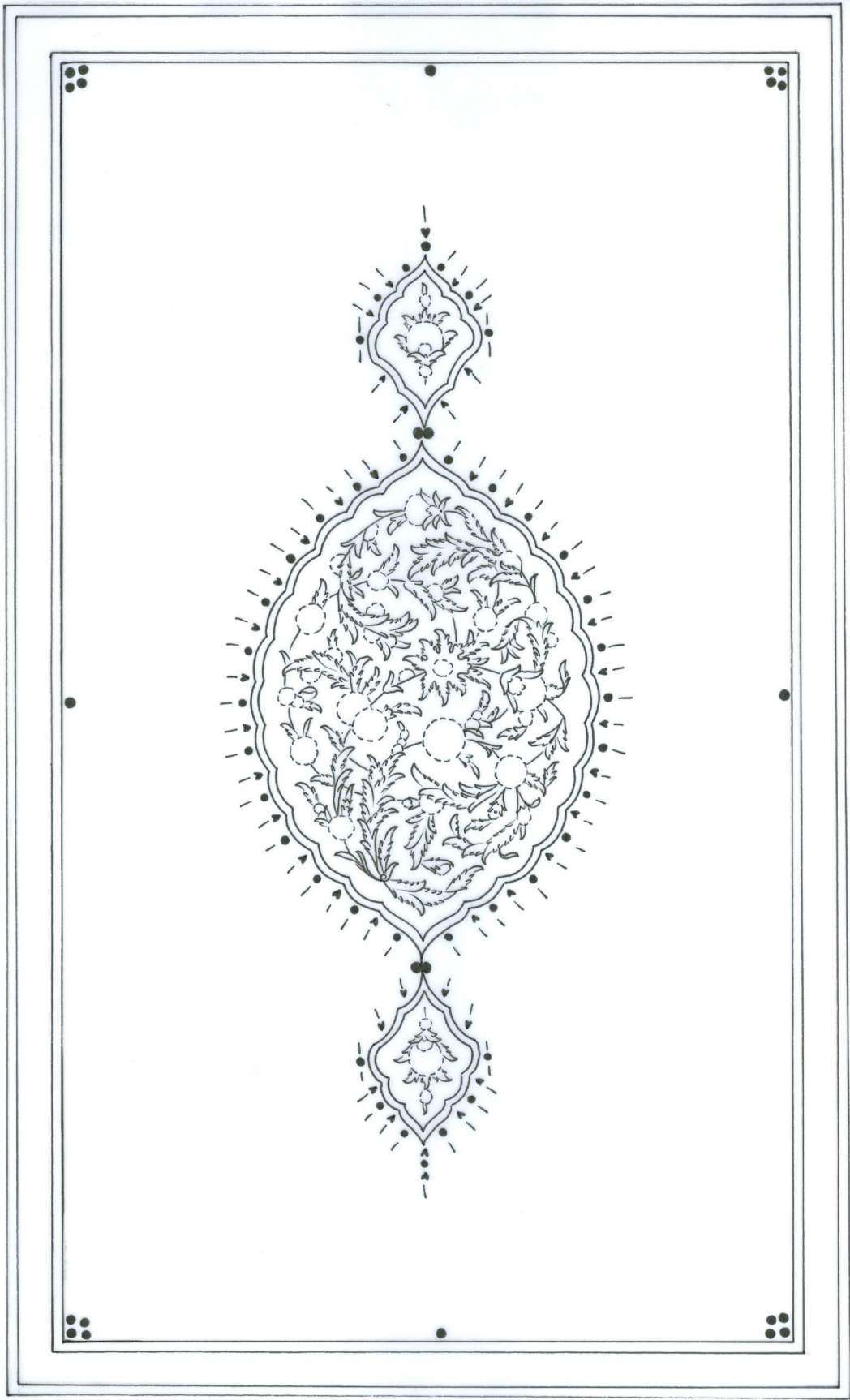
Çizim: 39, Örnek: 19. Tercüme-i Ravzatü'l-Ahbab fi Siyeri'n-Nebi ve'l-Ashab, 1182/1768-1769, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4015, İç Kapak.

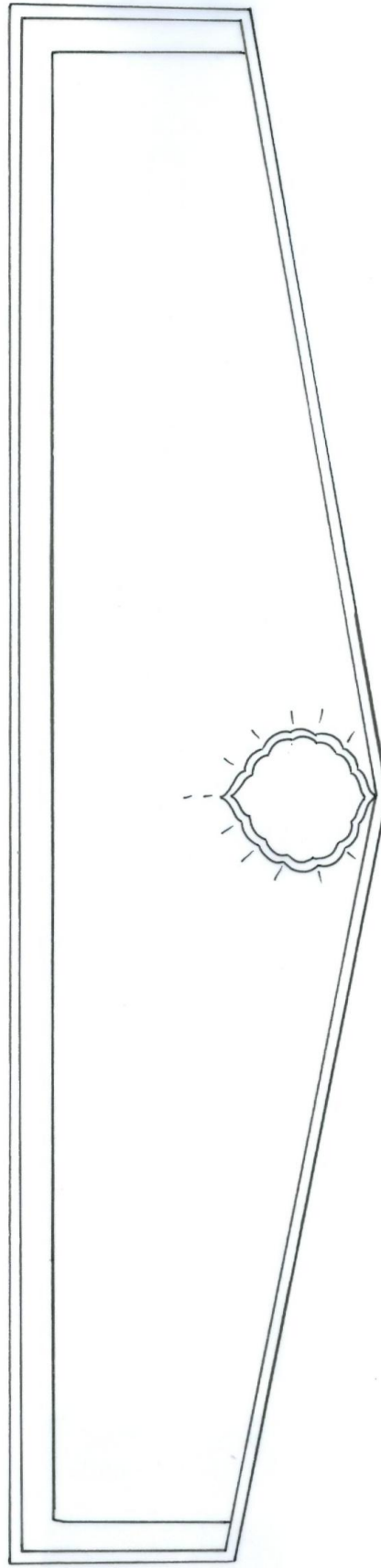
Çizim: 40, Örnek: 20.Burhân-ı Kat'ı, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3709, Dış Kapak.

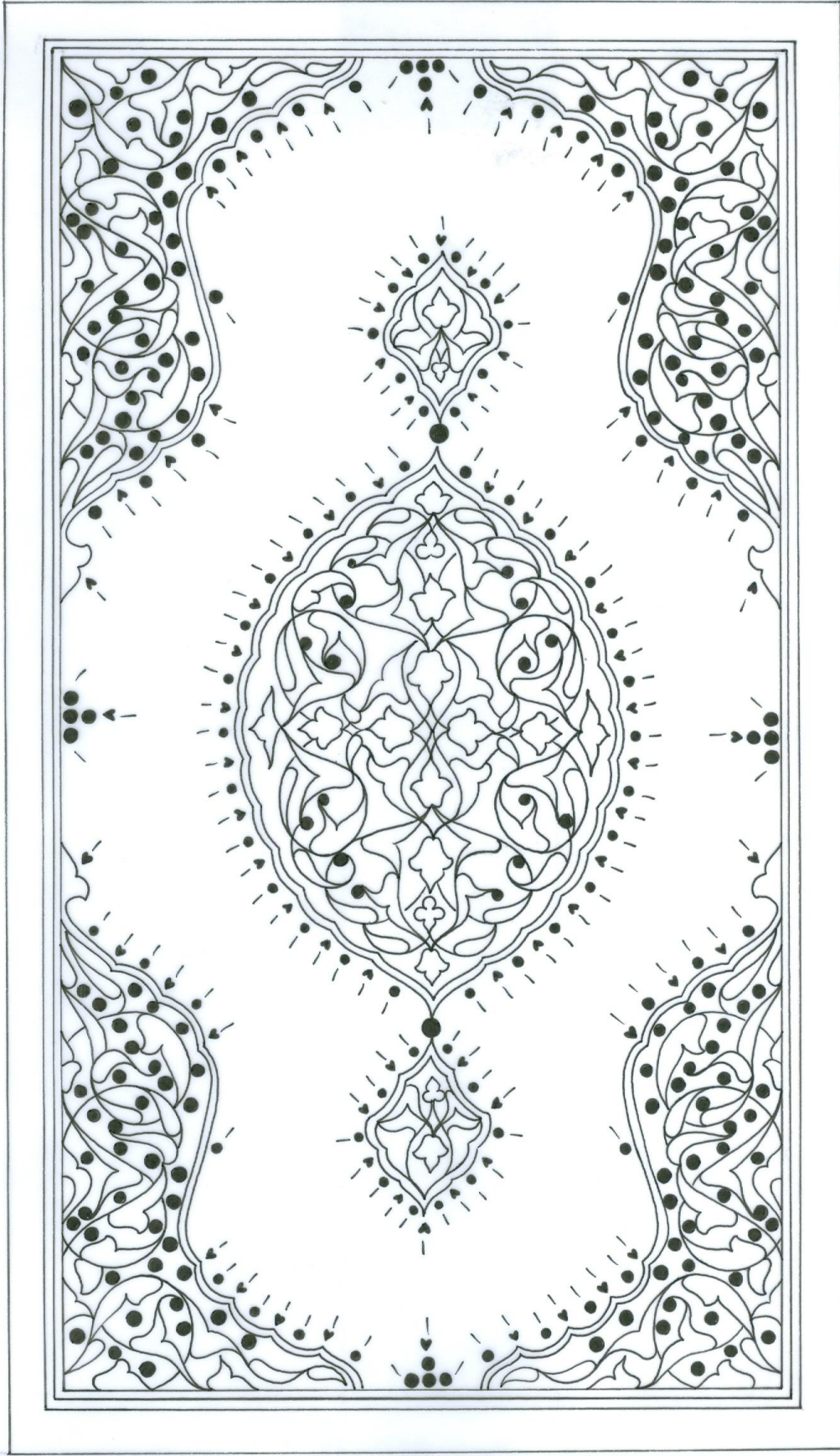
Çizim: 41, Örnek: 20. Burhân-ı Kat'ı, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3709, Mikleb.

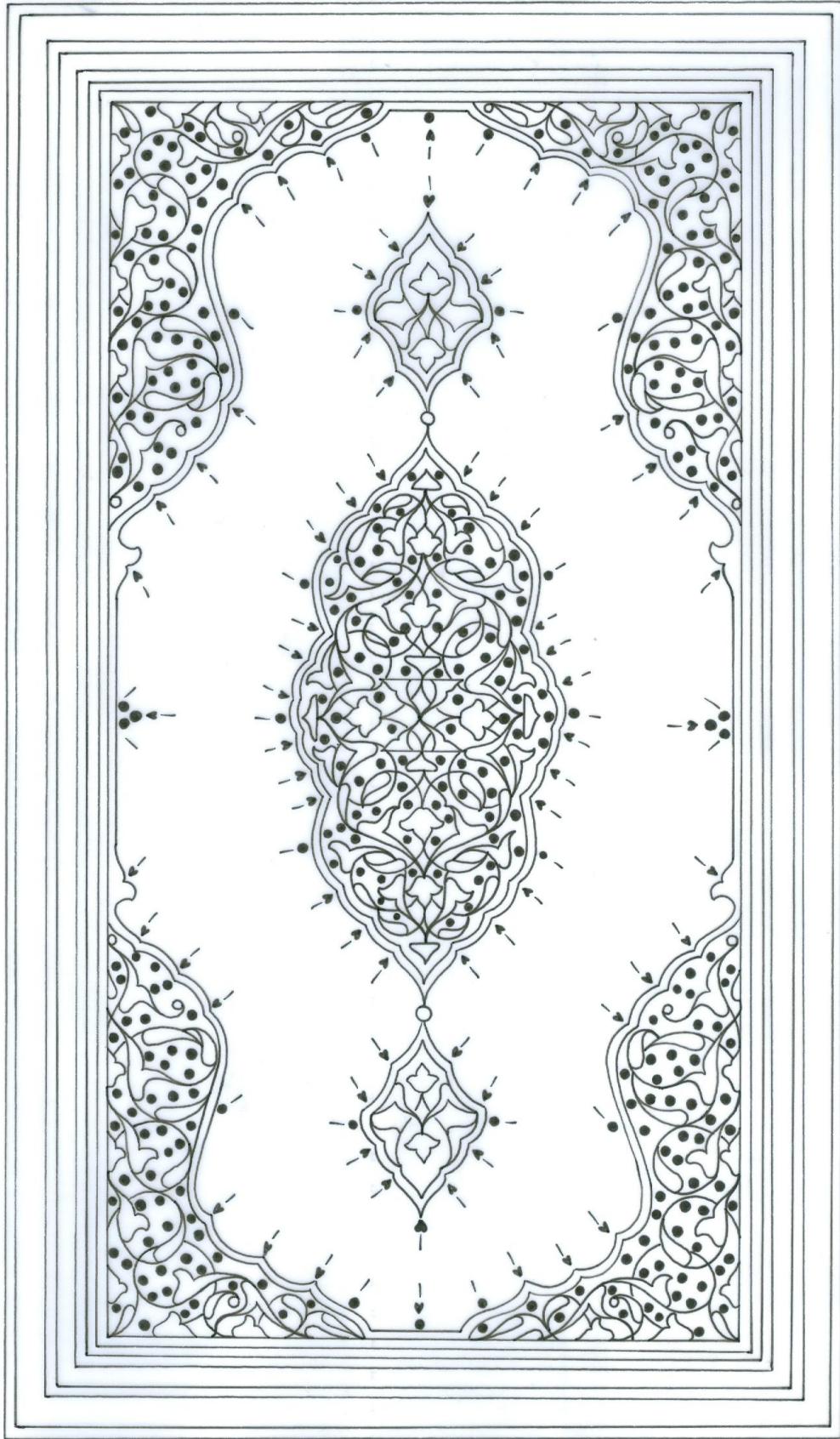
Çizim: 42, Örnek: 21. Necâhu'l- Kâri Şerhu Sahihi'l-Buhâri, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4043, Dış Kapak.

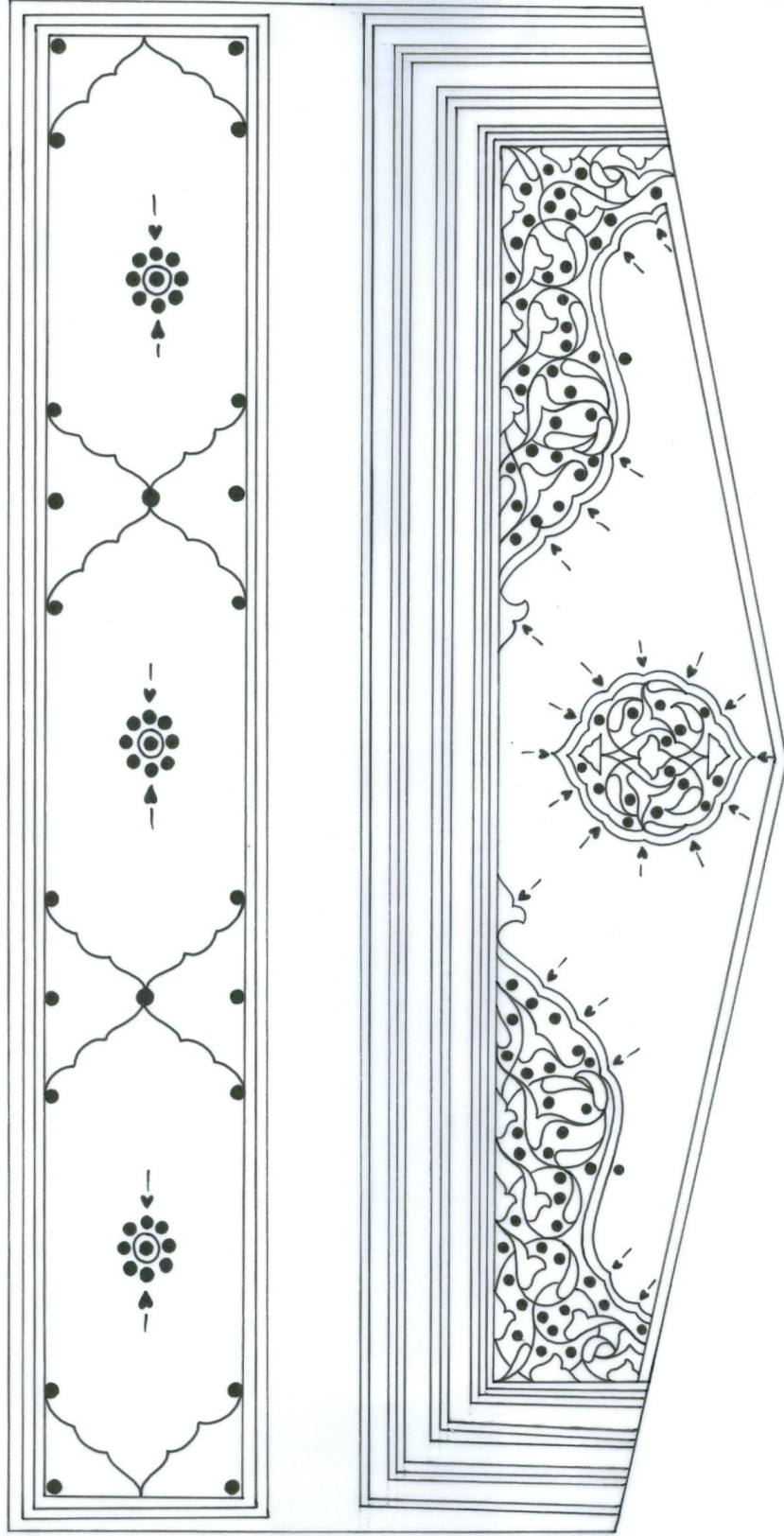
Çizim: 43, Örnek: 21. Necâhu'l- Kâri Şerhu Sahihi'l-Buhâri, XVII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4043, Mikleb.

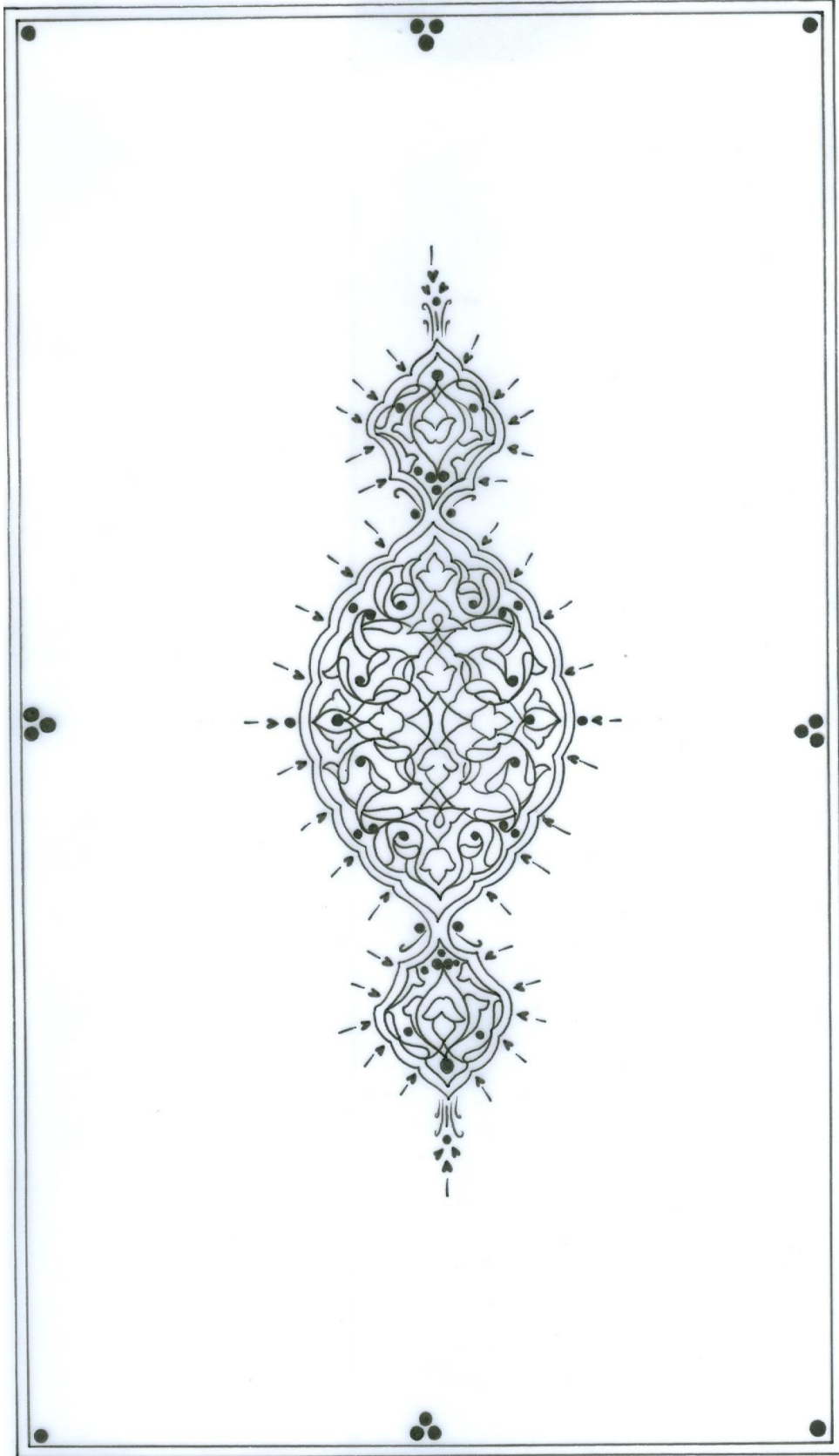
Çizim: 44, Örnek: 22. Tefsîru Ziyâin, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3997, Dış Kapak.

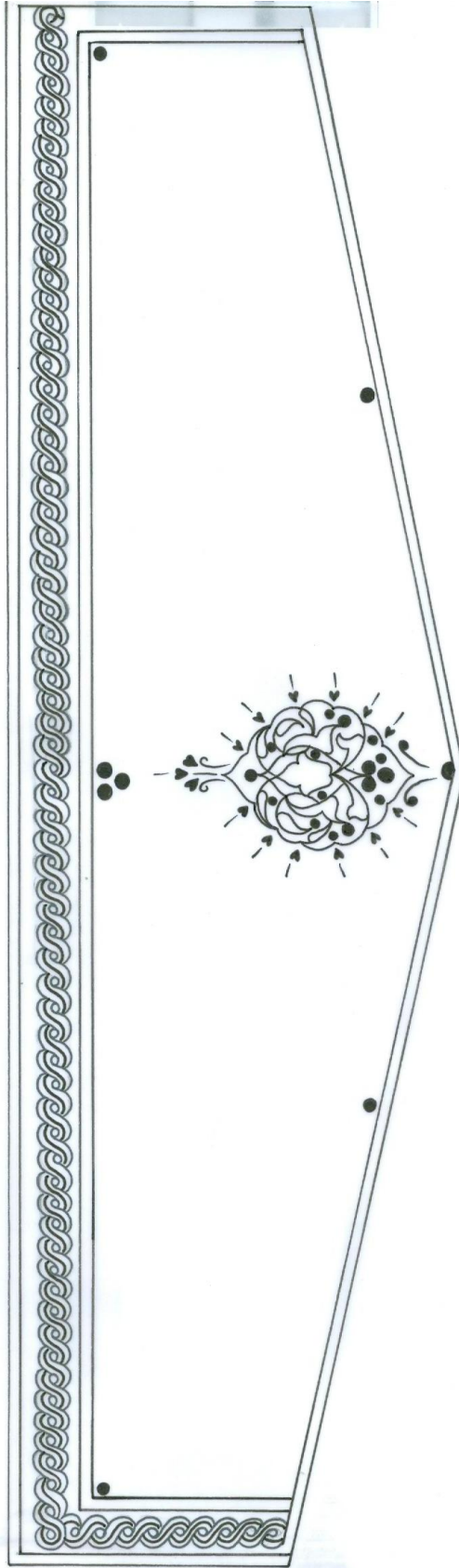
Çizim: 45, Örnek: 23. Müntehabu Sünenü'l-Akvâl ve'l-Efâl, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4075, Dış Kapak.

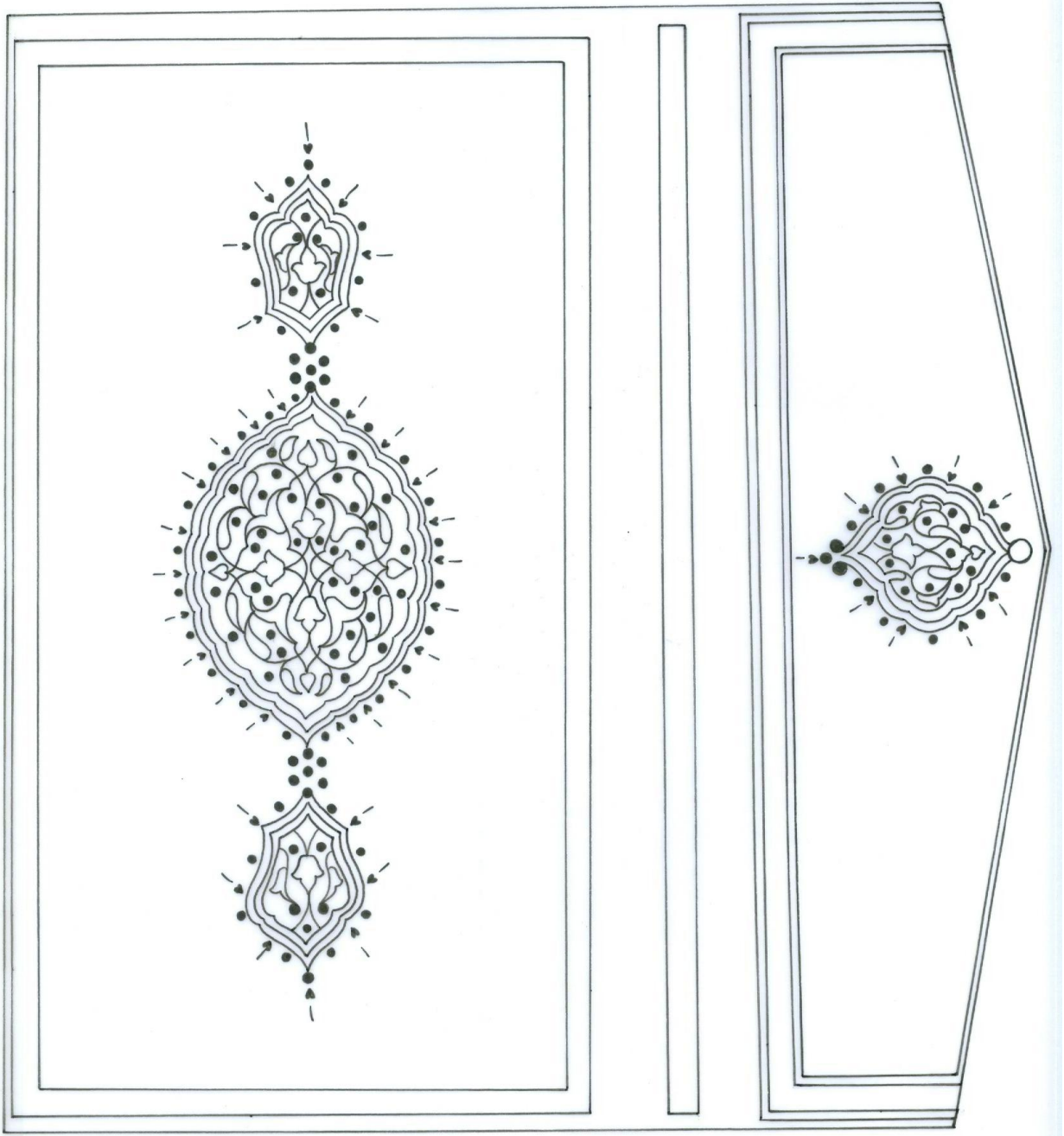
Çizim: 46, Örnek: 23. Müntehabu Sünenü'l-Akvâl ve'l-Efâl, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4075, Sertab, Mikleb.

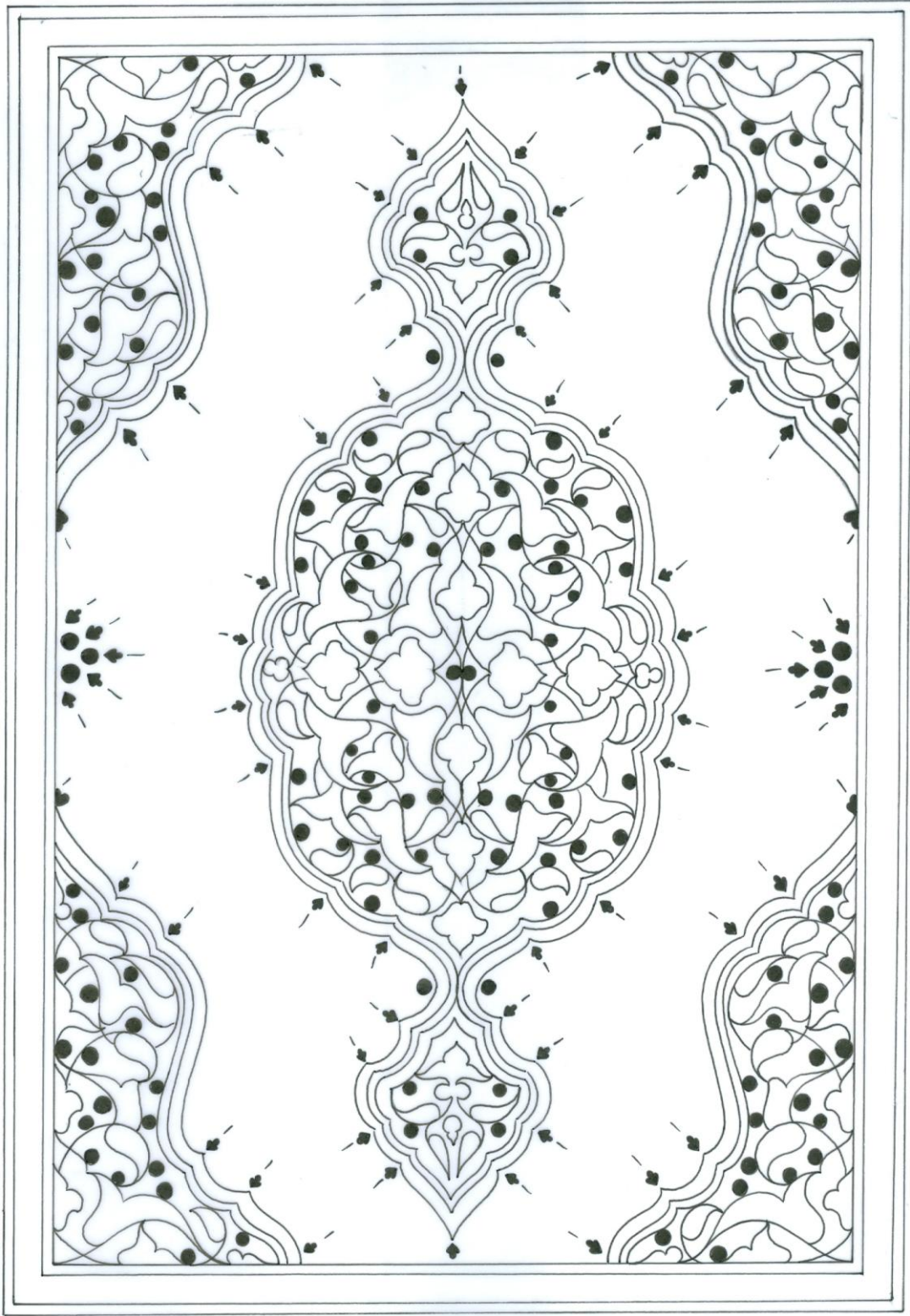
Çizim: 47, Örnek: 24. Dureru'l-Hükkâm Şerhu Gureri'l- Ahkâm, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3780, Dış Kapak.

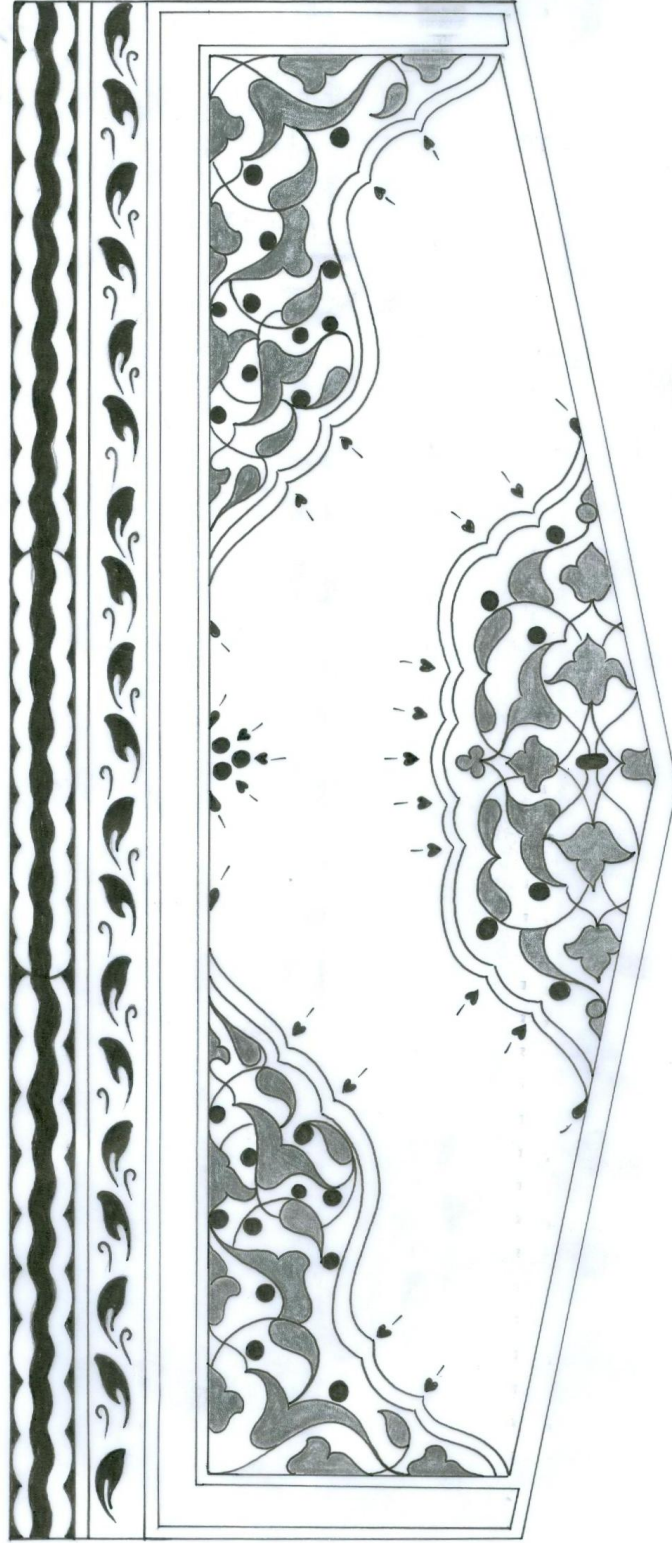
Çizim: 48, Örnek: 24. Dureru'l-Hükkâm Şerhu Gureri'l- Ahkâm, , Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3780, Mikleb.

Çizim: 49, Örnek: 25. Şerhu Manzûme-i Siyer, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 3998, Arka Kapak, Mikleb.

Çizim: 50, Örnek: 26. Mûcibü'n-Nida ila Şerhi Katri'n-Neda, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4101, Dış Kapak.

Çizim: 51, Örnek: 26. Mûcibü'n-Nida ile Şerhi Katri'n-Neda, XVIII. yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi: 4101, Sertab, Mikleb.

VIII.DEĞERLENDİRME TABLOSU

ÖRNEK	1			2			3			4	6		7							8	9	10		11					12	13	14	15	16	17			
	XVI	XVII	XVIII	KETEBESİ OLAN	MÜELLİF KAYDI OLAN	ARAPÇA	OSMANLI TÜRKÇESİ	ÖLÇÜ		DERİ		DERİ RENGİ							CİLDİ ORJİNAL	MİKLEP	ŞEMSE TİPİ		ŞEMSE ÇEŞİDİ					ŞEMSE BEZEMESİ			ZENCİREK	KÖŞEBENT	SALBEK	DERİ	İÇ KAPAK BEZEMESİ		
								CİLD	SAHTİYAN	DIŞ KAPAK							DİLİMLİ OVAL	17.YY.TARZINDA DİKÖRTGEN			MÜLEMMİ	MÜLLEVEN	YEKŞAH	YEKŞAH TAKLİDİ BOYAMA	BULUTLU-NEBATİ	NEBATİ	RUMİ	EBRULU KAĞIT	YEŞİL BEZ	KAĞIT							
										KAHVERENGİ	AÇIK KAHVERENGİ	KOYU KAHVERENGİ	SİYAHA YAKIN KOYU KAHVERENGİ	KIZIL KAHVERENGİ	KOYU VİŞNE ÇÜRÜĞÜ	KESTANERENGİ																			KOYU KESTANERENGİ	KIRMIZI	
1	X				X		X	170x245	X			X						X	X	X		X			X		X	X	X				X				
2			X		X		X	155x290	X			X						X		X		X			X		X	X	X	X							
3			X		X	X		200x305	X					X				X		X		X			X		X	X	X								
4	X			X	X	X		138x205	X			X						X	X	X		X			X		X	X	X				X				
5			X	X	X	X		115x165	X			X						X	X	X		X			X		X		X				X				
6			X	X	X	X		195x315	X							X		X	X	X		X			X		X	X	X	X							
7			X		X	X		185x313	X			X				X		X	X	X		X			X		X	X	X	X							
8			X	X	X	X			X									X	X	X		X			X		X	X	X	X							
9			X		X	X		125x222	X			X						X	X	X		X			X		X	X	X	X							
10			X		X	X		220x330	X			X						X	X	X		X			X		X	X	X	X							
11			X	X	X	X		200x315	X			X						X	X	X		X			X		X	X	X	X							
12	X			X	X	X		185x290	X					X				X		X		X			X		X	X	X				X				
13	X			X	X		X	180x247	X					X				X	X	X		X			X		X	X	X	X							
14	X				X		X	190x285	X							X		X	X	X		X			X		X	X	X				X				
15	X				X	X		200x300	X	X								X	X	X		X			X		X	X	X			X					
16			X	X	X		X	205x315	X			X						X	X	X		X			X		X	X	X				X				
17			X	X	X	X		210x315	X					X				X	X	X		X			X		X	X	X				X				
18	X				X	X		135x230	X	X								X		X		X			X		X	X	X	X							
19			X	X			X	205x325	X			X						X	X	X		X			X		X	X	X	X							
20		X			X		X	185x305	X			X						X	X	X		X			X		X	X	X				X				
21		X			X	X		197x315	X	X								X	X	X		X			X		X		X		X						
22			X	X	X	X		140x235	X							X				X		X	X			X		X	X	X	X						
23			X	X	X	X		197x315	X			X						X		X		X	X			X		X	X	X			X				
24			X	X	X		X	150x232	X					X				X	X	X		X	X			X		X		X			X				
25			X		X	X		122x208	X			X						X	X	X		X			X		X		X				X				
26			X	X	X	X		150x205	X	X								X		X		X			X		X		X		X		X				